

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 1

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว
เมืองแปงและแม่น้ำปาย

Health Tourism Model Development from the Connection of
Muang Pang and Pai River Tourism Destination

โดย

ดร.กัญจน์นรี ช่วงจ๋ำ และคณะ

เมษายน 2563

สัญญาเลขที่ RDG61T0089

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 1

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว
เมืองแปงและแม่น้ำปาย

Health Tourism Model Development from the Connection of
Muang Pang and Pai River Tourism Destination

คณะผู้วิจัย

ดร.กัญจน์นรี ช่างฉำ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ.อรรณพ หอมจันทร์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อ.พงศกร จิവാภรณ์คุปต์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.ฉัตรชัย เงินแสงสรวย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชุดโครงการ “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์
ชุมชนพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา”

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์

วิจัยและนวัตกรรม (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเพราะได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ หน่วยงานและชุมชนในท้องถิ่นที่มีหน้าที่ดูแลบริหารจัดการแหล่งน้ำพุร้อนที่ศึกษา ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน ตลอดจนชาวบ้านน้ำพุร้อนในพื้นที่ศึกษาที่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย ทั้งในส่วนของ การสำรวจ เก็บตัวอย่าง และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน และกลุ่มบริษัทน้ำพุร้อนที่ได้อำนวยความสะดวก ให้ข้อมูล สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย รศ.ดร.ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ พญ.ดร.ประภา วงศ์แพทย์ ดร.ชูเกียรติ วงศ์เทพเดือน ดร.สุนันทา ชูตินันท์ และคุณสุชาติ ศรีสุวรรณภาพ ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและการทำรายงานการวิจัยเป็นอย่างดี

สุดท้ายขอขอบคุณที่ปรึกษาโครงการและคณะผู้วิจัยทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยและร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลพร้อมทั้งข้อคิดเห็นต่าง ๆ ทำให้การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบูรณาการที่ประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์ของโครงการวิจัย

กัญจน์รี และคณะผู้วิจัย

บทสรุปผู้บริหาร

1. บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางด้านธรณีวิทยาในอดีตก่อกำเนิดลักษณะภูมิประเทศเทือกเขา สลับซับซ้อน และสัมพันธ์กับการเกิดพุน้ำร้อนในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน แหล่งธรรมชาติทาง ธรณีวิทยาเหล่านี้มีลักษณะสวยงามและมีคุณค่าต่อระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ จึงเหมาะสมเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการ

พุน้ำร้อนเมืองแปง ซึ่งเป็นบ่อน้ำร้อนที่น้ำไหลขึ้นมาจากใต้พื้นพิภพในลักษณะผุดขึ้นมา มีอุณหภูมิสูงและมีปริมาณน้ำมาก และแม่น้ำปายซึ่งมีเกาะแก่งเป็นระยะ ๆ มีหน้าผาสูงชันหรือ ลดหลั่นลงมาเป็นชั้นก่อให้เกิดภูมิทัศน์ที่สวยงามแปลกตา และมีพรรณไม้นานาพันธุ์ที่ขึ้นตลอดสอง ฟากฝั่ง ก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยาและโครงสร้างทางธรณีวิทยา และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้นำมาซึ่งวิถีชีวิตของชุมชนที่อาศัยอยู่รอบ ๆ พื้นที่ อาทิ เป็นแหล่งปลูก กระเทียมที่สำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน การท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง การล่องแก่งในลำน้ำปาย เป็นต้น อย่างไรก็ตามพื้นที่พุน้ำร้อนเมืองแปงยังคงอยู่ในสภาพธรรมชาติ และยังไม่มีการปรับปรุงพื้นที่ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการล่องแก่งก็ยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจของ นักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของ พุน้ำร้อนเมืองแปง และ แม่น้ำปายในเชิงรูปธรรม โดยต่อยอดจากการศึกษาธรณีนิเวศและศักยภาพ ของน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา จะสามารถเพิ่มพูนศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบใหม่ของอำเภอปาย และดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้มาท่องเที่ยวเชิง ผสมผสานที่แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปายได้อย่างมีเอกลักษณ์ และยังคงประโยชน์ ในแง่เศรษฐกิจแก่ชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นเป็นอย่างดี

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพและธรณีนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงและ แม่น้ำปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวเมือง แปงและแม่น้ำปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พร้อมจัดทำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่ง ท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย
3. เพื่อจัดทำคู่มือเส้นทางการเรียนรู้ธรรมชาติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของ พุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย
4. เพื่อจัดทำคู่มือสำหรับนักสื่อความหมายท้องถิ่นและคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยวด้วยสื่อ ออนไลน์

1.3 ขอบเขตการวิจัย

- ❖ ศึกษาและสำรวจลักษณะภูมิลักษณะ ธรณีสัณฐาน ภูมิทัศน์ อุทกวิทยา พืชพรรณไม้ของแหล่ง
พุร้อนเมืองแปง กิจกรรมพุร้อนและเส้นทางเรียนรู้ธรรมชาติ
- ❖ ศึกษาและสำรวจลักษณะภูมิลักษณะ ธรณีสัณฐาน ภูมิทัศน์ อุทกวิทยา พืชพรรณไม้ของแหล่ง
ท่องเที่ยวแม่น้ำปาย กิจกรรมพุร้อนจากโป่งต่าง ๆ และเส้นทางเรียนรู้ธรรมชาติ
- ❖ เชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของแหล่งพุร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย พร้อม
เสนอกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของแหล่งพุร้อนเมืองแปงและลำน้ำ
ปาย
- ❖ ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญ
ภัยและน้ำพุร้อนของแหล่งพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย
- ❖ จัดทำสื่อวีดิทัศน์และสื่อประชาสัมพันธ์คู่มือนักท่องเที่ยว
- ❖ อบรมเชิงปฏิบัติการนักสื่อความหมายท้องถิ่น ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชน

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ด้านธรณีวิทยาและพรรณพืช

1) สำรวจลักษณะภูมิลักษณะ ธรณีสัณฐาน ธรณีสัณฐาน พืชพรรณของพื้นที่ ได้แก่ ชนิด ความหลากหลาย
ระบบนิเวศป่าไม้ พืชพรรณไม้ที่เสริมร่มเงา กิจกรรมพุร้อน เช่น ต้มไข่ และเส้นทางเรียนรู้ธรรมชาติที่
สามารถเข้าถึงพุร้อนเมืองแปง ในช่วงฤดูแล้ง และ ฤดูฝน

2) สำรวจลักษณะภูมิลักษณะ ธรณีสัณฐาน ธรณีสัณฐาน พืชพรรณของพื้นที่ ได้แก่ ชนิด ความหลากหลาย
ระบบนิเวศป่าไม้ จากเส้นทางพุร้อนเมืองแปง ถึง แม่น้ำปาย ทุกเส้นทางที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ในช่วง
ฤดูแล้ง และ ฤดูฝน

3) สำรวจลักษณะภูมิลักษณะ ธรณีสัณฐาน ธรณีสัณฐาน พืชพรรณของพื้นที่ ได้แก่ ชนิด ความหลากหลาย
ระบบนิเวศป่าไม้ของแม่น้ำปายในช่วงฤดูแล้ง และ ฤดูฝน ของแม่น้ำปาย กำหนดจุดเรียนรู้ทางธรณี
นิเวศและป่าไม้ในเขต จุดศึกษาโป่งน้ำร้อน ซึ่งมีอุณหภูมิสูงสามารถต้มไข่ได้ เน้นทรายที่มีอุณหภูมิ
พอเหมาะสำหรับย่างได้ และ กรวดแม่น้ำขนาดใหญ่ตามลำน้ำปาย

2. ด้านอุทกวิทยา

1) รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มน้ำปาย เช่น ข้อมูลอุทกนิยามวิทยา แผนที่ภูมิประเทศ ภาพถ่าย
ทางอากาศ

2) สำรวจของสถานีวิกระดับน้ำบริเวณกลุ่มน้ำปาย ซึ่งดำเนินการโดยกรมชลประทาน หรือ
หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

3) กำหนดขอบเขตกลุ่มน้ำปาย และพื้นที่ล่องแก่ง

4) สำรวจลำน้ำปาย เพื่อตรวจวัดความเร็วกระแสน้ำ สำรวจการเปลี่ยนแปลงความสูงตาม
ระยะทาง (ช่วงล่องแก่ง) กำหนดจุดขึ้น-ลงเรือ (กรณีที่มีน้ำมาก, นำน้อย) สำรวจความกว้างหน้าตัดลำ
น้ำจุดที่น่าสนใจ หรือปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการประเมินแหล่งท่องเที่ยว

5) เก็บตัวอย่างน้ำผิวดินบริเวณจุดต่าง ๆ รวมถึงตำแหน่งที่มีความน่าสนใจ เช่น น้ำพุร้อน โคลน
ร้อน หรือทรายร้อน เป็นต้น

- 6) วิเคราะห์คุณภาพน้ำผิวดิน ตามมาตรฐานที่กำหนด
- 7) นำข้อมูลระดับน้ำ เพื่อดำเนินการเปลี่ยนแปลงการไหลของน้ำท่า
- 8) วิเคราะห์ช่วงระดับน้ำต่ำสุด-สูงสุด และระดับน้ำที่เหมาะสมกับการล่องแก่ง
- 9) นำข้อมูลการท่องเที่ยวด้านการล่องแก่ง การสำรวจลำน้ำ ลักษณะท้องน้ำ และความสูงของระดับน้ำ เพื่อนำมาประเมินความยากง่ายของการล่องแก่ง
- 10) วิเคราะห์ช่วงน้ำหลาก และน้ำแล้งของแม่น้ำปาย ช่วงที่มีการล่องแก่ง

3. ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญภัยและพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย

4. จัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุน้ำร้อนเมืองแปงและแม่น้ำปาย สำหรับนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยข้อมูล

- 1) กิจกรรมธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงบริเวณพื้นที่พุน้ำร้อนเมืองแปง
- 2) เส้นทางเรียนรู้ธรรมชาติจากพุน้ำร้อนเมืองแปงถึงแม่น้ำปาย โดยอาศัยข้อมูล ธรณีวิทยา อุทกวิทยา และพรรณพืช
- 3) เส้นทางเรียนรู้ธรรมชาติจากกิจกรรมล่องแก่งแม่น้ำปาย โดยอาศัยข้อมูล ธรณีวิทยา อุทกวิทยา และ พรรณพืช

5. จัดอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และ ชุมชนในพื้นที่ ประกอบด้วย

- 1) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการนักท่องเที่ยวท้องถิ่น และชมรมล่องแก่ง
- 2) ถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน และ บริษัททัวร์

2. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย สรุปได้ดังนี้

2.1 เส้นทางเรียนรู้ธรรมชาติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย

2.1.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 1 : จุดชมวิวกายในตำบลเมืองแปง

ประกอบด้วยจุดชมวิว 7 จุด ดังนี้

จุดชมวิว	ชื่อ	ลักษณะทางกายภาพ
จุดชมวิวที่ 1	จุดชมวิวของ ตำบลเมืองแปง	ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 432414 N 2125149 เป็นจุดชมวิวที่สร้างเป็น อาคารศาลาริมเนิน สามารถมองเห็นวิวได้ 180° เนื่องจากสร้างอยู่ติดกับ ทางเดินบนเนินเขา เมื่อมองลงมาด้านล่าง เป็นที่ราบลุ่ม มีลำน้ำปายไหลผ่าน เป็นการคดโค้งของแม่น้ำปายที่เกิดจากการกระทำของทางน้ำเรียกว่า meandering stream ไหลผ่านพื้นที่ราบลุ่มที่ปลูกพืชพันธุ์ตามฤดูกาล ต่าง ๆ
จุดชมวิวที่ 2	พระพุทธบาท เมืองแปง	ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 433384 N 2124224 เป็นที่ตั้งของรอยเท้าที่เชื่อเป็น รอยพระพุทธบาท จึงตั้งชื่อสถานที่นี้ว่า “พระพุทธบาทเมืองแปง” โดย ก่อสร้างอาคารที่มีสถาปัตยกรรมแบบล้านนาครอบรอยพระพุทธบาท
จุดชมวิวที่ 3	สวนรุกขชาติ เมืองแปง	ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 433384 N 2124224 เป็นสวนรุกขชาติเมืองแปง ยัง เป็นพื้นที่ว่างเปล่า มีโครงการจะก่อสร้างในอนาคต โดยเป็นความตั้งใจของ ชาวชุมชนเมืองแปง ที่ต้องการอนุรักษ์พันธุ์ไม้หายากในท้องถิ่น
จุดชมวิวที่ 4	วัดใหม่เมืองแปง	ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 434334 N 2124188 เป็นวัดใหม่เมือง ซึ่งมี พระธาตุวัดบ้านใหม่เมืองแปง เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชนเมืองแปง ตั้งอยู่บนเนินเขาสูงสุดในตัวตำบลเมืองแปง สามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ของ ตำบลเมืองแปง ได้ 360° มองเห็นภูเขาโอบกอดล้อมรอบตำบลเมืองแปง และ มีพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำปายไหลผ่าน
จุดชมวิวที่ 5	วัดศรีวิชัย (วัด เมืองแปง)	ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 433671 N 2124490 เป็นวัดศรีวิชัย หรือวัดเมือง แปง เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของตำบลเมืองแปง วัดนี้สร้างโดยครูบา- ศรีวิชัย มี พระบรมธาตุ จึงเป็นที่บรรจุทั้งพระบรมสารีริกธาตุ พระธาตุ พระพุทธรูป คู่บ้านคู่เมือง แก้วมณีเมือง และของมีค่าของชาวบ้านที่ไดรวรรณาเก็บไว้ที่ พระธาตุแห่งนี้
จุดชมวิวที่ 6	สวนส้มสุมาลี	ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 433259 N 2125035 เป็นสวนส้มของคุณสุมาลี มูล สุข สวนส้มวิถีเกษตร เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ลดการใช้สารเคมี จุดชมวิว สวนส้มสุมาลีสามารถมองเห็นวิววิถีเกษตรของตำบลเมืองแปง และเป็นจุดที่ นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชมสวนส้มสุมาลีพร้อมซื้อส้มและผลิตภัณฑ์
จุดชมวิวที่ 7	พระธาตุชัยมงคล (วัดชัยมงคล)	ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 439153 N 2125071 เป็นพระธาตุเก่าแก่สร้างขึ้น เมื่อใดไม่ปรากฏ ตั้งอยู่ที่วัดชัยมงคล (วัดสบสา) บ้านสบสา หมู่ 4 ตำบล เมืองแปง ตัวพระธาตุตั้งอยู่บนเนินเขาแกรนิต เป็นจุดชมวิวสามารถมองเห็น วิวทิวทัศน์ของบ้านสบสาโดยรอบ 360 องศา

3.1.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 2 จุดชมวิวล่องแก่งแม่น้ำปาย

ประกอบด้วยจุดชมวิว 15 จุด ดังนี้

จุดชมวิว	ชื่อ	ลักษณะทางกายภาพ
จุดชมวิวที่ 1	ลานกวตแม่น้ำปาย	ลำน้ำกว้างมาก ระดับน้ำไม่สูงมาก สามารถจอดเรือลงลุยน้ำชมได้ มีต้นไผ่ขึ้นสอยงามสองฟากฝั่ง
จุดชมวิวที่ 2	หาดทรายแม่น้ำปาย	เกิดจากตะกอนกรวดทรายของหินแกรนิต ที่ไหลจากลำกลางสาธารณะต่าง ๆ และ ไหลลงแม่น้ำปายในที่สุด เกิดหาดทรายแม่น้ำปาย พบสองฟากฝั่งตลอดแม่น้ำปาย สามารถแวะพักและอาบน้ำได้
จุดชมวิวที่ 3	ผาหินปูนหนังช้าง	เป็นผาหินปูนขนาดใหญ่ มีแร่แมกนีเซียมแทรกเข้าไปในหินปูนซึ่งมีส่วนประกอบของแคลเซียมคาร์บอเนตเป็นหลัก เมื่อหินปูนผุพัง แคลเซียม และ แมกนีเซียม ในหินปูนมีอัตราการผุพังไม่เท่ากัน ทำให้เกิดร่องรอยการผุพังที่ไม่สม่ำเสมอในเนื้อหินปูน มีลักษณะคล้ายหนังช้าง
จุดชมวิวที่ 4	ต้นไคร้ น้ำ	พบตลอดสองฟากฝั่งแม่น้ำปาย มีดอกสีม่วงแดงสวยงาม ความพริ้วไหวของต้นไคร้ น้ำ หรือไคร้ นุ่น ช่วยเพิ่มบรรยากาศการท่องเที่ยว
จุดชมวิวที่ 5	ผาต้อหล่อ หรือ ภูเลี้ยงผา	“ต้อหล่อ” หมายถึง มีทางเดินเล็ก/ช่องแคบๆ ขึ้นไปบนผา และบริเวณนี้ก็พบเลี้ยงผา นอกจากนี้ยังพบ ไม้แดงและเครือของต้นสะบ้า เป็นเมื่อดำๆ ที่ทางเหนือใช้ในการละเล่น ทอยกัน ผาต้อหล่อเป็นผาด้านน้ำ คอยเตือนน้ำให้แม่น้ำปายและเป็นพื้นที่เติมน้ำสำหรับน้ำบาดาล
จุดชมวิวที่ 6	รอยเลื่อนผาแดง	เป็นผาหินปูนที่เป็นสีแดง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผาต้อหล่อ ลักษณะทางธรณีวิทยาบ่งบอกว่าเกิดรอยเลื่อนที่ผาต้อหล่อ เกิดเป็นผาชัน และ ผาชันนี้มีสนิมเหล็กเคลือบที่ผิวมองเห็นเป็นผาสีแดง จึงเป็นที่มาของชื่อ “ห้วยผาแดง” เมื่อผาแดงต้องแสงพระอาทิตย์ขึ้น มีสีแดงสว่างจ้า
จุดชมวิวที่ 7	ผาลุงป้อ	มีตำนานเล่าว่า ในอดีตมีพรานป่าชื่อป้อ เป็นพรานมือหนึ่งของเมืองแปง สามารถล้มหมีควายด้วยมือเปล่าได้ ชาวบ้านจึงตั้งชื่อจุดที่พรานป้อล้มหมีได้และเพื่อเป็นเกียรติแก่พรานป้อ ว่า “ผาลุงป้อ”
จุดชมวิวที่ 8	ผาแดง	บริเวณนี้เป็นผาหินปูนที่เป็นสีแดง ซึ่งมีสนิมเหล็กเคลือบที่ผิวมองเห็นเป็นผาสีแดงอมส้ม จึงเป็นที่มาของชื่อ “ผาแดง” เมื่อผาแดงต้องแสงพระอาทิตย์ขึ้น มีสีแดงอมส้มสว่างจ้า
จุดชมวิวที่ 9	เนินนมสาว	เป็นภูเขาที่มีลักษณะคล้ายกับดอกบัวตูม จินตนาการถึงปทุมถันคำของหญิงสาว จึงเรียกเพื่อเป็นจุดระวิงว่าจะพบการล่องแก่งระดับ 2 ข้างหน้า ถ้าในช่วงน้ำหลาก การล่องแก่งจะอยู่ที่ระดับ 3
จุดชมวิวที่ 10	กาสรนที	บริเวณนี้เป็นจุดที่ควายที่เลี้ยงไว้ในป่าลุ่มน้ำปายหลายร้อยตัว เมื่อถึงเวลาควายจะลงมาดื่มน้ำ และ เล่นน้ำ เป็นประจำ
จุดชมวิวที่ 11	โป่งจืดจ๊า	ชมจึกจันมากินโป่ง นอกจากนี้ยังพบหมีป่า เก้ง กวาง ขอบมากินโป่งเช่นเดียวกัน และ บางช่วงพบผีเสื้อบินวนเวียนทั่วไปหมด บริเวณนี้จะเป็นจุดเตือนนักท่องเที่ยวว่าจะพบความรุนแรงของการล่องแก่งระดับ 3
จุดชมวิวที่ 12	โป่งแกง	เป็นจุดที่น้ำร้อนขนาดเล็ก มีอุณหภูมิสูงถึง 86 องศาเซลเซียสเช่นเดียวกับโป่งจืดจ๊า สามารถต้มไข่ได้
จุดชมวิวที่ 13	ห้วยแกงหอม	บริเวณนี้เป็นจุดที่พบต้นแกงหอม มีที่ มาคือ มีต้นไม้ที่เกิดขึ้นบริเวณลำน้ำปายมีกลิ่นหอม ชาวบ้านเรียกต้นนี้ว่า “ต้นแกงหอม” ซึ่งก็คือต้นกุยชื่อนั่นเอง จึงเป็นที่มาของ “บ้านแกงหอม”
จุดชมวิวที่ 14	จงอางผาด	เป็นก้อนหินปูนขนาดใหญ่ที่แตกหักจากผาสูง ตกลงสู่ริมน้ำ ตั้งตระหวานท่าสายต่านักท่องเที่ยว มีรูปร่างคล้ายหัวจงอางผาดอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปาย และเป็นจุดเตือนว่าข้างหน้าจะเจอแก่งระดับ 3
จุดชมวิวที่ 15	ห้วยหมากพริก	เป็นจุดสิ้นสุดการล่องแก่งแม่น้ำปาย ขึ้นบกที่จุดห้วยหมากพริก ตั้งอยู่ที่บ้านห้วยแกงหอม กะเหรี่ยง และ เป็นจุดพักรับประทานอาหารกลางวัน

2.1.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 3 : บ่อพุร้อนเมืองแปง

ประกอบด้วยกิจกรรมต้มไข่ แช่เท้า และ เดินชมวิวบนสะพานที่สร้างรอบตัวพุร้อน และ
นวดแผนโบราณ

2.2 การศึกษาความหลากหลายของพรรณไม้บริเวณน้ำพุร้อนเมืองแปง

บริเวณน้ำพุร้อนเมืองแปง

ผลการสำรวจ พบพรรณไม้ 20 วงศ์ 31 สกุล 34 ชนิด จำแนกตามลักษณะวิสัยพืช
ประกอบด้วย ไม้ต้น 29 ชนิด ไม้พุ่ม 3 ชนิด ไม้ล้มลุก 1 ชนิด และที่เป็นทั้งไม้ต้นและไม้พุ่ม 1 ชนิด มี
พรรณไม้พื้นเมืองของไทย 28 ชนิด และพรรณไม้ต่างประเทศ 6 ชนิด

มีพรรณไม้พื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 24 ชนิด และพรรณไม้พื้นเมืองของไทยที่
นำมาปลูก 4 ชนิด

ไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 22 ชนิด ได้แก่ ตะเคียนหนู ตะแบกเลือด กุ๊ก
มะกอก เสลาเปลือกหนา ประดู่ป่า ขางหัวหมู พญาศรี ตะคร้อ ปอแก่นเทา แคบิด ส้มกบ ตานดำ โมก
ใหญ่ ช่อย โพขันธ์ มะเดื่อปล้อง มะเดื่ออุทุมพร สมพง ปอกระสา มะฝ่อ และกุ่มน้ำ

ไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่นำมาปลูก 4 ชนิด ได้แก่ สัก แคนา โสภน้ำ (*Saraca indica*) และ
สะเดา และไม้พุ่มพื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 2 ชนิด ได้แก่ คนทีสอ และราชวดีป่า

ไม้ต้นที่เป็นพรรณไม้ต่างประเทศ นำมาปลูก 3 ชนิด ได้แก่ จามจุรี หางนกยูงฝรั่ง พุทรา ไม้
พุ่มที่เป็นพรรณไม้ต่างประเทศ มีการกระจายพันธุ์เข้ามาในพื้นที่ศึกษา 1 ชนิด ได้แก่ ชุมเห็ดเทศ

พรรณไม้ต่างประเทศที่เป็นพรรณไม้ต่างถิ่นรุกราน (invasive alien species) 2 ชนิด
ได้แก่สาบเสือ และกระถิน

บริเวณพื้นที่เตรียมการทำสวนสาธารณะ

เป็นป่าเบญจพรรณ พบพรรณไม้ 19 วงศ์ 30 สกุล 31 ชนิด จำแนกตามลักษณะวิสัยพืช
(plant habit) ประกอบด้วย ไม้ต้น (tree) 30 ชนิด และไม้พุ่มรอเลื้อย (scandent shrub) 1 ชนิด มี
พรรณไม้พื้นเมืองของไทย (Thai native plant) 30 ชนิด และพรรณไม้ต่างประเทศ (exotic plant)
1 ชนิด

มีพรรณไม้พื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 29 ชนิด และพรรณไม้พื้นเมืองของไทยที่
นำมาปลูก 1 ชนิด

ไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 28 ชนิด

ไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่นำมาปลูก 1 ชนิด ได้แก่ สัก

ไม้พุ่มรอเลื้อยพื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 1 ชนิด ได้แก่ คนทา

ไม้ต้นที่เป็นพรรณไม้ต่างประเทศ นำมาปลูก 1 ชนิด ได้แก่ มะขาม

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า พรรณไม้ต่างประเทศที่เป็นพรรณไม้ต่างถิ่นรุกราน ต้องรีบกำจัดก่อนที่จะมีการแพร่ระบาด และ ควรเลือกไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่นมาปลูกในพื้นที่ศึกษา

2.3 การศึกษาอุทกวิทยา แม่น้ำปาย และการประเมินมาตรฐานคุณภาพการล่องแก่งแม่น้ำปาย

1. ระดับน้ำของแม่น้ำปาย ณ สะพานบ้านผาสำราญ ที่เหมาะสำหรับการล่องแก่งอยู่ในช่วงระดับ 1 ถึง 2.5 เมตร บริเวณบ้านผาสำราญ หากระดับน้ำต่ำกว่านี้จะทำให้ระดับน้ำน้อยเกินไปจนไม่สามารถพายเรือผ่านแก่งไปได้ แต่หากมีระดับน้ำสูงเกินกว่าระดับดังกล่าวจะทำให้กระแสน้ำไหลเชี่ยวจนอาจเป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยวในกรณีที่ตกน้ำได้ จากสถิติช่วง 5 ปีย้อนหลัง (2555-2559) มีจำนวนวันที่สามารถล่องแก่งได้มากกว่า 300 วันต่อปี แต่ช่วงเวลาที่ระดับน้ำเหมาะสม คือ ตั้งแต่ช่วงกลางเดือนตุลาคม ถึงพฤษภาคม ส่วนช่วงเดือนมิถุนายน ถึงกลางเดือนตุลาคม แม้จะมีระดับน้ำเหมาะสมกับการล่องแก่ง แต่ต้องมีการตรวจสอบสภาพอากาศ และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ล่องแก่งดังกล่าวต้องมีทักษะในการว่ายน้ำได้เป็นอย่างดี และเคยมีประสบการณ์ล่องแก่งมาแล้ว จึงจะพิจารณาดำเนินการได้

2. ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยวการล่องแก่งแม่น้ำปาย (ช่วงผาสำราญ-ห้วยหมากพริก) พบว่า จากผลการดำเนินการในปัจจุบัน ได้คะแนนรวม 154 คะแนน จากคะแนนเต็ม 250 คะแนน อยู่ในระดับมาตรฐาน “ดี” (★★★) โดยสรุปในตารางประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบ	เกณฑ์ (คะแนนเต็ม)	คะแนน
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยว (50)	30
	2. ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย (15)	12
	รวม (65)	42
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (10)	7
	2. การเข้าถึง (10)	3
	3. ความปลอดภัย (25)	20
	4. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว (10)	6
	รวม (55)	36
3. การบริหารจัดการ	1. การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม (40)	28
	2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว (30)	13.5
	รวม (70)	41.5
4. การบริหารจัดการกิจกรรมการล่องแก่ง	1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการล่องแก่ง (20)	10
	2. การบริหารจัดการนักท่องเที่ยว (10)	10
	3. ความพร้อมด้านบุคลากร (5)	4.5
	4. ความพร้อมด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ (10)	6.5
	5. หลักประกันภัยแก่นักท่องเที่ยว (15)	4
	รวม (60)	35
รวมคะแนนเต็ม (250)		154.5

เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบจะพบว่า กิจกรรมล่องแก่งแม่น้ำปาย ยังมีส่วนที่ได้คะแนนน้อย คือ ในองค์ประกอบที่ 2.2 การเข้าถึงพื้นที่ 4.1 ผู้ประกอบการไม่มีใบอนุญาต และองค์ประกอบ 4.5 หลักประกันภัยแก่นักท่องเที่ยว แต่หากได้มีการทำกิจกรรมล่องแก่งอย่างชัดเจนแล้ว เรื่องดังกล่าวจะต้องมีการดำเนินการได้ทำให้คะแนนมาตรฐานสูงขึ้นอาจอยู่ในระดับดีมาก

2.4 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย

การศึกษารณานิเวศ พรรณไม้ และ กิจกรรมการล่องแก่งของตำบลเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย ร่วมกับการจัดทำแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกชุมชนในท้องถิ่น สามารถสรุปรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปายได้คือ การท่องเที่ยววิถีเกษตร ประกอบด้วยวิถีกระเทียม และ วิถีถั่วเหลือง สรุปได้ดังนี้

1. วิถีกระเทียม จะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนเมษายน นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในช่วงวิถีกระเทียม จะได้พบกับไร่กระเทียมเขียวชะอุ่มไปทั่วท้องทุ่งและจะได้พบการไร่กระเทียมแบบตาคาหมาก โดยแต่ละแปลงจะมีคันกันสูงเพื่อกั้นน้ำให้ขังอยู่ในแปลงกระเทียมและค่อย ๆ ซึมผ่านลงไปดิน เนื่องจากกระเทียมชอบความชื้น เมื่อมองจากที่สูงหรือจุดชมวิวจะเห็นภาพแปลงปลูกกระเทียมเป็นตาคาหมากกระจายไปทั่วทั้งพื้นที่ตำบลเมืองแปง สำหรับการล่องแก่งในลำน้ำปายช่วงวิถีกระเทียม ระดับน้ำในลำน้ำจะตื้น โชดหินโผล่ ลำน้ำไหลเอื่อย ๆ เนื่องจากเข้าสู่หน้าแล้ง การล่องแก่งวิถีกระเทียม จะพบว่าราบเรียบและการล่องแก่งระดับ 2 และ 3 จะพบได้เป็น ช่วง ๆ เหมาะสำหรับผู้สูงอายุ และ เด็กนักเรียนมาทัศนศึกษา เนื่องจากมีความปลอดภัยสูง และตื่นเต้นจากการล่องแก่งระดับ 2 และ 3 เป็นช่วง ๆ กระแสน้ำไม่รุนแรงเขี้ยวกราก และมีเวลาเรียนรู้ระบบนิเวศทั้งสองฝั่งริมน้ำ และช่วงที่ระดับน้ำตื้น ๆ สามารถลงว่ายน้ำและลอยตัวได้ ผลผลิตสินค้าในช่วงวิถีกระเทียมคือ กระเทียมแห้ง และ กระเทียมดอง

2. วิถีถั่วเหลือง จะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในช่วงวิถีกระเทียม จะได้พบกับไร่ถั่วเหลือง จะเหลืองไปทั่วท้องทุ่งเมื่อถึงช่วงเก็บเกี่ยว สำหรับการล่องแก่งในลำน้ำปายช่วงวิถีถั่วเหลือง ระดับน้ำในลำน้ำจะลึก โชดหินโผล่เป็นช่วง ๆ ลำน้ำไหลเร็วและเขี้ยวกรากเป็นช่วง ๆ เนื่องจากเข้าสู่ฤดูฝน การล่องแก่งในช่วงนี้จะพบว่าตื่นเต้นและการล่องแก่งระดับ 3 และ 4 จะพบได้เป็นช่วง ๆ การล่องแก่งในวิถีถั่วเหลือง จะเหมาะสำหรับนิสิตนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป ที่ต้องการสัมผัสประสบการณ์ตื่นเต้นและผจญภัย และมีความสามารถในการดูแลตัวเองในเรื่องความปลอดภัยได้ เนื่องจากจะพบการล่องแก่งระดับ 3 และ 4 เป็นช่วง ๆ กระแสน้ำบางช่วงรุนแรงและเขี้ยวกราก ไหลแรงและเร็ว ผลผลิตสินค้าในช่วงวิถีถั่วเหลือง คือ เมล็ดถั่วเหลือง และ ถั่วเน่าแผ่นสำหรับนำไปประกอบอาหาร เช่น น้ำพริกถั่วเน่า หรือ แกงถั่วเน่า เป็นต้น

กิจกรรมล่องแก่งแม่น้ำปาย ท่องเที่ยวสถานที่สำคัญและน่าสนใจในตัวตำบลเมืองแปง และเดินทางไปทำกิจกรรมที่บ่อน้ำร้อนเมืองแปง พบว่า มี 3 กลุ่มกิจกรรมใหญ่ในการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย (ภาพที่ 1 ถึง ภาพที่ 3) กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 1 คือ การล่องแก่งแม่น้ำปาย มีระยะทางการล่องแก่งในแม่น้ำปาย 10 กิโลเมตร และ นั่งรถกระบะกลับหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมล่องแก่ง 25 กิโลเมตร มีจุดชมวิวระหว่าง การล่องแก่ง อย่างน้อย 13 จุด ระยะเวลาการล่องแก่งประมาณ 6 ชั่วโมง กล่าวคือ ล่องแก่งขาไป ประมาณ 2 ถึง 3 ชั่วโมง แวะพักรับประทานอาหารกลางวัน 1 ชั่วโมง และ เดินทางกลับด้วยรถยนต์ ประมาณ 2 ชั่วโมง

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 2 คือ การชมวิวนาในตำบลเมืองแปง ซึ่งมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และศักการ ะเพื่อความเป็นสิริมงคล 4 จุด คือ พระพุทธรูปเมืองแปง วัดใหม่เมืองแปง วัดศรีวิชัย และพระธาตุ ชัยมงคล และ จุดชมวิวนาในตำบลเมืองแปง 3 จุด คือ จุดชมวิวนาเมืองแปง สวน สัมสุมาลี และ สวนรุกขชาติเมืองแปง ซึ่งสวนอนุรักษ์พันธุ์ไม้พื้นถิ่นหายาก ซึ่งระยะห่างระหว่างจุดชม วิวนาในรัศมีการท่องเที่ยวประมาณ 2 กิโลเมตร

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 3 คือ บ่อน้ำร้อนเมืองแปง เป็นจุดที่สามารถนั่งพักผ่อนหย่อนใจ มี กิจกรรมต้มไข่ และเสริมกิจกรรมอาบแช่ และ นวดแผนโบราณ

กิจกรรมล่องแก่งแม่น้ำปาย อยู่ห่างจากจุดชมวิวนาเมืองแปง ประมาณ 5.7 กิโลเมตร และ ห่าง จากบ่อน้ำร้อนประมาณ 10.4 กิโลเมตร และจุดชมวิวนาเมืองแปงห่างจากบ่อน้ำร้อนประมาณ 4.6 กิโลเมตร

ดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำ ปาย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 เส้นทางกิจกรรมหลักคือ

เส้นทางที่ 1 กิจกรรมท่องเที่ยวที่ 1 รวมกับกิจกรรมท่องเที่ยวที่ 3 กิจกรรมการล่องแก่งและ การท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองแปง ใช้ระยะเวลา 1 วัน เต็มเวลา และกลับไปพักที่ อำเภอปาย

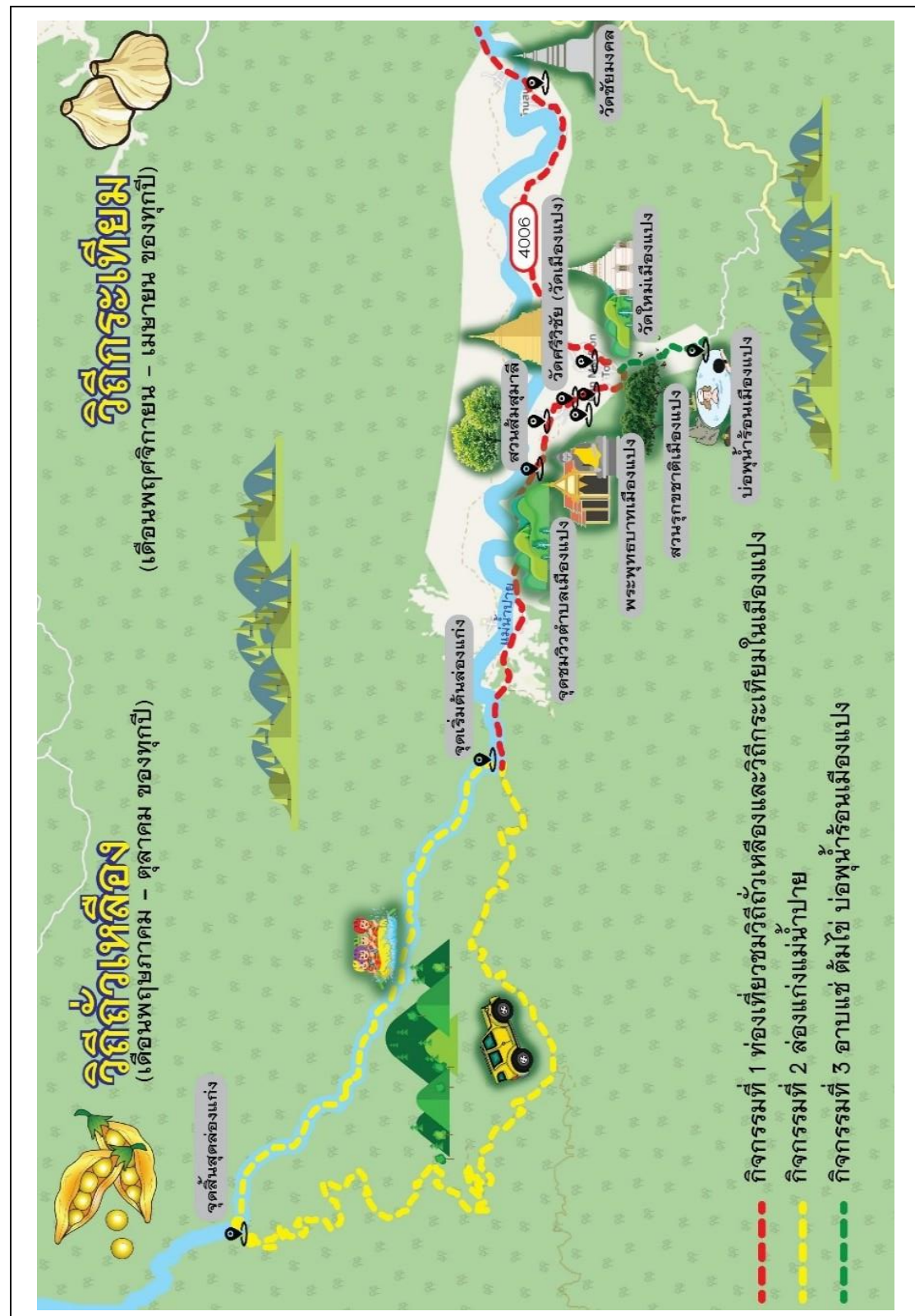
เส้นทางที่ 2 กิจกรรมท่องเที่ยวที่ 2 รวมกับกิจกรรมท่องเที่ยวที่ 3 กิจกรรมการท่องเที่ยวจุด ชมวิวนาและท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน ใช้ระยะเวลา ครึ่งวัน และ เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนแหล่ง อื่น ก่อนกลับไปพักที่อำเภอปาย

3.5 กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการนักสื่อความหมาย ชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐและองค์กรเอกชน

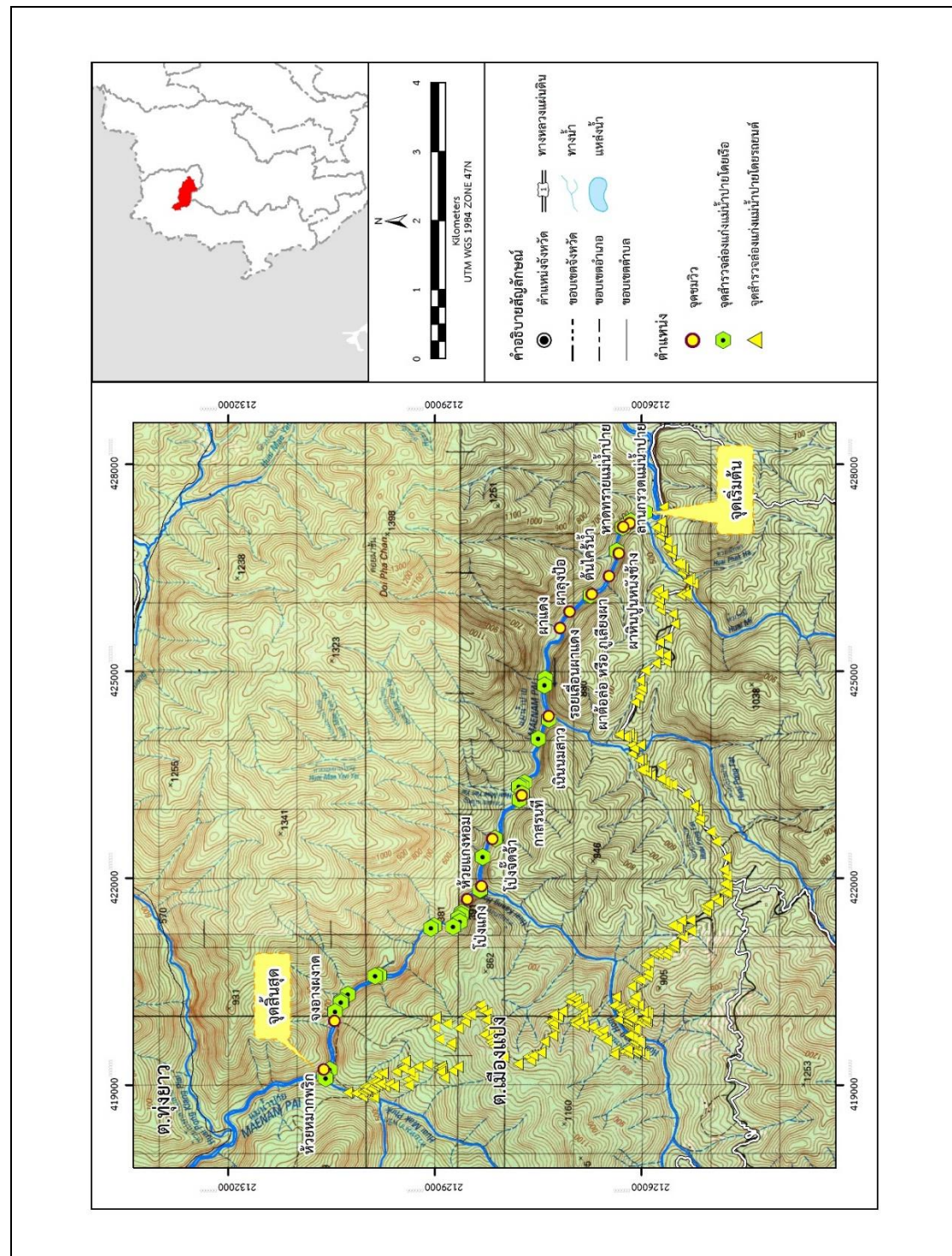
ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพและธรณีนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองแปงและแม่น้ำปาย ได้นำมาออกแบบลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยใน แหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว เมืองแปงและแม่น้ำปาย โดยจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของบ่อน้ำร้อนเมืองแปง เชื่อมโยงแม่น้ำปาย ภายใน 1 วัน สื่อประชาสัมพันธ์คู่มือนักท่องเที่ยว และคู่มือเส้นทางการเรียนรู้ ธรรมชาติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของบ่อน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย ภายใน 1 วัน สำหรับนักสื่อความหมาย และ นักท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการนักสื่อความหมาย ชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐและ องค์กรเอกชน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นเมืองแปง ความรู้ทางด้านธรณีนิเวศของ

พุน้ำร้อนเมืองแปงและแม่น้ำปาย สื่อประชาสัมพันธ์คู่มือนักท่องเที่ยว คู่มือเส้นทางการเรียนรู้
ธรรมชาติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย และ

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงจุดชมวิวลำน้ำปาย

สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายใน 1 วัน ผู้เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ นักสื่อ
ความหมายท้องถิ่นซึ่งทำหน้าที่เป็นกัปตันในการนำล่องแก่ง เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล
ผู้อำนวยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท) จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชาสัมพันธ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน
บริษัททัวร์ในอำเภอปาย และ ประชาชนผู้สนใจ และได้จัดกิจกรรมล่องแก่งร่วมกันเพื่อทดสอบ
รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุน้ำร้อนเมืองแพงเชื่อมโยงลำน้ำปาย

จากการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการนักสื่อความหมาย ชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐและ
องค์กรเอกชน ประชาสัมพันธ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้รายงานข่าวและประชาสัมพันธ์กิจกรรมท่องเที่ยว
เชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของบ่อน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย ผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานสำนัก
ประชาสัมพันธ์เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่ (<http://region3.prd.go.th/ct/news/viewnews.php?ID=190106204153>)
แสดงในภาพที่ 4 ถึง ภาพที่ 6

ภาพที่ 4 กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการนักร้องความหมาย ชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐและองค์กร
เอกชน ในวันที่ 5 - 7 มกราคม 2562 ที่ อบต. ตำบลเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัด
แม่ฮ่องสอน

ภาพที่ 5 กิจกรรมล่องแก่งลำน้ำปายร่วมกับ นักสื่อความหมาย ชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐและ
องค์กรเอกชน ในวันที่ 6 มกราคม 2562 ที่ อบต. ตำบลเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัด
แม่ฮ่องสอน

2.6 แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย

การศึกษาสภาพทั่วไป ปัญหาการจัดการ ความต้องการการพัฒนา และแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย เป็นข้อมูลที่สำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย ผู้วิจัยได้ดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ จัดทำแบบสอบถาม และ นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การจัดทำแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประเภทในด้านต่าง ๆ 6 ด้าน คือ ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยว ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลผู้ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น/ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง จำนวนทั้งสิ้น 28 คน และ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน นอกจากนี้แบบสอบถามยังมีส่วนของคำถามปลายเปิดเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ให้ความคิดเห็นข้อสังเกตหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่จะประโยชน์ต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ผลการประเมินทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้นำมาจัดทำแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแหล่งน้ำพุน้ำร้อนเมืองแปง โดยจำแนกแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ให้มีความสำคัญกับความเป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงามตามธรรมชาติเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมีการบอกต่อและมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวในจำนวนที่เพิ่มขึ้น แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น มีการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ ป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ
- ควรปรับปรุงอาคารและสิ่งก่อสร้างให้มีความสวยงาม รูปแบบอาคารควรกลมกลืนกับธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม มีจุดถ่ายภาพ ปลูกไม้ดอกไม้ประดับให้ดูร่มรื่น ตกแต่งให้มีความเป็นธรรมชาติและน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยว
- ควรแก้ไขความเสื่อมโทรมทางธรรมชาติ มีการจัดการน้ำเสียและบริเวณที่ทิ้งน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ปลูกต้นไม้ใหญ่ให้มีความร่มรื่นของเงาไม้ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งปรับปรุงเรื่องความสะดวกโดยรวมของแหล่งท่องเที่ยว กำจัดกองขยะเศษขยะและพื้นที่ที่ผู้มากรจัดการกับความเสื่อมโทรมของสิ่งรกร้างต่างๆให้มีระเบียบ

ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การสามารถเข้าถึงแหล่งได้สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย สามารถเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดอารมณ์ในการท่องเที่ยว แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรมีข้อมูลการเดินทางในอินเทอร์เน็ต แนะนำการเดินทาง หรือการสร้างข้อมูลในระบบกำหนดตำแหน่งบนแผนที่ (GPS)
- ควรปรับปรุงเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจากเส้นทางหลักจนถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความปลอดภัย ปรับปรุงพื้นผิวถนนให้สามารถเข้าถึงได้ตลอดทุกฤดู ไม่แคบเกินไป มีป้ายบอกทางที่โดดเด่นและชัดเจน มีป้ายทุกจุดที่เป็นทางแยก มีป้ายนำทางและแนะนำแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนธรรมชาติ จากแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง
- ควรมีการปรับปรุงพื้นที่จอดรถให้เป็นระเบียบ กว้างขวาง เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางโดยรถส่วนตัว

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น ลานจอดรถ ร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร ห้องน้ำและห้องอาบน้ำ ที่สะอาดรวมทั้งการรักษาความปลอดภัย เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมมากขึ้น แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรมีการจัดบ่อน้ำเย็น หรือ น้ำประปา เพื่อสลับหรือผสมกับการแช่/อาบพุน้ำร้อนเพื่อใช้สำหรับการอาบหรือแช่ สลักร้อนเย็น เป็นการอาบ/แช่เพื่อสุขภาพ กระตุ้นระบบไหลเวียนโลหิต มีการจัด/เพิ่มร้านค้า สินค้า อาหาร และของที่ระลึก สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว
- ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องสุขา/ห้องแช่น้ำ/ห้องอาบน้ำ บริการสำหรับผู้พิการและสูงอายุ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อน
- ควรมีน้ำเย็นบริการ หรือมีการบริการน้ำแข็งใส่ถังน้ำเพื่อใช้อาบ
- ควรมีการเพิ่มถังขยะตามจุดต่าง ๆ และมีจุดล้างเท้าก่อนลงแช่ ทำความสะอาดบ่อแช่เท้า กำจัดตะกอนในบ่อแช่เท้า ปรับปรุงพื้นที่รอบ ๆ บ่อแช่เท้าไม่ให้มีเศษดินและทรายตกลงไป

ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมชม แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรส่งเสริมให้มีการจัดแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนให้อยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยวหลักอื่น ๆ ให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมมากขึ้น สามารถสร้างวงจรเส้นทางการท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ทำให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยง โดยใช้เวลาภายใน 1 วัน
- ควรมีป้ายแนะนำจุดต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ป้ายกฎระเบียบคำชี้แนะ ป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับพุน้ำร้อน และป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ใกล้เคียง

- ควรมีการจัดโปรแกรมกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น มีโปรแกรมสวนผ่อนคลายเป็นอาบแช่น้ำร้อนพร้อมอาหารเพื่อสุขภาพบริการ
- ควรมีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปายเป็นรูปธรรม ตลอดจน มีการจัดผู้สื่อความหมายนำเที่ยวสำหรับบริการนักท่องเที่ยว
- ควรพิจารณาอัตราค่าบริการการเข้าชม และมีอัตราค่าบริการ อาบ/แช่ ในราคาถูกเพื่อเป็นกองทุนสำหรับการบริหารจัดการพื้นที่พุน้ำร้อนเมืองแปงให้ดีขึ้น

ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว . นักท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญกับการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวมาก ดังนั้นควรมีการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวให้คงความสวยงามตามธรรมชาติเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือนชมมากขึ้น แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรมีการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมดำน้ำในพุน้ำร้อนธรรมชาติ และเส้นทางเรียนรู้ธรณีนิเวศพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย
- ควรมีการจัดกิจกรรมตามเทศกาลพิเศษเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มายังแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวควบกัน
- ควรเพิ่มการบริการส่งเสริมสุขภาพที่หลากหลาย เช่น การอบประคบสมุนไพร สปา วารีบำบัด การฝึกกายบริหาร บริการอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ
- ควรมีเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อกิจกรรมที่ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว เช่น จัดเพิ่มผู้ให้บริการกิจกรรมสวนเพื่อสุขภาพในฤดูกาลท่องเที่ยว และมีอัตราค่าบริการกิจกรรมสวนเพื่อสุขภาพที่เหมาะสม

ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นบริการเสริมที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวรวมทั้งช่วยเหลือที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือนชมแหล่งท่องเที่ยวได้มากขึ้น แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรปรับปรุงแก้ไขสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย ให้มีคุณภาพที่ดี และเพิ่มเสาสัญญาณในจุดที่ไม่มีสัญญาณ ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว
- ควรปรับปรุงแก้ไขรักษาความปลอดภัยในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว มีจุดปฐมพยาบาลหรือชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น รองรับนักท่องเที่ยวที่อาจเกิดอุบัติเหตุในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน
- ควรปรับปรุงแก้ไขสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทให้มีคุณภาพดีและเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำสะอาด

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีศูนย์บริการการท่องเที่ยว มีป้าย/สัญลักษณ์สื่อความหมาย มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/จุดชมวิว มีการบำรุงรักษาสสิ่งแวดล้อมและมีกฎระเบียบในแหล่งท่องเที่ยว

ชัดเจน จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวขึ้น ๆ แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรพัฒนา และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปตามมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทพุน้ำร้อนธรรมชาติ และขึ้นทะเบียนแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับมาตรฐานจากกรมการท่องเที่ยว
- ควรมีการรณรงค์การงดสูบบุหรี่ และงดดื่มสุรารายอย่างชัดเจน ในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนธรรมชาติ
- ควรมีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ให้บริการ ผู้ให้บริการนวด และผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวให้มีอัธยาศัยที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีการบริการที่ดี มีมาตรฐานการทำงาน มีกฎระเบียบ และมีใบรับรองการประกอบวิชาชีพ
- ควรมีการจัดระเบียบร้านค้า เป็นสัดส่วน จำหน่ายสินค้าและอาหารที่เหมาะสม งดจำหน่ายบุหรี่และสุราในแหล่งท่องเที่ยว ควบคุมราคาสินค้าให้เหมาะสม
- ควรมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและภาครัฐทำงานร่วมกัน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว คำนึงถึงประโยชน์ที่จะรับและผลกระทบจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการแบ่งส่วนงานฝ่ายส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เพื่อดูแลแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง ควรจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ และมีนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญมากขึ้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้ชุมชนมากขึ้น การสร้างสมดุลระหว่างการรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้คงอยู่และการได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวของคนในชุมชน จะนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย

ผู้รับผิดชอบดูแลพุน้ำร้อนเมืองแปงและจัดกิจกรรมล่องแก่งในแม่น้ำปาย สามารถพัฒนาโครงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย ตามแนวทางหรือข้อค้นพบใหม่ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่และเป็นทางเลือกให้กับผู้รักการท่องเที่ยวผจญภัยและส่งเสริมสุขภาพไปในเวลาเดียวกัน สามารถสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ บริษัททัวร์ เป็นต้น ในการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปายเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในอำเภอปาย จัดแพ็คเกจทัวร์แบบ One Day Trip ซึ่งเป็นกำลังที่นิยมมากสำหรับชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในขณะนี้ นอกจากนี้ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นได้ตลอดทั้งปีทั้งในช่วงฤดูเกษตรกรรมและช่วงว่างเว้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนได้อีกด้วย

3.2 ข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัย ในแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย

- 1) ควรมีการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนและสถานที่สำคัญรอบ ๆ ตำบลเมืองแปง เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวกับตำบลเมืองแปงและสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ภายใน 1 วัน ได้
- 2) ควรมีการศึกษากิจกรรมที่บริเวณบ่อพุร้อนเพิ่มขึ้น นวดแผนโบราณ อาหารพื้นถิ่น และ เครื่องดื่มคลายร้อน เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวครึ่งวัน ที่จะมาพักรับประทานอาหารกลางวัน บริเวณบ่อพุร้อนเมืองแปง และ เดินทางท่องเที่ยวต่อไปยังแหล่งพุร้อนแหล่งอื่น ๆ ต่อไป

3.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยต่อยอดด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและ กึ่งผจญภัยในแหล่ง ท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย

ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนอย่างเป็นระบบเพื่อเชื่อมโยงและรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคตต่อไป

4. ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย

1. ได้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย 2 รูปแบบ คือ วิถีกระเทียม และ วิถีถั่วเหลือง ซึ่งแต่ละวิถีก็มีกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันได้
2. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปายภายใน 1 วัน สื่อประชาสัมพันธ์คู่มือนักท่องเที่ยว และคู่มือเส้นทางการเรียนรู้ธรรมชาติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย ภายใน 1 วัน สำหรับนักสื่อความหมาย และ นักท่องเที่ยว
3. ผู้สื่อความหมายคือชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งสามารถสร้างรายได้ในช่วงที่ว่างเว้นจากการทำการเกษตร
4. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย จะช่วยส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวของอำเภอปายในเปิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่

5. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

การตอบรับจากชุมชนท้องถิ่น และ ธุรกิจท่องเที่ยวที่ต้องการให้เกิดพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลเมืองแปงอย่างเป็นรูปธรรมและมีชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการอนุรักษ์ด้วยความรู้และเข้าใจ ตามแนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย

ชื่อโครงการวิจัย การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปง และแม่น้ำปาย

Health Tourism Model Development from the Connection of Muang Pang and Pai River Tourism Destination

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเส้นทางใหม่และกิจกรรมสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุน้ำร้อนในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา โดยเลือกเส้นทางท่องเที่ยวแหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปงถึงลำน้ำปาย เนื่องจากมีความซับซ้อนและสวยงามทางด้านธรณีวิทยาและเป็นพื้นที่ที่ยังใหม่สำหรับธุรกิจท่องเที่ยวในปาย ทำการศึกษาลักษณะธรณีวิทยา อุทกวิทยา และ สังคมพืช เส้นทางระหว่างพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย ผลการศึกษารูปได้ว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปายสามารถแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ วิธีกระเทียม และวิธีถั่วเหลือง วิธีกระเทียม จะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนเมษายน นักท่องเที่ยวจะได้พบกับสวนกระเทียมเขียวชะอุ่มไปทั่วทั้งพื้นที่ตำบลเมืองแปง การล่องแก่งวิธีกระเทียม ระดับน้ำในลำน้ำจะตื้น โขดหินโผล่ ลำน้ำไหลเอื่อย ๆ ราบเรียบและการล่องแก่งระดับ 2 และ 3 เนื่องจากเข้าสู่หน้าแล้ง เหมาะสำหรับผู้สูงอายุ และ เด็กนักเรียนมาทัศนศึกษา เนื่องจากมีความปลอดภัยสูง และตื่นเต้นจากการล่องแก่งเป็นช่วง ๆ กระแสน้ำไม่รุนแรงเชี่ยวกราก ผลผลิตถั่วลิสงในในช่วงวิธีกระเทียม คือ กระเทียมแห้ง และ กระเทียมดอง วิธีถั่วเหลือง จะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในช่วงวิธีกระเทียม จะได้พบกับสวนถั่วเหลือง จะเหลืองไปทั่วท้องทุ่งเมื่อถึงช่วงเก็บเกี่ยว สำหรับการล่องแก่งวิธีถั่วเหลือง ระดับน้ำในลำน้ำจะลึก โขดหินโผล่เป็นช่วง ๆ ลำน้ำไหลเร็วและเชี่ยวกราก เนื่องจากเข้าสู่ฤดูฝน การล่องแก่งในช่วงนี้จะพบว่าตื่นเต้นและการล่องแก่งระดับ 3 และ 4 จะพบได้เป็นช่วงๆ การล่องแก่งในวิธีถั่วเหลือง จะเหมาะสำหรับนิสิตนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปที่ต้องการสัมผัสประสบการณ์ตื่นเต้นและผจญภัย และมีความสามารถในการดูแลตัวเองในเรื่องความปลอดภัยได้ ผลผลิตถั่วลิสงในในช่วงวิธีถั่วเหลือง คือ เมล็ดถั่วเหลือง และ ถั่วเน่าแผ่น นอกจากนี้ ยังได้จัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยเส้นทางพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย และ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์สำหรับแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย ตลอดจนอบรมนักสื่อความหมายท้องถิ่น ภาครัฐ และ ธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อนำเที่ยวและประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวใหม่สำหรับตำบลเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย

คำสำคัญ : เมืองแปง พุน้ำร้อน แม่น้ำปาย ล่องแก่ง

Abstract

The objective of this research aimed to seek the new travel destination and activities of the health and soft adventure tourism in Lanna hot spring. The route travel of Muang Pang hot spring and Pai River were focused on due to the complexity and beauty of geology and pristine virgin for business tourism in Pai. The geology, hydrology, and plant society of routes were investigated. The health tourism model developed from the connection of Muang Pang and Pai River divides into two ways: the seasons of garlic planting and soybean planting. The season of garlic planting starts from November to April. The tourists encompass with the lush of green garlic garden and various viewpoints throughout the area of Muang Pang subdistrict and experience with the shoal river rafting with a small wave in the calm, class I and II as well as class III in shot trip in the dry season. Rafting in this period is suitable for the elderly and student excursion. The reputation of the natural local product during this period is dried garlic and pickled garlic. While the season of soybean planting starts from May to October. The tourists surrounded by the lush of soybean garden and various viewpoints throughout the area and experience plenty of excitement and adventure with the medium to high wave whitewater rafting in class III and IV in the rainy season. Rafting in this period is suitable for the general public who wants to experience the excitement and adventure. The reputation of the natural local product during this period are soybeans and rotten beans. Moreover, the information and media of new route travel and guideline on health and soft adventure tourism for the local guide were carried out as well as local guides of Muang Pang Sub-district , government sectors and travel agency was trained to guide and promote a new route for a connection of Muang Pang and Pai River tourism destination.

Keywords : Muang Pang , Hot spring , Pai River , Rafting

สารบัญเรื่อง	หน้า
สารบัญเรื่อง	I
สารบัญตาราง	V
สารบัญภาพ	VII
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-1
1.3 กรอบแนวคิดการวิจัย	1-2
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	1-2
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย	1-4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	1-4
บทที่ 2 การทบทวนเอกสารและวรรณกรรม	
2.1 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว	2-1
2.2 การท่องเที่ยวเชิงผจญภัยกึ่งอนุรักษ์ธรรมชาติ (soft adventure tourism)	2-2
2.3 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว	2-2
2.4 แม่น้ำปาย	2-3
2.5 เกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่ง	2-4
2.6 แร่ธาตุในน้ำบาดาล	2-10
2.7 น้ำร้อนเมืองแปง	2-13
2.8 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงธรณีนิเวศของพุน้ำร้อนเมืองแปง	2-16
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย	
3.1 วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลองและเก็บข้อมูล	3-1
3.1.1 ด้านธรณีวิทยาและพรรณพืช	3-1
3.1.2 ด้านอุทกวิทยา	3-1
3.2 ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และ รูปแบบการท่องเที่ยวเมืองแปงเชื่อมโยง แม่น้ำปาย	3-2
3.3 จัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุน้ำร้อนเมืองแปงและ แม่น้ำปายสำหรับผู้สื่อความหมายท้องถิ่นและสื่อวิถีทัศน์ประชาสัมพันธ์กิจกรรม โครงการ	3-2
3.4 จัดอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และ ชุมชนในพื้นที่	3-2

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย	
4.1 ลักษณะโดยทั่วไปของแหล่งพุร้อนเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-1
4.1.1 ที่ตั้งและภูมิศาสตร์	4-1
4.1.2 การใช้ประโยชน์ที่ดิน	
4.1.3 สภาพพื้นที่โดยรอบแหล่งพุร้อน	4-1
4.1.4 ลักษณะทางธรณีวิทยา	4-2
4.2 สภาพภูมิอากาศ อุตุณิยมวิทยา และอุทกวิทยา ของแหล่งพุร้อนเมืองแปงและ ลำน้ำปาย	4-6
4.2.1 ลักษณะภูมิประเทศและลักษณะทางน้ำ	4-6
4.2.2 ลักษณะภูมิอากาศ	4-7
4.2.3 สถานีอุตุนิยมวิทยาบริเวณพื้นที่ศึกษา	4-8
4.2.4 สถานีอุทกวิทยา	4-8
4.3 ความหลากหลายของพรรณไม้บริเวณแหล่งพุร้อนเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัด แม่ฮ่องสอน	4-14
4.4 ความหลากหลายของพรรณไม้บริเวณพื้นที่เตรียมการทำสวนสาธารณะ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-20
4.5 ความหลากหลายของพรรณไม้ตามลำน้ำปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-24
4.6 จุดชมวิวยภายในตำบลเมืองแปง	4-29
4.6.1 จุดชมวิวที่ 1 : จุดชมวิวของตำบลเมืองแปง	4-29
4.6.2 จุดชมวิวที่ 2 : พระพุทธรบาทเมืองแปง	4-31
4.6.3 จุดชมวิวที่ 3 : สวนรุกขชาติเมืองแปง	4-35
4.8.4 จุดชมวิวที่ 4 : วัดใหม่เมืองแปง	4-35
4.8.5 จุดชมวิวที่ 5 : วัดศรีวิชัย (วัดเมืองแปง)	4-37
4.8.6 จุดชมวิวที่ 6 : สวนส้มสุมาลี	4-40
4.8.7 จุดชมวิวที่ 7 : พระธาตุชัยมงคล (วัดชัยมงคล)	4-41
4.7 จุดล่องแก่งแม่น้ำปาย	4-44
4.8 บ่อพุร้อนเมืองแปง	4-68
4.9 รูปแบบการท่องเที่ยวบ่อพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย	4-76
4.10 กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการนักสื่อความหมาย ชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐและองค์กร เอกชน	4-81

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
4.11 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย	4-85
4.11.1 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อแนวทาง พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุร้อนเมืองแปงและลำ น้ำปาย	4-85
4.11.1.1 กลุ่มตัวอย่าง เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลผู้ดูแล รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น/ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว	4-85
4.11.1.2 กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยเดินทางมา ท่องเที่ยวพุร้อนเมืองแปง	4-91
4.11.1.3 กลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐและเอกชน	4--97
4.11.2 แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุร้อนเมือง แปงและลำน้ำปาย	4-104
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	5-1
5.1.1 เส้นทางการเรียนรู้ธรรมชาติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของ พุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย	5-1
5.1.1.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 1 : จุดชมวิวกายในตำบลเมืองแปง	5-1
5.1.1.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 2 จุดชมวิวล่องแก่งแม่น้ำปาย	5-2
5.1.1.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 3 : บ่อพุร้อนเมืองแปง	5-3
5.1.2 การศึกษาความหลากหลายของพรรณไม้	5-3
5.1.3 การศึกษาอุทกวิทยา แม่น้ำปาย และการประเมินมาตรฐานคุณภาพการ ล่องแก่งแม่น้ำปาย	5-4
5.2 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย	5-6
5.3 แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแหล่งน้ำพุร้อนเมืองแปง	5-11
5.4 ข้อเสนอแนะ	5-14
5.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และกึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย	5-14
5.4.2 ข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและ กึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย	5-14
5.4.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยต่อยอดด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพและกึ่งผจญภัยในแหล่ง ท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย	5-15

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	6-1
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐและเอกชน	ภ-1
ภาคผนวก ข. แบบสอบถามเจ้าหน้าที่หน่วยงานผู้ดูแลสถานที่พุน้ำร้อนเมือง แปง	ภ-2
ภาคผนวก ค. แบบสอบถามประชาชนทั่วไปและผู้ที่เกี่ยวข้องกับพุน้ำร้อนชน	ภ-3

	หน้า
ตารางที่ 2-1 เกณฑ์ จำนวนตัวชี้วัด และคะแนน ในแต่ละองค์ประกอบสำหรับกรณี ที่ไม่มีกิจกรรมการล่องแก่ง	2-7
ตารางที่ 2-2 เกณฑ์ จำนวนตัวชี้วัด และคะแนน ในแต่ละองค์ประกอบ สำหรับกรณี ที่มีกิจกรรมการล่องแก่ง	2-8
ตารางที่ 2-3 ประเภทพุน้ำร้อนและประโยชน์จากการอาบน้ำร้อน	2-11
ตารางที่ 2-4 ประโยชน์ของแร่ธาตุในพุน้ำร้อน	2-12
ตารางที่ 2-5 อัตราการให้น้ำของแหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง	2-16
ตารางที่ 4-1 จำนวนวันที่มีระดับน้ำในแม่น้ำปาย (ช่วงเมืองแปง) ในช่วงปี พ.ศ 2549- 2559	4-13
ตารางที่ 4-2 รายชื่อพรรณไม้ที่สำรวจพบบริเวณน้ำพุร้อนเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัด แม่ฮ่องสอน	4-15
ตารางที่ 4-3 รายชื่อพรรณไม้ที่สำรวจพบพื้นที่เตรียมการทำสวนสาธารณะ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-21
ตารางที่ 4-4 รายชื่อพรรณไม้ที่สำรวจพบตามลำน้ำปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-25
ตารางที่ 4-5 คุณสมบัติทางกายภาพและเคมีของพุน้ำร้อนเมืองแปง	4-71
ตารางที่ 4-6 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลผู้ดูแล รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น/ผู้ประกอบการ ธุรกิจท่องเที่ยว	4-83
ตารางที่ 4-7 ระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น/ ผู้ประกอบการ ธุรกิจท่องเที่ยวต่อแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพเชื่อมโยงน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย	4-84
ตารางที่ 4-8 ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของกลุ่ม ตัวอย่างเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลผู้ดูแลรับผิดชอบแหล่ง ท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น/ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวต่อ แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุน้ำร้อนเมือง แปงและลำน้ำปาย	4-86
ตารางที่ 4-9 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคย เดินทางมาท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง	4-89
ตารางที่ 4-10 ระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ เคยเดินทางมาท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิง สุขภาพเชื่อมโยงพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย	4-91

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4-11 ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของกลุ่ม ตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวพุร้อน ร้อนเมืองแปงต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุร้อน เมืองแปงและลำน้ำปาย	4-92
ตารางที่ 4-12 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐและเอกชน	4-94
ตารางที่ 4-13 ระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐและเอกชนต่อ แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุร้อนเมือง แปงและลำน้ำปาย	4-95
ตารางที่ 4-14 ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของกลุ่ม ตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐและเอกชนต่อแนวทางพัฒนาการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย	4-97

สารบัญภาพ	หน้า
ภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	1-3
ภาพที่ 2-1 ภาพถ่ายดาวเทียมแสดงตำแหน่งของแหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง และ สภาพแวดล้อมโดยรอบ	2-14
ภาพที่ 2-2 สภาพแวดล้อมโดยรอบแหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปงซึ่งมีการปรับปรุงทัศนแล้ว	2-15
ภาพที่ 2-3 สภาพพื้นที่ทั่วไปบ้านเมืองแปง	2-17
ภาพที่ 2-4 สภาพพื้นที่ทั่วไปของตำบลเมืองแปง	2-18
ภาพที่ 4-1 สภาพแวดล้อมโดยรอบแหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปงซึ่งมีการปรับปรุงทัศนแล้ว	4-2
ภาพที่ 4-2 ลักษณะพื้นที่ตั้งพุน้ำร้อนเมืองแปง	4-4
ภาพที่ 4-3 ลักษณะธรณีวิทยาของพื้นที่ตั้งพุน้ำร้อนเมืองแปง	4-5
ภาพที่ 4-4 การวิเคราะห์ภูมิอากาศรายคาบ 30 ปี (2531-2560) ตามหลักการ Walter's diagram ของสถานีอุตุนิยมวิทยาแม่ฮ่องสอน	4-8
ภาพที่ 4-5 สถานีอุทกวิทยา แม่น้ำปาย บริเวณสะพานบ้านผาสำราญ ตำบลเมืองแปง	4-9
ภาพที่ 4-6 การสำรวจตัดขวางลำน้ำปาย (ช่วงผ่านเมืองแปง) บริเวณบ้านผาสำราญ โดย กรมทรัพยากรน้ำ	4-10
ภาพที่ 4-7 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับน้ำกับอัตราการไหลของแม่น้ำปาย (ช่วงที่ไหลผ่าน เมืองแปง) ในช่วงปี 2010-2015	4-11
ภาพที่ 4-8 ระดับน้ำรายเดือน ในช่วงปี พ.ศ. 2549 – 2559 ของแม่น้ำปาย (ช่วงเมืองแปง)	4-12
ภาพที่ 4-9 พรรณไม้แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-14
ภาพที่ 4-10 พรรณไม้บางชนิดบริเวณน้ำพุร้อนเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-18
ภาพที่ 4-11 พื้นที่เตรียมการทำสวนสาธารณะ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-20
ภาพที่ 4-12 พรรณไม้บางชนิดบริเวณพื้นที่เตรียมการทำสวนสาธารณะ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-23
ภาพที่ 4-13 ลำน้ำปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-24
ภาพที่ 4-14 พรรณไม้บางชนิดตามลำน้ำปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-28
ภาพที่ 4-15 แผนที่ภูมิประเทศแสดงที่ตั้งจุดชมวิวดำบลเมืองแปง	4-28
ภาพที่ 4-16 แผนที่ธรณีวิทยาแสดงที่ตั้งจุดชมวิวดำบลเมืองแปง	4-30
ภาพที่ 4-17 ถนนคอนกรีตเดินทางสู่ตำบลเมืองแปง	4-31
ภาพที่ 4-18 สภาพภูมิประเทศตำบลเมืองแปง	4-32
ภาพที่ 4-19 จุดชมวิวดำบลเมืองแปง	4-33
ภาพที่ 4-20 จุดชมวิวพระพุทธรูปเมืองแปง	4-34
ภาพที่ 4-21 สวนรุกขชาติเมืองแปง	4-35
ภาพที่ 4-22 จุดชมวิ้วัดใหม่เมืองแปง	4-36
ภาพที่ 4-23 สภาพภูมิทัศน์วัดใหม่เมืองแปง	4-37

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4-24 พระธาตุเมืองแปง (วัดเมืองแปง)	4-38
ภาพที่ 4-25 วัดศรีวิชัย (วัดเมืองแปง)	4-39
ภาพที่ 4-26 สวนส้มสุมาลี	4-40
ภาพที่ 4-27 จุดชมวิวสวนส้มสุมาลี	4-41
ภาพที่ 4-28 พระธาตุชัยมงคล (วัดชัยมงคล)	4-42
ภาพที่ 4-29 จุดชมวิวพระธาตุชัยมงคล	4-43
ภาพที่ 4-30 แผนที่ภูมิประเทศแสดงเส้นทางล่องแก่งแม่น้ำปาย	4-46
ภาพที่ 4-31 แผนที่เส้นชั้นความสูงแสดงเส้นทางล่องแก่งแม่น้ำปาย	4-47
ภาพที่ 4-32 แผนที่ธรณีวิทยาแสดงเส้นทางล่องแก่งแม่น้ำปาย	4-48
ภาพที่ 4-33 แผนที่ภูมิประเทศแสดงเส้นทางล่องแก่งแม่น้ำปาย	4-49
ภาพที่ 4-34 จุดลงเรือยางล่องแก่งแม่น้ำปายที่บ้านห้วยบ่อ	4-50
ภาพที่ 4-35 ต้นไม้สองข้างระหว่างล่องแก่งแม่น้ำปาย	4-51
ภาพที่ 4-36 หินปูนพบตลอดสองฝากฝั่งแม่น้ำปาย	4-52
ภาพที่ 4-37 บรรยากาศเกาะแก่งในแม่น้ำปาย	4-53
ภาพที่ 4-38 โป่งจืดจ้ำ	4-54
ภาพที่ 4-39 โป่งแกง	4-54
ภาพที่ 4-40 จุดพอกโคลน	4-55
ภาพที่ 4-41 ลานกรวดแม่น้ำปาย	4-56
ภาพที่ 4-42 หาดทรายแม่น้ำปาย	4-57
ภาพที่ 4-43 หินปูนกึ่งโดโลไมต์แสดงลักษณะหนังช้าง	4-58
ภาพที่ 4-44 ต้นไคร้หรือไคร้หนู	4-59
ภาพที่ 4-45 ผาต้อหล่อ	4-60
ภาพที่ 4-46 รอยเลื่อน ห้วยผาแดง	4-61
ภาพที่ 4-47 ผาลุงป้อ	4-62
ภาพที่ 4-48 ผาแดง	4-63
ภาพที่ 4-49 เนินนมสาว	4-63
ภาพที่ 4-50 ความย่ำแม่น้ำปาย	4-64
ภาพที่ 4-51 โป่งจืดจ้ำ	4-65
ภาพที่ 4-52 โป่งแกง	4-66
ภาพที่ 4-53 จุดชมวิวจางผางาด เป็นหินปูนมีรูปร่างคล้ายหัวงูจาง	4-67
ภาพที่ 4-54 จุดสิ้นสุดการล่องแก่งที่ห้วยหมากพริก	4-68
ภาพที่ 4-55 สภาพพื้นที่บริเวณบ่อน้ำร้อนเมืองแปง	4-69
ภาพที่ 4-56 สภาพพื้นที่บริเวณบ่อน้ำร้อนเมืองแปง	4-70

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4-57 ตะกร้าสานรูปแบบเก่า	4-71
ภาพที่ 4-58 ตะกร้าสานรูปแบบใหม่	4-71
ภาพที่ 4-59 ลักษณะไข่ที่ต้ม ณ อุณหภูมิต่าง ๆ ของพุร้อนเมืองแปง	4-72
ภาพที่ 4-60 จุดวัดอุณหภูมิตามจุดต่าง ๆ ในบริเวณบ่อน้ำร้อนเมืองแปง	4-74
ภาพที่ 4-61 บ่อน้ำบาดาลระดับลึก 192 เมตร ในบริเวณบ่อน้ำร้อนเมืองแปง	4-75
ภาพที่ 4-62 บ่อน้ำบาดาลตื้น ลึก 3 เมตร ในบริเวณบ่อน้ำร้อนเมืองแปง	4-75
ภาพที่ 4-63 แผนที่ภูมิประเทศจุดท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย	4-78
ภาพที่ 4-64 แสดงรูปแบบการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย	4-79
ภาพที่ 4-65 แสดงเส้นทางท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย	4-80
ภาพที่ 4-66 กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการนักสื่อความหมาย ชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐและ องค์กรเอกชน ในวันที่ 5 -7 มกราคม 2562 ที่ อบต. ตำบลเมืองแปง อำเภอ ปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-82
ภาพที่ 4-67 กิจกรรมล่องแก่งลำน้ำปายร่วมกับ นักสื่อความหมาย ชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐและองค์กรเอกชน ในวันที่ 6 มกราคม 2562 ที่ อบต. ตำบลเมือง แปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-83
ภาพที่ 4-68 ประชาสัมพันธ์การอบรมผู้สื่อความหมายท้องถิ่นในการล่องแพยาง ลำน้ำปาย	4-84
ภาพที่ 5-1 รูปแบบการท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำ ปาย	5-8
ภาพที่ 5-2 แผนที่แสดงจุดชมวิวลำน้ำปาย	5-9
ภาพที่ 5-3 แสดงเส้นทางท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย	5-10

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางด้านธรณีวิทยาในอดีตก่อกำเนิดลักษณะภูมิประเทศเทือกเขาสลับซับซ้อน และสัมพันธ์กับการเกิดพุร้อนในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน แหล่งธรรมชาติทางธรณีวิทยาเหล่านี้มีลักษณะสวยงามและมีคุณค่าต่อระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ จึงเหมาะเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการ

พุร้อนเมืองแปง ซึ่งเป็นบ่อน้ำร้อนที่น้ำไหลขึ้นมาจากใต้พื้นพิภพในลักษณะผุดขึ้นมา มีอุณหภูมิสูง และมีปริมาณน้ำมาก และแม่น้ำปายซึ่งมีเกาะแก่งเป็นระยะ ๆ มีหน้าผาสูงชันหรือลดหลั่นลงมาเป็นชั้น ก่อให้เกิดภูมิทัศน์ที่สวยงามแปลกตา และมีพรรณไม้นานาพันธุ์ที่ขึ้นตลอดสองฟากฝั่ง ก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยาและโครงสร้างทางธรณีวิทยา และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้นำมาซึ่งวิถีชีวิตของชุมชนที่อาศัยอยู่รอบ ๆ พื้นที่ อาทิ เป็นแหล่งปลูกกระเทียมที่สำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน การท่องเที่ยวพุร้อนเมืองแปง การล่องแก่งในลำน้ำปาย เป็นต้น อย่างไรก็ตามพื้นที่พุร้อนเมืองแปงยังอยู่ในสภาพธรรมชาติ และยังไม่มีการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ การล่องแก่งก็ยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งขาดการประชาสัมพันธ์เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนกับการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยแบบล่องแก่ง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่กำลังได้รับความนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ดังนั้นการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุร้อนเมืองแปง และ แม่น้ำปายในเชิงรูปธรรม โดยต่อยอดจากการศึกษาธรณีนิเวศและศักยภาพของพุร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา จะสามารถเพิ่มพูนศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ของอำเภอปาย และดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้มาท่องเที่ยวเชิงผสมผสานที่แหล่งพุร้อนเมืองแปงและลำน้ำปายได้อย่างมีเอกลักษณ์ สามารถเปิดตลาดพื้นที่ท่องเที่ยวใหม่แบบแพ็คเกจทัวร์ 1 วัน ในพื้นที่พุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงล่องแก่งลำน้ำปาย หรือ พุร้อนแหล่งอื่นรอบ ๆ ในอำเภอปาย ซึ่งสามารถก่อประโยชน์และเพิ่มรายได้ในช่วงว่างเว้นจากอาชีพหลักทางการเกษตรให้แก่ชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นได้เป็นอย่างดี

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพและธรณีนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนเมืองแปงและแม่น้ำปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พร้อมจัดทำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย
3. เพื่อจัดทำคู่มือเส้นทางการเรียนรู้ธรรมชาติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย
4. เพื่อจัดทำคู่มือสำหรับนักสื่อความหมายท้องถิ่นและคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยวด้วยสื่อออนไลน์

1.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

ลักษณะทางธรณีวิทยาที่ซับซ้อน ก่อให้เกิดรอยเลื่อน การคดโค้งโก่งงอ ภูเขาสูง และที่ราบ รวมทั้ง การเกิดพุร้อนในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผสมกับวัฒนธรรมล้านนา วิถีชีวิตดั้งเดิมของชนเผ่า ประวัติศาสตร์ และโบราณสถานที่เก่าแก่ ทำให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในหมู่ชาวไทยและชาวต่างชาติ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้น เช่น ดูนก สำรองถ้ำ ขี่ช้าง ปั่นจักรยาน เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ และ ล่องแก่ง เป็นต้น

ตำบลเมืองแปง ตั้งอยู่ที่อำเภอปาย สถานที่ตั้งเป็นหุบเขาล้อมรอบ พื้นที่ที่มีการแทรกดันตัวของ หินแกรนิต ก่อให้เกิดพุร้อนที่มีอุณหภูมิสูง มีลำน้ำปายซึ่งมีเกาะแก่งมากมายไหลผ่าน ในช่วงหน้าหนาวมี หมอกหนา อากาศเย็นสบาย ผลการวิจัยยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมล้านนาโดยการสนับสนุน ของ สกว. (2559) พบว่าชัยภูมิที่ตั้งของเมืองแปง มีความเหมาะสมสำหรับจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพ ทั้งในเชิงบำบัดจากพุร้อนและล่องแก่งเพื่อสุนทริยภาพ ซึ่งเป็นเทรนด์ใหม่ที่กำลังมาแรงทั้งในและ ต่างประเทศ การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ช่วยส่งเสริมให้ร่างกายของนักท่องเที่ยวรู้สึกผ่อนคลาย ส่งผลให้มี สุขภาพจิตที่ดี เป็นการเพิ่มพูนพลังกำลังให้สมบูรณ์แข็งแรง ปรับความสมดุลให้กับร่างกาย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1-1 ขึ้นมาเพื่อแสดงถึงการวิจัยเพื่อสร้าง องค์ความรู้ต่อยอดผลการวิจัยยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมล้านนา (2559) โดยการสำรวจ ภาคนามเชิงลึกทางด้านธรณีวิทยา ศึกษาภูมิลักษณะ ธรณีนิเวศ ด้านอุทกวิทยา ศึกษาปริมาณ คุณภาพและ การกระจายตามช่วงเวลา และด้านพรรณพืช ศึกษาชนิด ความหลากหลาย และระบบนิเวศป่าไม้ ของ พุร้อนเมืองแปง เส้นทางที่เชื่อมโยงพุร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย และเส้นทางของลำน้ำปาย จากนั้น ผนวกองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของพุร้อนเมืองแปง-แม่น้ำปาย เข้ากับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กิ่งผจญภัย จากนั้นประชุมและจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ให้แก่หน่วยงานของภาครัฐ องค์กรเอกชน และชุมชน เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกิ่งผจญภัย รวมทั้งอบรมเชิงปฏิบัติการนักสื่อความหมายและ ชมรมล่องแก่ง ดังแสดงในกรอบแนวคิดภาพที่ 1-1

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (health tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และ สิ่งแวดล้อม ในตำบล เมืองแปง เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ และแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยวมาทำกิจกรรมส่งเสริม สุขภาพ และ/ หรือ การบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ เช่น การอาบแช่พุร้อน การแช่เท้า หรือการย่ำบนทราย อุ้น เป็นต้น บริเวณบ่อพุร้อนเมืองแปง

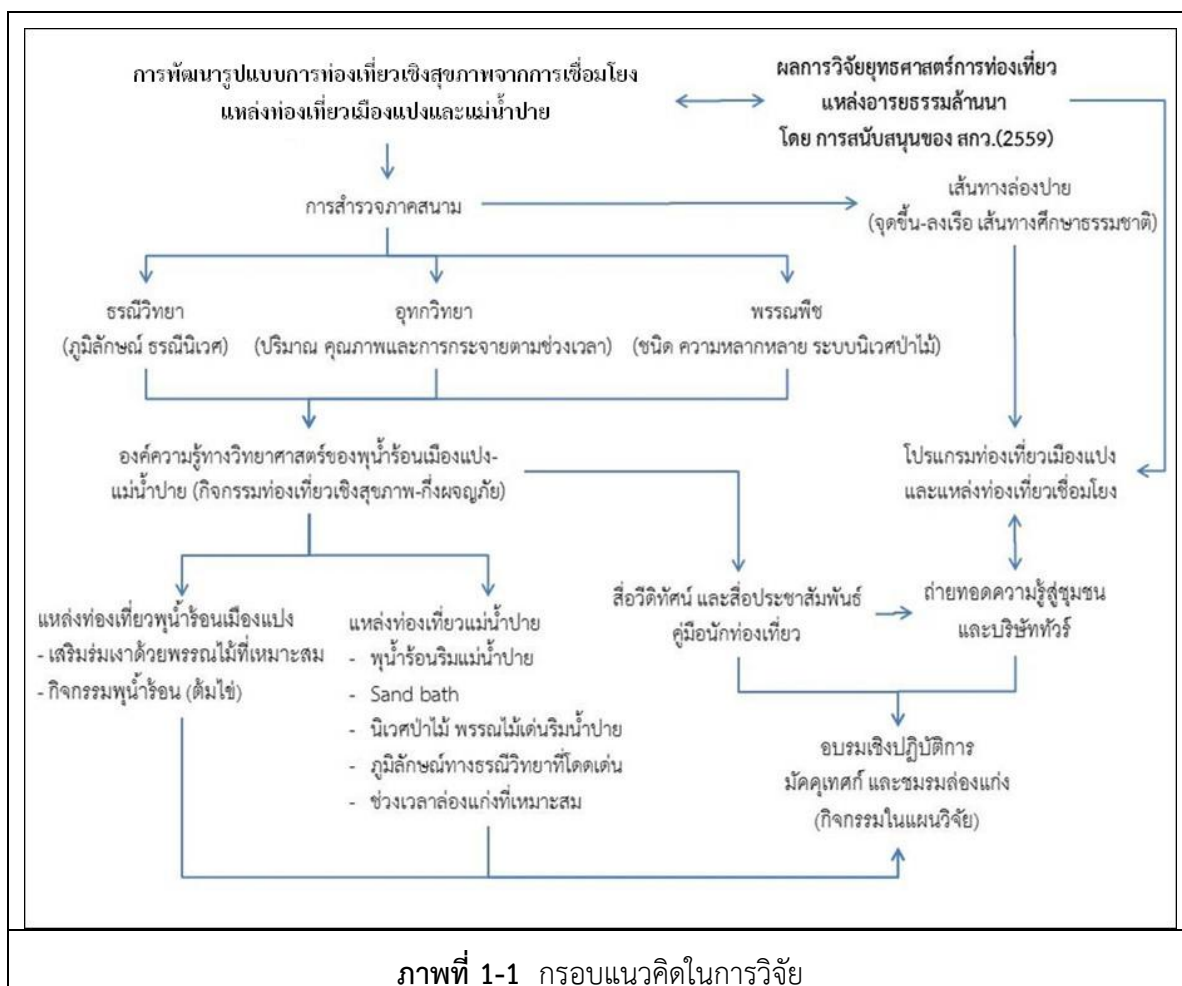
แหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่ง หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีแก่งเป็น ทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน และมีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตเพลินและ นันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ การล่องแก่ง และเสริม กิจกรรมเพื่อการศึกษาธรณีนิเวศ ได้แก่ การสำรวจศึกษาทางธรณีวิทยาและ และการศึกษาพันธุ์พืชต่างๆ เป็นต้น ในบริเวณแม่น้ำปายที่อยู่ในพื้นที่ตำบลเมืองแปง

แก่ง (Rapid) หมายถึง โขดหิน หมู่ของโขดหิน กลางลำน้ำ ที่ตั้งขวางทางน้ำอยู่ ทำให้ลำน้ำช่วงนี้ไหลแรง โดยบริเวณลำน้ำที่มีพืดหินหรือโขดหินที่อยู่กลางลำน้ำนั้น อาจถูกท่วมได้ในฤดูที่มีปริมาณน้ำมาก การไหลของน้ำในลำน้ำที่มีสภาพดังกล่าวจะเป็นการไหลที่แรงและเร็ว ความเร็วของกระแสน้ำได้ผิวน้ำ และระดับน้ำจะแตกต่างกัน โดยช่วงต่ำกว่าผิวน้ำลงไปกระแสน้ำจะค่อยๆ ลดความเร็วลง

กิจกรรมล่องแก่ง หมายถึง การล่องเรือยางในสายน้ำที่มีพื้นที่ตื้นน้ำลาดชันมาก มีกระแสน้ำไหลเร็วและแรง ผ่านบริเวณที่มีเกาะแก่งต่างๆ ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวล่องแก่งเป็นการท่องเที่ยวแบบผจญภัยกึ่งอนุรักษ์ธรรมชาติที่อาศัยสายน้ำ เป็นการท่องเที่ยวที่สนุกสนาน ตื่นเต้น ท้าทายความสามารถของนักท่องเที่ยว ตามระดับคะแนนการล่องแก่งในแม่น้ำปาย

การท่องเที่ยวแบบผจญภัยกึ่งอนุรักษ์ธรรมชาติ หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวใดๆ ก็ตามที่มีองค์ประกอบของความท้าทายหรือเสี่ยงภัย การใช้พลกำลัง การได้รับความสนุกเพลิดเพลินและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเข้ามาเกี่ยวข้อง

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย ที่ได้มาจากการสำรวจภาคสนาม แบบสอบถามนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ศักยภาพของธุรกิจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเมืองแปง และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ ในพื้นที่ตำบลเมืองแปง

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

- ❖ ศึกษาและสำรวจลักษณะภูมิลักษณะ ธรณีวิทยานิเวศ อุทกวิทยา พืชพรรณไม้ของแหล่ง
พุร้อนเมืองแปง กิจกรรมพุร้อนและเส้นทางเรียนรู้ธรรมชาติ
- ❖ ศึกษาและสำรวจลักษณะภูมิลักษณะ ธรณีวิทยานิเวศ อุทกวิทยา พืชพรรณไม้ของแหล่ง
ท่องเที่ยวแม่น้ำปาย กิจกรรมพุร้อนจากโป่งต่าง ๆ และเส้นทางเรียนรู้ธรรมชาติ
- ❖ เชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของแหล่งพุร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย พร้อมเสนอ
กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของแหล่งพุร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย
- ❖ ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญภัย
และน้ำพุร้อนของแหล่งพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย
- ❖ จัดทำสื่อวีดิทัศน์และสื่อประชาสัมพันธ์คู่มือนักท่องเที่ยว
- ❖ อบรมเชิงปฏิบัติการนักสื่อความหมาย ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เส้นทางการเรียนรู้ธรรมชาติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุร้อนเมืองแปง
เชื่อมโยงแม่น้ำปาย ภายใน 1 วัน
2. นักสื่อความหมายที่มีความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นเมืองแปงตลอดจนให้ความรู้ทางด้าน
ธรณีนิเวศของพุร้อนเมืองแปงและแม่น้ำปาย และสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายใน 1 วัน
3. คู่มือเส้นทางเรียนรู้ธรรมชาติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุร้อนเมืองแปง
เชื่อมโยงแม่น้ำปาย ภายใน 1 วัน สำหรับนักสื่อความหมาย และ นักท่องเที่ยว
4. สื่อวีดิทัศน์ประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุร้อนเมืองแปง
เชื่อมโยงแม่น้ำปาย ภายใน 1 วัน

บทที่ 2

การทบทวนเอกสารและวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษา ค้นคว้า และทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 2.1 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว
- 2.2 การท่องเที่ยวเชิงผจญภัยกึ่งอนุรักษ์ธรรมชาติ (soft adventure tourism)
- 2.3 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว
- 2.4 แม่น้ำปาย
- 2.5 เกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่ง
- 2.6 พุน้ำร้อนเมืองแปง

2.1 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแบ่งประเภทการท่องเที่ยวตามความสำคัญและสภาพแวดล้อม ได้ 12 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวิทยาการ 3) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ 4) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 5) แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ 6) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 7) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ 8) แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด 9) แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก 10) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ 11) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทเกาะ 12) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง การศึกษาในครั้งนี้ ได้มุ่งเน้นศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวธรรมชาติประเภทแก่ง ซึ่งทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทั้งสองประเภท ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ การท่องเที่ยวประเภทนี้จะต้องคำนึงถึงด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ และต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากน้ำพุร้อนจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติประเภทหนึ่ง ซึ่งหากไม่มีการกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจน การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวใด ๆ อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติได้ นอกจากนี้การจัดทำเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ ยังมีเป้าหมายเพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของตน และยังสามารถใช้เป็นข้อมูลที่สำคัญเพื่อประกอบการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นการเพิ่มมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

2. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง แหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่ง หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีแก่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน และมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลัก ได้แก่

การล่องแก่ง การพายเรือ การพักผ่อน และการเดินป่า ซึ่งอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาธรรมชาติเข้าไปด้วย ได้แก่ การดูนก การสำรวจธรรมชาติ การศึกษาพันธุ์พืชต่าง ๆ เป็นต้น

2.2 การท่องเที่ยวเชิงผจญภัยกึ่งอนุรักษ์ธรรมชาติ (soft adventure tourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย โดยรวมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็น “การท่องเที่ยวเชิงผจญภัยกึ่งอนุรักษ์ธรรมชาติ” (soft adventure tourism) หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่มีองค์ประกอบของความท้าทายหรือเสี่ยงภัย การใช้พลกำลัง การได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การมีโอกาสประกอบกิจกรรมที่มีความท้าทายเข้ามาเกี่ยวข้อง ลักษณะของการท่องเที่ยวประเภทนี้ที่นิยมกันมาก คือ การพายเรือ ล่องแก่ง ปีนหน้าผาและไต่เขา ขี่จักรยานเสือภูเขา และการเดินป่า ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มักจะเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตรง คือ ป่าเขา ต้นน้ำ ลำธาร หรือสายน้ำต่าง ๆ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและต่อระบบนิเวศ

การท่องเที่ยวที่เน้นรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ในแง่การทำลายของความยากลำบากที่ผนวกความสวยงามของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาเป็นองค์ประกอบในกิจกรรมท่องเที่ยวที่ได้สัมผัสกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้ความเสี่ยงภัย ตื่นเต้น เกิดความแปลกใหม่ และท้าทายประสบการณ์ เพื่อฝึกทักษะความชำนาญของร่างกาย และได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน โดยมีการดูแลจากผู้เชี่ยวชาญ การท่องเที่ยวประเภทนี้มักไม่อาศัยสิ่งอำนวยความสะดวกมากเกินไป แต่เน้นการต่อสู้กับความยากลำบากด้วยการอาศัยความสามารถของบุคคลเป็นหลัก โดยอาจกระทำผ่านรูปแบบการพักผ่อน การเดินทาง และกิจกรรมที่เต็มไปด้วยความยากลำบากต่าง ๆ เช่น ปีนเขา ไต่หน้าผา พายเรือแคนู ล่องแก่ง เดินป่า กระโดดหอสู่ กระโดดร่ม เล่นเครื่องร่อนขี่จักรยานเสือภูเขา ยิงปืน เป้นบอล การพักผ่อนในเต็นท์ เป็นต้น

2.3 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว คือ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนา การปรับปรุง หรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นว่า มีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ หลักเกณฑ์ในการพิจารณาและการกำหนดศักยภาพหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

เกณฑ์ในการพิจารณาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านพื้นที่ คือ การดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะหรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ สถานที่ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

2) ด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่ การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และการจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ

3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึก และการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

4) ด้านการมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาว่าองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใดบ้าง และประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจหรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

แนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งมี 3 มิติดังนี้

1) มิติด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดที่จะให้ความรู้ความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายในการปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว เพื่อให้คงไว้ซึ่งความสวยงามและคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งวิธีการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ เช่น การเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติหรือวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว การจัดให้มีนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณหรือจุดต่างๆ การจัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือเส้นทางเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหรือวัฒนธรรมแก่ผู้มาเยือน รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวพบเห็น เป็นต้น

2) มิติด้านการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดให้นักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจจะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการจัดให้มีสื่อความหมายธรรมชาติ หรือ วัฒนธรรมซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจกลับไป

3) มิติด้านการสร้างมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดในการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่น ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การลงทุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านมาขาย การจ้างงานในธุรกิจท่องเที่ยว หรือจัดทำ digital marketing เป็นต้น

2.4 แม่น้ำปาย

แม่น้ำปาย เป็นแม่น้ำที่ใหญ่และยาวที่สุดของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดจากทิวเขาถนนธงชัยและทิวเขาแดนลาวในเขตอำเภอปาย แล้วไหลลงมาทางทิศใต้ผ่านอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนไปบรรจบกับแม่น้ำสาละวิน (แม่น้ำคง) ในเขตรัฐคะยา สหภาพพม่า มีความยาวประมาณ 180 กิโลเมตร กว้างประมาณ 30 เมตร และลึกประมาณ 7 เมตร ท้องน้ำมีลักษณะเป็นกรวดทรายและในฤดูแล้งน้ำลึกประมาณ 1 เมตร ตลอดลำน้ำปายนี้สามารถล่องแพได้ ซึ่งมีทิวทัศน์ธรรมชาติทางน้ำที่สวยงาม หนาไปด้วยพรรณไม้ชนิดต่าง ๆ และล่องผ่านหินที่มีภูมิลักษณะแปลกตา เวลาที่ดีที่สุดสำหรับการล่องแก่งคือช่วงเดือนตุลาคม-มีนาคม

นภวรรณและคณะ (2552) ศึกษาลักษณะสังคมพืชเชิงปริมาณตามลำน้ำของลำน้ำปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในป่าเบญจพรรณและป่าเต็งรัง สรุปได้ว่า ชนิดที่เป็นไม้เด่นซึ่งมีค่าดัชนีความสำคัญสูงสุดในป่าเบญจพรรณบริเวณริมลำน้ำของลำน้ำปาย คือ สัก (*Tectona grandis*) รองลงมาคือ ข้าวสาร (*Phyllanthus columnaris*) และตะแบกแดง (*Lagerstroemia calyculata*) ตามลำดับ ส่วนไม้เด่นซึ่งมีค่า

ดัชนีความสำคัญสูงสุดในสังคมป่าเต็งรังบริเวณริมลำน้ำของ-ลำน้ำปาย คือ เต็ง (*Shorea obtuse*) รองลงมา คือ รัง (*Shorea siamensis*) และพลวง (*Dipterocarpus tuberculatus*) ตามลำดับ

2.5 เกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่ง

กรมการท่องเที่ยว (2557) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่ง โดยมีมาตรฐานจากองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ด้าน สำหรับประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่ง ได้แก่ **องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย** ปัจจัยหลักที่ใช้ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่ 1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยว 2. ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย **องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว** มีเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา 4 ด้าน ได้แก่ 1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว 2. การเข้าถึง 3. ความปลอดภัย 4. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว **องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ** มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน 2) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก 3) การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม **องค์ประกอบที่ 4 การบริหารจัดการกิจกรรมการล่องแก่ง** เกณฑ์ที่ใช้ประเมินการบริหารจัดการกิจกรรมการล่องแก่งในแหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่ง ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการล่องแก่ง 2) การบริหารจัดการนักท่องเที่ยว 3) ความพร้อมด้านบุคลากร 4) ความพร้อมด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ 5) หลักประกันภัยแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การประเมินแหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่ง

กรมการท่องเที่ยว (2557) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่ง โดยมีมาตรฐานจากองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ด้าน สำหรับประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่ง ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย

ปัจจัยหลักที่ใช้ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 10 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความกว้างของลำน้ำบริเวณแก่ง 2) ความยาวของลำน้ำบริเวณแก่ง 3) ความเชี่ยวและความลึกของน้ำบริเวณแก่ง 4) ความสะอาดของน้ำบริเวณแก่ง 5) ความสวยงามของแก่ง 6) ความโดดเด่นเฉพาะตัวของแก่ง 7) จำนวนและความถี่ของแก่ง 8) สัตว์น้ำที่อาศัยในบริเวณแก่ง 9) ความสมบูรณ์ของป่าในบริเวณรอบแก่ง 10) เรื่องราวพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับแก่ง

2. ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การรุกรานพื้นที่รอบแก่ง 2) กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการทำลายสภาพธรรมชาติบริเวณแก่ง 3) ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

มีเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา 4 ด้าน ได้แก่

1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 2 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) โอกาสในการเป็นแหล่งดูสัตว์ 2) โอกาสในการเป็นแหล่งดูพันธุ์พืช

2. การเข้าถึง ประกอบด้วย 2 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขตบริการ 2) ความเชื่อมโยงกับเส้นทางการท่องเที่ยวหลัก

3. ความปลอดภัย ประกอบด้วย 5 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การวัดระดับน้ำและการแจ้งเตือนถึงการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำแก่นักท่องเที่ยว 2) ความปลอดภัยของเส้นทางเข้าสู่ตัวแก่งและเส้นทางบริเวณแก่ง 3) การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากภัยธรรมชาติ 4) การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากปัจจัยอื่น 5) ความอันตรายของแก่งและเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย

4. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 2 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของตัวแหล่งท่องเที่ยว 2) ความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชนและหน่วยงานรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ

มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. การจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการด้านการท่องเที่ยว

2. การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว

3. การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่งในประเทศไทย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทตามหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบ ได้แก่

- แหล่งท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยหน่วยงานราชการส่วนกลาง เช่น อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น
- แหล่งท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ที่ดินส่วนตัวของเอกชน เป็นต้น

เกณฑ์ที่ใช้ประเมินการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่ง ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่

1. การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 8 ดัชนี ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมที่เหมาะสม 2) การจัดการด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ 3) การจัดการขยะมูลฝอยและการรักษาความสะอาด 4) การจัดการน้ำเสีย 5) มาตรการป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่ประอบาง 6) การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว 7) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว 8) การติดตามประเมินผลกระทบ

2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 6 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณเส้นทางเดินเข้าสู่ตัวแก่ง 2) ความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน 3) มาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัย 4) เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย 5) การให้บริการ 6) การจัดการด้านการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบที่ 4 การบริหารจัดการกิจกรรมการล่องแก่ง

เกณฑ์ที่ใช้ประเมินการบริหารจัดการกิจกรรมการล่องแก่งในแหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่ง ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการล่องแก่ง ประกอบด้วย 4 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ระดับความยากง่ายของการล่องแก่ง 2) โอกาสในการพบแหล่งธรรมชาติประเภทอื่น 3) จุดปล่อยเรือ/แพ 4) จำนวนผู้ประกอบการที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจกรรมการล่องแก่ง

2. การบริหารจัดการนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย 10 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ชี้แจงให้นักท่องเที่ยวทราบถึงกฎระเบียบและข้อห้ามก่อนการล่องแก่ง 2) อธิบายเกี่ยวกับเส้นทาง การล่องแก่ง 3) ให้ความรู้เรื่องความปลอดภัยในการล่องแก่ง 4) สาธิตวิธีใช้อุปกรณ์ต่างๆ ในการล่องแก่ง 5) กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อแพ 1 ลำ 6) จัดที่นั่งที่เหมาะสมให้นักท่องเที่ยว 7) แบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวตามประสบการณ์และความเสี่ยง เช่น การว่ายน้ำ ผู้สูงอายุ เป็นต้น 8) ดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวขณะล่องแก่ง 9) อธิบายเทคนิคขณะล่องแก่ง เช่น การโน้มตัว การหมอบ เป็นต้น 10) ควบคุมนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อห้าม

3. ความพร้อมด้านบุคลากร ประกอบด้วย 5 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) มีหัวหน้า/ผู้จัดการในการกำกับดูแลกิจกรรมล่องแก่ง 2) มีผู้ควบคุมเรือ/แพที่ได้รับการฝึกอบรมมาโดยเฉพาะ 3) มีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยที่ได้รับการฝึกอบรมมาโดยเฉพาะ 4) มีความพร้อมและเพียงพอของบุคลากรในการทำงาน 5) มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานในทีมงาน

4. ความพร้อมด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ 10 ดัชนีชี้วัด 1) คู่มือการล่องแก่ง 2) เสื้อชูชีพ 3) หมวกนิรภัย/หมวกกันกระแทก 4) รองเท้า 5) เรือ/แพ 6) ไม้พาย 7) อุปกรณ์ให้สัญญาณ เช่น นกหวีด เป็นต้น 8) ทุ่นเชือกช่วยชีวิต 9) ชุดปฐมพยาบาล 10) วิทยุสื่อสาร

5. หลักประกันภัยแก่นักท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด 1) การประกันภัย 2) แผนการจัดการความเสี่ยง 3) บุคลากรดูแลด้านสุขภาพและปฐมพยาบาล

การตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง สามารถแบ่งได้ 2 กรณี ตามลักษณะของกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ได้แก่

กรณีที่ 1 การตรวจประเมินแหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่งที่ไม่มีกิจกรรมการล่องแก่ง

กรณีที่ 2 การตรวจประเมินแหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่งที่มีกิจกรรมการล่องแก่ง

แหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่งที่ไม่มีกิจกรรมการล่องแก่ง จะต้องทำการประเมินจำนวน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการ มีคะแนนเต็ม 190 คะแนน รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2-1

ตารางที่ 2-1 เกณฑ์ จำนวนตัวชี้วัด และคะแนน ในแต่ละองค์ประกอบสำหรับกรณีที่ไม่มิกิจกรรมการ
ล่องแก่ง

องค์ประกอบ	เกณฑ์	จำนวนตัวชี้วัด	คะแนน
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยว และความเสี่ยงต่อการถูก ทำลาย	1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยว	10	50
	2. ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	3	15
	รวม	13	65
2. ศักยภาพในการพัฒนา ด้านการท่องเที่ยว	1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	2	10
	2. การเข้าถึง	2	10
	3. ความปลอดภัย	5	25
	4. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	2	10
	รวม	11	55
3. การบริหารจัดการ	1. การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม	8	40
	2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว	6	30
	รวม	14	70
รวมทั้งสิ้น		38	190

คะแนนที่ประเมินได้สามารถนำมากำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวได้ ดังนี้

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน	สัญลักษณ์
มากกว่า 145 คะแนน	สูง	★ ★ ★
ช่วง 95-145 คะแนน	ปานกลาง	★ ★
ช่วง 50-95 คะแนน	ต่ำ	★

กรณีที่ 2 การตรวจประเมินแหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่งที่มีกิจกรรมการล่องแก่ง สำหรับแหล่ง
ธรรมชาติประเภทแก่งที่มีกิจกรรมการล่องแก่งนั้น จะทำการประเมินองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ
คือ คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว
การบริหารจัดการ และการบริหารจัดการกิจกรรม การล่องแก่ง โดยมีคะแนนเต็ม 250 คะแนน รายละเอียด
แสดงดังตารางที่ 2-2

ตารางที่ 2-2 เกณฑ์ จำนวนตัวชี้วัด และคะแนน ในแต่ละองค์ประกอบ สำหรับกรณีที่มีกิจกรรมการ
ล่องแก่ง

องค์ประกอบ	เกณฑ์	จำนวนตัวชี้วัด	คะแนน
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยว และความเสี่ยงต่อการถูก ทำลาย	1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยว	10	50
	2. ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	3	15
	รวม	13	65
2. ศักยภาพในการพัฒนา ด้านการท่องเที่ยว	1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	2	10
	2. การเข้าถึง	2	10
	3. ความปลอดภัย	5	25
	4. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	2	10
	รวม	11	55
3. การบริหารจัดการ	1. การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษา สิ่งแวดล้อม	8	40
	2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว	6	30
	รวม	14	70
4. การบริหารจัดการ กิจกรรมการล่องแก่ง	1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการล่องแก่ง	4	20
	2. การบริหารจัดการนักท่องเที่ยว	10	10
	3. ความพร้อมด้านบุคลากร	5	5
	4. ความพร้อมด้านเครื่องมือและอุปกรณ์	10	10
	5. หลักประกันภัยแก่นักท่องเที่ยว	3	15
	รวม	32	60
รวมคะแนนเต็ม		70	250

คะแนนที่ประเมินได้สามารถนำมากำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวได้ ดังนี้

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน	สัญลักษณ์
มากกว่า 215 คะแนน	ดีเยี่ยม	★★★★★
ช่วง 175-215 คะแนน	ดีมาก	★★★★
ช่วง 140-175 คะแนน	ดี	★★★
ช่วง 100-140 คะแนน	ปานกลาง	★★
ช่วง 65-100 คะแนน	ต่ำ	★

ระดับความยากง่ายของการล่องแก่ง

ในระดับสากล ตามมาตรฐาน “American Whitewater Affiliation” สามารถระดับความยาก-
ง่ายของสายน้ำเพื่อการล่องแก่ง แบ่งได้เป็น 6 ระดับ (เอ็มไทย, 2562 ออนไลน์) ดังนี้

ระดับ 1 : ง่ายมาก (Easy) สายน้ำไหลเร็วฉิวตัวเป็นเกลียว และมีคลื่นเล็กๆ มีอุปสรรคกีดขวาง
เล็กน้อย แต่มองเห็นชัดเจน และหลบเลี่ยงได้ง่าย

ระดับ 2 : ธรรมดา (Novice) มีแก่งที่ทอดตัวตรงไปข้างหน้า มีช่องให้เรือผ่านที่กว้างชัดเจน โดยไม่
จำเป็นต้องไปสำรวจแก่งก่อน อาจจะมีอุปสรรค เช่น ก้อนหิน หรือคลื่นขนาดกลางที่จำเป็นต้องหลบหลีกบ้าง
ในบางครั้ง แต่สามารถหลบผ่านไปได้ง่าย

ระดับ 3 : ปานกลาง (Intermediate) เริ่มมีแก่งพร้อมคลื่นขนาดกลางที่หลบหลีกได้ยากและสามารถท่วมซัดขึ้นบนเรืออย่างได้ การหลบหลีกอุปสรรคจึงมีความซับซ้อนในกระแสน้ำเชี่ยวรวมถึงการบังคับควบคุมเรืออย่างให้ผ่านช่องทางอันเฉพาะเจาะจง คลื่นลูกใหญ่หรือไม้ล้มขวางลำน้ำอาจจะมีปรากฏให้เห็นแต่พอหลบหลีกได้

ระดับ 4 : ยาก (Advanced) มีแก่งรุนแรงทรงพลัง แต่ยังอยู่ในวิสัยที่พอคาดการณ์ได้ว่าจะเจออะไร ซึ่งการบังคับควบคุมเรืออย่างในกระแสน้ำที่พลุ่งพล่านนี้ต้องเป็นไปอย่างกระชับเที่ยงตรงมากที่สุด ความยากระดับนี้ยังต้องดูลักษณะของแม่น้ำสายนั้นๆ อีกหลายประการ เช่น จะต้องเผชิญคลื่นขนาดใหญ่หรือโพรงน้ำม้วนที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ หรืออาจจะต้องบังคับเรือหลบหลีกอุปสรรคอย่างรวดเร็วเพื่อผ่านช่องที่เปิดให้เล็กน้อย แก่งเกรดสีเริ่มมีระดับความเสี่ยงอันตรายที่เราต้องพยายามหาทางป้องกัน การสำรวจตรวจสอบก่อนที่ลงแก่งนั้นๆ เป็นครั้งแรกเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง ความเสี่ยงที่จะได้รับบาดเจ็บจากการลอยตัวอยู่ในน้ำมีระดับปานกลางถึงสูง และภาวะของสายน้ำอาจจะทำให้ยากต่อการช่วยตัวเอง

ระดับ 5 : ยากมาก (Expert) มีช่วงอุปสรรคที่จะต้องเผชิญ มีระยะที่ยาวมากหรือมีแก่งที่รุนแรงมากๆ ในระดับที่เข้าข่ายอันตราย เรืออาจทั้งตัวลงกระแทกคลื่นหรือโพรงน้ำม้วนขนาดใหญ่ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ หรืออาจกระโจนลงน้ำตกสูงชันตามช่องทางที่ไม่เปิดให้อย่างราบรื่นนัก แก่งอาจต่อเนื่องเป็นระยะทางที่ยาวนานมาก การลอยตัวอยู่ในน้ำเป็นเรื่องอันตราย และการให้ความช่วยเหลือก็ทำได้ค่อนข้างยาก แม้จะกระทำโดยผู้ชำนาญก็ตาม การล่องแก่งเกรดห้าต้องมีการเตรียมอุปกรณ์ความปลอดภัยอย่างเหมาะสมครบถ้วน และทีมงานต้องมีประสบการณ์ขั้นสูง

ระดับ 6 : อันตราย (Extreme) เป็นระดับที่ยาก และอันตรายเกินกว่าที่จะล่องแก่งได้ อย่างไรก็ตาม สำหรับทีมผู้ชำนาญที่มีการสำรวจ และเตรียมการทุกอย่างไว้เป็นอย่างดี การล่องแก่งเกรด 6 ในช่วงโอกาสที่ระดับน้ำเหมาะสมก็อาจเป็นไปได้เช่นกัน

ตัวอย่างของระดับความยาก-ง่ายของสถานที่ล่องแก่งในเมืองไทย ได้ให้ระดับสำหรับสถานที่ล่องแก่งเช่น

- ล่องแก่งแม่ตื่น จ.เชียงใหม่ แก่งระดับ 3
- ล่องแก่งแม่แตง จ.เชียงใหม่ แก่งระดับ 2-4
- ล่องแก่งแม่กลอง จ.ตาก แก่งระดับ 2-3
- ล่องแก่งทีลอเร จ.ตาก แก่งระดับ 3-4
- ล่องแก่งเกาะร้อย จ.กำแพงเพชร แก่งระดับ 3
- ล่องแก่งลำน้ำเข็ก จ.พิษณุโลก แก่งระดับ 4-5
- ล่องแก่งลำน้ำว้า จ.น่าน แก่งระดับ 3
- ล่องแก่งห้วยเขย่ง จ.กาญจนบุรี แก่งระดับ 3
- ล่องแก่งแม่น้ำรันตี (แพไม้ไผ่) แก่งระดับ 3
- ล่องแก่งซองกาเรีย จ.กาญจนบุรี แก่งระดับ 3
- ล่องแก่งหินเพิง จ.ปราจีนบุรี แก่งระดับ 3-4
- ล่องแก่งโป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี แก่งระดับ 2-3
- ล่องแก่งน้ำตกมวกเหล็ก จ.สระบุรี แก่งระดับ 2-3

- ล่องแก่งลำตะคอง จ.นครราชสีมา แก่งระดับ 2-3
- ล่องแก่งพะโต๊ะ จ.ชุมพร แก่งระดับ 3
- ล่องแก่งแก่งกรุง จ.สุราษฎร์ธานี แก่งระดับ 3
- ล่องแก่งคลองกลาย จ.นครศรีธรรมราช แก่งระดับ 2-3
- ล่องแก่งน้ำตกไพรสวรรค์ จ.ตรัง แก่งระดับ 3
- ล่องแก่งต้นน้ำเพชรบุรี จ.เพชรบุรี แก่งระดับ 2-3

ส่วนแม่น้ำปายมีกิจกรรมการล่องแก่งที่มีการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวโดยบริษัททัวร์ ใช้พื้นที่ล่องแก่งถึงอุทยานแห่งชาติน้ำตกแม่สุรินทร์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย จ.แม่ฮ่องสอน โดยมีรายละเอียดของแม่น้ำปายช่วงที่กำหนดให้มีกิจกรรมล่องแก่ง จะมีระยะทางประมาณ 45 – 50 กิโลเมตร ใช้ระยะเวลา 1 คืน 2 วัน โดยเป็นช่วงของแม่น้ำที่มีลักษณะคดเคี้ยว แต่ไม่กว้างใหญ่นัก ส่วนใหญ่จะมีพื้นน้ำตื้นเขิน เต็มไปด้วยหาดกรวดและโขดหินผุดกลางน้ำเป็นช่วงๆ ตลอดเส้นทางจะเป็นแนวป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์และป่าลุ่มน้ำยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด (True Digital & Media Platform Co Ltd, 2558)

โดยทางทัวร์จะกำหนดให้วันแรกเป็นการล่องแม่น้ำของ ผ่านน้ำตกชู้ซ่า ไปลงแม่น้ำปาย สายน้ำจะกว้างขึ้น พักนอนกลางป่า 1 คืน วันที่สองล่องแม่น้ำปายต่อ ผ่านแก่งต่างๆ จำนวน 15 แก่ง เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีเวลาสัมผัสกับธรรมชาติสองข้างทางที่สวยงาม

ช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมนี้ คือ ช่วงเดือนพฤศจิกายน – ปีนักษัตรเดือนกุมภาพันธ์ หรือช่วงที่แม่น้ำปายมีปริมาณเหมาะสม

2.6 แร่ธาตุในน้ำบาดาล

จากกลไกทางธรรมชาติ ความกดดัน และความร้อนใต้พื้นพิภพ อันเกิดจากหินหลอมเหลว ซึ่งมีความร้อนสูง ส่งความร้อนผ่าน หินเนื้อแน่นขึ้นไปยังธารน้ำใต้ดินที่ไหลผ่าน ทำให้ธารน้ำนั้นร้อน และมีแรงดันแทรกตัวขึ้นมา ตาม รอยแตกของชั้นหินจนทะลุขึ้นมาบนผิวดินกลายเป็นน้ำพุร้อน น้ำพุเย็น หรือน้ำแร่ ด้วยคุณสมบัติทางเคมี ทำให้น้ำแร่มีส่วนผสมของแร่ธาตุอันเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย รวมถึงมีคุณสมบัติในการรักษาโรคบางชนิด น้ำแร่จะมีแร่ธาตุต่างๆ เป็นองค์ประกอบมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับชั้นหินที่น้ำ ไหลผ่าน ดังนั้น น้ำแร่ธรรมชาติ แต่ละแหล่งจะมีแร่ธาตุที่แตกต่างกัน ซึ่งแร่ธาตุที่พบเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ แคลเซียม แมกนีเซียม โซเดียม โพแทสเซียม ไบคาร์บอเนต คลอไรด์ และซัลเฟต ส่วนแร่ธาตุที่ พบในปริมาณน้อย ได้แก่ ฟลูออไรด์ ซีลีเนียม เหล็ก และแมงกานีส สำหรับประเภทของพุน้ำร้อนและประโยชน์จากการอาบแช่แสดงดังตารางที่ 2-3 ส่วนประโยชน์ของแร่ธาตุที่ละลายอยู่ในพุน้ำร้อนแสดงดัง ตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-3 ประเภทพุร้อนน้ำร้อน และประโยชน์จากการอาบพุร้อนน้ำร้อน

ที่มา : กรมทรัพยากรธรณี (2562) ออนไลน์

ประเภท	คุณสมบัติทางกายภาพและทางเคมี	ประโยชน์
น้ำพุร้อนทั่วไป (Simple Springs)	อุณหภูมิสูงกว่า 25 องศาเซลเซียส ประกอบด้วย ธาตุคาร์บอน, เกลือและแร่ อื่นๆ น้อยกว่า 1 กรัม	รักษาโรคปวดวิถีประสาท และโรคปวดข้อ การอาบน้ำพุร้อนเป็นประจำจะช่วยให้การ ฟื้นฟูสมรรถภาพ
น้ำพุร้อนคาร์บอเนต (Carbonate Springs)	ประกอบด้วยธาตุคาร์บอนและแร่อื่นๆ น้อย กว่า 1 กรัม/ลิตร ลักษณะทั่วไปคล้ายกับ น้ำพุร้อนทั่วไปแต่มีปริมาณของคาร์บอนสูง กว่า อุณหภูมิค่อนข้างต่ำ หรือเป็นพุร้อนน้ำเย็น	รักษาโรคเกี่ยวกับหัวใจ ทำให้การไหลเวียน ของโลหิตดีขึ้น รักษาโรคประสาทและความผิดปกติของ เพศหญิง
น้ำพุร้อนดินคาร์บอนหนัก (Heavy Carbon Soil Springs)	ธาตุคาร์บอน และแร่อื่นๆ มากกว่า 1 กรัม/ ลิตร	รักษาโรคปวดข้อ โรคปวดวิถีประสาท และ โรคผิดปกติของ ผิวหนังเรื้อรัง การดื่มน้ำ นี้ช่วยผ่อนคลายปัญหาเกี่ยวกับระบบย่อย อาหารและอาการบวมหรืออักเสบของ กระเพาะอาหาร
น้ำพุร้อนเกลือ (Salt Springs)	ประกอบด้วยสารเคมีมากกว่าน้ำพุร้อน ทั่วไป คือมีแร่ธาตุต่างๆ มากกว่า 1 กรัม/ ลิตร ในกรณีที่น้ำประกอบด้วยเกลือระหว่าง 1-5 กรัม/ลิตร เรียกว่า น้ำพุเกลืออ่อน (Weak Saline) เกลือระหว่าง 5-10 กรัม/ ลิตร เรียกว่า น้ำพุเกลือ และเกลือมากกว่า 10กรัม/ลิตร เรียกว่า น้ำพุเกลือเข้มข้น (Strong Salt) และมีคุณสมบัติเก็บรักษา อุณหภูมิและความร้อนได้ดี	เช่นเดียวกับ น้ำพุร้อนดินคาร์บอเนต
น้ำพุร้อนเกลือ โซเดียม ไฮโดรเจน คาร์บอเนต (Saltine Sodium Hydrogen Carbonate Springs)	น้ำพุเกลือ ที่มีส่วนประกอบของ โซเดียม ไฮโดรเจนคาร์บอเนต และ Alkaline Base	เช่นเดียวกับ น้ำพุร้อนดินคาร์บอเนต

ตารางที่ 2-4 ประโยชน์ของแร่ธาตุในพุน้ำร้อน

ที่มา : กรมทรัพยากรธรณี (2562) ออนไลน์

ลำดับที่	ชนิดแร่ธาตุ	คุณสมบัติในการรักษาโรค
1	แคลเซียม	● ช่วยเสริมสร้างกระดูกและฟัน และป้องกันการเกิดโรคกระดูกพรุน ● ช่วยการเจริญเติบโตของเด็ก ● ช่วยปรับสภาพความสมดุลของผิวไม่ให้เกิดความแห้งกร้าน ● ช่วยรักษาสมดุลกรด-ด่างในร่างกาย ● ช่วยฟื้นฟูสภาพผิว
2	แมกนีเซียม	● ช่วยระบบขับถ่าย เป็นยาระบาย ● สร้างและซ่อมแซมเซลล์ผิวที่เสื่อมสภาพไป ● เป็นส่วนประกอบของกระดูกและฟัน ● เป็นตัวกระตุ้นของเอนไซม์หลายชนิดที่เกี่ยวข้องกับการไปไฮเดรต ● ช่วยป้องกันการเกิดนิ่วเนื่องจากการจับตัวของแคลเซียมออกซาเลตในไตและถุงน้ำดี
3	โพแทสเซียม	● ช่วยรักษาสมดุลความเป็นกรด-ด่างของร่างกาย ● ช่วยในปฏิกิริยาการเผาผลาญอาหาร ● ช่วยบำรุงและควบคุมความชุ่มชื้นของเซลล์ผิว
4	โซเดียม	● รักษาสมดุลของน้ำในร่างกาย ● ช่วยในการรับ-ส่งประสาทความรู้สึก ● ช่วยระบบขับถ่าย เป็นยาระบาย ● ช่วยให้ผิวพรรณเปล่งปลั่ง
5	ฟลูออไรด์	● ช่วยให้ฟันแข็งแรงไม่ผุง่าย แต่ถ้ามีมากเกินไปเกินกว่าค่ามาตรฐานมากๆ และ ดื่มเป็นเวลานาน อาจทำให้ฟันเป็นจุดดำ
6	ไบคาร์บอเนต	● ช่วยลดกรดในกระเพาะอาหาร
7	ซัลเฟต	● ช่วยให้เลือดแข็งตัว ป้องกันเลือดไหลไม่หยุด ● ช่วยในการเจริญเติบโตของกระดูก ● ช่วยระบบขับถ่าย เป็นยาระบาย ● ช่วยรักษาโรคผิวหนัง
8	โบรไมน์	● ฆ่าเชื้อโรคได้อย่างปลอดภัยไม่ระคายเคืองผิว
9	คลอไรด์	● ทำความสะอาดผิวได้ถึงถึงรูขุมขน
10	ทองแดง	● ช่วยพุงผิวให้กระชับ ● ช่วยสร้างเนื้อเยื่อ อีลาสติน คอลลาเจน และ เมลานิน

ตารางที่ 2-4 ประโยชน์ของแร่ธาตุในพุร้อนน้ำร้อน (ต่อ)

ที่มา : กรมทรัพยากรธรณี (2562) ออนไลน์

ลำดับที่	ชนิดแร่ธาตุ	คุณสมบัติในการรักษาโรค
11	ไอโอดีน	● ป้องกันโรคคอพอก
12	น้ำแร่ที่มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เป็นองค์ประกอบ	● ช่วยขับปัสสาวะและทำให้น้ำแร่มีรสชาติขวนตึ่ม
14	แมงกานีส	● ช่วยสร้างคอลลาเจนให้ผิว
15	สังกะสี	● ช่วยผลิตเซลล์ผิวใหม่ ● ช่วยรักษาสมดุลของน้ำ ● ทำหน้าที่รักษาความเข้มข้นของวิตามิน A ในกระแสเลือด

2.7 พุร้อนเมืองแปง

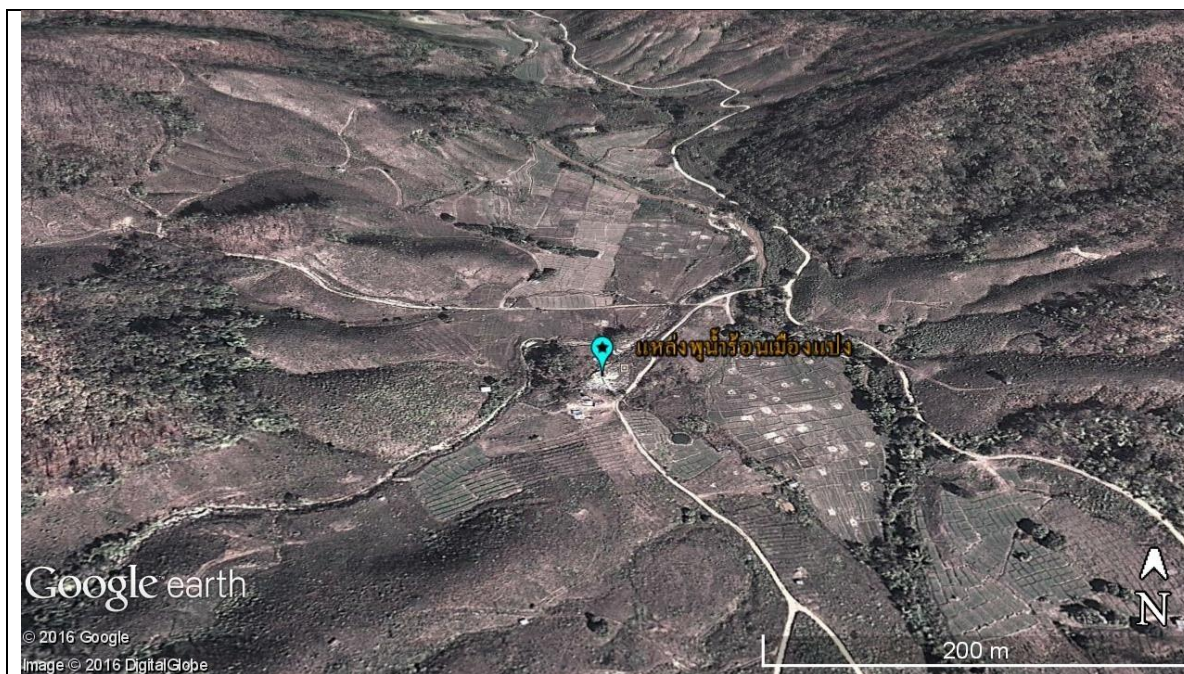
แหล่งพุร้อนเมืองแปง เป็นพุร้อนตามธรรมชาติคู่เมืองแปงมาเป็นเวลานาน ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 2 บ้านใหม่ดอนตัน ตำบลเมืองแปง อยู่ห่างจากอำเภอบ้านโฮ่งประมาณ 28 กิโลเมตร สำหรับเส้นทางเดินทางมายังแหล่งพุร้อนใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1095 (ปาย-แม่มาลัย) และแยกเข้าสาย 1265 ด้านขวามือบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 85-86 ใกล้กับหน่วยพิทักษ์และรักษาป่าแม่ปิง ถนนเป็นถนนลาดยาง และมีป้ายบอกเส้นทางตลอดการเดินทาง มีถนนคอนกรีตเสริมเหล็กเข้าถึงแหล่งพุร้อน โดยแหล่งพุร้อนนี้อยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแปง

ประวัติและตำนานพุร้อนเมืองแปง

เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2245 – 2345 บ้านเมืองแปง แต่เดิมมีชื่อว่า เมืองทาผาน้อย คำว่า ผาน้อย มาจากคำว่า ผาบาท ซึ่งก็คือ ผาที่มีรอยพระพุทธรูป นั่นเอง มี พระยานูเว เป็นพระยากระเหรี่ยง เป็นเจ้าผู้ปกครองเมืองทาผาน้อย ในสมัยพระยานูเว มีประชากรอยู่หลายเผ่า คือ กระเหรี่ยง ไทยใหญ่ และขมุ ปะปนกันอยู่ และเมื่อสิ้นสมัยพระยานูเวเมืองทาผาน้อยได้กลายเป็นเมืองร้างไปเพราะภัยสงคราม

ต่อมาได้มีพระนางสุวรรณคำแพง พร้อมด้วยขุนคำเมืองใหม่ ได้มาสร้างบ้านสร้างเมืองเมืองใหม่ อยู่บริเวณเมืองทาผาน้อยอยู่ประมาณ 3 ปี (ไม่ปรากฏว่าสร้างปีใด) กล่าวกันว่า พระนางสุวรรณคำแพง มีสิริโฉมงดงามมาก ผิวกายของพระนางยามเมื่อต้องแสงแดดยามเช้าจะเป็นสีชมพูระเรื่อ ยามกลางวันผิวกายของพระนางจะเป็นสีขาวนวล ยามเย็นผิวกายของพระนางจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองอ่อนๆ พระนางสุวรรณคำแพงและนางบริวารชอบไปเล่นน้ำที่แม่น้ำสายหนึ่ง ซึ่งอยู่ในอาณาบริเวณของเมืองทาผาน้อยเป็นประจำ แม่น้ำสายนี้มีความงดงามและใสสะอาดมาก ต่อมาพระนางสุวรรณคำแพงมีความจำเป็นอย่างที่จะต้องเดินทางไปยังเมืองสิงหล ทำให้พระนางสุวรรณคำแพงเศร้าโศกเสียใจเป็นอันมากพระนางสุวรรณคำแพงจึงได้ประกาศไว้แก่ชาวเมืองว่า แม่น้ำสายที่พระนางชอบไปเล่นน้ำนี้มีชื่อว่า “แม่น้ำแปง” และเมืองนั้นก็ให้มีชื่อว่า “เมืองแปง” ตามชื่อของพระนาง ซึ่งก็ได้เรียกขานชื่อดังกล่าวมาจนถึงทุกวันนี้

เมื่อสิ้นสมัยพระนาง เมืองแปงกลายเป็นเมืองร้างอีกครั้ง เนื่องจากชาวเมืองต้องหลบหนีภัยสงคราม กับพม่าเป็นเวลานานเท่าใดไม่ปรากฏ จึงได้มีผู้นานที่อื่นอพยพมาตั้งถิ่นฐานอีกครั้ง เมื่อประมาณ พ.ศ. 2415 (ประมาณ 130 กว่าปีที่ผ่านมา) เนื่องจากมีน้ำความอุดมสมบูรณ์ และพื้นที่นี้ก็มีพุน้ำร้อน อย่างน้อย 5 แหล่งที่สำคัญ โดยมีมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ ได้แก่ โป่งกลางปาย โป่งแกง โป่งจืดจ๋า โป่งเมืองแปง โป่งเหมืองแร่ ชาวบ้านอาศัยน้ำจากพุน้ำร้อนเหล่านี้ในการอุปโภคบริโภค และทำการเกษตร เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 2-1 ภาพถ่ายดาวเทียมแสดงตำแหน่งของแหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง และสภาพแวดล้อมโดยรอบ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของแหล่งพุน้ำร้อน มีลักษณะเป็นเทือกเขาสูงชันเกือบตลอดทั้งพื้นที่ และมีแม่น้ำปายไหลผ่านใกล้กับแหล่งพุน้ำร้อน พื้นที่โดยรอบเป็นพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้าน คือ การปลูกกระเทียม ภายในแหล่งพุน้ำร้อนมีการปรับภูมิทัศน์และมีการสร้างโครงสร้างพื้นฐานสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวบ้างแล้ว คือ พื้นที่สำหรับจอดรถ ลานสำหรับแช่เท้า ศาลาสำหรับพักผ่อน และทางเดินสำหรับเดินชมพุน้ำร้อน

ภาพที่ 2-2 สภาพแวดล้อมโดยรอบแหล่งพุร้อนเมืองแปงซึ่งมีการปรับปรุงภูมิทัศน์แล้ว

ลักษณะของพุร้อนเมืองแปงมีลักษณะเป็นบ่อน้ำพุร้อนขนาดใหญ่ น้ำพุร้อนจะผุดขึ้นมาจากพื้นดินกระจายไปทั่วบริเวณแหล่งพุร้อน ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 100×30 ตารางเมตร เส้นทางการไหลของน้ำพุร้อนจะไหลตามความลาดชันของพื้นที่และไหลสู่ห้วยแม่แปงต่อไป

สำหรับอัตราการให้น้ำพุร้อนพิจารณาจากจุดที่น้ำพุร้อนไหลไปรวมกันก่อนที่จะไหลลงสู่ห้วยแม่แปงต่อไป โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการตรวจวัดอัตราการให้น้ำด้วยการใช้กระสอบทรายทำฝายกั้นน้ำ ได้ผลการตรวจวัดดังตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 อัตราการให้น้ำของแหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง

ภาพพื้นที่	อัตราการให้น้ำ (ลบ.ม./วัน)		เฉลี่ย (ลบ.ม./วัน)
	สิงหาคม 2559	ธันวาคม 2559	
	791.08	792.26	791.67

ที่มา : อรรถพร และคณะ (2560)

นอกจากแหล่งพุน้ำร้อนที่เป็นจุดสนใจในการท่องเที่ยวของเมืองแปงแล้วนั้น ยังมีกิจกรรมการล่องแพตามแม่น้ำปาย ซึ่งอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแปงเช่นกัน โดยจุดเริ่มต้นสำหรับการล่องแพคือบ้านผาสำราญ และสิ้นสุดที่ห้วยหมากพริก รวมระยะเวลาในการล่องแพทั้งสิ้น 3 ชั่วโมง ซึ่งในตลอดเส้นทางการล่องแพนั้นมีธรรมชาติที่สวยงามตลอดสองฝั่งริมแม่น้ำปาย และนอกจากนั้นยังมีโคลนพุน้ำร้อนตามริมฝั่งแม่น้ำปาย ซึ่งอาจนำมาทำสปาโคลนบริการนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้นการศึกษาข้อมูลด้านอุตุนิยมวิทยา และสมบัติของโคลนพุน้ำร้อน บริเวณแม่น้ำปายจึงเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญที่จะเชื่อมโยงกับการออกแบบและการท่องเที่ยวต่อไป

2.8 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงธรณีนิเวศของพุน้ำร้อนเมืองแปง

พุน้ำร้อนเมืองแปงมีอุณหภูมิสูงถึง 95 องศาเซลเซียส เป็นพุน้ำร้อนที่ไหลขึ้นมาจากหินแกรนิตโดยตรง ลักษณะทางธรณีวิทยาของพื้นที่บ้านเมืองแปงเป็นภูเขาสูงสลับเนินเขา ล้อมรอบด้วยเทือกเขาหินแกรนิต มีทิวทัศน์สวยงาม เส้นทางที่สัญจรในหมู่บ้านเป็นถนนปูนซีเมนต์ บ้านเรือนแต่ละหลังตั้งอยู่บนเนิน พื้นที่มีระดับสูงต่ำ เมื่อสำรวจเส้นทางรอบๆหมู่บ้าน พบว่า เส้นทางเชื่อมต่อถึงกันหมด ชาวบ้านปลูกกระเทียมเป็นหลัก แต่ปลูกได้เพียง 4 เดือนเท่านั้น ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ของทุกปี และนอกเหนือจากฤดูปลูกกระเทียมมีชาวบ้านบางส่วนรับหน้าที่นำล่องแก่งในลำน้ำปายซึ่งอยู่ห่างจากพุน้ำร้อนเมืองแปงเพียง 3 กิโลเมตร

ภาพที่ 2-3 สภาพพื้นที่ทั่วไปบ้านเมืองแปง

แหล่งพุร้อนเมืองแปงเป็นแหล่งพุร้อนที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาในเชิงธุรกิจท่องเที่ยวอย่างจริงจัง เป็นธุรกิจชุมชนที่มีรายได้จากการล่องแก่งในลำน้ำปายโดยมีชาวบ้านในชุมชนเป็นผู้พาล่องแก่งเป็นครั้งคราว ยังไม่ก่อให้เกิดรายได้หลักที่สามารถเลี้ยงชีพได้อย่างมั่นคงได้ ส่วนรายได้ที่เกิดจากพุร้อนยังไม่มีการพัฒนา ผลการศึกษาของอรอนพและคณะ (2559) พบว่า ตำบลเมืองแปง ไม่มีการประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวและสัมผัสธรรมชาติในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวพุร้อน ล่องแก่งที่ลำน้ำปาย ชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมล่องแก่งจึงมองไม่เห็นแนวทางในการสร้างอาชีพจากแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน ในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในท้องถิ่นตน

ดังนั้นแหล่งพุร้อนเมืองแปงจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรณีเวชได้เป็นอย่างดี โดยจัดทำเส้นทางปั่นจักรยานดูลักษณะทางธรณีวิทยารอบๆหมู่บ้าน ก่อนที่จะมาแวะพักผ่อนทานไช้ต้ม จุดเด่นที่สามารถเสริมการท่องเที่ยวที่พุร้อนเมืองแปง คือ จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยเชื่อมโยงกิจกรรมล่องแก่งในลำน้ำปายและพุร้อนเมืองแปง

ภาพที่ 2-4 สภาพพื้นที่ทั่วไปของตำบลเมืองแปง

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

3.1 วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลองและเก็บข้อมูล

การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย
คณะผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

3.1.1 ด้านธรณีวิทยาและพรรณพืช

1) สำรวจลักษณะภูมิลักษณะ ธรณีวิทยานิเวศ พรรณพืชของพื้นที่ ได้แก่ ชนิด ความหลากหลาย
ระบบนิเวศป่าไม้ พรรณไม้ที่เสริมร่มเงา กิจกรรมพุน้ำร้อน เช่น ต้มไข่ และเส้นทางเรียนรู้ธรรมชาติที่สามารถ
เข้าถึงพุน้ำร้อนเมืองแปง ในช่วงฤดูแล้ง และ ฤดูฝน

2) สำรวจลักษณะภูมิลักษณะ ธรณีวิทยานิเวศ พรรณพืชของพื้นที่ ได้แก่ ชนิด ความหลากหลาย
ระบบนิเวศป่าไม้ จากเส้นทางพุน้ำร้อนเมืองแปง ถึง แม่น้ำปาย ทุกเส้นทางที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ในช่วงฤดูแล้ง
และ ฤดูฝน

3) สำรวจลักษณะภูมิลักษณะ ธรณีวิทยานิเวศ พรรณพืชของพื้นที่ ได้แก่ ชนิด ความหลากหลาย
ระบบนิเวศป่าไม้ของแม่น้ำปายในช่วงฤดูแล้ง และ ฤดูฝน ของแม่น้ำปาย กำหนดจุดเรียนรู้ทางธรณินิเวศและ
ป่าไม้ในเขต จุดศึกษาโป่งน้ำร้อน ซึ่งมีอุณหภูมิสูงสามารถต้มไข่ได้ เนินทรายที่มีอุณหภูมิพอเหมาะสำหรับย่างได้
และ กรวดแม่น้ำขนาดใหญ่ตามลำน้ำปาย

3.1.2 ด้านอุทกวิทยา

1) รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มน้ำปาย เช่น ข้อมูลอุตุนิยมวิทยา แผนที่ภูมิประเทศ ภาพถ่ายทาง
อากาศ และ สำรวจของสถานีวิถระดับน้ำบริเวณกลุ่มน้ำปาย ซึ่งดำเนินการโดยกรมชลประทาน หรือหน่วยงาน
อื่นที่เกี่ยวข้องกำหนดขอบเขตกลุ่มน้ำปายและพื้นที่ล่องแก่ง สำรวจภาคสนามลำน้ำปาย เพื่อตรวจวัดความเร็ว
กระแสน้ำ สำรวจการเปลี่ยนแปลงความสูงตามระยะทาง (ช่วงล่องแก่ง) กำหนดจุดขึ้น-ลงเรือ (กรณีที่มีน้ำ
มาก, นำน้อย) สำรวจความกว้างหน้าตัดลำน้ำจุดที่น่าสนใจ หรือปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการประเมิน
แหล่งท่องเที่ยว

2) ข้อมูลระดับน้ำ คำนวณการเปลี่ยนแปลงการไหลของน้ำท่าจากข้อมูลระดับน้ำ พร้อมวิเคราะห์
วิเคราะห์ช่วงระดับน้ำต่ำสุด-สูงสุด และระดับน้ำที่เหมาะสมกับการล่องแก่ง

3) ประเมินความยากง่ายของการล่องแก่ง จาก ข้อมูลการท่องเที่ยวด้านการล่องแก่ง การสำรวจลำ
น้ำ ลักษณะท้องน้ำ และความสูงของระดับน้ำ ของแม่น้ำปาย ตลอดจนวิเคราะห์ช่วงน้ำหลาก และน้ำแล้ง
ของแม่น้ำปาย ช่วงที่มีการล่องแก่ง

3.2 ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และ รูปแบบการท่องเที่ยวเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย

1) ประมวลจากการศึกษาด้านธรณีนิเวศพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย เชื่อมโยงกับลักษณะทางกายภาพของตำบลเมืองแปงและวิถีท้องถิ่น

2) จัดทำเครื่องมือแบบสอบถามเพื่อประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เคยไปเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง นักท่องเที่ยวที่เคยไปเที่ยวพุน้ำร้อนแหล่งอื่น หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ภาคเอกชนที่ดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว และ ชุมชนตำบลเมืองแปง โดยใช้แบบสอบถามใช้มาตรวัดแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยกำหนดค่าคะแนนเป็น 1 ถึง 5 ซึ่งหมายถึง ต้องระดับพึงพอใจน้อยที่สุดถึงระดับพึงพอใจมากที่สุดตามลำดับ สำหรับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวมีเกณฑ์ประเมินผลและความหมายของระดับคะแนนดังนี้ คือ 1.00 – 1.50 หมายถึงน้อยที่สุด 1.51 – 2.50 หมายถึงน้อย 2.51 – 3.50 หมายถึงปานกลาง 3.51 – 4.50 หมายถึงมาก และ 4.51 – 5.00 หมายถึงมากที่สุด

3) จัดทำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย

3.3 จัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุน้ำร้อนเมืองแปงและแม่น้ำปายสำหรับผู้สื่อความหมายท้องถิ่นและสื่อวิทัศน์ประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการ ประกอบด้วยข้อมูล

- 1) กิจกรรมธรรมชาติดัดแปลงบริเวณพื้นที่พุน้ำร้อนเมืองแปง
- 2) เส้นทางเรียนรู้ธรรมชาติจากพุน้ำร้อนเมืองแปงถึงแม่น้ำปาย โดยอาศัยข้อมูล ธรณีวิทยา อุทกวิทยา และพรรณพืช
- 3) เส้นทางเรียนรู้ธรรมชาติจากกิจกรรมล่องแก่งแม่น้ำปาย โดยอาศัยข้อมูล ธรณีวิทยาอุทกวิทยา และพรรณพืช

3.4 จัดอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และ ชุมชนในพื้นที่ประกอบด้วย

- 1) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการผู้สื่อความหมายท้องถิ่น และชมรมล่องแก่ง
- 2) ถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนท้องถิ่นและผู้สนใจทั้งภาครัฐและเอกชน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย

4.1 ลักษณะโดยทั่วไปของแหล่งพุร้อนเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4.1.1 ที่ตั้งและภูมิศาสตร์

ตำบลเมืองแปง อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ตั้งห่างจากตัวอำเภอปายประมาณ 36 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 364.53 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 227,865.25 ไร่ มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลโป่งสา อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

แบ่งการปกครองเป็น 8 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 บ้านเมืองแปง หมู่ 2 บ้านใหม่ดอนตัน หมู่ 3 บ้านห้วยฮะ หมู่ 4 บ้านสบสา หมู่ 5 บ้านแก่งหอมม้ง หมู่ 6 บ้านผาสำราญ หมู่ 7 บ้านแก่งหอมกระเหรี่ยง หมู่ 8 บ้านห้วยหมึศรีสวัสดิ์

4.1.2 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

พื้นที่ของตำบลเมืองแปงเป็นภูเขาสูง ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ รองลงมาเป็นพื้นที่ทำการเกษตรสำหรับทำนา ทำไร่ถั่วเหลือง กระเทียม งาม ถั่วแดง ถั่วเขียว ข้าวโพด มันฝรั่ง และเลี้ยงสัตว์ เช่น หมูพันธุ์พื้นเมือง วัว ไก่ เป็นต้น ที่เหลือเป็นพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่สาธารณะประโยชน์ และพื้นที่อื่นๆ เช่น ถนน แหล่งน้ำ ฯลฯ

4.1.3 สภาพพื้นที่โดยรอบแหล่งพุร้อน

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของแหล่งพุร้อน มีลักษณะเป็นเทือกเขาสูงชันเกือบตลอดทั้งพื้นที่ และมีแม่น้ำปายไหลผ่านใกล้กับแหล่งพุร้อน พื้นที่โดยรอบเป็นพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้าน คือ การปลูกกระเทียม ภายในแหล่งพุร้อนมีการปรับภูมิทัศน์และมีการสร้างโครงสร้างพื้นฐานสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวบ้างแล้ว คือ พื้นที่สำหรับจอดรถ ลำรางสำหรับแช่เท้า ศาลาสำหรับพักผ่อน ห้องน้ำ ร้านค้า และทางเดินสำหรับเดินชมน้ำพุร้อน

ลักษณะของพุร้อนเมืองแปงมีลักษณะเป็นบ่อน้ำพุร้อนขนาดใหญ่ น้ำพุร้อนจะผุดขึ้นมาจากพื้นดินกระจายไปทั่วบริเวณแหล่งพุร้อน ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 100×30 ตารางเมตร เส้นทางการไหลของน้ำพุร้อนจะไหลตามความลาดชันของพื้นที่และไหลสู่ห้วยแม่แปงต่อไป

ภาพที่ 4-1 สภาพแวดล้อมโดยรอบแหล่งพุร้อนเมืองแปงซึ่งมีการปรับปรุงทัศนแล้ว

4.1.4 ลักษณะทางธรณีวิทยา

ลักษณะภูมิประเทศบริเวณนี้เป็นเทือกเขาสลับเนินเขา (ภาพที่ 4-2 และ 4-3) การลำดับชั้นหินมีอายุตั้งแต่มหายุคพาลีโอโซอิกถึงยุคควอเทอร์นารี จากเก่าไปอ่อน ดังนี้

หินยุคแคมเบรียน (E) ชื่อว่า หมวดหินควอร์ตไซต์ผาบ่อง เป็นหินอายุเก่าที่สุดของจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีอายุประมาณ 570 - 505 ล้านปี พบกระจายตัวเป็นบริเวณเล็กด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของพุร้อนเมืองแปง แสดงลักษณะภูมิประเทศเป็นเขาสูง ประกอบด้วยหินควอร์ตไซต์ หินทราย สลับกับหินดินดาน และหินดินดานกึ่งชนวน

หินยุคออร์โดวิเชียน (O) หมวดหินปูนฮอด เป็นหินยุคออร์โดวิเชียน พบแผ่กระจายบริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของพุร้อนเมืองแปง แสดงลักษณะภูมิประเทศแบบเทือกเขาหินปูน ส่วนใหญ่วางตัวอยู่ในทิศทางเหนือ-ใต้ ประกอบด้วยหินปูนเนื้อดินสลับด้วยหินโคลนและหินดินดาน ซากดึกดำบรรพ์ที่พบส่วนมากมีขนาดเล็กเป็นโคโนดอนต์ และซากดึกดำบรรพ์ที่มีขนาดใหญ่พบน้อยเป็นพวกนอติลอยด์ หินยุคนี้มีอายุประมาณ 505 - 438 ล้านปี

หินยุคไซลูเรียน-ดีโวเนียน-คาร์บอนิเฟอรัส (SDC) หินยุคไซลูเรียน-ดีโวเนียน-คาร์บอนิเฟอรัส ชื่อว่า หมวดหินแม่ฮ่องสอน พบแผ่กระจายอย่างกว้างขวางทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของพุร้อนเมืองแปง

แสดงลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงและภูเขา ประกอบด้วยหินชีรตสีน้ำตาลและดำเป็นชั้น และสลับด้วยหินทรายและหินดินดานสีเทา พบซากดึกดำบรรพ์หอยวงช้าง หอยฝาเดียว และโคโนดอนต์ หมวดหินแม่ฮ่องสอนมีอายุประมาณ 438 - 286 ล้านปี

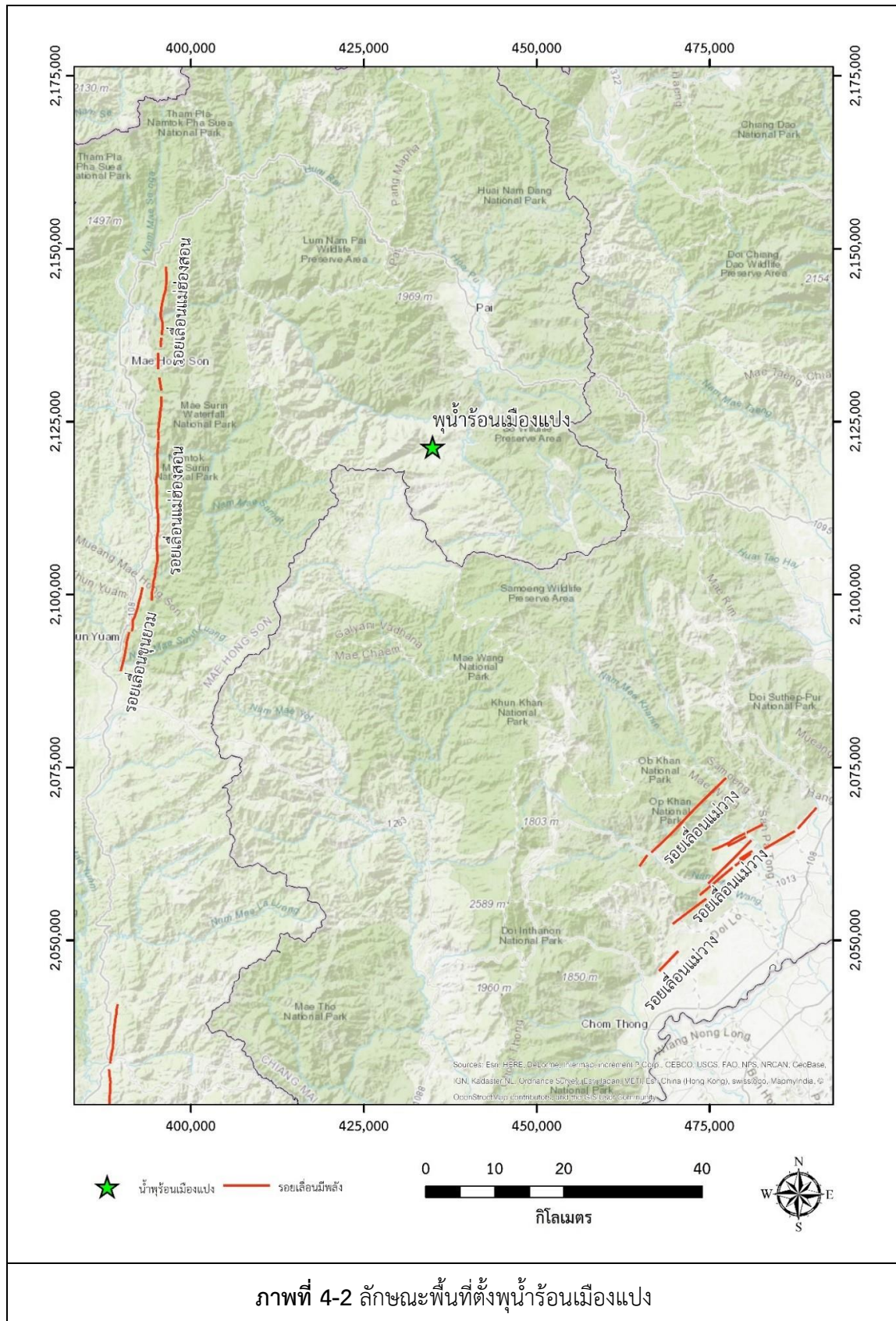
ตะกอนยุคควอเทอร์นารี (Qa) ประกอบด้วยตะกอนชนิดต่างๆ ที่มีอายุประมาณ 1.6 - 0.01 ล้านปี ในพื้นที่ศึกษาพบสะสมตัวแบบตะกอนน้ำพา (Quaternary alluvium: Qa) พบตามแนวลำน้ำใหญ่ที่ไหลผ่านแอ่งที่ราบระหว่างหุบเขา คือ บริเวณตัวลำน้ำปาย ประกอบด้วยทราย ดินเหนียว และกรวด

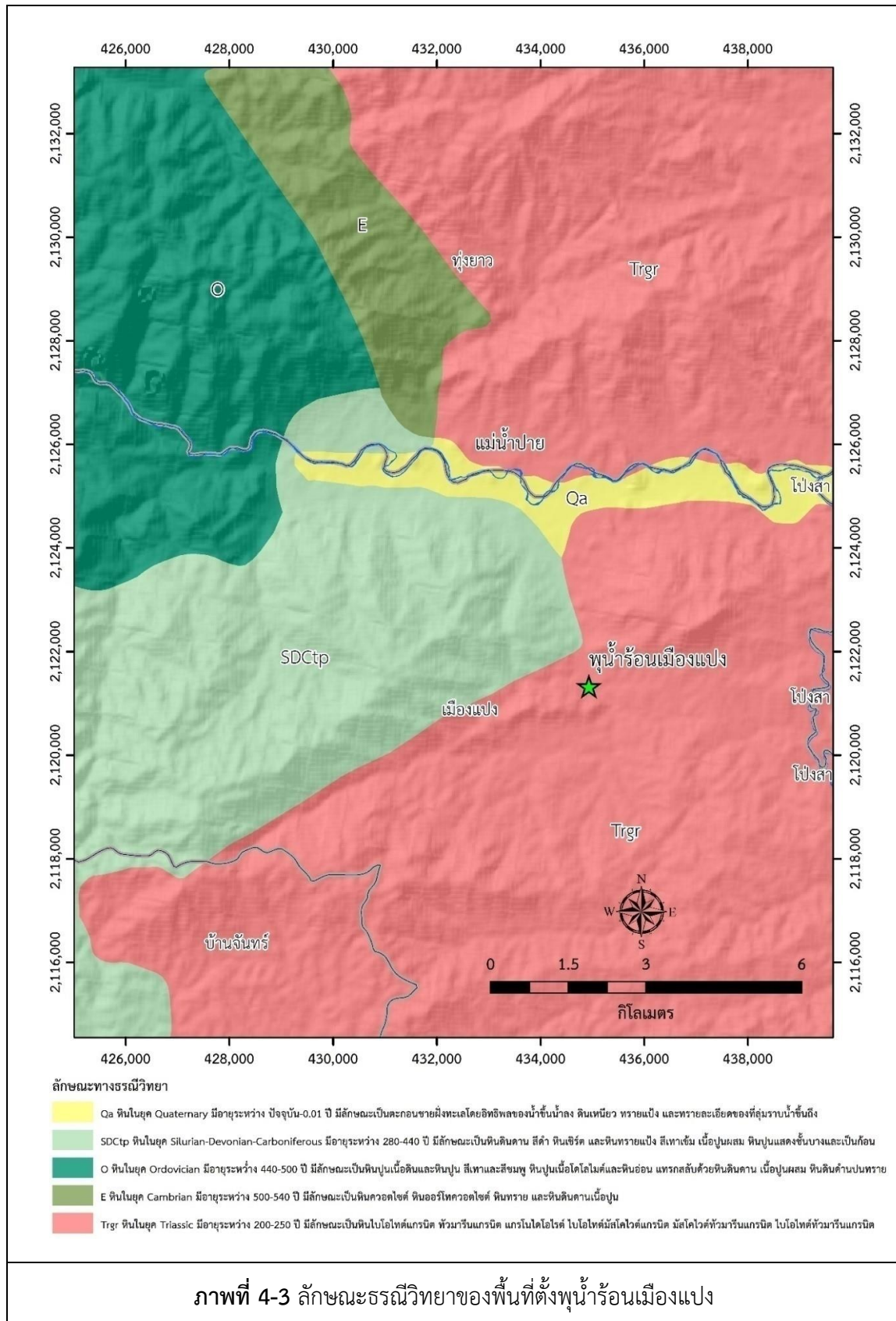
หินอัคนี หินอัคนีที่พบในพื้นที่ศึกษาเป็นหินอัคนีแทรกซอน ได้แก่ หินแกรนิตยุคโทรแอสซิก (Trgr) หินแกรนิตที่อำเภอมะปายแสดงลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงเป็นส่วนใหญ่ ประกอบด้วย หินไบโอไทต์ แกรนิต หินฮอร์นเบลต์-ไบโอไทต์แกรนิต หินมัสโคไวต์แกรนิต เนื้อสมำเสมอถึงเนื้อดอก และหินลูโครครติกแกรนิตเนื้อละเอียด หินแกรนิตมีอายุประมาณ 230 - 210 ล้านปี หินแกรนิตมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการกำเนิดแร่เศรษฐกิจหลายชนิดของแม่ฮ่องสอน เช่น แร่ดีบุก แร่พลูมแฟรม แร่ฟลูออไรต์ และแร่แบไรต์

กลุ่มรอยเลื่อนแม่ฮ่องสอน เป็นกลุ่มรอยเลื่อนมีพลังที่วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ มีจุดเริ่มต้นทางทิศเหนือของตัวอำเภอมะปาย ผ่านอำเภอมะปายมาตามน้ำยม อำเภอยะรัง อำเภอมะปาย อำเภอมะปาย อำเภอมะปาย สะเรียง และอำเภอสบเมย แล้วต่อไปทิศใต้แล้วสิ้นสุดที่กลุ่มรอยเลื่อนเมยบริเวณอำเภอสองยาง จังหวัดตาก มีความยาวประมาณ 200 กิโลเมตร ส่วนใหญ่หินมหายุคมีโซโซอิกบริเวณอำเภอยะรัง และอำเภอมะปายจะถูกรอยเลื่อนนี้แยกออกจากหินมหายุคพาเลโอโซอิก และแอ่งต่างๆในบริเวณนี้ก็เกิดจากอิทธิพลของกลุ่มรอยเลื่อนนี้ทั้งสิ้น พุน้ำร้อนเมืองแปงห่างจากแนวรอยเลื่อนแม่ฮ่องสอน 42 กิโลเมตร

จากการสำรวจลักษณะธรณีวิทยาภาคสนามพื้นที่บ้านเมืองแปง จำนวน 2 จุด ที่ปรากฏลักษณะหินโผล่ สรุปได้ดังนี้

จุดที่ 1 พิกัด UTM E 432423 N 2125148 เป็นจุดชมวิวใกล้กับจุดที่ 2 พิกัด UTM E 431157 N 2125291 พบ หินแกรนิตสีเทาขาว มีอัตราการผุพังต่ำ เป็นลานหินแกรนิต (granite terrain) บ้านเมืองแปงตั้งอยู่บนหินแกรนิต ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในบริเวณนี้คือ ทราย ซึ่งเกิดจากการผุพังของหินแกรนิต

4.2 สภาพภูมิอากาศ ภูมิวิทยา และอุทกวิทยา ของแหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปงและ ลำน้ำปาย

4.2.1 ลักษณะภูมิประเทศและลักษณะทางน้ำ

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลเมืองแปง โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ภูเขาสูง คิดเป็นร้อยละ 99.02 ของพื้นที่ทั้งหมด และพื้นที่ที่ราบลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 0.98 มีความสูงตั้งแต่ 400 – 1,698 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน มียอดเขาที่สำคัญ ได้แก่ ดอยโตน ดอยผาชัน ดอยหมากพริก ยอดเขาสูงสุด คือ ดอยหมากพริก มีระดับความสูง 1,698 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่ราบลุ่มอยู่บริเวณริมแม่น้ำปายและที่ราบแคบๆ บริเวณหุบเขา

ลักษณะทางน้ำ มีทางน้ำสายหลัก คือ แม่น้ำปาย และมีทางน้ำสายสำคัญ 6 สาย ได้แก่ ห้วยแม่ยะ ห้วยแม่สา ห้วยแม่แปง ห้วยพระพุทธรบาท ห้วยหมี ห้วยแกงหอม โดยทางน้ำทุกสายไหลไปบรรจบกับแม่น้ำปาย

แม่น้ำปาย ไหลต่อเนื่องมาจากตำบลทุ่งยาว ไหลจากทิศตะวันออกไปทิศตะวันตก ไหลผ่านกลางหมู่บ้านของ หมู่ 4 บ้านสบสา ไหลผ่านด้านทิศเหนือของ หมู่ 2 บ้านใหม่ดอนตัน หมู่ 1 บ้านเมืองแปง ไหลผ่านด้านทิศใต้ของ หมู่ 6 บ้านผาสำราญ มีแพรกสาขาที่สำคัญ ได้แก่ ห้วยแม่ยะ ห้วยแม่สา ห้วยแม่แปง พระพุทธรบาท ห้วยผา ห้วยแกงหอม

ห้วยแม่ยะ ไหลจากทิศตะวันออกไปทิศตะวันตก จากนั้นไหลไปบรรจบกับแม่น้ำปายด้านทิศเหนือของหมู่ 4 กลุ่มบ้านเหมืองแร่พัฒนา

ห้วยแม่สา ไหลจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ไปตะวันตกเฉียงเหนือ จากนั้นไหลไปบรรจบกับ แม่น้ำปายด้านทิศตะวันออกของหมู่ 4 บ้านสบสา

ห้วยแม่แปง ไหลจากทิศใต้ไปทิศเหนือ ไหลผ่านด้านทิศตะวันตกของ หมู่ 2 บ้านใหม่ ดอนตัน จากนั้นไหลไปบรรจบกับแม่น้ำปายด้านทิศเหนือของ หมู่ 2 บ้านใหม่ดอนตัน

ห้วยพระพุทธรบาท ไหลจากทิศใต้ไปทิศเหนือ ไหลผ่านบริเวณกลางหมู่บ้านของ หมู่ 1 บ้านเมืองแปง จากนั้นไหลไปบรรจบกับแม่น้ำปายด้านทิศเหนือของ หมู่ 1 บ้านเมืองแปง

ห้วยหมี ไหลจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ไหลผ่านด้านทิศ ตะวันตกของ หมู่ 8 บ้านห้วยหมีศรีสวัสดิ์ มีห้วยผาไหลมาบรรจบบริเวณด้านทิศเหนือของ หมู่ 8 บ้านห้วย หมีศรีสวัสดิ์ จากนั้นไหลจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปทิศตะวันออกเฉียงเหนือไปบรรจบกับแม่น้ำปายด้าน ทิศตะวันตกของ หมู่ 6 บ้านผาสำราญ มีแพรกสาขาที่สำคัญคือ ห้วยผา

ห้วยผา ไหลจากทิศใต้ไปทิศเหนือ ไหลผ่านด้านทิศตะวันออกของ หมู่ 8 บ้านห้วยหมีศรีสวัสดิ์ ไหลไปบรรจบกับห้วยหมีด้านทิศเหนือของ หมู่ 8 บ้านห้วยหมีศรีสวัสดิ์

ห้วยแกงหอม เกิดจากห้วยแกงหอมแก้งซ้ายบริเวณบ้านแกงหอมกระเหรี่ยงและห้วยแกงหอมแก้งขวา บริเวณบ้านแกงหอมม้ง ไหลจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปทิศตะวันออกเฉียงเหนือมาบรรจบกัน บริเวณด้าน ทิศตะวันออกเฉียงเหนือของ หมู่ 7 บ้านแกงหอมกระเหรี่ยง จากนั้นมีห้วยฮะไหลมาบรรจบ แล้วไหลไป

บรรจบกับแม่น้ำปาย บริเวณด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของ หมู่ 7 บ้านแกงหอมกระเหรี่ยง มีแพรกสาขาที่สำคัญคือ ห้วยสะ

ห้วยสะ ไหลจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ไหลผ่านบริเวณกลาง หมู่บ้านของ หมู่ 3 บ้านห้วยสะ มีห้วยป่าคาไหลมาบรรจบบริเวณด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของ หมู่ 3 บ้านห้วยสะ จากนั้นไหลไปบรรจบกับห้วยแกงหอมบริเวณด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของ หมู่ 7 บ้าน แกงหอมกระเหรี่ยง มีแพรกสาขาที่สำคัญคือ ห้วยป่าคา

ห้วยป่าคา ไหลจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ไหลผ่านด้านทิศเหนือของ หมู่ 3 บ้านห้วยสะ ไหลไปบรรจบกับห้วยสะบริเวณด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของ หมู่ 3 บ้านห้วยสะ

ห้วยหมากพริก ไหลจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออก ไหลผ่านด้านทิศใต้ของ หมู่ 3 กลุ่ม บ้านหมากพริก มีห้วยข้าวคังไหลมาบรรจบบริเวณด้านทิศตะวันออกของ หมู่ 3 กลุ่มบ้านหมากพริก จากนั้นไหลไปบรรจบกับแม่น้ำ ปายบริเวณด้านทิศตะวันออกของ หมู่ 3 กลุ่มบ้านหมากพริก มีแพรกสาขาที่สำคัญ คือ ห้วยข้าวคัง

ห้วยข้าวคัง ไหลจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออก ไหลผ่านด้านใต้เหนือของ หมู่ 3 กลุ่ม บ้านหมากพริก ไหลไปบรรจบกับห้วยหมากพริกบริเวณด้านทิศตะวันออก หมู่ 3 กลุ่มบ้านหมากพริก

4.2.2 ลักษณะภูมิอากาศ

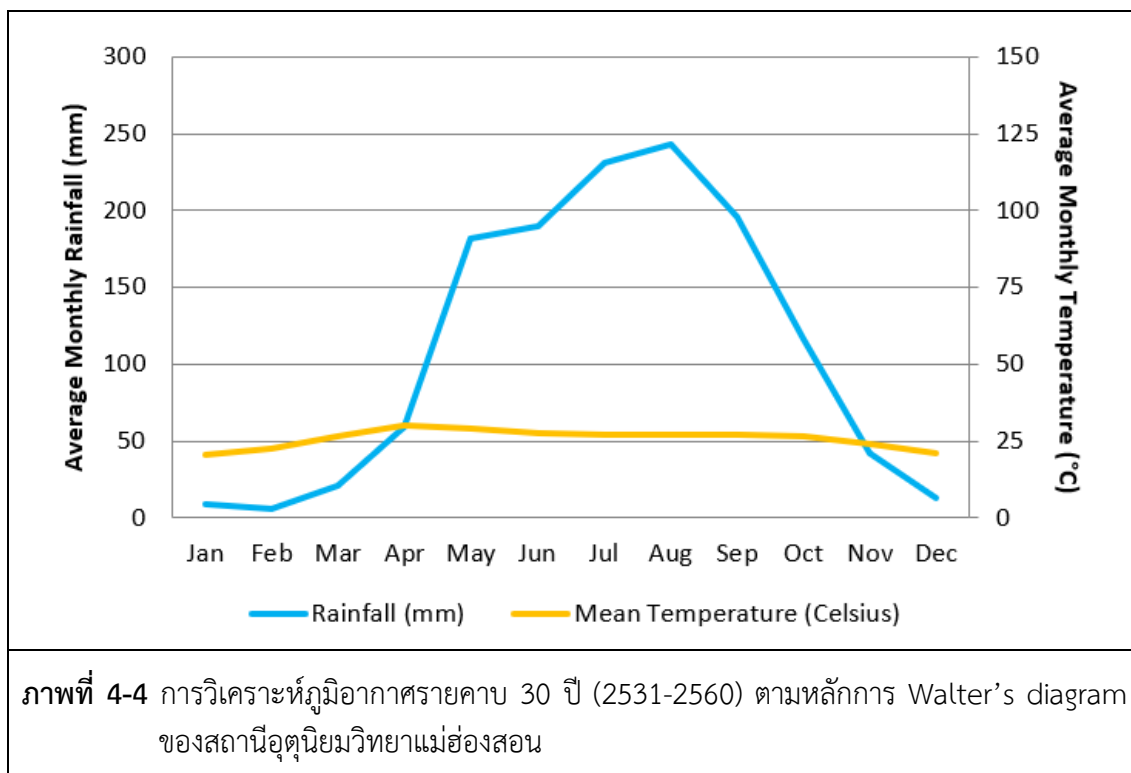
จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีภูมิอากาศแบบร้อนชื้น โดยในฤดูร้อนจะมีอากาศร้อนจัด อากาศหนาวจัดในฤดูหนาว และฝนจะตกชุกในฤดูฝน นอกจากนี้จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีหมอกปกคลุมตลอดทั้งปี ทั้งนี้ มีสาเหตุเนื่องจากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นหุบเขาสูง มีพื้นที่อยู่บนที่สูงเหนือระดับน้ำทะเล ทำให้มีอุณหภูมิสูงในตอนกลางวันเนื่องจากถูกแสงแดด ส่วนในตอนกลางคืนจะได้รับอิทธิพลจากลมภูเขา ทำให้มีอากาศเย็นลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งเมื่อความร้อนในตอนกลางวันลอยตัวขึ้นปะทะกับความชื้นของอากาศ จึงทำให้เกิดหมอกปกคลุมโดยทั่วไปในตอนกลางคืน สภาพภูมิอากาศจะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนทั้ง 3 ฤดูกาล

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ช่วงระหว่างกลางเดือนกุมภาพันธ์ - กลางเดือนพฤษภาคม จะมีอากาศร้อนอบอ้าว

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ช่วงกลางเดือนพฤษภาคม - เดือนตุลาคม จะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้อากาศชุ่มชื้นฝนจะตกชุกมาก ซึ่งจะมีปริมาณมากที่สุดในเดือนสิงหาคม ปริมาณน้ำฝนรวมเฉลี่ยต่อปี ข้อมูล ปี พ.ศ. 2545-2557 ประมาณ 1,344.4 มิลลิเมตรต่อปี (ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา สถานีอุตุนิยมวิทยาจังหวัดแม่ฮ่องสอน)

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ช่วงเดือนตุลาคม - กลางเดือนกุมภาพันธ์ โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ตะวันออกเฉียงเหนือ และความกดอากาศสูงจากประเทศจีน อากาศจะหนาวเย็นมาก

จากสถิติภูมิอากาศรายคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2531-2560) ที่รวบรวมข้อมูลโดยกรมอุตุนิยมวิทยา บริเวณจังหวัดแม่ฮ่องสอน (สถานีที่ใกล้ที่สุดกับพื้นที่ศึกษา) นำมาวิเคราะห์ตามหลักการของ Walter's diagram พบว่า บริเวณเมืองแปงจะมีช่วงแล้ง (น้ำน้อย) ประมาณ 6 เดือน (พฤศจิกายน-เมษายน) และมีช่วงฝน (น้ำมาก) ระยะเวลา 6 เดือน (พฤษภาคม-ตุลาคม) ดังแสดงในภาพที่ 4-4

4.2.3 สถานีอุตุนิยมวิทยาบริเวณพื้นที่ศึกษา

การเก็บข้อมูลอุตุนิยมวิทยา บริเวณพื้นที่ศึกษา เป็นสถานีบ้านเมืองแปง ตำบลเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดำเนินการโดยกรมทรัพยากรน้ำ โดยตั้งอยู่ที่พิกัด UTM 47Q 429760 mE 2125400 mN โดยกรมทรัพยากรน้ำ ได้กำหนดรหัสสถานี คือ 010504 ที่ตั้งเขื่อนเมืองแปง (ชื่อสถานีเป็นชื่อเดิมที่ตั้งเดิมของสถานีอุตุนิยมวิทยา ปัจจุบันได้ย้ายที่ตั้งมาที่หมู่บ้านเมืองแปง แต่ไม่ได้ทำการเปลี่ยนชื่อสถานี) ประกอบด้วย การตรวจวัดอุณหภูมิอากาศ อุณหภูมิสูงสุด-ต่ำสุด ความชื้นสัมพัทธ์ อัตราการระเหย และปริมาณฝน ดังแสดงในภาพที่ 4-5

4.2.4 สถานีอุทกวิทยา

การตรวจวัดข้อมูลระดับน้ำแม่น้ำปาย บริเวณบ้านเมืองแปง ได้ติดตั้งสถานีตรวจวัดระดับน้ำ ณ พิกัด UTM 47 Q 429628 mE 2125633 mN บริเวณสะพานบ้านผาสำราญ ที่ดำเนินการสนับสนุนการก่อสร้างโดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี พ.ศ. 2550 ปัจจุบันการเก็บข้อมูลอยู่ภายใต้การดูแลของกรมทรัพยากรน้ำ

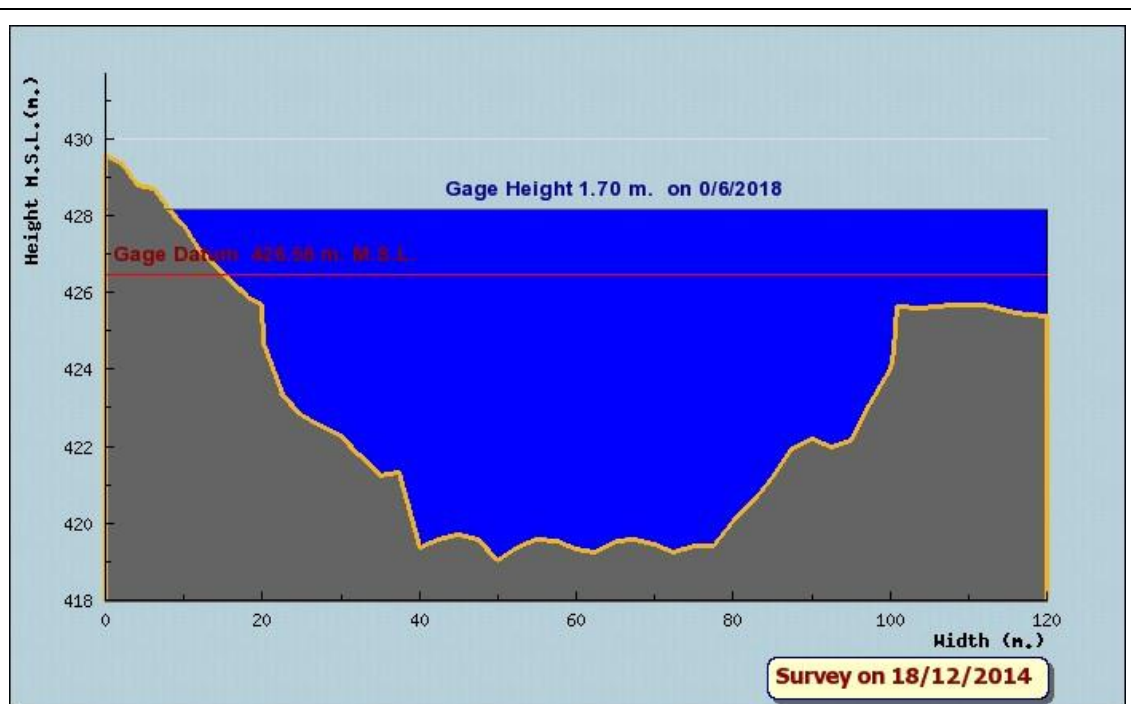
สถานีอุตุนิยมวิทยาบ้านเมืองแปง ตำบลเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
โดยกรมทรัพยากรน้ำ

ภาพที่ 4-5 สถานีอุทกวิทยา แม่น้ำปาย บริเวณสะพานบ้านผาสำราญ ตำบลเมืองแปง

คณะวิจัยได้ดำเนินการสำรวจแม่น้ำปาย (ช่วงผาสำราญ-ห้วยหมากพริก) ในช่วงน้ำน้อย ระยะทางประมาณ 10.2 กิโลเมตร จำนวน 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 2-3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 และครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 6-8 เมษายน พ.ศ. 2561 และครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 4-8 มกราคม 2562 เพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพลำน้ำในแต่ละช่วงเวลา

การตรวจวัดระดับน้ำบริเวณแม่น้ำปาย ณ สะพานบ้านผาสำราญ ในช่วง 20 ปีย้อนหลัง (พ.ศ. 2539 ถึง 2559) จากข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำ ทำให้ทราบว่าข้อมูลระดับน้ำที่ตรวจวัดในอดีต ก่อนปี พ.ศ. 2549 น่าจะเป็นข้อมูลระดับน้ำบริเวณที่ตั้งเขื่อนเมืองแปง ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2550 มีการปรับปรุงสะพานข้ามแม่น้ำปายบริเวณผาสำราญ โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จึงได้ย้ายสถานีตรวจวัดมาเป็นบริเวณดังกล่าว ทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลสามารถดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา และมีการสำรวจสภาพตัดขวางของแม่น้ำปาย (บ้านผาสำราญ) ล่าสุดในช่วง พ.ศ. 2557 ดังภาพที่ 4-6 โดยมีระดับท้องน้ำ ต่ำสุด 419.17 เมตร (รทก.) ระดับตลิ่งฝั่งขวา 425.33 เมตร (รทก.) ความสูงของน้ำในแม่น้ำถึงระดับตลิ่ง เท่ากับ 6.16 เมตร

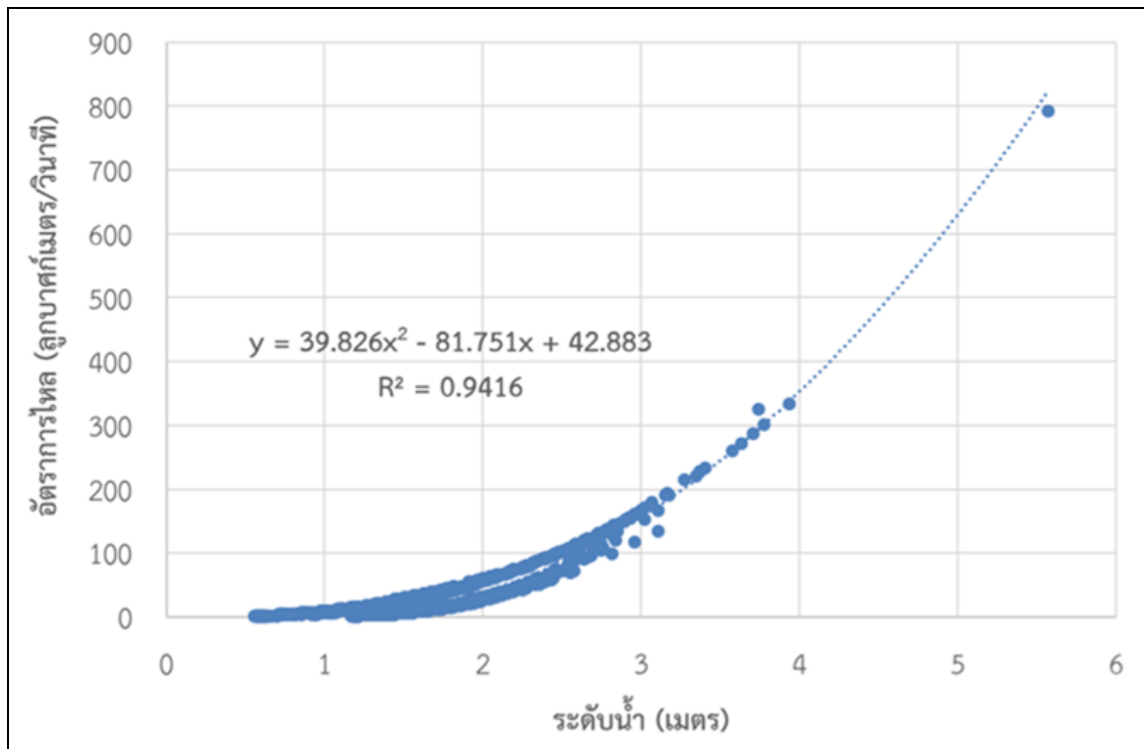
ภาพที่ 4-6 การสำรวจตัดขวางลำน้ำปาย (ช่วงผ่านเมืองแปง) บริเวณบ้านผาสำราญ โดยกรมทรัพยากรน้ำ

ที่มา : สำนักวิจัย พัฒนาและอุทกวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ (2561)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระดับน้ำ และอัตราการไหลของน้ำ

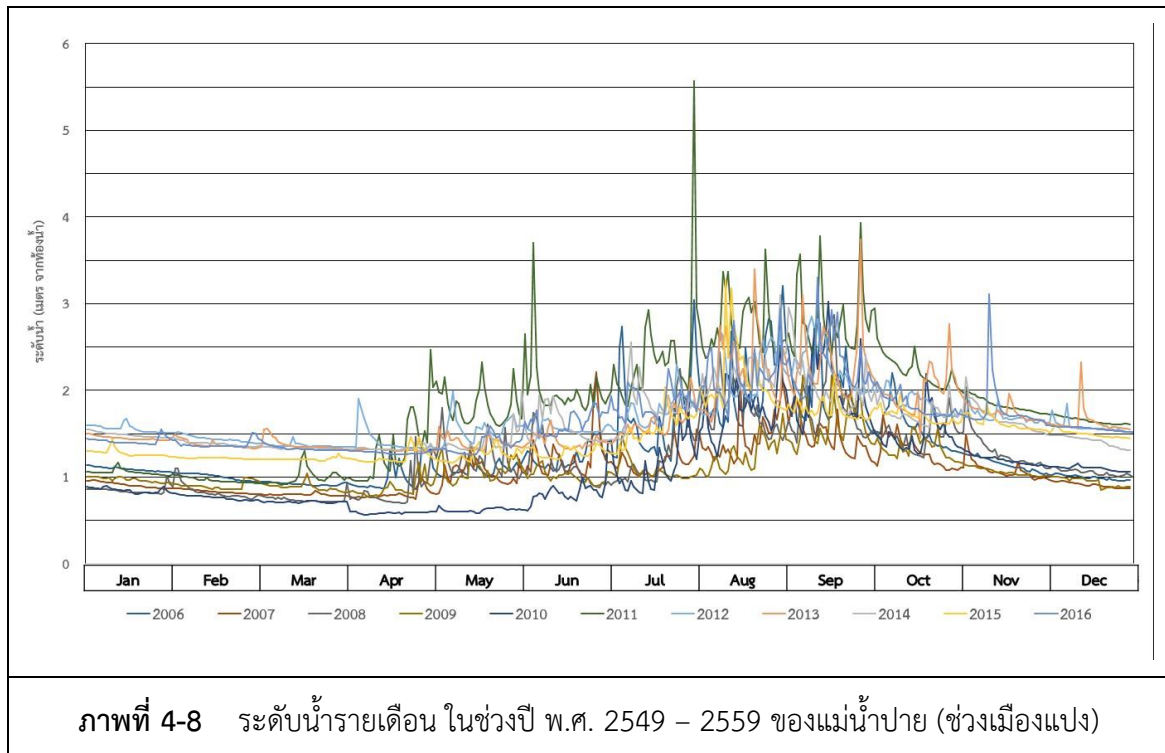
การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระดับน้ำในแม่น้ำปาย กับอัตราการไหล ในช่วงปี พ.ศ. 2553 – 2558 สามารถแสดงความสัมพันธ์ได้ดังภาพที่ 4-8 ซึ่งมีความสัมพันธ์แบบ Polynomial มีค่าสหสัมพันธ์

(R^2) สูงถึง 0.94 โดยมีสมการ $Y = 39.826 X^2 - 81.751X + 42.883$ เมื่อ Y คือ อัตราการไหล (ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที) และค่า X คือ ระดับน้ำในแม่น้ำปาย (เมตร)

ภาพที่ 4-7 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับน้ำกับอัตราการไหลของแม่น้ำปาย (ช่วงที่ไหลผ่านเมืองแปง) ในช่วงปี 2010-2015

ระดับน้ำรายวันในช่วงปี พ.ศ. 2549-2559 พบว่า มีระดับน้ำมีเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล โดยจะมีระดับน้ำมากสุดในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงกันยายน และบางปีที่มีฝนตกหนักในช่วงต้นฤดูฝนคือ เดือน พฤษภาคม จะทำให้ระดับน้ำสูงขึ้น ดังภาพที่ 4-8 แต่อย่างไรก็ตาม จากสถิติที่ผ่านมาไม่มีช่วงเวลาที่น้ำล้นตลิ่งในช่วงสะพานผาสำราญ แต่มีรายงานการเกิดน้ำล้นตลิ่งในช่วงพื้นที่อื่น แสดงว่า บริเวณสะพานบ้านผาสำราญ มีริมตลิ่งที่สูงกว่าพื้นที่ข้างเคียง

การวิเคราะห์ระดับน้ำที่สามารถล่องแก่ง

ในช่วงที่สำรวจภาคสนาม คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลระดับน้ำที่บันทึกโดยชมรมล่องแก่งในช่วงวันที่มีกิจกรรมล่องแก่งแม่น้ำปาย พบว่า ช่วงระดับน้ำที่สามารถทำกิจกรรมล่องแก่งได้ คือ ระดับน้ำตั้งแต่ 1 เมตร ถึงความสูงน้ำ 2.5 เมตรบริเวณบ้านผาสำราญ หากพิจารณาระดับน้ำในช่วงความสูงดังกล่าวในรอบ 11 ปีย้อนหลัง (พ.ศ. 2549-2559) อยู่มีจำนวนอยู่ระหว่าง 169 – 361 วัน แต่หากพิจารณาข้อมูลจะพบว่า ระดับน้ำมีการเปลี่ยนแปลงชัดเจนในช่วง ปี พ.ศ. 2555 ซึ่งคาดว่าจะมีการขุดลอกแม่น้ำทำให้ระดับน้ำบริเวณสะพานบ้านผาสำราญ มีความลึกมากขึ้น หรือช่วง 5 ปีย้อนหลัง (2555-2559) พบว่า มีจำนวนวันที่สามารถล่องแก่งได้มากกว่า 300 วันต่อปี ดังแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4-1 แต่อย่างไรก็ตามการล่องแก่งในช่วงเวลาที่ระดับน้ำอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดในช่วงฤดูฝน อาจเกิดอันตรายได้เช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอว่า ช่วงเวลาที่ไม่ควรล่องแก่ง (บางวัน) คือ ช่วงเดือนมิถุนายน ถึงกลางเดือนตุลาคม กรณีที่จะดำเนินการดังกล่าวได้ต้องมีการตรวจสอบสภาพอากาศ และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ล่องแก่งดังกล่าวต้องมีทักษะในการว่ายน้ำได้เป็นอย่างดี และเคยมีประสบการณ์ล่องแก่งมาแล้ว

ตารางที่ 4-1 จำนวนวันที่มีระดับน้ำในแม่น้ำปาย (ช่วงเมืองแปง) ในช่วงปี พ.ศ. 2549-2559

ระดับน้ำ* (เมตร)	จำนวนวันที่ มีระดับน้ำในแม่น้ำปาย (ช่วงเมืองแปง) ในช่วง ปี ค.ศ. 2549 - 2559										
	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559
< 0.60											
0.61 - 1.00	89	171	140	186	196	57					
1.01 - 1.50	181	164	144	156	101	58	97	185	192	215	154
1.51 - 2.00	65	27	66	20	49	118	222	118	130	134	150
2.01 - 2.50	18	3	13	3	14	74	34	47	38	12	52
2.51 - 3.00	10		3		4	45	13	12	4	2	8
3.01 - 3.50	2				1	7		2	1	2	2
3.51 - 4.00						5		1			
4.01 - 4.50											
4.51 - 5.00											
>5.00											
>= 5.50						1					
ระดับน้ำ ต่ำสุด	0.86	0.75	0.7	0.77	0.56	0.91	1.32	1.29	1.31	1.17	1.26
จำนวนวันที่ สามารถ ล่องเรือได้ 0.6 - 2.0 เมตร	264	194	223	179	164	250	353	350	360	361	356

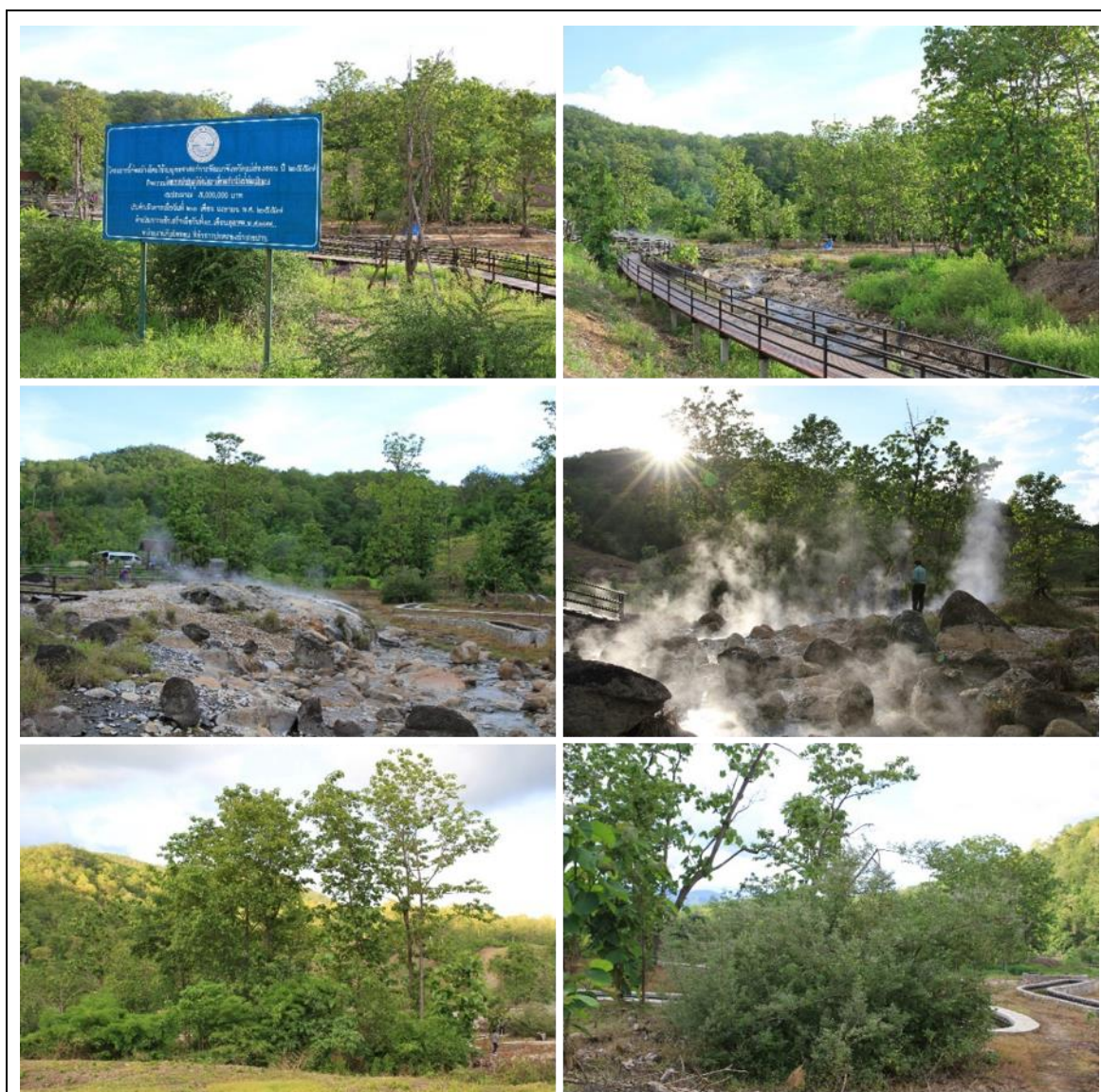
หมายเหตุ : * คือ ระดับน้ำของแม่น้ำเทียบกับระดับท้องน้ำ ตัวสีแดง คือ จำนวนที่ไม่ควรล่องแก่งในแต่ละปี

4.3 ความหลากหลายของพรรณไม้บริเวณแหล่งพุร้อนเมืองแปง อำเภอปาย

จังหวัดแม่ฮ่องสอน

พื้นที่ศึกษา

แหล่งพุร้อนเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ภาพที่ 4-9) แม่ฮ่องสอน พบ 20 วงศ์ 31 สกุล 34 ชนิด จำแนกตามลักษณะวิสัยพืช (plant habit) ประกอบด้วย ไม้ต้น (tree) 29 ชนิด ไม้พุ่ม (shrub) 3 ชนิด ไม้ล้มลุก (herb) 1 ชนิด และที่เป็นทั้งไม้ต้นและไม้พุ่ม 1 ชนิด มีพรรณไม้พื้นเมืองของไทย (Thai native plant) 28 ชนิด และพรรณไม้ต่างประเทศ (exotic plant) 6 ชนิด (ตารางที่ 4-2 ภาพที่ 4-10)

ภาพที่ 4-9 พรรณไม้แหล่งพุร้อนเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากการสำรวจและศึกษาความหลากหลายของพรรณไม้บริเวณน้ำพุร้อนเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัด มีพรรณไม้พื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 24 ชนิด และพรรณไม้พื้นเมืองของไทยที่นำมาปลูก 4 ชนิด

ไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 22 ชนิด ได้แก่ ตะเคียนหนู (*Anogeissus acuminata*) ตะแบกเลือด (*Terminalia mucronata*) กุ๊ก (*Lannea coromandelica*) มะกอก (*Spondias pinnata*) เสลาเปลือย (*Lagerstroemia villosa*) ประดู่ป่า (*Pterocarpus macrocarpus*) ขางหัวหมู (*Milium velutina*) พฤษภ (*Albizia lebbek*) ตะคร้อ (*Schleichera oleosa*) ปอแก้ว (*Grewia eriocarpa*) แคปัด (*Fernandoa adenophylla*) ส้มกบ (*Hymenodictyon orixense*) ตานดำ (*Diospyros montana*) โมกใหญ่ (*Holarrhena pubescens*) ข่อย (*Streblus asper*) โพธิ์ (*Ficus rumphii*) มะเดื่อปล้อง (*Ficus hispida*) มะเดื่ออุทุมพร (*Ficus racemosa*) สมพง (*Tetrameles nudiflora*) ปอกระสา (*Broussonetia papyrifera*) มะฝ่อ (*Mallotus nudiflorus*) และกุ่มน้ำ (*Crateva religiosa*) **ไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่นำมาปลูก 4 ชนิด ได้แก่** สัก (*Tectona grandis*) แคนา (*Dolichandrone serrulata*) โสภน (*Saraca indica*) และสะเดา (*Azadirachta indica* var. *siamensis*) **และไม้พุ่มพื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 2 ชนิด ได้แก่** คนที (*Vitex trifolia*) และราชพฤกษ์ (*Buddleja asiatica*)

ไม้ต้นที่เป็นพรรณไม้ต่างประเทศ นำมาปลูก 3 ชนิด ได้แก่ จามจุรี (*Albizia saman*) หางนกยูงฝรั่ง (*Delonix regia*) พุทรา (*Ziziphus jujuba*) **ไม้พุ่มที่เป็นพรรณไม้ต่างประเทศ มีการกระจายพันธุ์เข้ามาในพื้นที่ศึกษา 1 ชนิด ได้แก่** ชุมเห็ดเทศ (*Senna alata*)

พรรณไม้ต่างประเทศที่เป็นพรรณไม้ต่างถิ่นรุกราน (invasive alien species) 2 ชนิด ได้แก่ สาบเสือ (*Chromolaena odorata*) และกระถิน (*Leucaena leucocephala*)

ข้อเสนอแนะ

1. พรรณไม้ต่างประเทศที่เป็นพรรณไม้ต่างถิ่นรุกราน ต้องรีบกำจัดก่อนที่จะมีการแพร่ระบาด
2. ควรเลือกไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่นมาปลูกในพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 4-2 รายชื่อพรรณไม้ที่สำรวจพบบริเวณน้ำพุร้อนเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

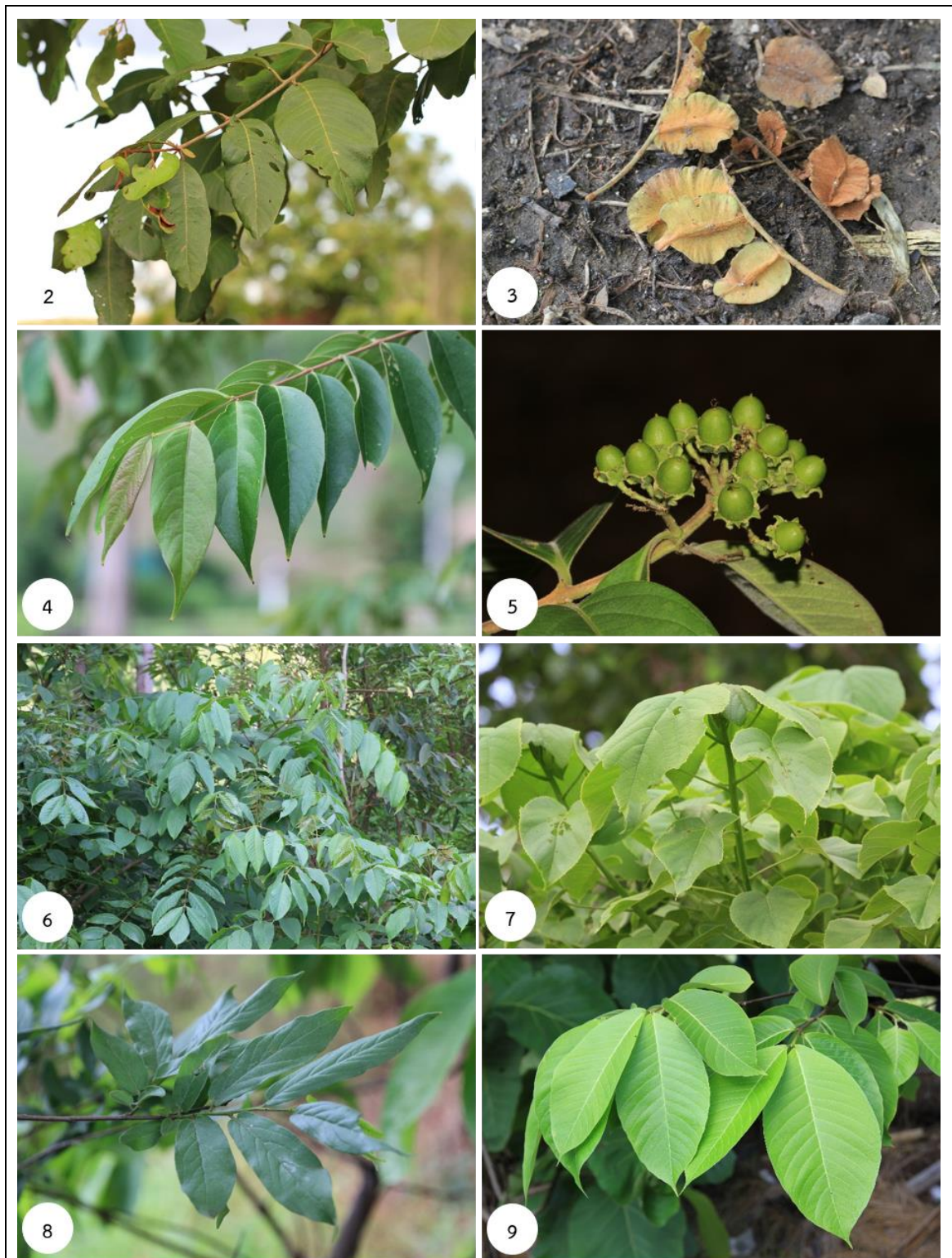
ชื่อวงศ์/วงศ์ย่อย/ชนิด	ชื่อไทย	ลักษณะวิสัย	หมายเหตุ
ANACARDIACEAE			
<i>Lannea coromandelica</i> (Houtt.) Merr.	กุ๊ก, อ้อยช้าง	ไม้ต้น	
<i>Spondias pinnata</i> (L. f.) Kurz	มะกอก	ไม้ต้น	
ANNONACEAE			
<i>Milium velutina</i> (Dunal) Hook. f. & Thomson	ขางหัวหมู	ไม้ต้น	
APOCYNACEAE			
<i>Holarrhena pubescens</i> Wall. ex G. Don	โมกใหญ่	ไม้ต้นขนาดเล็ก	

ตารางที่ 4-2 รายชื่อพรรณไม้ที่สำรวจพบบริเวณน้ำพุร้อนเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ต่อ)

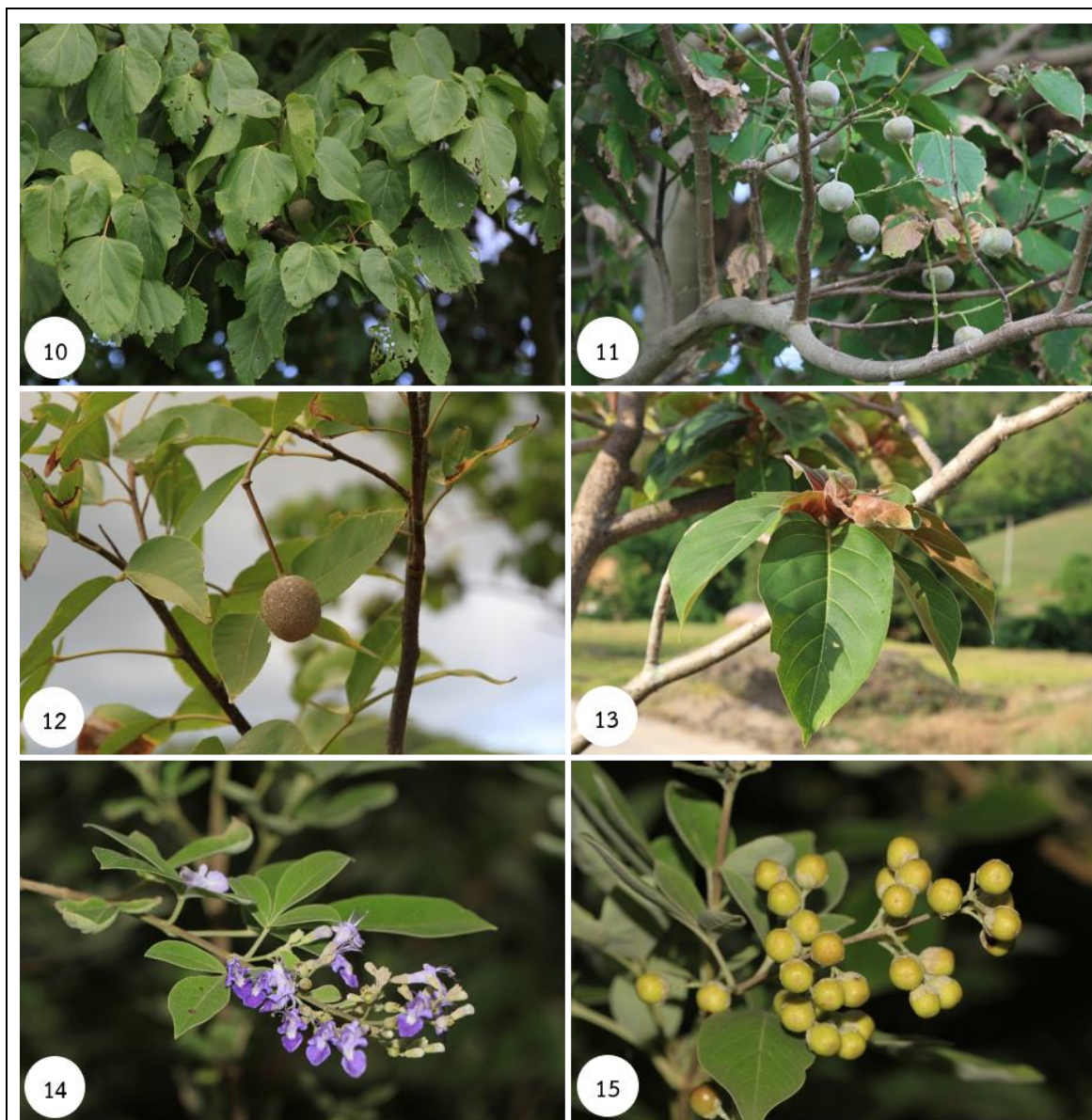
ชื่อวงศ์/วงศ์ย่อย/ชนิด	ชื่อไทย	ลักษณะวิสัย	หมายเหตุ
ASTERACEAE			
<i>Chromolaena odorata</i> (L.) R. M. King & H. Rob.	สาบเสือ	ไม้ล้มลุก	พรรณไม้ต่างประเทศ พรรณไม้ต่างถิ่น รุกราน
BIGNONIACEAE			
<i>Dolichandrone serrulata</i> (Wall. ex DC.) Seem.	แคนา, แคนขาว	ไม้ต้น	นำมาปลูก
<i>Fernandoa adenophylla</i> (Wall. ex G. Don) Steenis	แคบิต	ไม้ต้น	
CAPPARACEAE			
<i>Crateva religiosa</i> G. Forst.	กุ่มน้ำ	ไม้ต้น	
COMBRETACEAE			
<i>Anogeissus acuminata</i> (Roxb. ex DC.) Guill. & Perr.	ตะเคียนหนู	ไม้ต้น	
<i>Terminalia mucronata</i> Craib & Hutch.	ตะแบกเลือด	ไม้ต้น	
EBENACEAE			
<i>Diospyros montana</i> Roxb.	ตานดำ	ไม้ต้น	
EUPHORBIACEAE			
<i>Mallotus nudiflorus</i> (L.) Kulju & Welzen	มะฝ่อ	ไม้ต้น	
FABACEAE (LEGUMINOSAE) SUBFAMILY CAESALPINIOIDEAE			
<i>Albizia lebbeck</i> (L.) Benth.	พญาศรี	ไม้ต้น	
<i>Albizia saman</i> (Jacq.) Merr.	จามจุรี	ไม้ต้น	พรรณไม้ต่างประเทศ นำมาปลูก
<i>Delonix regia</i> (Bojer ex Hook.) Raf.	หางนกยูงฝรั่ง	ไม้ต้น	พรรณไม้ต่างประเทศ นำมาปลูก
<i>Leucaena leucocephala</i> (Lam.) de Wit	กระถิน	ไม้พุ่มหรือไม้ต้น ขนาดเล็ก	พรรณไม้ต่างประเทศ พรรณไม้ต่างถิ่น รุกราน
<i>Senna alata</i> (L.) Roxb.	ซุมเห็ดเทศ	ไม้พุ่ม	พรรณไม้ต่างประเทศ
FABACEAE (LEGUMINOSAE) SUBFAMILY DETARIOIDEAE			
<i>Saraca indica</i> L.	โสกน้ำ	ไม้ต้น	นำมาปลูก

ตารางที่ 4-2 รายชื่อพรรณไม้ที่สำรวจพบบริเวณน้ำพุร้อนเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ต่อ)

ชื่อวงศ์/วงศ์ย่อย/ชนิด	ชื่อไทย	ลักษณะวิสัย	หมายเหตุ
FABACEAE (LEGUMINOSAE) SUBFAMILY PAPILIONOIDEAE			
<i>Pterocarpus macrocarpus</i> Kurz	ประดู่ป่า	ไม้ต้น	
LAMIACEAE (LABIATAE)			
<i>Tectona grandis</i> L. f.	สัก	ไม้ต้น	นำมาปลูก
<i>Vitex trifolia</i> L.	คนทีสอ	ไม้พุ่ม	
LYTHRACEAE			
<i>Lagerstroemia villosa</i> Wall. ex Kurz	เสลาเปลือก หนา	ไม้ต้น	
MALVACEAE			
<i>Grewia eriocarpa</i> Juss.	ปอแก่นเทา	ไม้ต้น	
MELIACEAE			
<i>Azadirachta indica</i> A. Juss. var. <i>siamensis</i> Valetton	สะเดา	ไม้ต้น	นำมาปลูก
MORACEAE			
<i>Broussonetia papyrifera</i> (L.) L'Hér. ex Vent.	ปอกระสา	ไม้ต้นขนาดเล็ก	
<i>Ficus hispida</i> L. f.	มะเดื่อปล้อง	ไม้ต้นขนาดเล็ก	
<i>Ficus racemosa</i> L.	มะเดื่ออุทุมพร	ไม้ต้น	
<i>Ficus rumphii</i> Blume	โพขนิก	ไม้ต้น	
<i>Streblus asper</i> Lour.	ข่อย	ไม้ต้น	
RHAMNACEAE			
<i>Ziziphus jujuba</i> Mill.	พุทรา	ไม้ต้น	พรรณไม้ต่างประเทศ นำมาปลูก
RUBIACEAE			
<i>Hymenodictyon orixense</i> (Roxb.) Mabb.	ส้มกบ, อุโลก	ไม้ต้น	
SAPINDACEAE			
<i>Schleichera oleosa</i> (Lour.) Merr.	ตะคร้อ	ไม้ต้น	
SCROPHULARIACEAE			
<i>Buddleja asiatica</i> Lour.	ราชวดีป่า	ไม้พุ่ม	
TETRAMELACEAE			
<i>Tetrameles nudiflora</i> R. Br.	สมพง	ไม้ต้น	

ภาพที่ 4-10 พรรณไม้บางชนิดบริเวณน้ำพุร้อนเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน : 2-3. ตะแบกเลือด (*Terminalia mucronata* Craib & Hutch.); 4-5. เสลาเปลือกหนา (*Lagerstroemia villosa* Wall. ex Kurz); 6. ฤๅก [Lansea coromandelica (Houtt.) Merr.]; 7. สมพง (*Tetrameles nudiflora* R. Br.); 8. ตานดำ (*Diospyros montana* Roxb.); 9. โมกใหญ่ (*Holarrhena pubescens* Wall. ex G. Don)

ภาพที่ 4-10 พรรณไม้บางชนิดบริเวณน้ำพุร้อนเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน : 10-11. มะฝ่อ [*Mallotus nudiflorus* (L.) Kulju & Welzen]; 12. กุ่มน้ำ (*Crateva religiosa* G. Forst.); 13. ส้มกบ [*Hymenodictyon orixense* (Roxb.) Mabb.]; 14-15. คนทีสอ (*Vitex trifolia* L.)

(ต่อ)

4.4 ความหลากหลายของพรรณไม้บริเวณพื้นที่เตรียมการทำสวนสาธารณะ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

พื้นที่เตรียมการทำสวนสาธารณะ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แสดงดังภาพที่ 4-11 สํารวจและ
ศึกษาความหลากหลายของพรรณไม้บริเวณพื้นที่เตรียมการทำสวนสาธารณะ อำเภอปาย จังหวัด
แม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นป่าเบญจพรรณ พบ 19 วงศ์ 30 สกุล 31 ชนิด จำแนกตามลักษณะวิสัยพืช (plant habit)
ประกอบด้วย ไม้ต้น (tree) 30 ชนิด และไม้พุ่มรอเลื้อย (scandent shrub) 1 ชนิด มีพรรณไม้พื้นเมืองของ
ไทย (Thai native plant) 30 ชนิด และพรรณไม้ต่างประเทศ (exotic plant) 1 ชนิด (ตารางที่ 4-3 และ
ภาพที่ 4-12)

ภาพที่ 4-11 พื้นที่เตรียมการทำสวนสาธารณะ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผลการศึกษาพบว่า มีพรรณไม้พื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 29 ชนิด และพรรณไม้พื้นเมืองของไทยที่นำมาปลูก 1 ชนิด

ไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 28 ชนิด ได้แก่ มะกอกเกลื้อน (*Canarium subulatum*) ตะคร้ำ (*Garuga pinnata*) ตะแบกเลือด (*Terminalia mucronata*) แดง (*Xylocarpa* var. *kerrii*) มะกอก (*Spondias pinnata*) ปันแก (*Albizia lucidior*) ตะแบกแดง (*Lagerstroemia calyculata*) เสลาเปลือกหนา (*Lagerstroemia villosa*) มะกล่ำต้น (*Adenanthera pavonina*) ตะเคียนหนู (*Anogeissus acuminata*) ขางหัวหมู (*Miliusa velutina*) กะเจียน (*Hubera cerasoides*) ตะคร้อ (*Schleichera oleosa*) กระโดน (*Careya arborea*) มะตูม (*Aegle marmelos*) แคบิด (*Fernandoa adenophylla*) ขว้าว (*Haldina cordifolia*) คำมอกหลวง (*Gardenia sootepensis*) ส้มกบ (*Hymenodictyon orixense*) กระทุ่มเนิน (*Mitragyna rotundifolia*) ตานดำ (*Diospyros montana*) โมกใหญ่ (*Holarrhena pubescens*) โมกมัน (*Wrightia arborea*) ตั้วดำ (*Cratogeomys nerifolium*) หมี่เหม็น (*Litsea glutinosa*) ตาเสือ (*Aphanamixis polystachya*) ขันทองพยาบาท (*Suregada multiflorum*) และข่อย (*Streblus asper*) ไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่นำมาปลูก 1 ชนิด ได้แก่ สัก (*Tectona grandis*) และไม้พุ่มรอเลื้อยพื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 1 ชนิด ได้แก่ คนทา (*Harrisonia perforata*)

ไม้ต้นที่เป็นพรรณไม้ต่างประเทศ นำมาปลูก 1 ชนิด ได้แก่ มะขาม (*Tamarindus indica*)

ตารางที่ 4-3 รายชื่อพรรณไม้ที่สำรวจพบพื้นที่เตรียมการทำสวนสาธารณะ อำเภอปาย

จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชื่อวงศ์/วงศ์ย่อย/ชนิด	ชื่อไทย	ลักษณะวิสัย	หมายเหตุ
ANACARDIACEAE			
<i>Spondias pinnata</i> (L. f.) Kurz	มะกอก	ไม้ต้น	
ANNONACEAE			
<i>Hubera cerasoides</i> (Roxb.) Chaowasku	กะเจียน	ไม้ต้น	
<i>Miliusa velutina</i> (Dunal) Hook. f. & Thomson	ขางหัวหมู	ไม้ต้น	
APOCYNACEAE			
<i>Holarrhena pubescens</i> Wall. ex G. Don	โมกใหญ่	ไม้ต้นขนาดเล็ก	
<i>Wrightia arborea</i> (Dennst.) Mabb.	โมกมัน	ไม้ต้น	
BIGNONIACEAE			
<i>Fernandoa adenophylla</i> (Wall. ex G. Don) Steenis	แคบิด	ไม้ต้น	
BURSERACEAE			
<i>Canarium subulatum</i> Guillaumin	มะกอกเกลื้อน	ไม้ต้น	
<i>Garuga pinnata</i> Roxb.	ตะคร้ำ	ไม้ต้น	

ตารางที่ 4-3 รายชื่อพรรณไม้ที่สำรวจพบพื้นที่เตรียมการทำสวนสาธารณะ อำเภอปาย

จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชื่อวงศ์/วงศ์ย่อย/ชนิด	ชื่อไทย	ลักษณะวิสัย	หมายเหตุ
COMBRETACEAE			
<i>Anogeissus acuminata</i> (Roxb. ex DC.) Guill. & Perr.	ตะเคียนหนู	ไม้ต้น	
<i>Terminalia mucronata</i> Craib & Hutch.	ตะแบกเลือด	ไม้ต้น	
EBENACEAE			
<i>Diospyros montana</i> Roxb.	ตานดำ	ไม้ต้น	
EUPHORBIACEAE			
<i>Suregada multiflorum</i> (A. Juss.) Baill.	ชันทองพญาบาท	ไม้ต้น	
FABACEAE (LEGUMINOSAE) SUBFAMILY DETARIOIDEAE			
<i>Tamarindus indica</i> L.	มะขาม	ไม้ต้น	พรรณไม้ต่างประเทศ นำมาปลูก
FABACEAE (LEGUMINOSAE) SUBFAMILY CAESALPINIOIDEAE			
<i>Adenantha pavonina</i> L.	มะกล่ำต้น	ไม้ต้น	
<i>Albizia lucidior</i> (Steud.) I. C. Nielsen	ปิ่นแก	ไม้ต้น	
<i>Xylia xylocarpa</i> (Roxb.) Taub. var. <i>kerrii</i> (Craib & Hutch.) I. C. Nielsen	แดง	ไม้ต้น	
HYPERICACEAE			
<i>Cratoxylum nerijfolium</i> Kurz	ตัวดำ	ไม้ต้น	
LAMIACEAE (LABIATAE)			
<i>Tectona grandis</i> L. f.	สัก	ไม้ต้น	นำมาปลูก
LAURACEAE			
<i>Litsea glutinosa</i> (Lour.) C. B. Rob.	หมีเหม็น	ไม้ต้น	
LECYTHIDACEAE			
<i>Careya arborea</i> Roxb.	กระโดน	ไม้ต้น	
LYTHRACEAE			
<i>Lagerstroemia calyculata</i> Kurz	ตะแบกแดง	ไม้ต้น	
<i>Lagerstroemia villosa</i> Wall. ex Kurz	เสลาเปลือก หนา	ไม้ต้น	
MELIACEAE			
<i>Aphanamixis polystachya</i> (Wall.) R. Parker	ตาเสือ	ไม้ต้น	

ตารางที่ 4-3 รายชื่อพรรณไม้ที่สำรวจพบพื้นที่เตรียมการทำสวนสาธารณะ อำเภอปาย

จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ต่อ)

ชื่อวงศ์/วงศ์ย่อย/ชนิด	ชื่อไทย	ลักษณะวิสัย	หมายเหตุ
MORACEAE			
<i>Streblus asper</i> Lour.	ข่อย	ไม้ต้น	
RUBIACEAE			
<i>Gardenia sootepensis</i> Hutch.	คำมอกหลวง	ไม้ต้น	
<i>Haldina cordifolia</i> (Roxb.) Ridsdale	ขว้าว	ไม้ต้น	
<i>Hymenodictyon orixense</i> (Roxb.) Mabb.	ส้มกบ, อุโลก	ไม้ต้น	
<i>Mitragyna rotundifolia</i> (Roxb.) Kuntze	กระท่อมเนิน	ไม้ต้น	
RUTACEAE			
<i>Aegle marmelos</i> (L.) Corrêa	มะตูม	ไม้ต้น	
<i>Harrisonia perforata</i> (Blanco) Merr.	คนทา	ไม้พุ่มรอเลื้อย	
SAPINDACEAE			
<i>Schleichera oleosa</i> (Lour.) Merr.	ตะคร้อ	ไม้ต้น	

4.5 ความหลากหลายของพรรณไม้ตามลำน้ำปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

พื้นที่ศึกษา

ลำน้ำปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ภาพที่ 4-13) สำรวจและศึกษาความหลากหลายของพรรณไม้ตามลำน้ำปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นป่าริมน้ำ (riparian forest) และป่าเบญจพรรณ (mixed deciduous forest) พบ 21 วงศ์ 29 สกุล 31 ชนิด จำแนกเป็นเฟิร์น 1 วงศ์ 1 สกุล 1 ชนิด และพืชดอก 20 วงศ์ 28 สกุล 30 ชนิด จำแนกพืชดอกตามลักษณะวิสัยพืช (plant habit) ประกอบด้วย ไม้ต้น (tree) 27 ชนิด ไม้พุ่มกึ่งไม้ต้นขนาดเล็ก (small tree-shrub) 1 ชนิด ไม้พุ่ม (shrub) 1 ชนิด และ ไม้ล้มลุกหลายปี (perennial herb) 1 ชนิด (ตารางที่ 4-4 ภาพที่ 4-14)

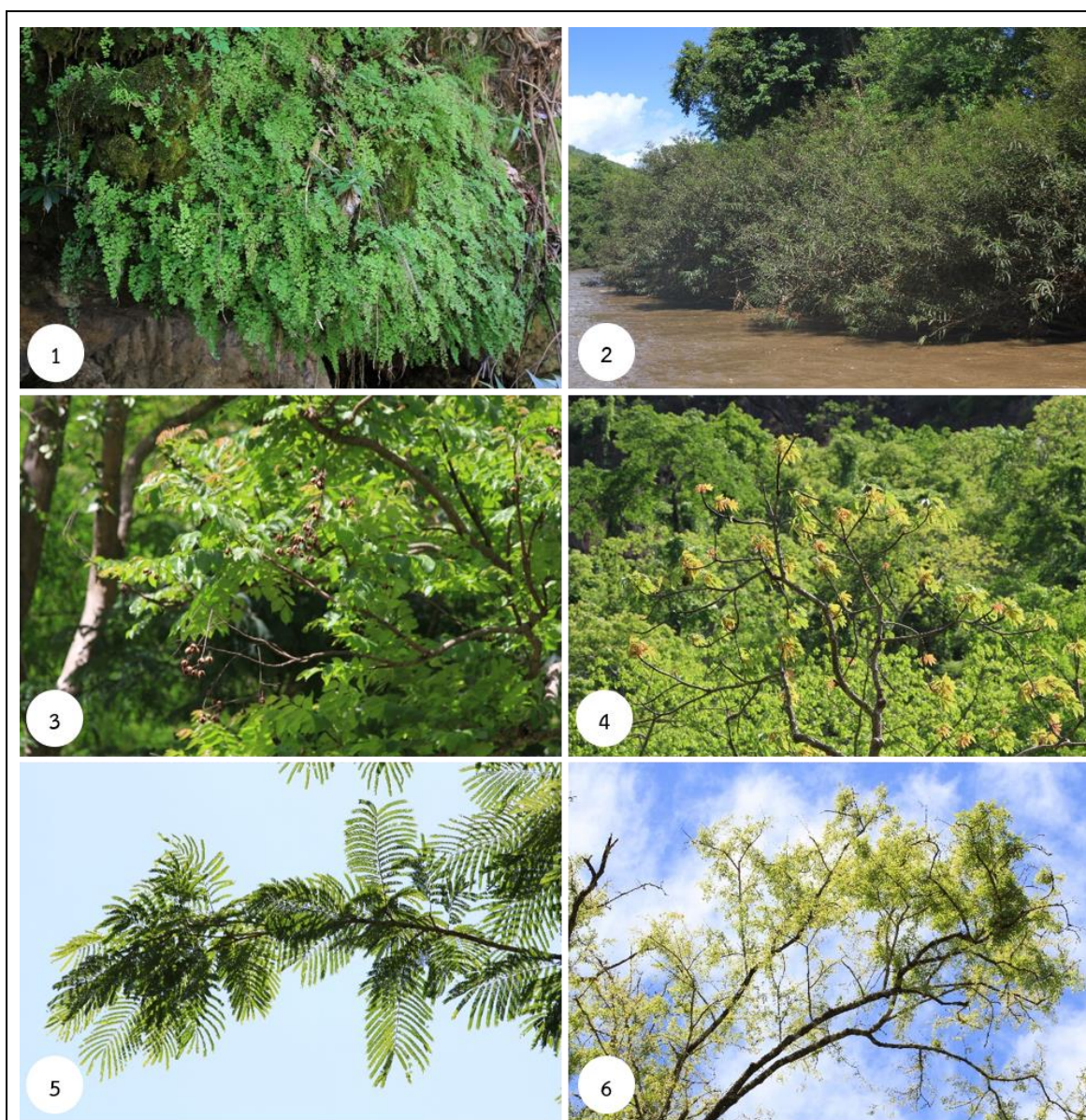
ตารางที่ 4-4 รายชื่อพรรณไม้ที่สำรวจพบตามลำน้ำปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชื่อวงศ์/วงศ์ย่อย/ชนิด	ชื่อไทย	ลักษณะวิสัย	หมายเหตุ
เฟิร์น (Ferns)			
PTERIDACEAE			
SUBFAMILY VITTARIOIDEAE			
<i>Adiantum capillus-veneris</i> L.	เฟิร์นก้านดำ	เฟิร์นขึ้นบนหิน	ขึ้นบนหินตามริมน้ำ
พืชดอก (Flowering Plants)			
POACEAE (GRAMINEAE)			
<i>Thyrsostachys siamensis</i> Gamble	ไผ่รวก	ไม้ล้มลุก หลายปี	ป่าเบญจพรรณ
ANACARDIACEAE			
<i>Mangifera</i> sp.	มะม่วงป่า		ริมน้ำ, ป่าเบญจพรรณ
<i>Spondias pinnata</i> (L. f.) Kurz	มะกอก	ไม้ต้น	ป่าเบญจพรรณ
ANNONACEAE			
<i>Polyalthia suberosa</i> (Roxb.) Thwaites	กลิ้งกล่อม	ไม้พุ่มกึ่งไม้ต้น ขนาดเล็ก	ริมน้ำ
CAPPARACEAE			
<i>Crateva religiosa</i> G. Forst.	กุ่มน้ำ	ไม้ต้น	ริมน้ำ
COMBRETACEAE			
<i>Anogeissus acuminata</i> (Roxb. ex DC.) Guill. & Perr.	ตะเคียนหนู	ไม้ต้น	ริมน้ำ, ป่าเบญจพรรณ
DIPTEROCARPACEAE			
<i>Hopea odorata</i> Roxb.	ตะเคียนทอง	ไม้ต้น	ริมน้ำ
EUPHORBIACEAE			
<i>Homonoia riparia</i> Lour.	ไคร้ริ้น้ำ	ไม้พุ่ม	ริมน้ำ
<i>Mallotus nudiflorus</i> (L.) Kulju & Welzen	มะฝ่อ	ไม้ต้น	ริมน้ำ
FABACEAE (LEGUMINOSAE)			
SUBFAMILY CAESALPINIOIDEAE			
<i>Adenanthra pavonina</i> L.	มะกล่ำต้น	ไม้ต้น	ป่าเบญจพรรณ
<i>Albizia lebbeck</i> (L.) Benth.	พญาสัต	ไม้ต้น	ป่าเบญจพรรณ
<i>Parkia leiophylla</i> Kurz	สารผักหละ, สะตอป่า	ไม้ต้น	ริมน้ำ
<i>Xylia xylocarpa</i> (Roxb.) Taub. var. <i>kerrii</i> (Craib & Hutch.) I. C. Nielsen	แดง	ไม้ต้น	ป่าเบญจพรรณ
FABACEAE (LEGUMINOSAE)			
SUBFAMILY PAPILIONOIDEAE			
<i>Pterocarpus macrocarpus</i> Kurz	ประดู่ป่า	ไม้ต้น	ป่าเบญจพรรณ
LAMIACEAE (LABIATAE)			
<i>Tectona grandis</i> L. f.	สัก	ไม้ต้น	ป่าเบญจพรรณ

ตารางที่ 4-4 รายชื่อพรรณไม้ที่สำรวจพบตามลำน้ำปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ต่อ)

ชื่อวงศ์/วงศ์ย่อย/ชนิด	ชื่อไทย	ลักษณะวิสัย	หมายเหตุ
LYTHRACEAE			
<i>Duabanga grandiflora</i> (DC.) Walp.	ลำพูป่า	ไม้ต้น	ริมน้ำ
<i>Lagerstroemia villosa</i> Wall. ex Kurz	เสลาเปลือก หนา	ไม้ต้น	ริมน้ำ, ป่าเบญจพรรณ
MALVACEAE			
<i>Sterculia pexa</i> Pierre	ปอขาว	ไม้ต้น	ป่าเบญจพรรณ
MELIACEAE			
<i>Chukrasia tabularis</i> A. Juss.	ยมหิน	ไม้ต้น	ป่าเบญจพรรณ
MORACEAE			
<i>Broussonetia papyrifera</i> (L.) L'Hér. ex Vent.	ปอกระสา	ไม้ต้นขนาดเล็ก	ริมน้ำ
<i>Ficus hispida</i> L. f.	มะเดื่อปล้อง	ไม้ต้นขนาดเล็ก	ริมน้ำ
<i>Ficus racemosa</i> L.	มะเดื่ออุทุมพร	ไม้ต้น	ริมน้ำ
<i>Ficus</i> sp.	ไทร	ไม้ต้น	ริมน้ำ
MYRTACEAE			
<i>Syzygium cumini</i> (L.) Skeels	หว่า	ไม้ต้น	ริมน้ำ, ป่าเบญจพรรณ
PHYLLANTHACEAE			
<i>Bischofia javanica</i> Blume	เดียม	ไม้ต้น	ริมน้ำ
RHIZOPHORACEAE			
<i>Carallia brachiata</i> (Lour.) Merr.	เฉียงพ้านางแอ	ไม้ต้น	ริมน้ำ, ป่าเบญจพรรณ
RUBIACEAE			
<i>Neolamarckia cadamba</i> (Roxb.) Bosser	กระทุ่ม	ไม้ต้น	ริมน้ำ
SALICACEAE			
<i>Salix tetrasperma</i> Roxb.	สนุ่น	ไม้ต้น	ริมน้ำ
SAPINDACEAE			
<i>Schleichera oleosa</i> (Lour.) Merr.	ตะคร้อ	ไม้ต้น	ป่าเบญจพรรณ
TETRAMELACEAE			
<i>Tetrameles nudiflora</i> R. Br.	สมพง	ไม้ต้น	ริมน้ำ

ไม้ต้นที่เป็นพืชริมน้ำ (riparian plant) ได้แก่ สนุ่น (*Salix tetrasperma*) กุ่มน้ำ (*Crateva religiosa*) เต็ม (*Bischofia javanica*) ตะเคียนทอง (*Hopea odorata*) มะฝ่อ (*Mallotus nudiflorus*) กระทุ่ม (*Neolamarckia cadamba*) สมพง (*Tetrameles nudiflora*) สารผักทะเลหรือสะตอป่า (*Parkia leiophylla*) ลำพูป่า (*Duabanga grandiflora*) มะเดื่ออุทุมพร (*Ficus racemosa*) มะเดื่อปล้อง (*Ficus hispida*) ไทร (*Ficus* sp.) และปอกระสา (*Broussonetia papyrifera*)

ภาพที่ 4-14 พรรณไม้บางชนิดตามลำน้ำปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน : 1. เฟินก้านดำ (*Adiantum capillus-veneris* L.); 2. ไคร้ริ้ว (*Homonoia riparia* Lour.); 3. ยมหิน (*Chukrasia tabularis* A. Juss.); 4. ปอขาว (*Sterculia pexa* Pierre); 5. สารผักทะเลหรือสะตอป่า (*Parkia leiophylla* Kurz); 6. ตะเคียนหนู [*Anogeissus acuminata* (Roxb. ex DC.) Guill. & Perr.]

ไม้ต้นที่พบตามพื้นที่ริมน้ำและป่าเบญจพรรณ ได้แก่ ตะเคียนหนู (*Anogeissus acuminata*) หว้า (*Syzygium cumini*) เฌียงพ้านางแอ (*Carallia brachiata*) เสลาเปลือกหนา (*Lagerstroemia villosa*) และมะม่วงป่า (*Mangifera* sp.)

ไม้ต้นที่พบตามป่าเบญจพรรณ ได้แก่ แดง (*Xylia xylocarpa* var. *kerrii*) ประดู่ป่า (*Pterocarpus macrocarpus*) สัก (*Tectona grandis*) ตะคร้อ (*Schleichera oleosa*) มะกอก (*Spondias pinnata*) มะกล่ำต้น (*Adenantha pavonina*) พญายอ (*Albizia lebbek*) ยมหิน (*Chukrasia tabularis*) และปอขาว (*Sterculia pexa*)

ไม้พุ่มกึ่งไม้ต้นขนาดเล็กที่เป็นพืชริมน้ำ ได้แก่ กลิ้งกล่อม (*Polyalthia suberosa*)

ไม้พุ่มที่เป็นพืชทนน้ำไหล (rheophyte) ได้แก่ ไคร้ริ้ว (*Homonoia riparia*)

ไม้ล้มลุกหลายปีที่พบตามป่าเบญจพรรณ ได้แก่ ไผ่รวก (*Thyrsostachys siamensis*)

เฟิร์นขึ้นบนหินตามพื้นที่ริมน้ำ ได้แก่ เฟินก้านดำ (*Adiantum capillus-veneris*)

ภาพที่ 4-14 พรรณไม้บางชนิดตามลำน้ำปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน : 7-8. ตะเคียนทอง (*Hopea odorata* Roxb.)

(ต่อ)

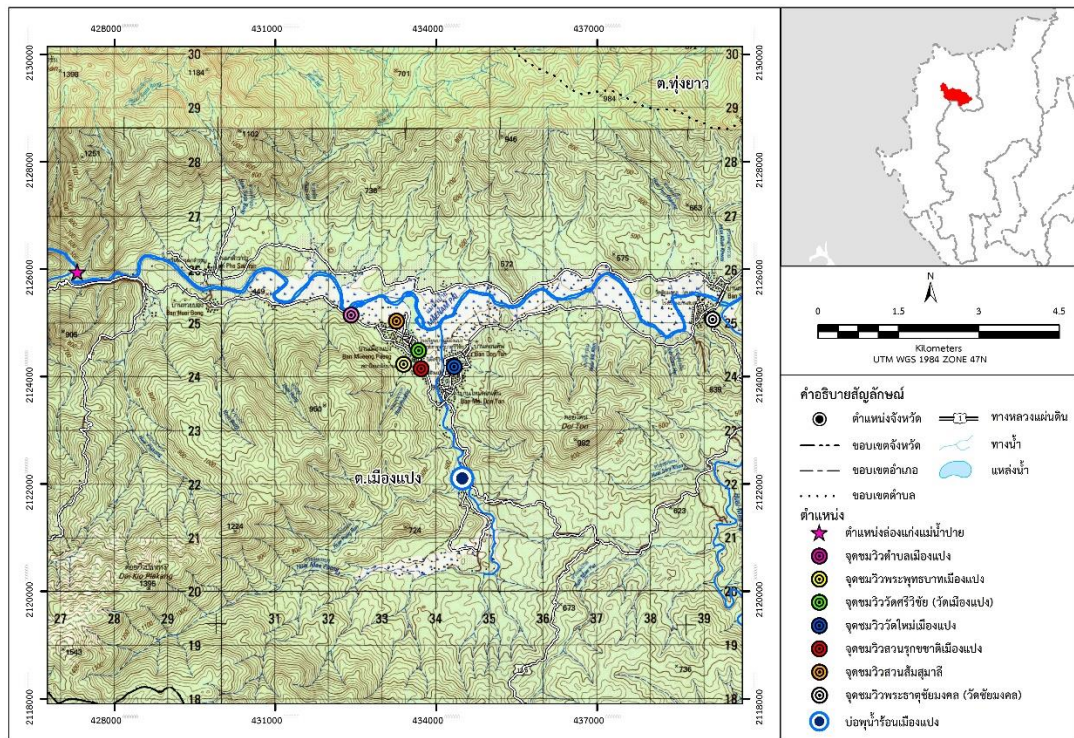
4.6 จุดชมวิวกว้างในตำบลเมืองแปง

ตำบลเมืองแปง ตั้งห่างจากอำเภอบ้านโฮ่ง 26 กิโลเมตร มีถนนคอนกรีตตลอดเส้นทางจากแยกทางหลวงเข้าสู่ตำบลเมืองแปง และถนนภายในตำบลเมืองแปงก็เป็นถนนคอนกรีตทุกเส้นทางเช่นเดียวกัน จากการสำรวจภาคสนามพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาตินิยมเช่าจักรยานยนต์จากอำเภอบ้านโฮ่ง มาท่องเที่ยวที่น้ำร้อนที่เมืองแปง และ ไปเที่ยวแหล่งน้ำร้อนอื่น ๆ ที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงกัน ตลอดจนไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ที่อยู่รอบๆ ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 วัน ส่วนมากนักท่องเที่ยวที่มาตำบลเมืองแปง จะมาเยี่ยมชมความงามของน้ำร้อนเมืองแปงเพียงอย่างเดียว หลังจากนั้นก็จะขี่จักรยานยนต์ไปในพื้นที่อื่นต่อไป อย่างไรก็ตามตำบลเมืองแปงยังมีสถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพสักการะและอยู่คู่บ้านคู่เมืองมาช้านาน ตลอดจนวิถีชุมชนที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมอีกหลายอย่างที่ควรผลักดันให้เป็นจุดท่องเที่ยวที่ควบคู่กันไปกับน้ำร้อนเมืองแปง

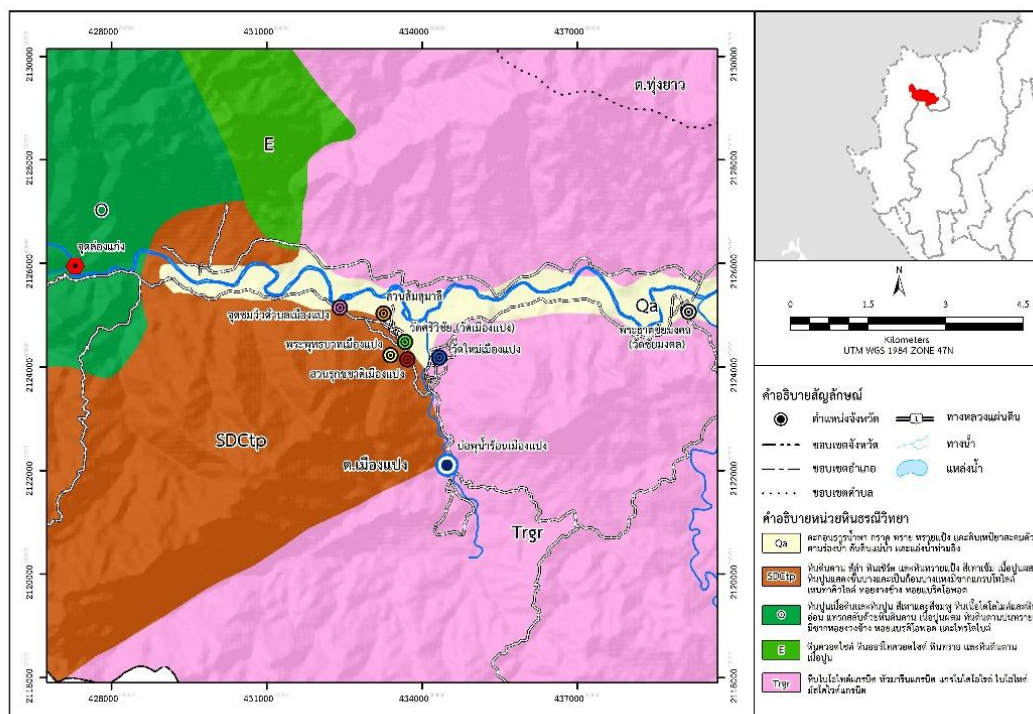
ผู้วิจัยพบว่า ตำบลเมืองแปงมีจุดชมวิวกว้างในท้องถิ่น จำนวน 7 จุด ได้แก่ จุดที่หนึ่ง จุดชมวิวดำบลเมืองแปง จุดชมวิที่สอง พระพุทธบาทเมืองแปง จุดชมวิที่สาม สวนรุกขชาติเมืองแปง จุดชมวิที่สี่ วัดใหม่เมืองแปง และ จุดชมวิที่ห้า วัดเมืองแปง จุดชมวิที่หก สวนส้มสุมาลี และ จุดชมวิที่เจ็ด พระธาตุชัยมงคล โดยจุดชมวิที่ หนึ่ง สี่ หก และ เจ็ด ตั้งอยู่บนเนินเขา จุดชมวิที่ 2 ตั้งอยู่บนเชิงเขา จุดชมวิที่ 3 และ 5 ตั้งอยู่บนเนินลอนลาด เส้นทางท่องเที่ยวทุกจุดชมวิมีถนนคอนกรีตตัดผ่านทุกจุด เนื่องจากการแทรกดันตัวของหินแกรนิตทำให้พื้นที่ตั้งของตำบลเมืองแปงมีลักษณะเป็นเนินลอนลาด (ภาพที่ 4-15 ถึง 4-16) ดังนั้นการขี่จักรยานเข้ามาท่องเที่ยวในตำบลเมืองแปง นอกจากจะได้พักผ่อนหย่อนใจกับวิวทิวทัศน์ที่สดชื่นสวยงามแล้ว ยังได้สัมผัสกับความสนุกสนานตื่นเต้นจากการขี่จักรยานยนต์ขึ้น ๆ ลง ๆ เนินลอนลาดในพื้นที่เมืองแปงอีกด้วย (ภาพที่ 4-17 – 4-18)

4.6.1 จุดชมวิที่ 1 : จุดชมวิของตำบลเมืองแปง

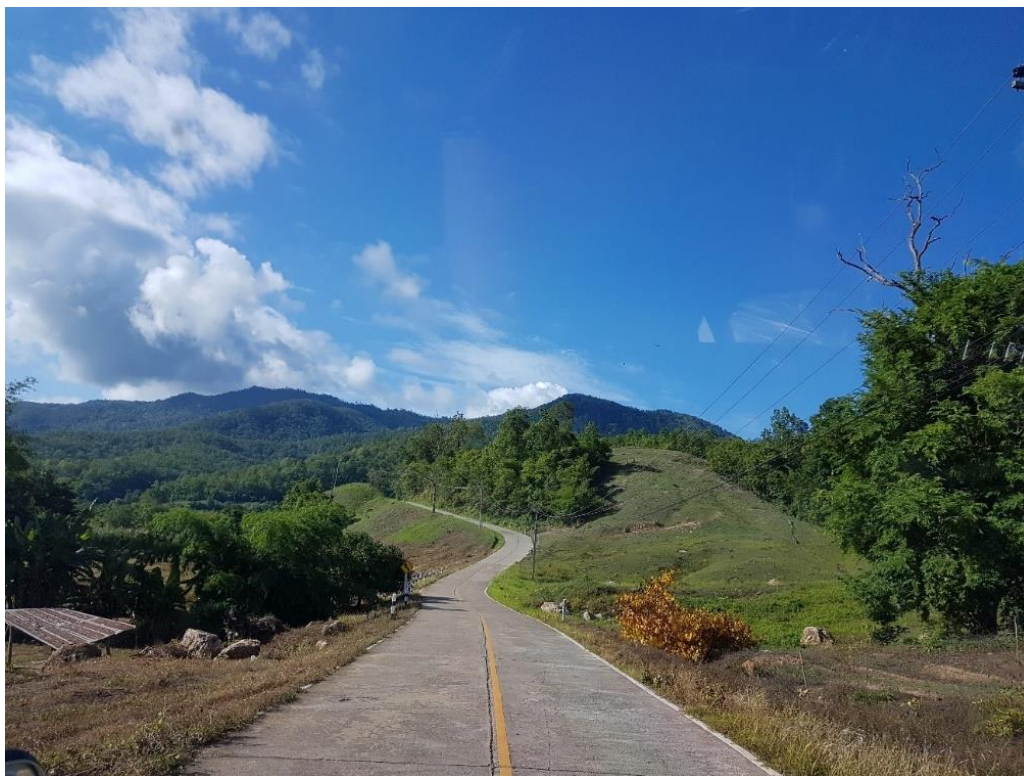
ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 432414 N 2125149 เป็นจุดชมวิที่สร้างเป็นอาคารศาลาริมเนินเขา (ภาพที่ 4-19) สามารถมองเห็นวิได้ 180° เนื่องจากสร้างอยู่ติดกับทางเดินบนเนินเขา เมื่อมองลงมาด้านล่าง เป็นที่ราบลุ่ม มีลำน้ำปายไหลผ่าน เป็นการคดโค้งของแม่น้ำปายที่เกิดจากการกระทำของทางน้ำเรียกว่า meandering stream ไหลผ่านพื้นที่ราบลุ่มที่ปลูกพืชพันธุ์ตามฤดูกาลต่าง ๆ ได้แก่ ช่วงเดือน พฤศจิกายน ถึง เดือนกุมภาพันธ์ ชาวบ้านในชุมชนได้ทำไร่กระเทียม การยกทรงสูงเพื่อขังน้ำในแปลงปลูกกระเทียมให้น้ำชะลอการไหลช้าที่สุด ให้กระเทียมได้ตั้งต้นกล้าทำแสงแดดได้อย่างแข็งแรง ได้กลายเป็นสถาปัตยกรรมที่สวยงาม ถ้ามาเที่ยวในช่วงต้นกระเทียมกำลังเขียวขจี เป็นความงดงามอย่างยิ่ง และ เมื่อเวลาเก็บเกี่ยวกระเทียมปลายเดือนกุมภาพันธ์ ทุ่งกระเทียมเมืองแปงจะเหลืองอร่ามไปทั่วทั้งลุ่มน้ำ สร้างความสวยงามแปลกไปไปอีกธรรมชาติหนึ่ง

ภาพที่ 4-15 แผนที่ภูมิประเทศแสดงที่ตั้งจุดชมวิวดำบลเมืองแปง

ภาพที่ 4-16 แผนที่ธรณีวิทยาแสดงที่ตั้งจุดชมวิวดำบลเมืองแปง

ภาพที่ 4-17 ถนนคอนกรีตเดินทางสู่ตำบลเมืองแปง

4.6.2 จุดชมวิวที่ 2 : พระพุทธบาทเมืองแปง

ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 433384 N 2124224 เป็นที่ตั้งของรอยเท้าที่เชื่อเป็นรอยพระพุทธบาท (ภาพที่ 4-20) โดยมีเรื่องเล่าว่า นายพรานเข้าป่าไปล่าสัตว์ตามปกติ ร้อยวันพันปี ก็ไม่เคยเห็นรอยเท้าพระพุทธบาทนี้ อยู่มาวันหนึ่งเกิดแสงสว่างเรืองรองในพื้นที่หนึ่ง จึงเดินตามแสงเข้าไปในป่าเรื่อยๆ จนพบรอยเท้าพระพุทธบาท ชาวบ้านทราบข่าวก็พากันมากกราบไว้บูชา และมีความศรัทธาเชื่อว่า เป็นรอยเท้าพระพุทธบาท จึงตั้งชื่อสถานที่นี้ว่า “พระพุทธบาทเมืองแปง” สร้างอาคารที่มีสถาปัตยกรรมแบบล้านนาครอบรอยพระพุทธบาท และปรับปรุงอาคารสถานที่โดยรอบให้สะอาดสะอ้าน สวยงาม ร่มเย็น มีห้องน้ำและพื้นที่จอดรถรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเข้าชมได้จำนวนมาก พื้นที่โดยรอบมีความร่มรื่น สวยงาม มีทางขึ้นบันไดที่สวยงามสร้างลดหลั่นกันไป มีระดับขั้นบันไดไม่มากในแต่ละเนินและสามารถเดินขึ้นลงได้สะดวกสบาย ไม่เหนื่อย เหมาะสำหรับผู้สูงอายุที่จะมาสักการะพระพุทธบาทเมืองแปง โดยเดินขึ้นบันไดมาได้อ่าง อย่างไม่รู้ก็ตามขณะนี้พระพุทธบาทเมืองแปงอยู่ระหว่างซ่อมแซมอาคารสถานที่

ภาพที่ 4-18 สภาพภูมิประเทศตำบลเมืองแปง

ภาพที่ 4-19 จุดชมวิวดำบลเมืองแปง

4.6.3 จุดชมวิวที่ 3 : สวนรุกขชาติเมืองแปง

ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 433714 N 2124181 เป็นสวนรุกขชาติเมืองแปง ยังเป็นพื้นที่ว่างเปล่า มีโครงการจะก่อสร้างในอนาคต โดยเป็นความตั้งใจของชาวชุมชนเมืองแปง ที่ต้องการอนุรักษ์พันธุ์ไม้หายากในท้องถิ่น และ เป็นสวนไม้ดอกสวยงาม สำหรับพักผ่อนหย่อนใจแก่ผู้พบเห็น (ภาพที่ 4-21)

ภาพที่ 4-21 สวนรุกขชาติเมืองแปง

4.6.4 จุดชมวิวที่ 4 : วัดใหม่เมืองแปง

ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 434334 N 2124188 เป็นวัดใหม่เมืองแปง (ภาพที่ 4-22 – 4-23) ซึ่งมีพระธาตุวัดบ้านใหม่เมืองแปง เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชนเมืองแปง ตั้งอยู่บนเนินเขาสูงสุดในตัวตำบลเมืองแปง สามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ของตำบลเมืองแปง ได้ 360° มองเห็นภูเขาโอบกอดล้อมรอบตำบลเมืองแปง และ มีพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำปายไหลผ่าน หล่อเลี้ยงชีพชาวตำบลเมืองแปง มองเห็นวิถีชีวิตของชาวตำบลเมืองแปง ตั้งแต่ถิ่นฐานบ้านเรือน เป็นชุมชนเล็ก ๆ กระจายรอบตำบล และการเพาะปลูกยังชีพ และสามารถมองเห็นการบรรจบกันของลำน้ำแปงและแม่น้ำปายในตำบลเมืองแปงอีกด้วย

ภาพที่ 4-22 จุดชมวิวดั้งเดิมเมืองแปง

ประวัติพระบรมธาตุองค์นี้มีมาก่อนที่ครูบาศรีวิชัยจะมาบูรณะ เนื่องจากแต่เดิมเป็นวัดร้าง มีพระธาตุองค์เดิมอยู่เก่าก่อนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2468 มีสิ่งสำคัญของพระธาตุคือ หินสีมา เมื่อก่อนมีแก้วก่อน ปัจจุบันถูกฉีกไปแล้ว หรือเพียงก้อนเดียว และมีพระพุทธรูปเก่าแก่เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง คือ พระสิงห์หนึ่ง และ พระเพชร ในปีพ.ศ. 2471 - 2474 พระอินนท ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของพระครูบาศรีวิชัย ได้สร้างพระธาตุครอบองค์เดิมและครูบาศรีวิชัยได้บรรจุพระบรมธาตุ และได้อุมั พระสิงห์หนึ่ง พระเพชร และ พระพุทธรูปอีกองค์หนึ่งไม่ระบุชื่อบรรจุทางทิศตะวันตกของพระธาตุ จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ เห็นแสงพระธาตุลอยไปมาระหว่างดอยกองมูกับห้วยพระนอนและองค์พระธาตุ ในปี 2524 องค์พระธาตุมีสภาพทรุดโทรมแตกร้าวยุบตัวองค์พระธาตุลงไปทางทิศตะวันออกของพระวิหาร ฐานมีรอยแตกโดยรอบ และมีการซ่อมแซมด้วยปัจจัยเล็กน้อย มาโดยตลอด จะด้วยบุญญาบารมีของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และของครูบาศรีวิชัยก็ไม่ทราบได้ ที่คำจุนให้พระธาตุยังคงครองสภาพมาได้โดยไม่ทรุดตัวลงเสียหาย จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2554 ได้มีผู้มีจิตศรัทธาแจ้งความจำนงถวายปัจจัยให้บูรณะองค์พระธาตุใหม่ โดยสร้างครอบองค์พระธาตุเดิม เสริมเหล็กครอบองค์พระธาตุและเสริมมองค์พระธาตุให้ใหญ่ขึ้น สูงกว่าองค์เดิมอีก 6 เมตร ทาสีทองใหม่จากเดิมองค์สีขาว ฐานสี่เหลี่ยม ก็ทำเป็นบัวคว่ำ และยังได้บรรจุพระสารีริกธาตุเพิ่มอีก 4 ที่ คือ ที่เื่อวพระบรมธาตุ ด้านตะวันตกเฉียงใต้อีกที่หนึ่ง ด้านทิศใต้ที่หนึ่ง ด้านทิศตะวันออกกึ่งกลางบั้งหางซึ่งเป็นพระธาตุจากดอยกองมูเดิม ที่ครูบาสม โสภณ ได้เก็บรักษาไว้ อีกที่หนึ่ง และปลายยอดพระธาตุอีกที่หนึ่ง พระบรมธาตุองค์นี้

จึงเป็นที่บรรจุทั้งพระบรมสารีริกธาตุ พระธาตุ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ของมีค่าควรเมืองอย่างแก้วมุนเมือง และของมีค่าของชาวบ้านที่ได้รวบรวมมาเก็บไว้ที่พระธาตุแห่งนี้

ภาพที่ 4-23 สภาพภูมิทัศน์วัดใหม่เมืองแปง

4.6.5 จุดชมวิวที่ 5 : วัดศรีวิชัย (วัดเมืองแปง)

ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 433671 N 2124490 เป็นวัดศรีวิชัย หรือวัดเมืองแปง (ภาพที่ 4-24 – 4-25) เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของตำบลเมืองแปงอยู่เก่าก่อน โดยมีความเชื่อว่า การที่จะสร้างวัด และ ตั้งอยู่ในตำแหน่งที่สูงกว่าวัดเดิม จะต้องสร้างโดยผู้มีบุญบารมี โดยวัดนี้สร้างโดยครูบาศรีวิชัย แต่วัดใหม่เมืองแปงนั้นสร้างโดยผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่กว่าครูบาศรี

ภาพที่ 4-24 พระธาตุเมืองแปง (วัดเมืองแปง)

ภาพที่ 4-25 วัดศรีวิชัย (วัดเมืองแปง)

4.6.6 จุดชมวิวที่ 6 : สวนส้มสุมาลี

ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 433259 N 2125035 เป็นสวนส้มของคุณสุมาลี มูลสุข (ภาพที่ 4-26 – 4-27) สวนส้มแห่งนี้เจ้าของมีความตั้งใจที่จะเป็นสวนส้มวิถีเกษตร เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ลดการใช้สารเคมี โดยใช้แต่น้อยและเท่าที่จำเป็น จุดชมวิวสวนส้มสุมาลีสามารถมองเห็นวิถีเกษตรของตำบลเมืองแปง และเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชมสวนส้มสุมาลีพร้อมซื้อส้มและผลิตภัณฑ์รักษาสุขภาพ เช่น น้ำส้มคั้นสด รสชาติหวาน ซึ่งในเดือนธันวาคม 2561 นี้เอง ส้มสุมาลีออกผลผลิตเป็นชุดแรก ตั้งแต่เริ่มปลูก มาแล้ว 3 ถึง 4 ปี ขยายผลิตภัณฑ์ออนไลน์ ส่งทั่วประเทศ ได้รับการตอบรับดีมากจากลูกค้า ปัจจุบันอยู่ระหว่างการต่อเรียนรู้อยอดผลิตภัณฑ์จากส้ม เช่น แยม หรือ สลัดน้ำส้ม เป็นต้น

ภาพที่ 4-26 สวนส้มสุมาลี

ภาพที่ 4-27 จุดชมวิวสวนส้มสุมาลี

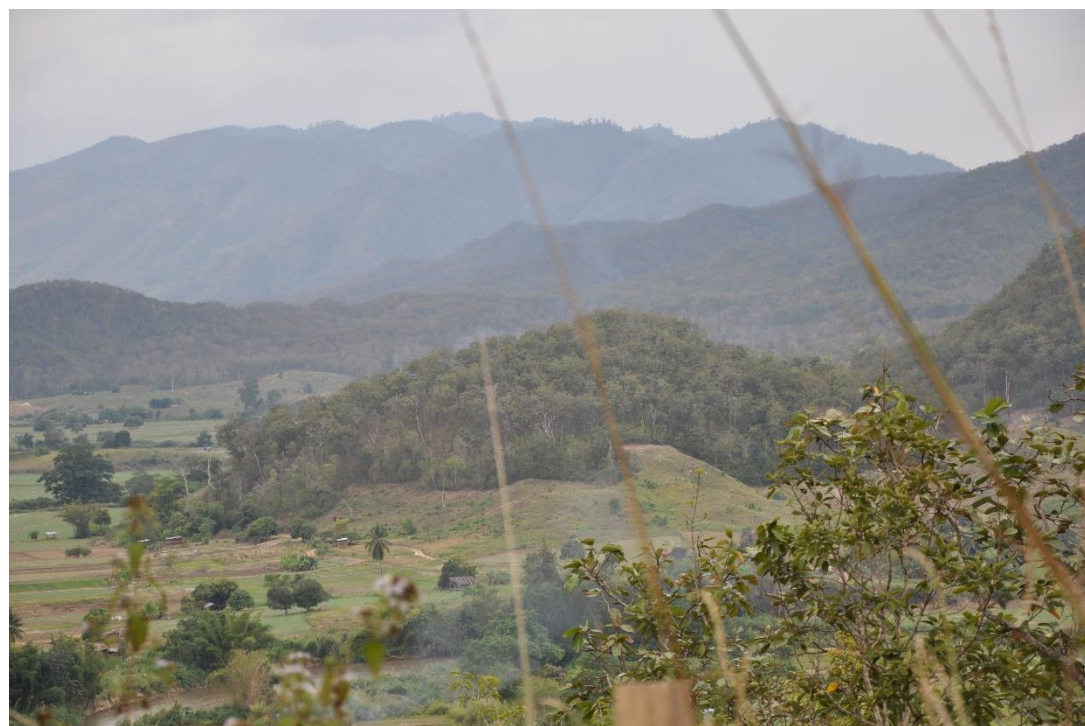
4.6.7 จุดชมวิวที่ 7 : พระธาตุชัยมงคล (วัดชัยมงคล)

ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 439153 N 2125071 เป็นพระธาตุเก่าแก่สร้างขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏ ตั้งอยู่ที่วัดชัยมงคล (วัดสบสา) บ้านสบสา หมู่ 4 ตำบลเมืองแปง (ภาพที่ 4-28 – 4-29) ตัวพระธาตุตั้งอยู่บนเนินเขาแกรนิต เมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชาวบ้านจะขึ้นมาทำบุญและทำความสะอาด จุดชมวิวจุดนี้ จะสามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ของบ้านสบสาโดยรอบ 360 องศา มีเรื่องเล่าว่า ในวันพระจันทร์เต็มดวง มีผู้คนมักเห็นแสงสีแดงจากพระธาตุชัยมงคลลอยละลือตรงดิ่งไปยังตำแหน่งที่ตั้งพระธาตุในอดีตบริเวณเนินเขา

ด้านล่าง ซึ่งปัจจุบันไม่ปรากฏพระธาตุดังนี้แล้ว แต่แสงสีแดงลอยสลับไปมาระหว่างพระธาตุในอดีตกับ
พระธาตุชัยมงคลยังคงเห็นกันอยู่เนื่อง ๆ

ภาพที่ 4-28 พระธาตุเมืองแปง (วัดเมืองแปง)

ภาพที่ 4-29 จุดชมวิวพระธาตุดอยมด

4.7 จุดล่องแก่งแม่น้ำปาย

แม่น้ำปาย เป็นแม่น้ำที่ใหญ่และยาวที่สุดของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดจากทิวเขาถนนธงชัยและทิวเขาแดนลาวในเขตอำเภอปายไหลผ่าน 3 อำเภอในจังหวัดเดียว คือ อ.ปาย-อ.ปางมะผ้า-อ.เมือง ก่อนจะไหลลงสู่แม่น้ำสาละวิน มีความยาวประมาณ 180 กิโลเมตร แม่น้ำปายมีลักษณะคดเคี้ยวไม่กว้างมากนัก พื้นที่น้ำตื้นเขินเป็นส่วนใหญ่ เต็มไปด้วยหาดกรวดและโขดหินผุดกลางน้ำเป็นช่วงๆ ตลอดเส้นทางเป็นแนวป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหายากนานาชนิด

ทีมผู้วิจัยได้ทำการล่องแก่งโดยล่องเรือยางไปตามลำน้ำปายสองครั้ง โดยครั้งที่หนึ่งในช่วงเดือนมิถุนายน 2561 และ ครั้งที่สองช่วงเดือนมกราคม 2562 เพื่อสำรวจสภาพลำน้ำปายในช่วงฤดูฝน และ ฤดูแล้ง ตามลำดับ

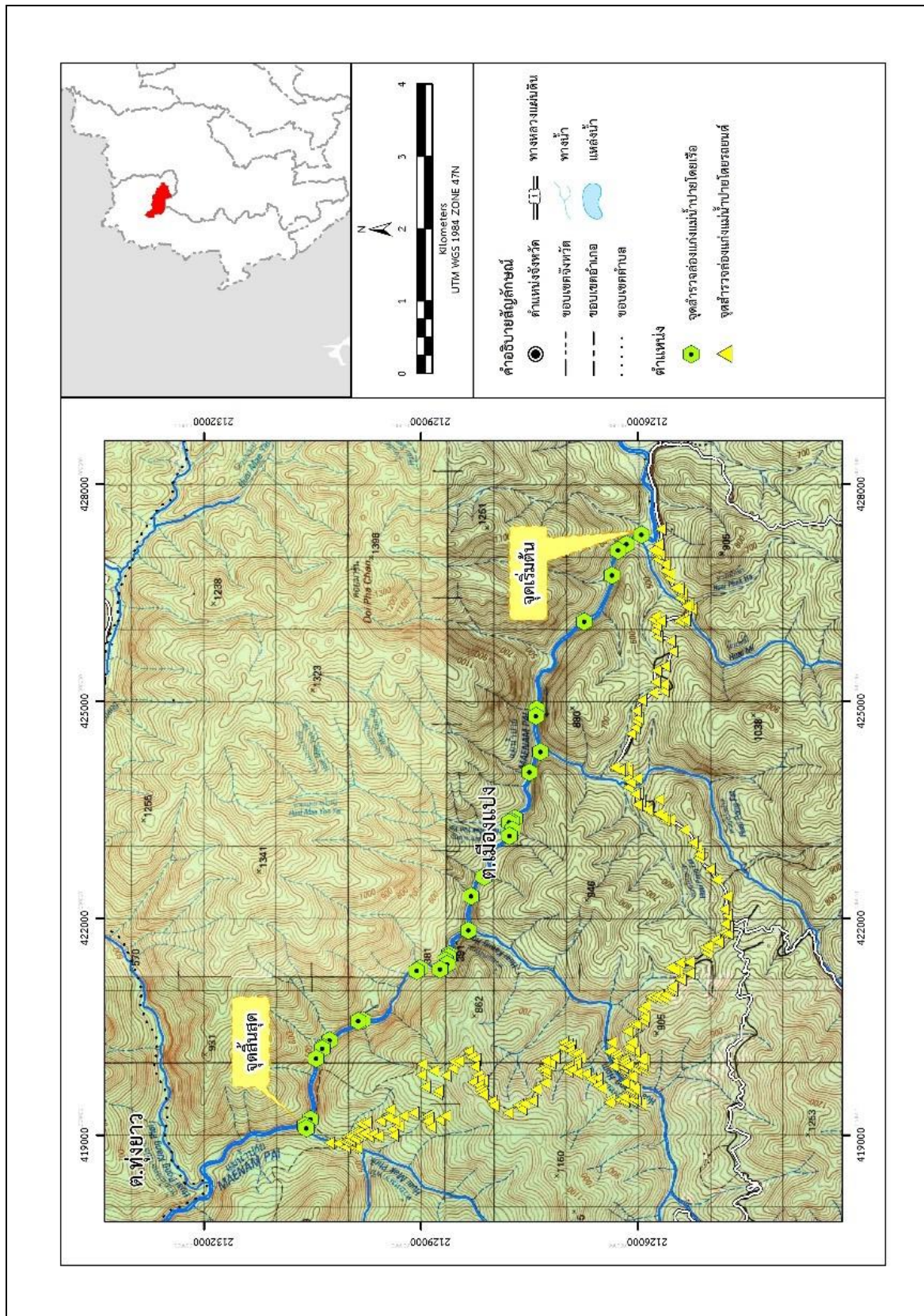
ในช่วงต้นเดือนมิถุนายน 2561 เส้นทางล่องแก่งแสดงดังภาพที่ 4-30 ถึง 4-33 โดยจุดล่องเรือยางอยู่ที่บ้านห้วยบ่อง (ภาพที่ 4-34) ช่วงแรกของลำน้ำมีความกว้างประมาณ 30 เมตร ระดับน้ำไม่ลึกมาก เหมาะกับการล่องสัมผัสธรรมชาติและชมทัศนียภาพสองข้างทาง จากนั้นก็ล่องแก่งต่อมาเรื่อย ๆ ระดับน้ำก็เริ่มลึกขึ้น ในช่วงแรกของการล่องเรือ สภาพลำน้ำราบเรียบ ไหลเอื่อยๆ ทำให้ผู้ล่องแก่งค่อย ๆ ปรับตัวกับการล่องแก่งและเริ่มรับรู้และสัมผัสกับความสดชื่นงดงามของธรรมชาติของสองฟากฝั่งน้ำซึ่งเต็มไปด้วยป่าเขียวชอุ่ม (ภาพที่ 4-35) และหินปูนตลอดทั้งสายน้ำ (ภาพที่ 4-36) สายน้ำค่อนข้างกว้าง มีแก่งเป็นระลอกคลื่น ตื่นเต้นเร้าใจ เป็นระยะ ๆ พายเรือไปเรื่อย ๆ ไม่รีบเร่ง มีเวลาสนทนาถามไถ่สารทุกข์สุกดิบกัน และ รื่นเริงกับความร่มรื่นและเขียวชอุ่มของต้นไม้ ถึงแม้แสงแดดเริ่มสาดส่องแรงขึ้น แต่ก็ไม่ใช่การรบกวนบรรยากาศในการล่องเรือ เมื่อล่องเรือไปได้ประมาณหนึ่งชั่วโมง เริ่มเจอแก่งใหญ่ๆ ขึ้นเรื่อยๆ มากกว่า 10 แก่ง ซึ่งในแต่ละแก่งมีความยาวตั้งแต่ 20 เมตร ถึง 50 เมตร แก่งบางแก่งมีความยากถึงระดับ 4 ลักษณะเป็นช่องแคบผาหินปูนที่มีกระแสน้ำเชี่ยวกราก (ภาพที่ 4-37) นอกจากนี้ระหว่างเส้นทางล่องแก่งเจอโป่งจัดจ้า มีอุณหภูมิสูงถึง 55 องศาเซลเซียส เป็นโป่งเล็ก ๆ ที่ตัวจึกจั่นหรือจัดจ้า เรียกตามภาษาท้องถิ่นปมมากินโป่ง เนื่องจากพุน้ำร้อนมีอุณหภูมิสูงทำให้พบจึกจั่นตายอยู่บริเวณโป่ง (ภาพที่ 4-38) ต่อมาพบจุดที่น้ำบาดาลไหลมาบรรจบกับลำน้ำปาย นักท่องเที่ยวสามารถจอดเรือชมได้พร้อมกับชมความงามของหินปูน ต่อมาพบกับโป่งแก่ง (ภาพที่ 4-39) มีอุณหภูมิสูงถึง 86 องศาเซลเซียส สามารถต้มไข่ได้ และยังมีจุดที่มีโคลนร้อนสีเทาเข้ม ชาวบ้านนิยมนำมาพอกหน้าและแขนขาหลังการพอกพบว่าผิวนุ่มเนียนขึ้นกว่าเดิม (ภาพที่ 4-40) อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้เคยทำการวิเคราะห์ปริมาณโลหะหนักในโคลนร้อนโป่งแก่งพบว่ามีการปนเปื้อนเกินมาตรฐานที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรม จากนั้นเมื่อล่องแก่งถึงห้วยหมากพริกจึงขึ้นบกและพักรับประทานอาหารกลางวันที่นี่ด้วยอาหารพื้นถิ่น จากนั้นจึงเดินทางกลับไปที่พักพุน้ำร้อนเมืองแปง ระยะทางล่องแก่ง ประมาณ 10 กิโลเมตร หรือ 3 ชั่วโมง และ ระยะทางกลับโดยรถกระบะประมาณ 25 กิโลเมตร หรือประมาณ 2 ชั่วโมง

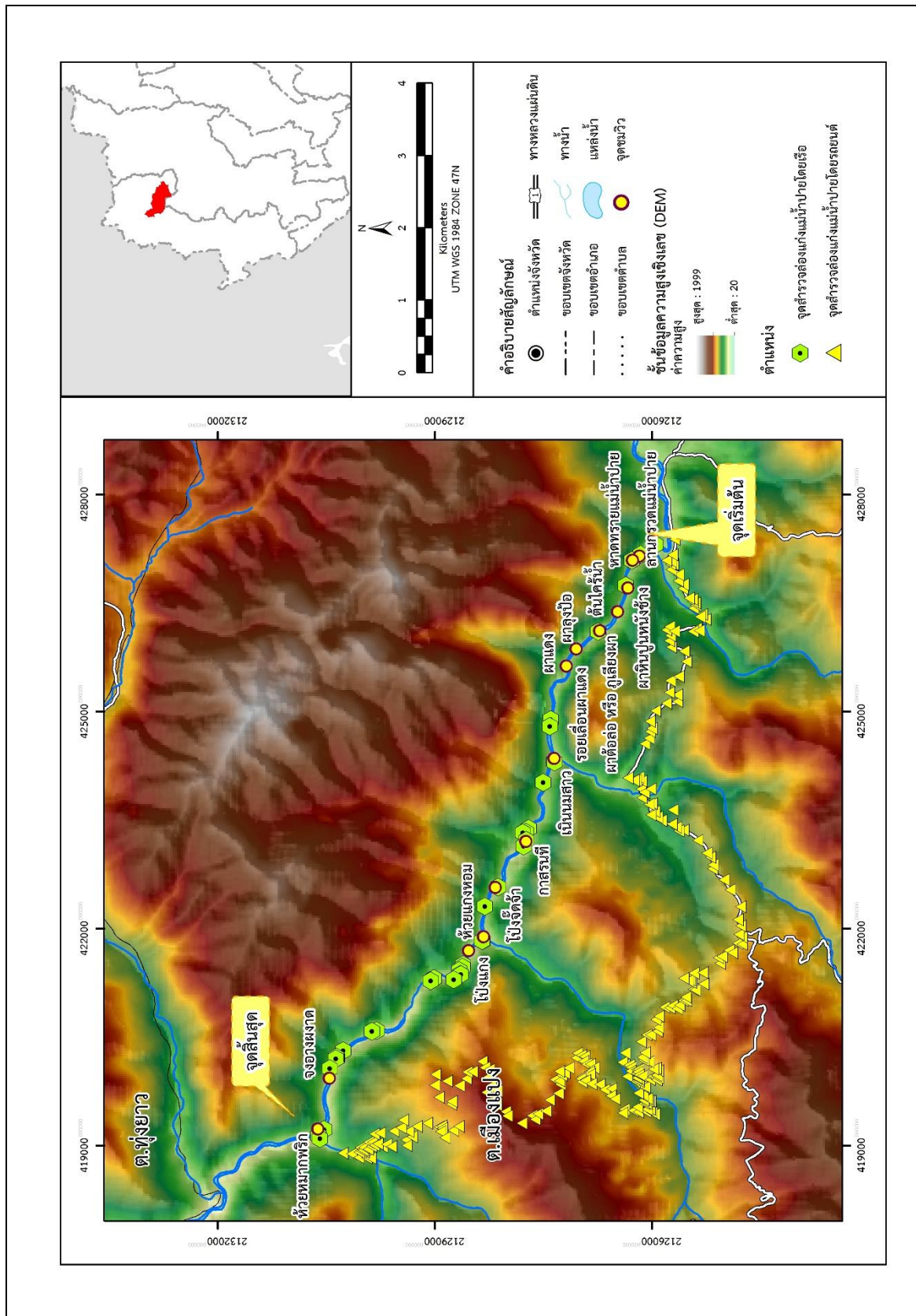
การล่องแก่งครั้งที่สองในช่วงเดือนมกราคม 2562 ในลำน้ำปายลงเข้าสู่ฤดูแล้ง โดยได้แวะจุดชมวิวต่าง ๆ โดยในครั้งนี้ได้มีผู้อำนวยการ ททท. จังหวัดแม่ฮ่องสอนและประชาสัมพันธ์จังหวัดแม่ฮ่องสอนร่วมเดินทางไปสังเกตการณ์ในครั้งนี้ ทีมวิจัยพบว่า การล่องแก่งในช่วงฤดูแล้งกระแสน้ำในลำน้ำปาย ไหลไม่รุนแรง เชี่ยวกราดดังเช่นการล่องแก่งในฤดูฝน ความยากง่ายของการล่องแก่งอยู่ที่ระดับ 1 และ 2 เป็นหลัก มีสูงถึงระดับ 3 เป็นบางช่วง สร้างความตื่นเต้นแต่ไม่อันตรายให้กับนักล่องแก่งและอยู่ในวิสัยที่จะดูแลตัวเองได้ดี การล่องแก่งในช่วงนี้เหมาะสำหรับผู้สูงอายุและนักเรียน โดยเฉพาะการมาทัศนศึกษานอก

สถานที่ นอกจากจะได้บรรยากาศความเงียบสงบ ร่มรื่น จากต้นไม้ใหญ่ ยังมีแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติทางด้าน
ธรณีนิเวศ และ พรรณไม้ที่สวยงามและหลากหลาย ตลอดสองริมฝั่งลำน้ำปาย

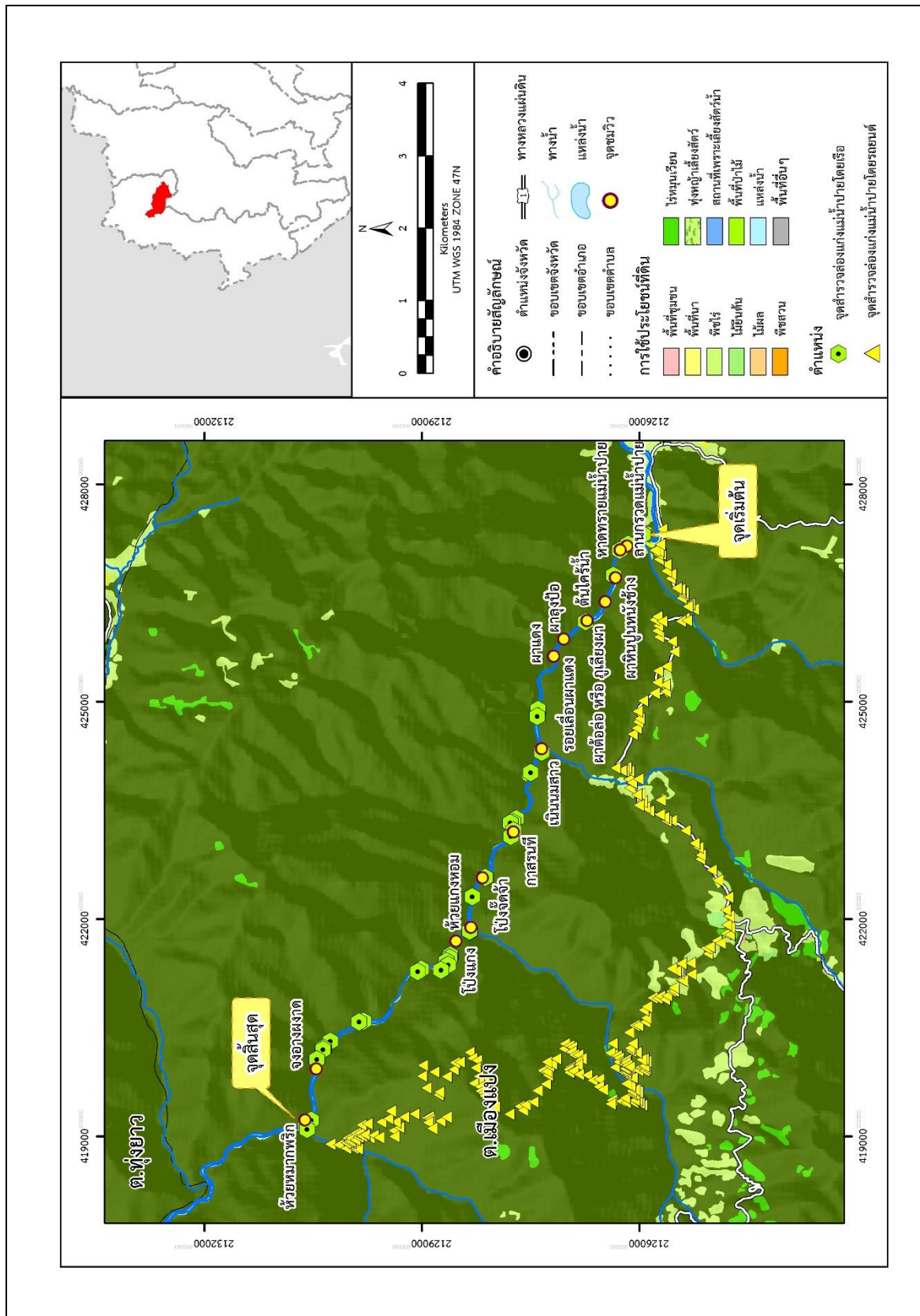
จุดชมวิวล่องแก่งแม่น้ำปาย ประกอบด้วย 15 จุด ดังนี้

จุดชมวิวที่ 1	ลานกรวดแม่น้ำปาย
จุดชมวิวที่ 2	หาดทรายแม่น้ำปาย
จุดชมวิวที่ 3	ผาหินปูนหน้าช้าง
จุดชมวิวที่ 4	ต้นไคร้
จุดชมวิวที่ 5	ผาต้อหล่อ หรือ ภูเลี้ยงผา
จุดชมวิวที่ 6	รอยเลื่อนผาแดง
จุดชมวิวที่ 7	ผาลุงป้อ
จุดชมวิวที่ 8	ผาแดง
จุดชมวิวที่ 9	เนินนมสาว
จุดชมวิวที่ 10	กาสกรนที
จุดชมวิวที่ 11	โป่งจืดจ้ำ
จุดชมวิวที่ 12	โป่งแกง
จุดชมวิวที่ 13	ห้วยแกงหอม
จุดชมวิวที่ 14	จงอางผาด
จุดชมวิวที่ 15	ห้วยหมากพริก

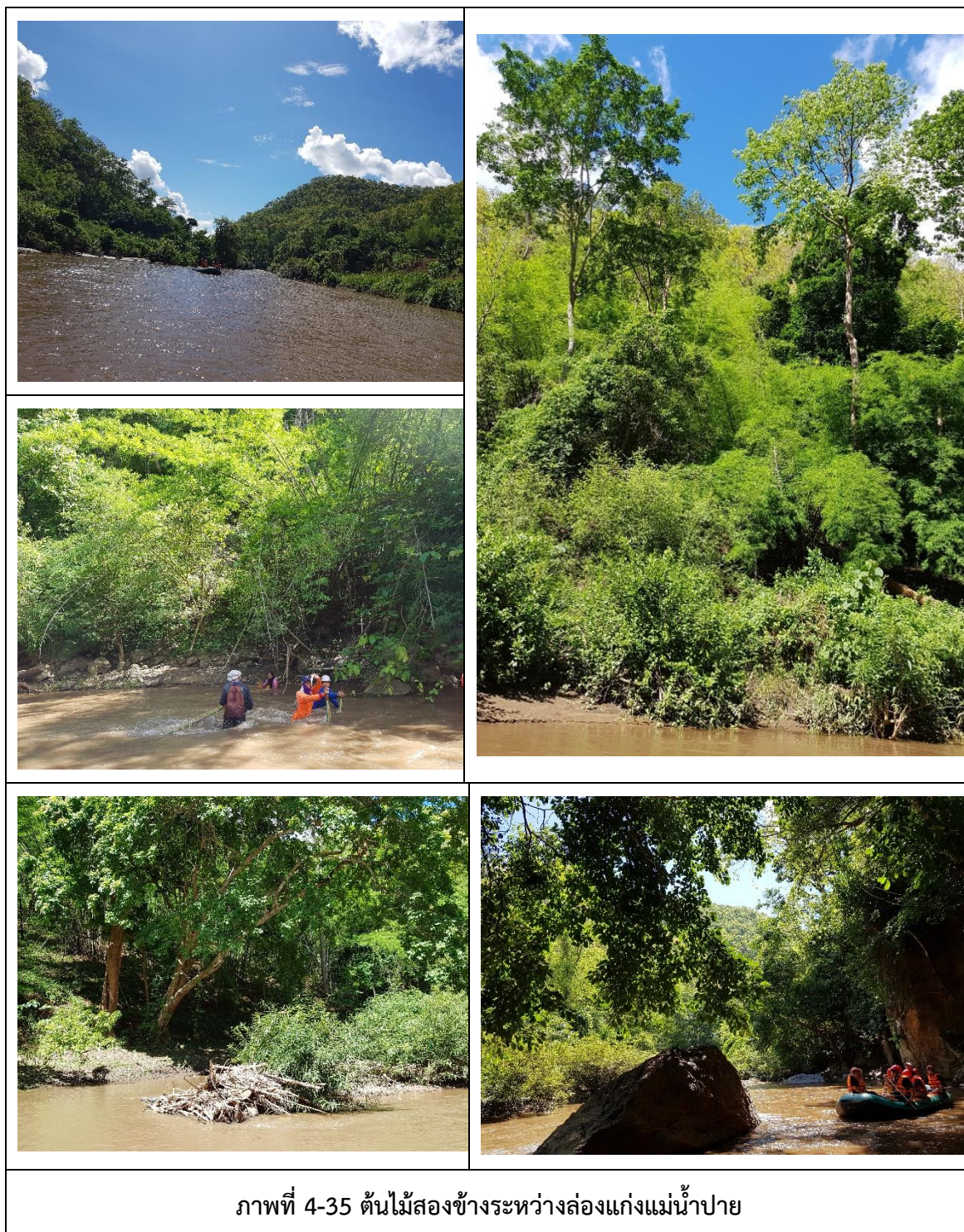

ภาพที่ 4-36 หินปูนพบตลอดสองฟากฝั่งแม่น้ำปาย

ภาพที่ 4-37 บรรยากาศเกาะแก่งในแม่น้ำปาย

ภาพที่ 4-38 โป่งจัดจ้ำ

ภาพที่ 4-39 โป่งแกง

1. จุดชมวิวก่อนที่ 1 : ลานกรวดแม่น้ำปาย

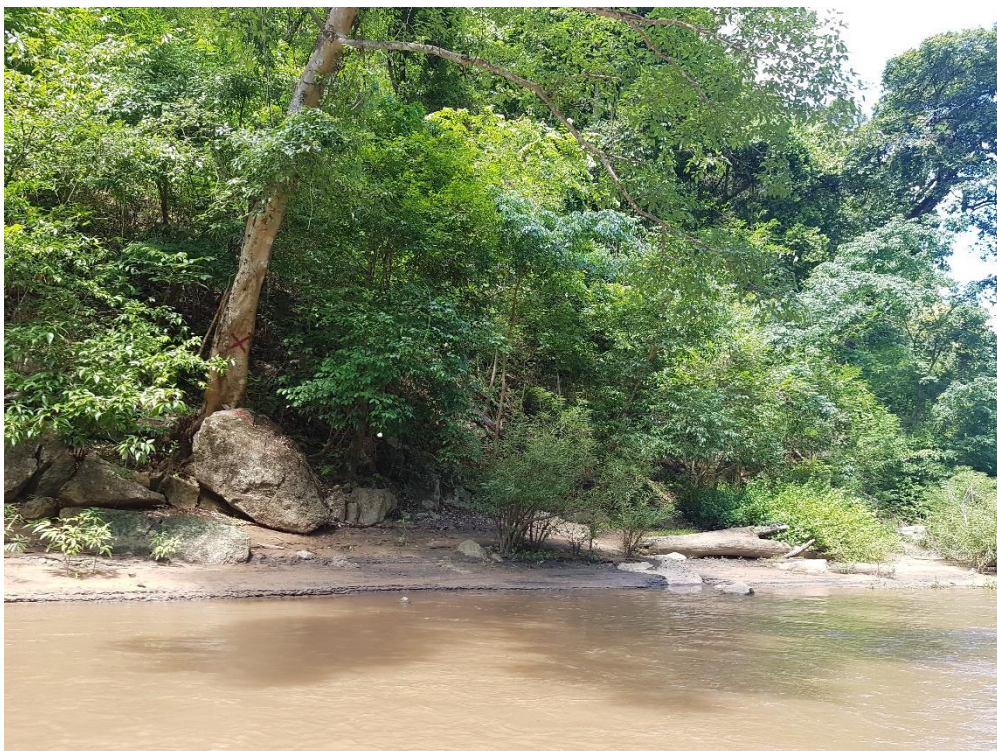
ลำน้ำกว้างมาก ระดับน้ำไม่สูงมาก สามารถจอดเรือลงลุยน้ำชมได้ มีต้นไผ่ขึ้นสวยงามสองฝากฝั่ง
ลำน้ำไหลเอื่อย ๆ (ภาพที่ 4-41)

ภาพที่ 4-41 ลานกรวดแม่น้ำปาย

2. จุดชมวิวที่ 2 : หาดทรายแม่น้ำปาย

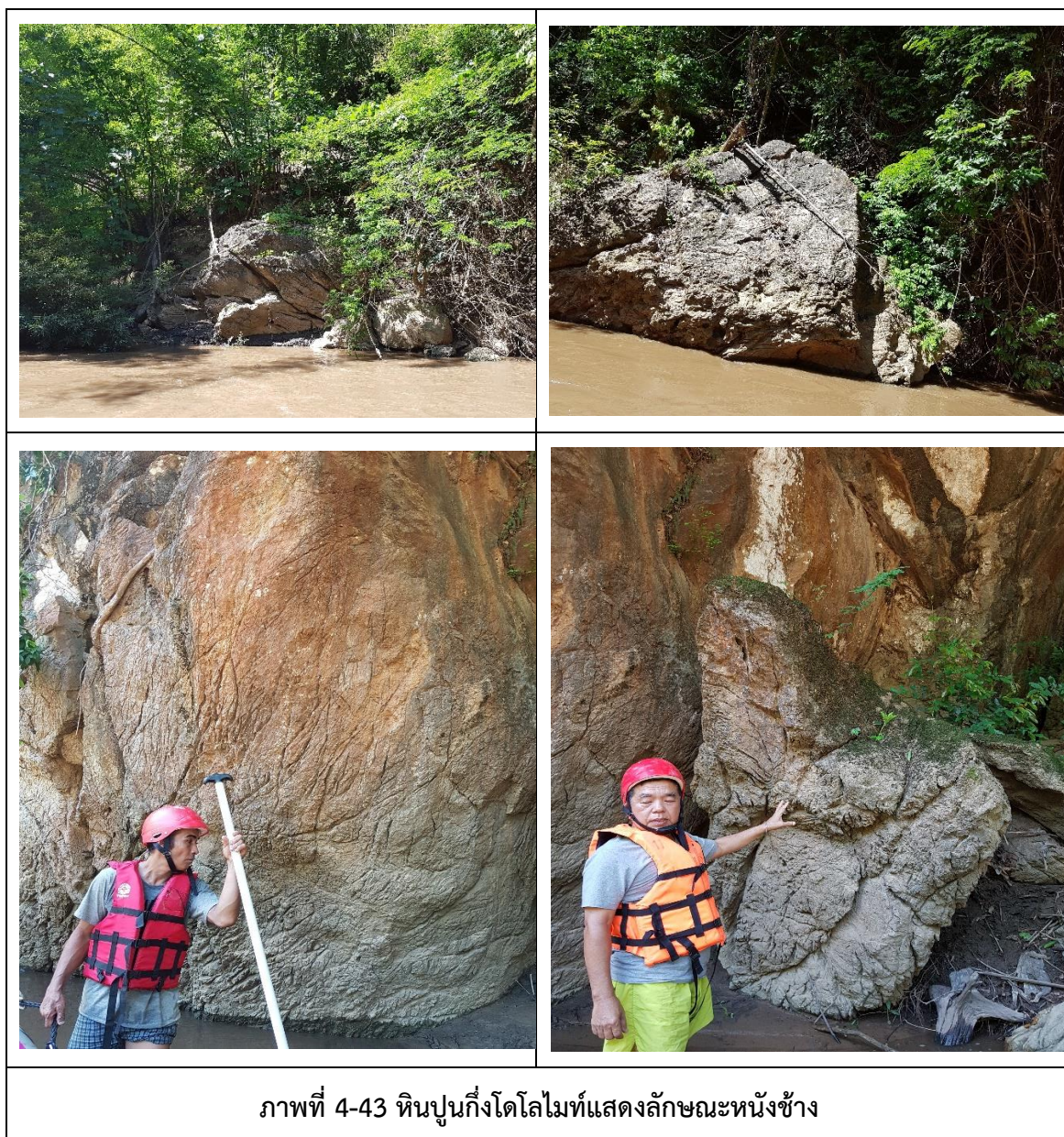
เกิดจากตะกอนกรวดทรายของหินแกรนิต ที่ไหลจากลำกลางสาธารณะต่าง ๆ และ ไหลลงแม่น้ำปาย
ในที่สุด เกิดหาดทรายแม่น้ำปาย พบสองฝากฝั่งตลอดแม่น้ำปาย สามารถแวะพักและย่ำได้ (ภาพที่ 4-42)

ภาพที่ 4-42 หาดทรายแม่น้ำปาย

3. จุดชมวิวที่ 3 : ผาหินปูนหนังช้าง

เป็นผาหินปูนขนาดใหญ่ หินปูนบริเวณนี้ได้รับอิทธิพลจากความร้อนความดันทำให้หินมีความแกร่ง
ขึ้นกว่าหินปูนทั่วไป และหินปูนนี้มีแร่แมกนีเซียมแทรกเข้าไปในหินปูนซึ่งมีส่วนประกอบของแคลเซียม
คาร์บอเนตเป็นหลัก เมื่อหินปูนผุพัง แคลเซียม และ แมกนีเซียม ในหินปูนมีอัตราการผุพังไม่เท่ากัน ทำให้
เกิดร่องรอยการผุพังที่ไม่สม่ำเสมอในเนื้อหินปูน มีลักษณะคล้ายหนังช้าง ซึ่งเราเรียกหินปูนแบบนี้ว่า หินปูน
กึ่งโดโลไมต์ (Dolomitic limestone) (ภาพที่ 4-43) นอกจากนี้ยังพบฟอสซิล ได้แก่ ฟูซิลินิด และ ไค
รอนอยด์สเต็ม จุดชมวิวผาหินปูนหนังช้าง เป็นจุดที่สามารถพักและหลบร่มได้ และเป็นจุดที่จะได้เห็นหินปูน
หนังช้าง เนื่องจากหินปูนทั่วไป ไม่ได้แสดงลักษณะหนังช้าง

4. จุดชมวิวที่ 4 : ต้นไคร้ น้ำ

พบตลอดสองฝากฝั่งแม่น้ำปาย มีดอกสีม่วงแดงสวยงาม ความพริ้วไหวของต้นไคร้ น้ำ ช่วยเพิ่ม
บรรยากาศการล่องแก่ง เหมือนการล่องแก่งอยู่บนพื้นดิน เพราะต้นไคร้ น้ำ เกิดบริเวณเนินทรายกลางลำ
แม่น้ำ ประโยชน์ของต้นไคร้ น้ำได้ยอดเยี่ยม น้ำพริกได้ จะมีรสฝาดนิด ๆ (ภาพที่ 4-44)

ภาพที่ 4-44 ต้นไคร้ น้ำ

5. จุดชมวิวที่ 5 : ผาต้อล่อ หรือ ภูเลียงผา

คำว่า “ต้อล่อ” เป็นภาษาเขมร หมายถึง มีทางเดินเล็ก/ช่องแคบๆ ขึ้นไปบนผา และบริเวณนี้ก็พบ
เลียงผา เป็นที่มาชื่อภูเลียงผา นอกจากนี้ยังพบหมูป่า และแก้ง ส่วนพรรณไม้ริมฝั่งน้ำพบ ไม้แดงและเครือ
ของต้นสะบ้าลายเสือ เป็นไม้ด่างๆ ที่ทางเหนือใช้ในการละเล่นทอยกัน ผาต้อล่อเป็นผาดันน้ำ คอยเติมน้ำ
ให้แม่น้ำปายและเป็นพื้นที่เติมน้ำสำหรับน้ำบาดาล (ภาพที่ 4-45)

ภาพที่ 4-45 ผาต้อล่อ

6. จุดชมวิวที่ 6 : รอยเลื่อนห้วยผาแดง

จุดนี้เรียกว่า “ห้วยผาแดง” มาจาก บริเวณนี้เป็นผาหินปูนที่เป็นสีแดง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผาต้อ
ล่อ ลักษณะทางธรณีวิทยาบ่งบอกว่าเกิดรอยเลื่อนที่ผาต้อล่อ เกิดเป็นผาชัน และ ผาชันนี้มีสนิมเหล็ก
เคลือบที่ผิวมองเห็นเป็นผาสีแดง จึงเป็นที่มาของชื่อ “ห้วยผาแดง” เมื่อผาแดงต้องแสงพระอาทิตย์ขึ้น มีสี
แดงสว่างจ้า จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ผาพิรุณ”(ภาพที่ 4-46)

ภาพที่ 4-46 รอยเลื่อน ห้วยผาแดง

7. จุดชมวิวกี 7 : ผาลุงป้อ

มีตำนานเล่าว่า ในอดีตมีพรานป่าชื่อป้อ เป็นพรานมือหนึ่งของเมืองแปง ได้รับการยอมรับนับหน้าถือตาในฝีมือไม่ลายมือในการปราบสัตว์ร้ายนานาชนิด พรานป้อเดินผ่านไปไหน สัตว์ร้ายได้กลิ่นวิ่งหนีกันป่าราบ อยู่มาวันหนึ่ง พรานป้อออกล่าสัตว์ในป่า พบกับหมีควายยักษ์ พรานป้อสามารถล้มหมีควายด้วยมือเปล่าได้ ชาวบ้านจึงตั้งชื่อจุดที่พรานป้อล้มหมีได้และเพื่อเป็นเกียรติแก่พรานป้อ ว่า “ผาลุงป้อ” เพื่อบ่งบอกว่า อายุเข้าสู่วัยลุงแล้วยังแข็งแรง (ภาพที่ 4-47)

ภาพที่ 4-47 ผาลุงป้อ

8. จุดชมวิวกี 8 : ผาแดง

จุดนี้เรียกว่า “ผาแดง” เนื่องจาก บริเวณนี้เป็นผาหินปูนที่เป็นสีแดง ซึ่งมีสนิมเหล็กเคลือบที่ผิวมองเห็นเป็นผาสีแดงอมส้ม จึงเป็นที่มาของชื่อ “ผาแดง” เมื่อผาแดงต้องแสงพระอาทิตย์ขึ้น มีสีแดงอมส้มสว่างจ้า (ภาพที่ 4-48)

9. จุดชมวิวกี 9 : เนินนมสาว

เป็นภูเขาที่มีลักษณะคล้ายกับดอกบัวตูม จินตนาการถึงปทุมธนีคว่าของหญิงสาว จึงเรียกเพื่อเป็นจุดระวางว่าจะพบการล่องแก่งระดับ 2 ข้างหน้า ถ้าในช่วงน้ำหลาก การล่องแก่งจะอยู่ที่ระดับ 3 (ภาพที่ 4-49)

ภาพที่ 4-48 ผาแดง

ภาพที่ 4-49 เนินนมสาว

10. จุดชมวิวกี 10 : กาสรนที

บริเวณนี้เป็นจุดที่ควายที่เลี้ยงไว้ในป่าลุ่มน้ำปายหลายร้อยตัว เมื่อถึงเวลาควายจะลงมาดื่มน้ำ และเล่นน้ำเป็นประจำ (ภาพที่ 4-50) ประกิตผู้วิจัยจะพบว่าการเลี้ยงวัวในภูเขา แต่ที่ตำบลเมืองแปง จะเลี้ยงควายบนภูเขาแทน ชาวบ้านเล่าว่า ควายที่เลี้ยงตามภูเขาจะอ้วนพีกว่าควายที่เลี้ยงในบ้าน ทั้งนี้เนื่องจากได้กินโป่งที่มีเกลือแร่อุดมสมบูรณ์

ภาพที่ 4-50 ควายป่าแม่น้ำปาย

11. จุดชมวิวที่ 11 : โป่งจืดจ้ำ

เป็นจุดที่พุน้ำร้อนขนาดเล็ก มีอุณหภูมิสูงถึง 55 องศาเซลเซียส ชมจ๊ักจั่นมากินโป่ง นอกจากนี้
ยังพบหมูป่า แก้ง กวาง ชอบมากินโป่งเช่นเดียวกัน และบางช่วงพบผีเสื้อบินวนเวียนทั่วไปหมด บริเวณนี้จะ
เป็นจุดเตือนนักท่องเที่ยวว่าจะพบความรุนแรงของการล่องแก่งระดับ 3 (ภาพที่ 4-51)

ภาพที่ 4-51 โป่งจืดจ้ำ

12. จุดชมวิวที่ 12 : โป่งแกง

เป็นจุดที่พุน้ำร้อนขนาดเล็ก มีอุณหภูมิสูงถึง 86 องศาเซลเซียสเช่นเดียวกับโป่งจืดจ้ำ สามารถต้ม
ไข่ได้ (ภาพที่ 4-52)

ภาพที่ 4-52 โป่งแกง

13. จุดชมวิวที่ 13 : ห้วยแกงหอม

บริเวณนี้เป็นจุดที่พบต้นแกงหอม มีที่มาก็คือ มีต้นไม้ที่เกิดขึ้นบริเวณลำน้ำปายมีกลิ่นหอม ชาวบ้าน
เรียกต้นนี้ว่า “ต้นแกงหอม” ซึ่งก็คือต้นกฤษณานั้นเอง จึงเป็นที่มาของ “บ้านแกงหอม” และยังมี “ต้นไม้
แกง” หรือ ต้นมะขามที่ชาวบ้านนิยมนำใบมาประกอบอาหาร จุดชมวิวห้วยแกงหอมยังเป็น จุดที่คลองห้วย
แกงหอมซึ่งไหลจากหมู่บ้านแกงหอมมาบรรจบกับลำน้ำปายเรียกว่า “สบห้วยแกงหอม” นอกจากนี้ยังพบ
หินปูนขนาดใหญ่ที่แสดงลักษณะหนึ่งข้างอยู่ริมฝั่ง และมีผาหินปูนตั้งตระหง่าน เรียกว่า “ผาห้วยแกงหอม”
และจุดที่มีผีเสื้อบินหนาแน่น

14. จุดชมวิวก่อนที่ 14 : จงอางผวด

เป็นก้อนหินปูนขนาดใหญ่ที่แตกหักจากผาสูง ตกลงสู่ริมน้ำ ตั้งตระหวานท่าสายตานักท่องเที่ยว มีรูปร่างคล้ายหัวจงอางผวดอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปาย และเป็นจุดเตือนว่า ข้างหน้าจะเจอแก่งระดับ 3 (ภาพที่ 4-53)

ภาพที่ 4-53 จุดชมวิวก่อนที่ 14 : จงอางผวด เป็นหินปูนมีรูปร่างคล้ายหัวจงอาง

15. จุดชมวิวก่อนที่ 15 : ห้วยหมากพริก

เป็นจุดสิ้นสุดการล่องแก่งแม่น้ำปาย ขึ้นบกที่จุดห้วยหมากพริก ตั้งอยู่ที่บ้านห้วยแกงหอมกะเหรี่ยง และ เป็นจุดพักรับประทานอาหารกลางวัน ซึ่งเป็นที่ตั้งของเขตพิทักษ์ป่าลุ่มน้ำปายฝั่งซ้าย สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 สาขาแม่สะเรียง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช จุดห้วยหมากพริก มีที่นั่งพักรับประทานอาหารเป็นโต๊ะไม้แบบธรรมชาติ รับประทานอาหารพื้นถิ่น ได้แก่ หมูทอดแม่น้ำ น้าพริกน้ำผัก ซึ่งทำจากผักกาดจ้อ ไก่ทอดลำน้าปาย รวมทั้งยาปลากระป๋องรวมพล กับข้าวเหนียว ผู้วิจัยได้สัมผัสประสบการณ์อาหารพื้นถิ่นที่เรียบง่าย แต่มีรสชาติอร่อย และเมื่อมารับประทานในบรรยากาศธรรมชาติที่ร่มรื่น ข้างแม่น้ำปายด้วยแล้ว ผนวกกับทัศนียภาพของชาวบ้านพื้นถิ่น นำมาซึ่งความอึดอ้อม อึดอก อึดใจ และ สงบ ซึ่งเป็นบรรยากาศที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสเมื่อมาล่องแก่งที่แม่น้ำปาย (ภาพที่ 4-54)

4.8 บ่อพุน้ำร้อนเมืองแปง

บ่อพุน้ำร้อนเมืองแปง เป็นบ่อพุน้ำร้อนที่น้ำบาดาลไหลโผล่ขึ้นมาจากหินแกรนิตโดยตรง ทำให้มีอุณหภูมิสูงถึง 95 องศาเซลเซียส บ่อพุน้ำร้อนเมืองแปงโดยรวมยังคงสภาพธรรมชาติ มีเฉพาะสะพานที่ทอดยาวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เดินสัมผัสกับบรรยากาศธรรมชาติล้อมรอบตัวบ่อพุน้ำร้อน และมีร่องปูนคอนกรีตที่รองรับน้ำที่ไหลทิ้งออกมาจากตัวบ่อพุน้ำร้อน โดยสร้างเป็นแนวยาวคดโค้งไปมา นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมต้มไข่ได้หลายอุณหภูมิ ทำให้ได้ไข่ในรูปแบบหลากหลาย ไอร้อนที่พวยพุ่งขึ้นมาตลอดไม่ขาดสาย สร้างหมอกม่านแห่งความอบอุ่นปกคลุมตัวบ่อพุน้ำร้อน โดยเฉพาะถ้าเดินทางมาในช่วงหน้าหนาว นักท่องเที่ยวจะสัมผัสถึงอ้อมกอดแห่งความอบอุ่นไปทั่วบริเวณ (ภาพที่ 4-55 ถึง 4-56) ปัจจุบันในบริเวณบ่อพุน้ำร้อนได้มีลุงท่านหนึ่งทำหน้าที่ให้บริการต้มไข่และเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยวที่ทยอยไปเที่ยวเรื่อย ๆ ทางผู้วิจัยสังเกตถึงลักษณะต้มไข่ของคุณลุงท่านนี้ ซึ่งเป็นตะกร้าไม้ไผ่ก้นลึก วางไข่ได้หลายฟอง (ภาพที่ 4-57) อย่างไรก็ตาม ระดับพุน้ำร้อนไหลออกมาจากแหล่งกำเนิดมีระดับขึ้น การต้มไข่ในลักษณะก้นลึก จะทำให้ไข่สุกไม่ทั่วถึง และ สุกไม่พร้อมกันเวลาเดียวกัน ผู้วิจัยจึงแนะนำให้คุณลุงไปสานตะกร้าที่สามารถบรรจุไข่ได้ในปริมาณที่เท่ากันและสุกทั่วถึงและพร้อมกัน ผลการติดตามผลงานแสดงดังภาพที่ 4-58 นั้นแสดงถึงภูมิปัญญาและความสามารถของชาวพื้นถิ่น ซึ่งพร้อมที่จะได้รับคำแนะนำและสามารถต่อยอดผลงานได้อย่างยอดเยี่ยม

ลักษณะของไผ่ที่ต้ม ณ อุณหภูมิต่าง ๆ ในพื้นที่บ่อพุน้ำร้อนเมืองแปง แสดงดังภาพที่ 4-60 คุณสมบัติทางกายภาพและเคมีของพุน้ำร้อนเมืองแปง แสดงในตารางที่ 4-5 กล่าวคือ เป็นพุน้ำร้อน มีองค์ประกอบของแร่ประโยชน์ของการอาบแช่พุน้ำร้อนเมืองแปง คือ น้ำพุร้อนธรรมชาติซัลเฟต น้ำจากน้ำพุร้อนธรรมชาติซัลเฟตนั้น ได้ถูกเรียกว่า “น้ำสำหรับบำบัดแผลและรอยฟกช้ำ” สำหรับด้านการรักษาผิว น้ำพุร้อนธรรมชาติซัลเฟตนั้นมีผลช่วยในการต่อต้านริ้วรอย การต้านเชื้อแบคทีเรียและช่วยป้องกันผิว จะช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นและความอ่อนเยาว์ให้ผิว ช่วยลดอาการผื่นคัน โรคสะเก็ดเงิน โรคผิวหนัง รังแค กลาก และ หูด (<https://www.panasonic.com/th/consumer/aspire/vol407/dogo-onsen/onsen-skincare-method.html>)

ภาพที่ 4-56 สภาพพื้นที่บริเวณบ่อพุร้อนเมืองแปง

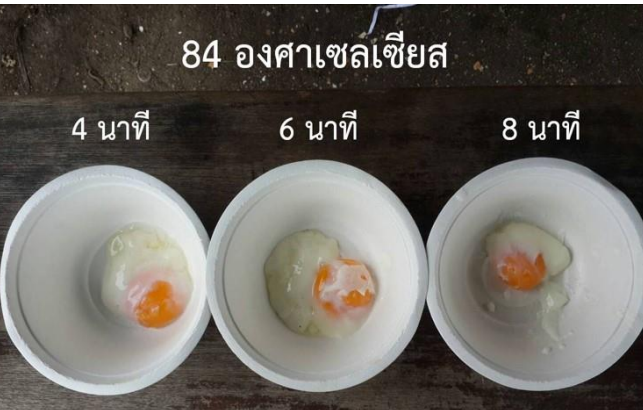
ภาพที่ 4-57 ตะกร้าสานรูปแบบเก่า

ภาพที่ 4-58 ตะกร้าสานรูปแบบใหม่

ทีมผู้วิจัยได้ทดลองวัดอุณหภูมิของน้ำที่ไหลจากบ่อน้ำร้อนมาตามร่องน้ำคอนกรีตที่สร้างขึ้น เพื่อทราบอุณหภูมิที่เหมาะสมในการให้นักท่องเที่ยวสามารถนั่งแช่เท้าได้ ดังแสดงในภาพที่ 4-60 ซึ่งพบว่าอยู่ในช่วงท้าย ๆ ของร่องน้ำที่สามารถนั่งแช่เท้าได้ โดยไม่ต้องใช้น้ำธรรมชาติจากแหล่งอื่นมาผสมเพื่อลดอุณหภูมิแต่อย่างใด

นอกจากนี้ทางกรมทรัพยากรน้ำบาดาลได้ทำการเจาะบ่อน้ำบาดาลระดับลึก 197 เมตร (ภาพที่ 4-61) ในพื้นที่ใกล้เคียงบ่อน้ำร้อนเมืองแปง มีระยะห่างประมาณ 50 เมตร ซึ่งพบว่าเป็นบ่อน้ำบาดาลร้อน มีอุณหภูมิประมาณ 86 องศาเซลเซียส ต้องปั๊มออกตลอดเวลา โดยไม่ได้ใช้ประโยชน์แต่อย่างใด ซึ่งผู้วิจัยมองถึงปริมาณน้ำมหาศาลที่สูญเสียออกไป สามารถนำไปสู่การให้บริการเรื่องการอาบแช่น้ำร้อนได้ โดยข้าง ๆ กัน นั้น มีน้ำบาดาลระดับตื้น ซึ่งเป็นน้ำบาดาลเย็น ลึกประมาณ 3 เมตร (ภาพที่ 4-62) สามารถนำมาผสมเพื่อปรับอุณหภูมิให้เหมาะสมกับการอาบแช่ ได้

69 องศาเซลเซียส 4 นาที 6 นาที 8 นาที 	ไข่อ่อนชิ้น รับประทานกับซอสและพริกไทย
84 องศาเซลเซียส 4 นาที 6 นาที 8 นาที 	ไข่ลวก รับประทานกับซอสและพริกไทย
95 องศาเซลเซียส 4 นาที 6 นาที 8 นาที 	ไข่ยางมะตูม จนถึง ไข่ต้ม รับประทานกับซอสและพริกไทย
ภาพที่ 4- 59 ลักษณะไข่ที่ต้ม ณ อุณหภูมิต่าง ๆ ของพุ่น้ำร้อนเมืองแปง	

ตารางที่ 4-5 คุณสมบัติทางกายภาพและเคมีของพุน้ำร้อนเมืองแปง

ลำดับที่	คุณสมบัติที่สำคัญ	บ่อน้ำร้อนเมืองแปง	ประโยชน์และความสำคัญ
1	ความเป็นกรด-ด่าง	8.48	ค่าพีเอชของน้ำในบ่อน้ำพุร้อนหนักไปทางด่าง จะช่วยให้ผิวหนังนุ่มและช่วยชะลอการเกิดริ้วรอย
2	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)	95	- รักษาโรคปวดวิธประสาท และโรคปวดข้อ การอาบน้ำพุร้อนเป็นประจำจะช่วยในการฟื้นฟูสมรรถภาพ - ความร้อนของพุน้ำร้อนจะช่วยให้เลือดลมไหลเวียนดี ขยายรูขุมขน มีผลให้ขจัดสิ่งสกปรกในผิวหนังได้
5	โซเดียม (Na^+) (มิลลิกรัมต่อลิตร)	62.35	ช่วยให้ผิวพรรณเปล่งปลั่ง
6	โพแทสเซียม (K^+) (มิลลิกรัมต่อลิตร)	4.28	- ช่วยรักษาสมดุลความเป็นกรด-ด่างของร่างกาย - ช่วยในปฏิกิริยาการเผาผลาญอาหาร - ช่วยบำรุงและควบคุมความชุ่มชื้นของเซลล์ผิว
7	แคลเซียม (Ca^{2+}) (มิลลิกรัมต่อลิตร)	0.06	- ช่วยปรับสภาพความสมดุลของผิวไม่ให้เกิดความแห้งกร้าน - ช่วยฟื้นฟูสภาพผิว
8	แมกนีเซียม (Mg^{2+}) (มิลลิกรัมต่อลิตร)	0.03	- ช่วยต้านความเหนื่อยล้าของผิว - สร้างและซ่อมแซมเซลล์ผิวที่เสื่อมสภาพไป
9	ซัลเฟต (SO_4^{2-}) (มิลลิกรัมต่อลิตร)	21.94	กำมะถันที่มีในน้ำเป็นแร่ธาตุสำคัญ ช่วยรักษาโรคผิวหนังได้
11	คาร์บอเนต (CO_3^{2-}) (มิลลิกรัมต่อลิตร)	6.90	ช่วยลดการอักเสบของผิวหนัง
12	ไบคาร์เนต (HCO_3^-) (มิลลิกรัมต่อลิตร)	202.52	ช่วยลดกรดในกระเพาะอาหาร
13	คลอไรด์ (Cl^-) (มิลลิกรัมต่อลิตร)	5.64	ทำความสะอาดผิวได้ลึกถึงรูขุมขน

ภาพที่ 4-60 จุดวัดอุณหภูมิตามจุดต่าง ๆ ในบริเวณบ่อน้ำร้อนเมืองแปง

ภาพที่ 4-61 บ่อน้ำบาดาลระดับลึก 192 เมตร ในบริเวณบ่อพุร้อนเมืองแปง

ภาพที่ 4-62 บ่อน้ำบาดาลตื้น ลึก 3 เมตร ในบริเวณบ่อพุร้อนเมืองแปง

4.9 รูปแบบการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองแปงเชิงโยงลำน้ำปาย

ชาวบ้านตำบลเมืองแปงในอดีตมีการดำรงชีพด้วยการเข้าป่าล่าสัตว์ ชาวบ้านมีทักษะเชี่ยวชาญในการดำรงชีพในป่า ซึ่งถ่ายทอดวิถีชีวิตมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน ต่อมาเมื่อรายได้ทางด้านการเกษตรสูงขึ้น จึงหันประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยปลูกกระเทียม และ ถั่วหลวง เป็นหลัก ผสมผสานข้าวโพดและข้าวเหนียวบางส่วน นอกจากนี้ยังมีการให้บริการท่องเที่ยวล่องแก่งลำน้ำปาย ซึ่งมีตลอดทั้งปีและไม่สม่ำเสมอเนื่องจากยังไม่มีมีการประชาสัมพันธ์และชาวบ้านเกือบทั้งหมดมีรายได้หลักจากการทำเกษตรเพียงอย่างเดียว ปี 2560 น้ำท่วมแปลงเกษตรสร้างความเสียหายและสูญเสียเป็นจำนวนมาก และได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่องในปลายปี 2560 ราคากระเทียมตกต่ำ ชาวบ้านเริ่มมองเห็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากอาชีพเกษตรกรรม กอปรกับนโยบายรัฐบาลที่ได้ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและการบิน และ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ก็จัดอยู่ในกลุ่มเมืองรองของการท่องเที่ยวที่ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมมาท่องเที่ยว โดยเฉพาะที่อำเภอปาย ซึ่งมีบรรยากาศเย็นสบาย ทะเลหมอก และ มีแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนหลายแหล่ง

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปายคือการท่องเที่ยววิถีเกษตร ประกอบด้วยวิถีกระเทียม และ วิถีถั่วเหลือง สรุปได้ดังนี้

1. **วิถีกระเทียม** จะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนเมษายน นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในช่วงวิถีกระเทียม จะได้พบกับสวนกระเทียมเขียวชะอุ่มไปทั่วท้องทุ่งและจะได้พบการสวนกระเทียมแบบตาหมากรุก โดยแต่ละแปลงจะมีคั่นกันสูงเพื่อกันน้ำให้ขังอยู่ในแปลงกระเทียมและค่อย ๆ ซึมผ่านลงไปในดิน เนื่องจากกระเทียมชอบความชื้น เมื่อมองจากที่สูงหรือจุดชมวิวจะเห็นภาพแปลงปลูกกระเทียมเป็นตาหมากรุกกระจายไปทั่วทั้งพื้นที่ตำบลเมืองแปง สำหรับการล่องแก่งในลำน้ำปายช่วงวิถีกระเทียม ระดับน้ำในลำน้ำจะตื้น โขดหินโผล่ ลำน้ำไหลเอื่อย ๆ เนื่องจากเข้าสู่หน้าแล้ง การล่องแก่งวิถีกระเทียม จะพบว่าราบเรียบและการล่องแก่งระดับ 2 และ 3 จะพบได้เป็น ช่วง ๆ เหมาะสำหรับผู้สูงอายุ และ เด็กนักเรียนมาทัศนศึกษา เนื่องจากมีความปลอดภัยสูง และตื่นต้นจากการล่องแก่งระดับ 2 และ 3 เป็นช่วง ๆ กระแสน้ำไม่รุนแรงเชี่ยวกราก และมีเวลาเรียนรู้ระบบธรรมชาติทั้งสองฝั่งริมน้ำ และช่วงที่ระดับน้ำตื้น ๆ สามารถลงว่ายน้ำและลอยตัวได้ ผลผลิตสินค้าในช่วงวิถีกระเทียม คือ กระเทียมแห้ง และ กระเทียมดอง

2. **วิถีถั่วเหลือง** จะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในช่วงวิถีกระเทียม จะได้พบกับสวนถั่วเหลือง จะเหลืองไปทั่วท้องทุ่งเมื่อถึงช่วงเก็บเกี่ยว สำหรับการล่องแก่งในลำน้ำปายช่วงวิถีถั่วเหลือง ระดับน้ำในลำน้ำจะลึก โขดหินโผล่เป็นช่วง ๆ ลำน้ำไหลเร็วและเชี่ยวกรากเป็นช่วง ๆ เนื่องจากเข้าสู่ฤดูฝน การล่องแก่งในช่วงนี้จะพบว่าตื่นเต้นและการล่องแก่งระดับ 3 และ 4 จะพบได้เป็นช่วง ๆ การล่องแก่งในวิถีถั่วเหลือง จะเหมาะสำหรับนิสิตนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป ที่ต้องการสัมผัสประสบการณ์ตื่นเต้นและผจญภัย และมีความสามารถในการดูแลตัวเองในเรื่องความปลอดภัยได้ เนื่องจากจะพบการล่องแก่งระดับ 3 และ 4 เป็นช่วง ๆ กระแสน้ำบางช่วงรุนแรงและเชี่ยวกราก ไหลแรงและเร็ว ผลผลิตสินค้าในช่วงวิถีถั่วเหลือง คือ เมล็ดถั่วเหลือง และ ถั่วเน่าแผ่น สำหรับนำไปประกอบอาหาร เช่น น้ำพริกถั่วเน่า หรือ แกงถั่วเน่า เป็นต้น

กิจกรรมล่องแก่งแม่น้ำปาย ท่องเที่ยวสถานที่สำคัญและน่าสนใจในตัวตำบลเมืองแปง และ เดินทางไปทำกิจกรรมที่บ่อพุร้อนเมืองแปง พบว่า มี 3 กลุ่มกิจกรรมใหญ่ในการท่องเที่ยวบ่อพุร้อนเมืองแปง เชื่อมโยงลำน้ำปาย (ภาพที่ 4-63 ถึง 4-65) กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 1 คือ การล่องแก่งแม่น้ำปาย มีระยะทางการล่องแก่งในแม่น้ำปาย 10 กิโลเมตร และ นั่งรถกระบะกลับหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมล่องแก่ง 25 กิโลเมตร มีจุดชมวิวยะหว่างการล่องแก่ง อย่างน้อย 13 จุด ระยะเวลาการล่องแก่งประมาณ 6 ชั่วโมง กล่าวคือ ล่องแก่งขาไปประมาณ 2 ถึง 3 ชั่วโมง และพักรับประทานอาหารกลางวัน 1 ชั่วโมง และ เดินทางกลับด้วยรถยนต์ ประมาณ 2 ชั่วโมง

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 2 คือ การชมวิวนาในตำบลเมืองแปง ซึ่งมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และศักการะเพื่อความเป็นสิริมงคล 4 จุด คือ พระพุทธรูปเมืองแปง วัดใหม่เมืองแปง วัดศรีวิชัย และพระธาตุขี้มังคล และ จุดชมวิวิทิวทัศน์ ความสวยงามของตัวตำบลเมืองแปง 3 จุด คือ จุดชมวิวมืองแปง สวนส้มสุมาลี และ สวนรุกขชาติเมืองแปง ซึ่งสวนอนุรักษ์พื้นไม้พื้นถิ่นหายาก ซึ่งระยะห่างระหว่างจุดชมวิวยู่ในรัศมีการท่องเที่ยว ประมาณ 2 กิโลเมตร

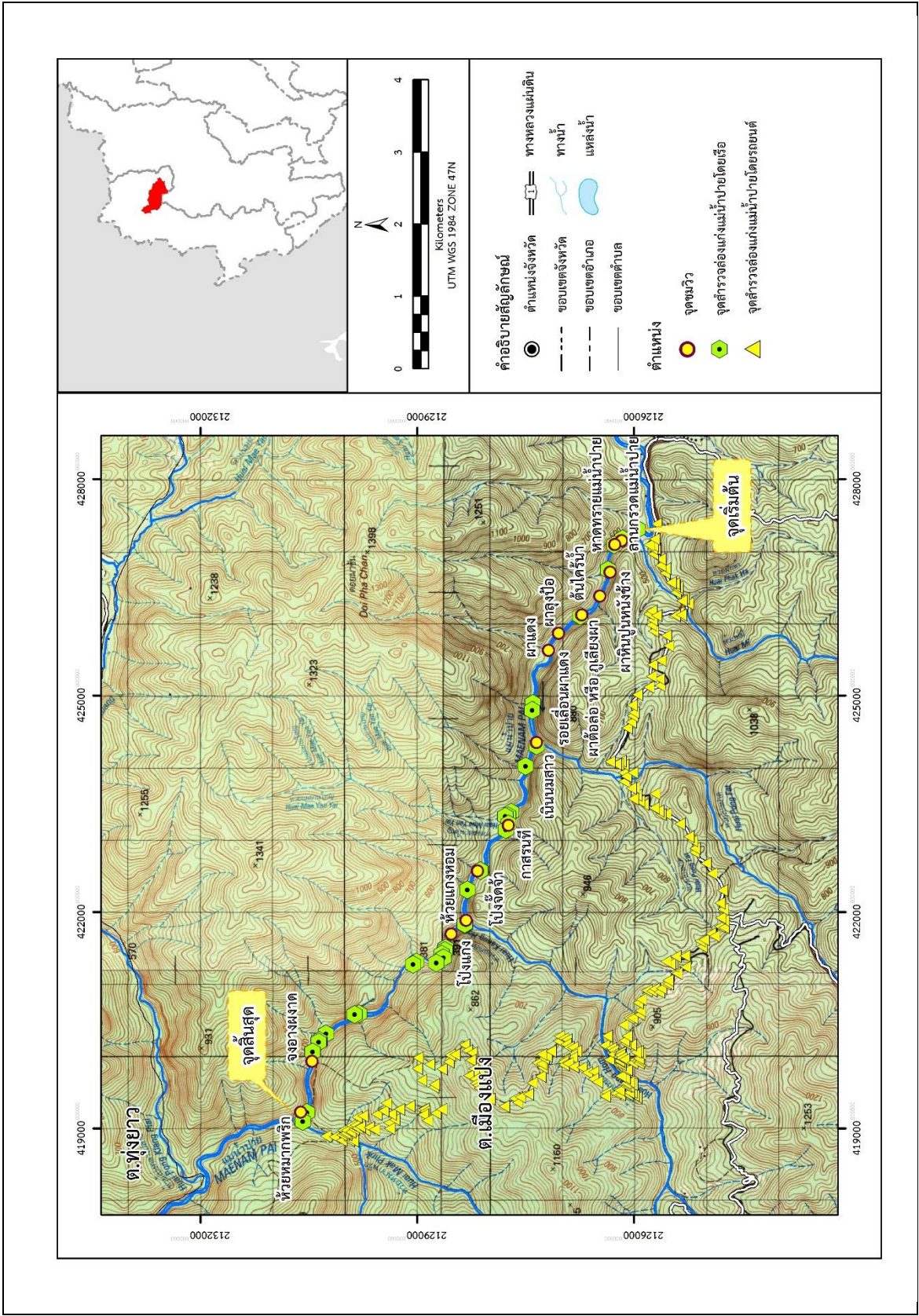
กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 3 คือ บ่อพุร้อนเมืองแปง เป็นจุดที่สามารถนั่งพักผ่อนหย่อนใจ มีกิจกรรมต้มไข่ และเสริมกิจกรรมอาบแช่ และ นวดแผนโบราณ

กิจกรรมล่องแก่งแม่น้ำปาย อยู่ห่างจากจุดชมวิวมืองแปง ประมาณ 5.7 กิโลเมตร และ ห่างจากบ่อพุร้อนประมาณ 10.4 กิโลเมตร และจุดชมวิวมืองแปงห่างจากบ่อพุร้อนประมาณ 4.6 กิโลเมตร

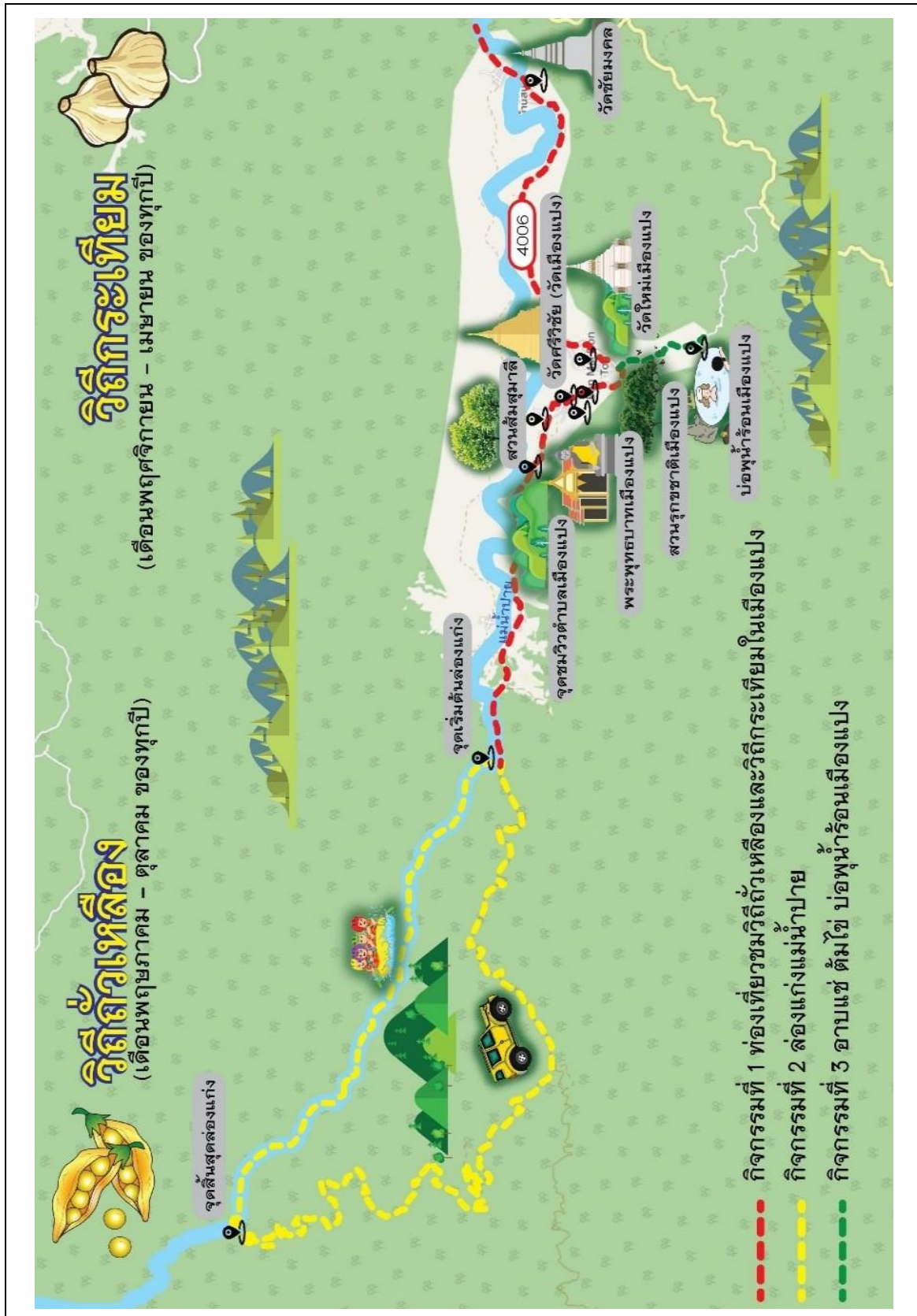
ดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 เส้นทางกิจกรรมหลักคือ

เส้นทางที่ 1 กิจกรรมท่องเที่ยวที่ 1 รวมกับกิจกรรมท่องเที่ยวที่ 3 กิจกรรมการล่องแก่งและการท่องเที่ยวบ่อพุร้อนเมืองแปง ใช้ระยะเวลา 1 วัน เต็มเวลา และกลับไปพักที่ อำเภอปาย

เส้นทางที่ 2 กิจกรรมท่องเที่ยวที่ 2 รวมกับกิจกรรมท่องเที่ยวที่ 3 กิจกรรมการท่องเที่ยวจุดชมวิวมืองแปงและท่องเที่ยวบ่อพุร้อน ใช้ระยะเวลา ครึ่งวัน และ เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบ่อพุร้อนแหล่งอื่น ก่อนกลับไปพักที่อำเภอปาย

ภาพที่ 4-63 แผนที่ภูมิประเทศจุดท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย

ภาพที่ 4-64 แสดงรูปแบบการท่องเที่ยวพญาน้ำร้อนเมืองแปงเชิงโยงลำน้ำปาย

4.10 กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการนักสื่อความหมาย ชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐและองค์กร เอกชน

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพและธรณีนีเวศของแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนเมืองแปงและแม่น้ำปาย ได้นำมาออกแบบลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย โดยจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย ภายใน 1 วัน สื่อประชาสัมพันธ์คู่มือนักท่องเที่ยว และคู่มือเส้นทางเรียนรู้ธรรมชาติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย ภายใน 1 วัน สำหรับนักสื่อความหมาย และ นักท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการนักสื่อความหมาย ชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐและองค์กรเอกชน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นเมืองแปง ความรู้ทางด้านธรณีนีเวศของพุร้อนเมืองแปงและแม่น้ำปาย สื่อประชาสัมพันธ์คู่มือนักท่องเที่ยว คู่มือเส้นทางเรียนรู้ธรรมชาติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย และสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายใน 1 วัน ดังแสดงในภาพที่ 4-66 ผู้เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ นักสื่อความหมายท้องถิ่นซึ่งทำหน้าที่เป็นกัปตันในการนำล่องแก่ง เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท) จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชาสัมพันธ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน บริษัททัวร์ในอำเภอปาย และ ประชาชนผู้สนใจ และได้จัดกิจกรรมล่องแก่งร่วมกันเพื่อทดสอบรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย ดังแสดงในภาพที่ 4-67

ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม จากธุรกิจท่องเที่ยวในอำเภอปาย เสนอแนะว่า ก่อนล่องแก่ง ควรอบรมและให้ความรู้ถึงวิธีล่องแก่งและการปฏิบัติตัวขณะล่องแก่งและแก้ไขสถานการณ์เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ก่อนทุกครั้งเมื่อนำนักท่องเที่ยวล่องแก่ง และ แนะนำเรื่องความแข็งแรง และ ความสะอาดของอุปกรณ์ชูชีพ สำหรับผู้อำนวยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท) จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชาสัมพันธ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพิ่งเคยมาล่องแก่งที่แม่น้ำปายเป็นครั้งแรก ได้แสดงความคิดเห็นว่า การล่องแก่งแม่น้ำปาย ไม่รุนแรง เชี่ยวกราด พักผ่อนแบบสบาย ๆ เหมาะสำหรับน่านิสิตนักศึกษาที่มาเรียนรู้ด้านธรณีนีเวศสองฝากฝั่งแม่น้ำปาย ปลอดภัย และ ร่มรื่น และได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า การพัฒนาพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย ควรคงความเป็นธรรมชาติไว้ให้มากที่สุด การพัฒนาส่งเสริมได้แต่อย่าเปลี่ยนแปลงจนไม่เหลือความเป็นธรรมชาติที่บริสุทธิ์หายากของพุร้อน การสร้างอาคารสถานที่ต้องสอดคล้องกับธรรมชาติ ไม่ควรเอาความเจริญของสังคมเมืองไปใส่ไว้ในความเป็นธรรมชาติของสถานที่ และ ควรพัฒนาส่งเสริมชุมชน ให้มีความรู้ให้เข้าใจถึงความสำคัญของพื้นที่ที่ต้องช่วยกันอนุรักษ์ความสดใหม่ความเป็นต้นแบบธรรมชาติไว้ในตำบลเมืองแปง

จากการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการนักสื่อความหมาย ชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐและองค์กรเอกชน ประชาสัมพันธ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้รายงานข่าวและประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย ผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานสำนักประชาสัมพันธ์เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่ (<http://region3.prd.go.th/ct/news/viewnews.php?ID=190106204153>) ดังแสดงในภาพที่ 4-68

ภาพที่ 4-66 กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการนักสื่อความหมาย ชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐและองค์กรเอกชน
ในวันที่ 5 -7 มกราคม 2562 ที่ อบต. ตำบลเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาพที่ 4-67 กิจกรรมล่องแก่งลำน้ำปายร่วมกับ นักสื่อความหมาย ชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐและองค์กร
เอกชน ในวันที่ 6 มกราคม 2562 ที่ อบต. ตำบลเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

7/26/2019

บ่อขุนน้ำร้อนเมืองแปงและกิจกรรมล่องแพยางลำน้ำปาย ที่บ้านเมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน

สำนักประชาสัมพันธ์เขต 3 เชียงใหม่

6 มกราคม 2562 / 20:41:53

บ่อขุนน้ำร้อนเมืองแปงและกิจกรรมล่องแพยางลำน้ำปาย ที่บ้านเมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน จะช่วยสร้างรายได้แก่ชาวบ้านเมืองแปง

บ่อขุนน้ำร้อนเมืองแปงและกิจกรรมล่องแพยางลำน้ำปาย ที่บ้านเมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน จะช่วยสร้างรายได้แก่ชาวบ้านเมืองแปง

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ กับต้นเรือในการล่องแพยาง ในลำน้ำปาย ที่ อบต. เมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน เพื่อให้กัปตันเรือมีความรู้ ความสามารถในการเล่าเรื่องแก่นักท่องเที่ยวระหว่างล่องเรือยางในลำน้ำปาย ซึ่งจะให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และเพลิดเพลินพร้อมความสนุกสนาน จากนั้นเป็นการฝึกปฏิบัติเล่าเรื่องที่นำเสนองานระหว่างล่องแพยางจากบ้านเมืองแปง ไปถึงที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าลุ่มน้ำปายฝั่งซ้าย ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร เช่น ผาหินปูนหงษ์ช้าง ซึ่งบ่งบอกว่าสถานที่แห่งนี้เคยเป็นทะเลมาก่อน ผาต้อสลอด ซึ่งเป็นผาที่มีรอยเลื่อนเห็นได้อย่างชัดเจน รวมทั้งต้นไม้หายากที่อยู่ 2 ฝั่งลำน้ำปาย โดยใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง 30 นาทีถึง 3 ชั่วโมง โดยล่องแพยางได้ตั้งแต่เดือนกรกฎาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ นอกจากการล่องแพยาง บ้านเมืองแปงยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่น่าสนใจคือ บ่อขุนน้ำร้อน ซึ่งมีอุณหภูมิประมาณ 70 ถึง 95 องศาเซลเซียส มีกิจกรรมต้มไข่ในน้ำแร่ แชเท้าเพื่อสุขภาพ ในอนาคตสามารถพัฒนาเป็นสถานที่อาบน้ำแร่เพื่อสุขภาพ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ได้แก่ จุดชมวิวมองเห็นแปลงกระเทียมเป็นบริเวณกว้าง ซึ่งเป็นกระเทียมน้ำแร่ จากบ่อขุนน้ำร้อน ผลผลิตทางการเกษตรที่สร้างรายได้หลักแก่ชาวบ้าน นอกจากนั้นยังมีพระพุทธรูปบาทเมืองแปงและวัดศรีวิชัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้รับทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติเพื่อการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนบ่อขุนน้ำร้อน กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา เพื่อนำผลวิจัยมาสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวแก่ชุมชน

ข่าวโดย : วาสนา ชาวสุภวัฒน์ ภาพ
บรรณาธิการ : วาสนา ไช้แก้ว ปชส.จ.แม่ฮ่องสอน
หน่วยงาน : ส.ปชส.แม่ฮ่องสอน
อ่าน : 146

แชร์ 0

LINE 11

Tweet

จัดทำและบริหารระบบ โดย ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

สำนักประชาสัมพันธ์เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่

49 ถนนประชาธิปไตย ตำบลช้างค้ำ อำเภอเมือง เชียงใหม่ 50-100

โทร. 0-5328-3734 / แฟกซ์ 0-5328-3738

ภาพที่4-68 ประชาสัมพันธ์การอบรมผู้สื่อความหมายท้องถิ่นในการล่องแพยาง ลำน้ำปาย

ที่มา <http://region3.prd.go.th/ct/news/viewnews.php?ID=190106204153>

4-84

4.11 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย

การศึกษาสภาพทั่วไป ปัญหาการจัดการ ความต้องการการพัฒนา และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย เป็นข้อมูลที่สำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย ผู้วิจัยได้ดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ จัดทำแบบสอบถาม และ นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การจัดทำแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประเภทในด้านต่างๆ 6 ด้าน คือ ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการปรับปรุงโปรแกรมการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยว ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลผู้ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น/ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง จำนวนทั้งสิ้น 28 คน และ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน นอกจากนี้แบบสอบถามยังมีส่วนของคำถามปลายเปิดเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ให้ความคิดเห็นข้อสังเกตหรือข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แบบสอบถามใช้มาตรวัดแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยกำหนดค่าคะแนนเป็น 1 ถึง 5 ซึ่งหมายถึง ต่ำระดับพึงพอใจน้อยที่สุดถึงระดับพึงพอใจมากที่สุดตามลำดับ สำหรับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวมีเกณฑ์ประเมินผลและความหมายของระดับคะแนนดังนี้ คือ 1.00 – 1.50 หมายถึงน้อยที่สุด 1.51 – 2.50 หมายถึงน้อย 2.51 – 3.50 หมายถึงปานกลาง 3.51 – 4.50 หมายถึงมาก และ 4.51 – 5.00 หมายถึงมากที่สุด

4.11.1 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย

4.11.1.1 กลุ่มตัวอย่าง เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลผู้ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น/ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

ตารางที่ 4-6 แสดงข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลผู้ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น/ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 17 คน พบว่า เป็นชาย 7 คน และ หญิง 10 คน คิดเป็นร้อยละ 41.2 และ 58.8 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 41 – 50 ปี รองลงมาคือ ช่วงอายุ 31 – 40 ปี มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับ

ประถมศึกษาจนถึงสูงกว่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม ข้าราชการ ธุรกิจส่วนตัว และ พนักงานบริษัท มีระดับเงินเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท จนถึง มากกว่า 50,000 บาท รายละเอียดผลการประเมิน
แนวทางในการพัฒนาพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปายในภาพรวมและด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังตารางที่
4-7 สามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

ตารางที่ 4-6 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลผู้ดูแลรับผิดชอบแหล่ง
ท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น/ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	7	41.2
หญิง	10	58.8
รวม	17	100.0
อายุ		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	-	
21 – 30 ปี	4	23.5
31 – 40 ปี	5	29.4
41 – 50 ปี	7	41.2
51 – 60 ปี	1	5.9
มากกว่า 60 ปี	-	
รวม	17	100.0
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ระดับประถมศึกษา	1	5.9
ระดับมัธยมศึกษา/ปวช./ปวส.	7	41.2
ระดับปริญญาตรี	6	35.3
สูงกว่าปริญญาตรี	3	17.6
รวม	17	100.0
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	-	
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4	23.5
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	4	23.5
พนักงานบริษัท/เอกชน	2	11.8
เกษตรกร	7	41.2
อื่น ๆ		
รวม	17	100.0
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	3	17.6
10,000 – 20,000 บาท	8	47.1
20,000 – 50,000 บาท	2	11.8
มากกว่า 50,000 บาท	4	23.5
รวม	17	100.0

ตารางที่ 4-7 ระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลผู้ดูแลรับผิดชอบ
แหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น/ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวต่อแนวทาง
พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย

แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	4.55	มากที่สุด
2. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4.53	มากที่สุด
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	4.51	มากที่สุด
4. ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว	4.57	มากที่สุด
5. ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว	4.42	มาก
6. ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว	4.42	มาก

ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 4.55 ระดับคะแนนมากที่สุด ที่จะต้องพัฒนาในลำดับต้น ๆ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ควรมีการปรับปรุงแก้ไขความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ให้มีความสมบูรณ์แบบทางสภาพธรรมชาติ ดูแลรักษาความสะอาดสถานที่/วัสดุและอุปกรณ์ ที่ใช้ให้บริการนักท่องเที่ยว ตลอดจนปรับปรุงอาคารและสิ่งก่อสร้าง ให้มีความสวยงามและกลมกลืนกับธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ในระดับคะแนนมากที่สุด และเห็นว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นและให้เป็นที่ยอมรับในการมาเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยวชาวไทยหรือชาวต่างชาติมากขึ้น และ ควรปรับปรุงการตกแต่งสถานที่รอบ ๆ ให้มีความสวยงามและสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ในระดับคะแนนมาก

นักท่องเที่ยวเสนอแนะว่า ควรให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าอย่างอื่น ดังนั้นจึงควรรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงามตามธรรมชาติเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมีการบอกต่อและมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวในจำนวนที่เพิ่มขึ้น

ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 4.53 ระดับคะแนนมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ควรมีป้ายบอกทางหรือป้ายนำทางในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน มีการจัด/เพิ่มข้อมูลในอินเทอร์เน็ตที่ช่วยในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว และปรับปรุงแก้ไขพื้นที่จอดรถให้กว้างขวางสะดวกสบายและเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ในระดับคะแนนมากที่สุด และแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกว่า ควรปรับปรุงสภาพเส้นทางให้เอื้ออำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวให้มีความปลอดภัยในการเดินทาง สามารถเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล ในระดับคะแนนมาก

จากการสำรวจพื้นที่เมืองแปงพบว่า สภาพถนนในการเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพดี เป็นถนนลาดยาง และ ถนนคอนกรีต จนถึงพุน้ำร้อนเมืองแปง สามารถใช้ยานพาหนะประเภทต่างๆ ในการ

เข้าถึง แต่ยังไม่ปลอดภัย นักท่องเที่ยวที่ไม่คุ้นชินกับเส้นทางเนินลอนลาด อาจประสบอุบัติเหตุได้ง่าย ส่วนมีป้ายบอกทาง/ชี้ทาง ยังไม่ชัดเจนสมบูรณ์ หากนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งได้สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดอรรถรสในการท่องเที่ยว

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 4.51 ระดับคะแนนมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า พุน้ำร้อนเมืองแปงควรปรับปรุงแก้ไขสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องสุขา/ห้องอาบน้ำ/บ่ออาบน้ำบริการสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เพื่อความสะดวกและความปลอดภัย และ ปรับปรุงแก้ไขห้องสุขา/ห้องอาบน้ำ มีสภาพที่ดี สะอาด และเพียงพอกับนักท่องเที่ยว ในระดับคะแนนมากที่สุด ควรมีการจัด/เพิ่มการบริการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอกับนักท่องเที่ยว มีการจัด/เพิ่มบ่อน้ำเย็น หรือน้ำประปา เพื่อสลับหรือผสมกับการแช่/อาบพุน้ำร้อน มีการจัด/เพิ่มร้านค้า สินค้า อาหาร และของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวเสนอแนะว่า แหล่งท่องเที่ยวควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น ลานจอดรถ ร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร ห้องน้ำและห้องอาบน้ำ ที่สะอาดรวมทั้งการรักษาความปลอดภัย เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมมากขึ้น

ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 4.57 ระดับคะแนนมากที่สุด ที่จะต้องพัฒนาในลำดับแรก ควรมีการจัด/เพิ่ม ป้ายนิเทศการหรือแผ่นพับแนะนำแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง สามารถสร้างวงจรเส้นทางท่องเที่ยวอื่นๆที่น่าสนใจ ทำให้เกิดเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยง มีการปรับอัตราค่าบริการ การเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว/ห้องอาบน้ำ/ห้องแช่น้ำ/บ่อแช่ส่วนตัวฯ ให้มีอัตราค่าบริการที่เหมาะสม และ มีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย ตลอดจน มีการจัดผู้สื่อความหมายนำเที่ยวสำหรับบริการนักท่องเที่ยว

ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว . พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 4.42 ระดับคะแนนมากที่สุด ควรมีการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมดำขาในพุน้ำร้อนธรรมชาติ และเส้นทางเรียนรู้ธรณีนิเวศพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย และควรมีการจัด/เพิ่ม กิจกรรมเสริมตามเทศกาลพิเศษต่างๆที่น่าสนใจ ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ควรมีการจัด/เพิ่ม เจ้าหน้าที่ให้บริการด้านส่งเสริมสุขภาพ มีอัธยาศัยดี ให้บริการดี มีความรู้และความสามารถ ให้เพียงพอต่อการให้บริการกับนักท่องเที่ยว และควรมีการจัด/เพิ่ม กิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยว ให้เพียงพอต่อการให้บริการกับนักท่องเที่ยว เช่น อาบแช่ การนวดแผนไทย ล่องแก่ง ปรับอัตราค่าบริการ กิจกรรมบริการด้านส่งเสริมสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสม

ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว . พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 4.42 ระดับคะแนนมากที่สุด สิ่งที่ต้องพัฒนาในลำดับแรกของด้านนี้คือ ควรปรับปรุงแก้ไขการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว มีการจัด/เพิ่มห้องพยาบาล ใกล้เคียงที่สามารถรองรับให้บริการนักท่องเที่ยวได้ ปรับปรุงแก้ไขสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไร้สาย ให้มีคุณภาพที่ดี ปรับปรุงแก้ไขสาธารณูปโภคพื้นฐาน

ทุกประเภทให้มีคุณภาพดีและมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำสะอาด ระบบการสื่อสารโทรคมนาคม มีการจัด/เพิ่ม จุดบริการตู้กดเงินสด ให้บริการนักท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 4-8 ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลผู้ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น/ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวต่อแนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย

แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ พึงพอใจ	ลำดับ
1. ด้านคุณค่าและสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว				
1. มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น และเป็นที่นิยมในการมาเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยวชาวไทยหรือชาวต่างชาติมากขึ้น	4.47	0.51	มาก	3
2. ปรับปรุงอาคารและสิ่งก่อสร้างให้มีความสวยงามและกลมกลืนกับธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว	4.53	0.51	มากที่สุด	2
3. ปรับปรุงการตกแต่งสถานที่ให้มีความสวยงามและสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว	4.47	0.62	มากที่สุด	3
4. ปรับปรุงแก้ไขความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ให้มีความสมบูรณ์แบบทางสภาพธรรมชาติ	4.76	0.44	มากที่สุด	1
5. ปรับปรุงการดูแลรักษาความสะอาดสถานที่/วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ให้บริการนักท่องเที่ยว	4.53	0.51	มากที่สุด	2
2. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว				
1. ปรับปรุงสภาพเส้นทางให้อำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวให้มีความปลอดภัยในการเดินทางสามารถเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล	4.41	0.51	มาก	4
2. มีป้ายบอกทางหรือป้ายนำทางในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน	4.71	0.47	มากที่สุด	1
3. มีการจัด/เพิ่มข้อมูลในอินเทอร์เน็ตที่ช่วยในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว	4.59	0.51	มากที่สุด	2
4. มีการจัด/เพิ่มการบริการรถโดยสารหรือรถรับจ้าง รับ/ส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4.41	0.62	มาก	4
5. ปรับปรุงแก้ไขพื้นที่จอดรถให้กว้างขวางสะดวกสบายเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	4.53	0.51	มากที่สุด	3

ตารางที่ 4-8 ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่
องค์การบริหารส่วนตำบลผู้ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น/
ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวต่อแนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพ
น้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย (ต่อ)

แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ พึงพอใจ	ลำดับ
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก				
1. ปรับปรุงแก้ไขห้องสุขา/ห้องแช่น้ำ มีสภาพที่ดี สะอาด และ เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว	4.65	0.49	มากที่สุด	2
2. มีการจัด/เพิ่มบริการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในแหล่ง ท่องเที่ยว และบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว เพียงพอนักท่องเที่ยว	4.47	0.51	มาก	3
3. ปรับปรุงแก้ไขสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องสุขา/ห้องแช่น้ำ/ บ่อน้ำบริการสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เพื่อ ความสะดวกและความปลอดภัย	4.71	0.47	มากที่สุด	1
4. มีการจัด/เพิ่มบ่อน้ำเย็น หรือ น้ำประปา เพื่อสลับหรือผสม กับการแช่/อาบพุร้อน	4.41	0.51	มาก	3
5. มีการจัด/เพิ่มร้านค้า สินค้า อาหาร และของที่ระลึก สำหรับ นักท่องเที่ยวทั้งในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียงแหล่ง ท่องเที่ยว	4.29	0.59	มาก	4
4. ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว				
1. มีการจัดผู้สื่อความหมายนำเที่ยวสำหรับบริการนักท่องเที่ยว	4.53	0.72	มากที่สุด	3
2. มีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อน เมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย	4.53	0.62	มากที่สุด	3
3. ปรับอัตราค่าบริการ การเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว/ห้องอาบน้ำ/ ห้องแช่น้ำ/บ่อน้ำส่วนตัว ให้มีอัตราค่าบริการที่เหมาะสม	4.59	0.51	มากที่สุด	2
4. มีการจัด/เพิ่ม ป้ายนิเทศการหรือแผ่นพับแนะนำแหล่ง ท่องเที่ยวใกล้เคียง สามารถสร้างวงจรเส้นทางท่องเที่ยวอื่นๆ ที่น่าสนใจ ทำให้เกิดเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยง	4.65	0.61	มากที่สุด	1
5. ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว				
1. มีการจัด/เพิ่ม กิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยว ให้เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น อาบแช่ การ นวดแผนไทย ล่องแก่ง	4.35	0.93	มาก	4
2. มีการจัด/เพิ่ม เจ้าหน้าที่ให้บริการด้านส่งเสริมสุขภาพ มี อัธยาศัยดี ให้บริการดี มีความรู้และความสามารถ ให้เพียงพอ ต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	4.41	0.62	มาก	3

ตารางที่ 4-8 ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่
องค์การบริหารส่วนตำบลผู้ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น/
ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวต่อแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพ
น้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย (ต่อ)

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ พึงพอใจ	ลำดับ
3. มีการจัดกิจกรรม ที่น่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยว เช่น กิจกรรม ดำน้ำในพุร้อนธรรมชาติ และเส้นทางเรียนรู้ธรณีนิเวศพุน้ำ ร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย	4.53	0.62	มากที่สุด	1
4. ปรับอัตราค่าบริการ กิจกรรมบริการด้านส่งเสริมสุขภาพใน แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสม	4.35	0.61	มาก	4
5. มีการจัด/เพิ่ม กิจกรรมเสริมตามเทศกาลพิเศษต่างๆที่ น่าสนใจ ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว	4.47	0.62	มาก	2
6. ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว				
1. ปรับปรุงแก้ไขสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทให้มีคุณภาพ ดีและมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุก ช่วงเวลา ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำสะอาด ระบบการสื่อสาร โทรคมนาคม	4.41	0.80	มาก	3
2. ปรับปรุงแก้ไขสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไร้สาย ให้มี คุณภาพที่ดี	4.47	0.94	มาก	2
3. มีการจัด/เพิ่ม จุดบริการตู้กดเงินสด ให้บริการนักท่องเที่ยวที่ ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยว	4.24	0.90	มาก	4
4. ปรับปรุงแก้ไขการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่แหล่ง ท่องเที่ยว	4.53	0.62	มาก	1
5. มีการจัด/เพิ่มห้องพยาบาล ใกล้เคียงที่สามารถรองรับ ให้บริการนักท่องเที่ยวได้	4.47	0.62	มาก	2

4.11.1.2 กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวพุร้อนเมืองแปง

แบบสอบถามที่ใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวพุร้อนเมืองแปง
เป็นแบบสอบถามที่ถามระดับความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวสถานภาพปัจจุบันของพุร้อนเมืองแปง ที่
เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมตามอัธยาศัย ยังไม่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ๆ ใด จำนวน 11
คน เป็นชาย 5 คน และ หญิง 6 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 และ 54.5 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีช่วงอายุต่ำกว่า
20 ปี รองลงมา มีช่วงอายุระหว่าง 41 – 50 ปี และ ช่วงอายุ 31 – 40 ปี มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับ
ประถมศึกษาจนถึงปริญญาตรี ประกอบอาชีพ นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ ธุรกิจส่วนตัว และ พนักงาน

บริษัท มีระดับเงินเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท จนถึง 50,000 บาท นิยมมาเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และขึ้นขอการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน สัปดาห์ละ 1 – 2 ครั้ง โดยเป็นการไปเที่ยวกับเพื่อนหรือไม่ก็กับครอบครัว ส่วนน้อยท่องเที่ยวคนเดียว ใช้เวลาท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในวันหยุดสุดสัปดาห์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ระยะเวลาในการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง เป็นการท่องเที่ยวในวันเดียว พาหนะที่ใช้เดินทางมาท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงคือ รถยนต์ส่วนตัว และ รถจักรยานยนต์ (ตารางที่ 4-9) รายละเอียดระดับความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวสถานภาพปัจจุบันของพุน้ำร้อนเมืองแปง สรุปได้ดังตารางที่ 4-10 – 4-11 สามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

ตารางที่ 4-9 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	5	45.5
หญิง	6	54.5
รวม	11	100.0
อายุ		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	4	36.4
21 – 30 ปี	1	9.1
31 – 40 ปี	2	18.2
41 – 50 ปี	3	27.2
51 – 60 ปี	1	9.1
มากกว่า 60 ปี	-	
รวม	11	100.0
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ระดับประถมศึกษา	2	18.2
ระดับมัธยมศึกษา/ปวช./ปวส.	4	36.4
ระดับปริญญาตรี	4	36.4
สูงกว่าปริญญาตรี	1	9.1
รวม	11	100.0
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	4	36.4
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	2	18.2
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	3	27.2
พนักงานบริษัท/เอกชน	2	18.2
เกษตรกร	-	-
รวม	11	100.0

ตารางที่ 4-9 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	4	36.4
10,000 – 20,000 บาท	6	54.5
20,000 – 50,000 บาท	1	9.1
มากกว่า 50,000 บาท	-	
รวม	11	100.0
วัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยว		
พักผ่อนหย่อนใจ	11	100
ผ่อนคลายความเครียด	-	-
บำบัดโรคร้าย	-	-
พบปะเพื่อนฝูง / ผู้คนใหม่ ๆ	-	-
รวม	11	100.0
ความถี่ในการท่องเที่ยว		
ทุกวัน		
หลายครั้งต่อสัปดาห์		
1 – 2 ครั้งต่อสัปดาห์	10	90.9
ไม่จำกัด แล้วแต่ความสะดวก	1	9.1
รวม	11	100.0
รูปแบบการท่องเที่ยว		
เที่ยวคนเดียว	1	9.1
เที่ยวกับเพื่อน / ครอบครัว	10	90.9
บริษัทนำเที่ยว	-	-
รวม	11	100.0
ช่วงเวลาในการท่องเที่ยว		
วันธรรมดา (จันทร์-ศุกร์)	2	18.2
วันหยุดสุดสัปดาห์ (เสาร์-อาทิตย์)	7	63.6
วันหยุดนักขัตฤกษ์	2	18.2
รวม	11	100.0

ตารางที่ 4-9 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาในการท่องเที่ยว		
เที่ยวภายในวันเดียว	11	100
ค้างคืน 1 คืน	-	-
ค้างคืน 2 คืน	-	-
รวม	11	100.0
วิธีที่ใช้ในการเดินทาง		
รถยนต์ส่วนตัว	6	54.5
รถโดยสารประจำทาง	-	-
รถจักรยานยนต์	5	45.5
รถจักรยาน	-	-
รวม	11	100.0

ตารางที่ 4-10 ระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย

ศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1. ด้านสถานที่	2.15	พึงพอใจน้อย
2. ด้านการอำนวยความสะดวก	1.40	พึงพอใจน้อยที่สุด
3. ด้านบุคลากรให้บริการ	1.96	พึงพอใจน้อย
4. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	1.30	พึงพอใจน้อยที่สุด

ด้านสถานที่ พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 2.15 ระดับความพึงพอใจน้อย นักท่องเที่ยวอยากเห็นการพัฒนาที่ในลำดับต้น ๆ เรื่องการสร้าง มีความร่มรื่น บรรยากาศดี เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ ความสะอาดของบริเวณโดยรอบ การดูแลสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทาง

ด้านการอำนวยความสะดวก พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 1.40 ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการ น้ำแร่มีความสะอาด บริสุทธิ์ มีศาลาและห้องอาบน้ำไว้บริการ บ่อแช่พุน้ำร้อนมีให้บริการเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ป้ายแนะนำเกี่ยวกับวิธีการใช้บ่อพุน้ำร้อน การดูแลและซ่อมแซมบริเวณโดยรอบของบ่อพุน้ำร้อน ตามลำดับ

ด้านบุคลากรให้บริการ พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 1.96 ระดับความพึงพอใจน้อย เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า พุน้ำร้อนเมืองแปงควร เตรียมความพร้อมที่จะให้บริการ ความเต็มใจในการให้บริการความสุภาพอ่อนโยน การให้คำแนะนำในเรื่องต่างๆแก่ผู้ใช้บริการบ่อพุน้ำร้อน การให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 1.30 ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด ที่จะต้องพัฒนาในลำดับแรก ต้องการให้มีการอาบน้ำแร่แช่น้ำร้อนเพื่อสุขภาพ มีสปาและนวดแผนไทยไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว มีบริการเช่าจักรยาน/จักรยานยนต์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชมทัศนียภาพโดยรอบบ่อพุน้ำร้อน มีร้านขายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมและเลือกซื้อของฝาก ในพื้นที่พุน้ำร้อนเมืองแปง

ตารางที่ 4-11 ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย

ปัจจัยประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ พึงพอใจ	ลำดับ
1. ด้านสถานที่				
1. มีความร่มรื่น บรรยากาศดี	2.64	0.51	พึงพอใจ ปานกลาง	1
2. เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ	2.64	0.92	พึงพอใจ ปานกลาง	1
3. มีบริเวณให้นั่งพักผ่อนอย่างเพียงพอ	2.27	1.00	พึงพอใจ น้อยที่สุด	2
4. ความสะอาดของบริเวณโดยรอบ	1.64	0.67	พึงพอใจ น้อยที่สุด	5
5. การดูแลสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว	1.91	0.70	พึงพอใจ น้อยที่สุด	3
6. ความสะดวกในการเดินทาง	1.82	0.60	พึงพอใจ น้อยที่สุด	4

ตารางที่ 4-11 ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่าง
นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
เชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย (ต่อ)

ปัจจัยประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ พึงพอใจ	ลำดับ
2. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว				
1. น้ำแร่มีความสะอาด บริสุทธิ์	1.55	1.04	พึงพอใจ น้อย	1
2. มีศาลาและห้องอาบน้ำไว้บริการ	1.45	0.82	พึงพอใจ น้อยที่สุด	2
3. บ่อแช่พุน้ำร้อนมีให้บริการเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว	1.45	0.82	พึงพอใจ น้อยที่สุด	2
4. ป้ายแนะนำเกี่ยวกับวิธีการใช้บ่อพุน้ำร้อน	1.27	0.65	พึงพอใจ น้อยที่สุด	3
5. การดูแลและซ่อมแซมบริเวณโดยรอบของบ่อพุน้ำร้อน	1.27	0.65	พึงพอใจ น้อยที่สุด	3
3. ด้านบุคลากรให้บริการ				
1. ความพร้อมที่จะให้บริการ	1.82	0.60	พึงพอใจ น้อย	4
2. ความเต็มใจในการให้บริการ	2.36	0.92	พึงพอใจ น้อย	1
3. ความสุภาพอ่อนโยน	2.27	0.79	พึงพอใจ น้อย	2
4. การให้คำแนะนำในเรื่องต่างๆแก่ผู้ใช้บริการบ่อพุน้ำร้อน	1.91	0.83	พึงพอใจ น้อย	3
5. การให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว	1.45	0.69	พึงพอใจ น้อยที่สุด	5
4. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว				
1. อาบน้ำแร่แช่น้ำร้อนเพื่อสุขภาพ	1.36	0.92	พึงพอใจ น้อยที่สุด	1
2. มีสปาและนวดแผนไทยไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว	1.27	0.91	พึงพอใจ น้อยที่สุด	2
3. มีบริการเช่าจักรยาน/จักรยานยนต์เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้ชม ทัศนียภาพโดยรอบบ่อพุน้ำร้อน	1.27	0.91	พึงพอใจ น้อยที่สุด	2
4. มีร้านขายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมและเลือกซื้อ ของฝาก	1.27	0.91	พึงพอใจ น้อยที่สุด	2

4.11.1.3 กลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐและเอกชน

ตารางที่ 4-12 แสดงข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐและเอกชนที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 คน พบว่า เป็นชาย 1 คน และ หญิง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และ 80 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 41 – 50 ปี รองลงมาคือ ช่วงอายุ 21 – 30 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาเอก และ ปริญญาโท ประกอบอาชีพ อาจารย์มหาวิทยาลัย และพนักงานบริษัทเอกชน (ธุรกิจท่องเที่ยว) มีระดับเงินเดือน มากกว่า 50,000 บาท รายละเอียดผลการประเมินแนวทางในการพัฒนาพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปายในภาพรวมและด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังตารางที่ 4-13 – 4-14 สามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

ตารางที่ 4-12 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐและเอกชน

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	2	20.0
หญิง	3	80.0
รวม	5	100.0
อายุ		
21 – 30 ปี	1	20
31 – 40 ปี	-	-
41 – 50 ปี	4	80
51 – 60 ปี	-	-
มากกว่า 60 ปี	-	-
รวม	5	100.0
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ระดับปริญญาตรี	-	-
ระดับปริญญาโท	2	20
ระดับปริญญาเอก	3	80
รวม	5	100.0
อาชีพ		
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/ พนักงานมหาวิทยาลัย	- 4	100
พนักงานบริษัท/เอกชน	1	
รวม	5	100.0

ตารางที่ 4-13 ระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐและเอกชนต่อแนวทาง
พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย

แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	4.95	มากที่สุด
2. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4.73	มากที่สุด
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	4.70	มากที่สุด
4. ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว	4.52	มากที่สุด
5. ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว	4.55	มากที่สุด
6. ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว	4.35	มาก
7. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	4.93	มากที่สุด

ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 4.95 ระดับคะแนนมากที่สุด ที่จะต้องพัฒนาในลำดับต้น ๆ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดโดยเรียงลำดับค่าคะแนนจากมากไปหาน้อยพบว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น มีการใช้สื่อออนไลน์ต่างๆ ป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ และควรปรับปรุงอาคารและสิ่งก่อสร้างให้มีความสวยงาม รูปแบบอาคารควรมีความเป็นธรรมชาติ ใช้วัสดุจากธรรมชาติหรือคล้ายคลึงกับธรรมชาติ เช่น ผนัง กำแพงลายหิน นอกจากนี้ควรแก้ไขความเสื่อมโทรมทางธรรมชาติ มีการจัดการน้ำเสียและบริเวณที่ทิ้งน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ปลุกต้นไม้ใหญ่ให้มีความร่มรื่นของเงาไม้ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งปรับปรุงเรื่องความสะดวกโดยรวมของแหล่งท่องเที่ยว กำจัดกองขยะเศษขยะ และพื้นที่หญ้ารก จัดการกับความเสื่อมโทรมของสิ่งรกร้างต่างๆ ให้มีระเบียบ และ สุดท้ายควรปรับปรุงการตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม มีจุดถ่ายภาพ ปลุกไม้ดอกไม้ประดับให้ดูร่มรื่น ตกแต่งให้มีความเป็นธรรมชาติและน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยว

ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 4.73 ระดับคะแนนมากที่สุด ที่จะต้องพัฒนาในลำดับต้น ๆ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดโดยเรียงลำดับค่าคะแนนจากมากไปหาน้อยพบว่า ควรมีข้อมูลการเดินทางในอินเทอร์เน็ต แนะนำการเดินทาง หรือการสร้างข้อมูลในระบบกำหนดตำแหน่งบนแผนที่ (GPS) ควรปรับปรุงเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจากเส้นทางหลักจนถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความปลอดภัย ปรับปรุงพื้นผิวถนนให้สามารถเข้าถึงได้ตลอดทุกฤดู ไม่แคบเกินไป ควรมีป้ายบอกทางที่โดดเด่นและชัดเจน มีป้ายทุกจุดที่เป็นทางแยก มีป้ายนำทางและแนะนำแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนธรรมชาติ จากแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ความเห็นส่วนใหญ่มีความต้องการรถโดยสารรับส่งในระดับ น้อย รถโดยสารรับส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีจำกัด นักท่องเที่ยวมักเดินทางโดยรถส่วนตัว

ควรมีการปรับปรุงพื้นที่จอดรถให้เป็นระเบียบ กว้างขวาง เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางโดยรถส่วนตัว

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 4.70 ระดับคะแนนมากที่สุด ที่จะต้องพัฒนาในลำดับต้น ๆ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดโดยเรียงลำดับค่าคะแนนจากมากไปหาน้อยพบว่า ควรซ่อมแซมปรับปรุงห้องสุขาให้มีสภาพที่ดี และดูแลรักษาความสะอาด ควรปรับปรุงห้องแช่ให้มีความเป็นธรรมชาติ ใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่น พื้นบ่อปูด้วยหิน ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องสุขา/ห้องแช่น้ำ/ห้องอาบน้ำ บริการสำหรับผู้พิการและสูงอายุ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อน ควรมีน้ำเย็นบริการ เพื่อใช้สำหรับการอาบหรือแช่ สลับริ้นเย็น เป็นการอาบ/แช่เพื่อสุขภาพ กระตุ้นระบบไหลเวียนโลหิต หรือมีการบริการน้ำแข็งใส่ถังน้ำเพื่อใช้อาบ ควรมีการเพิ่มถังขยะตามจุดต่างๆ และมีจุดล้างเท้าก่อนลงแช่ ทำความสะอาดบ่อแช่เท้า กำจัดตะกอนในบ่อแช่เท้า ปรับปรุงพื้นที่รอบๆบ่อแช่เท้าไม่ให้มีเศษดินและทรายตกลงไป

ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 4.52 ระดับคะแนนมากที่สุด ที่จะต้องพัฒนา เมื่อพิจารณาในรายละเอียดโดยเรียงลำดับค่าคะแนนจากมากไปหาน้อยพบว่า ควรส่งเสริมให้มีการจัดแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนให้อยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยวหลักอื่นๆ ให้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมมากขึ้น ควรมีป้ายแนะนำจุดต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ป้ายกฎระเบียบค่าชี้แนะ ป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับพุน้ำร้อน และป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ใกล้เคียง ควรมีการจัดโปรแกรมกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น มีโปรแกรมสวนผลไม้และอาบแช่พุน้ำร้อนพร้อมอาหารเพื่อสุขภาพบริการ อัตราค่าบริการการเข้าชมทุกแห่งเข้าชมฟรี และมีอัตราค่าบริการ อาบ/แช่ ในราคาถูก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับบริการจากแหล่งท่องเที่ยวที่เก็บค่าบริการมากขึ้น การจัดการเรื่องบริการต่างๆดีกว่า ควรปรับให้เหมาะสมกับการบริการและการพัฒนา โดยส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวจะเดินชมแหล่งท่องเที่ยวด้วยตัวเอง เพราะมีพื้นที่ขนาดเล็ก ความต้องการมัคคุเทศก์มีจำกัด

ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว . พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 4.55 ระดับคะแนนมากที่สุด ที่จะต้องพัฒนาในลำดับต้น ๆ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดโดยเรียงลำดับค่าคะแนนจากมากไปหาน้อยพบว่า ควรเพิ่มการบริการส่งเสริมสุขภาพที่หลากหลาย เช่น การอบประคบสมุนไพร สปา วารีบำบัด การฝึกกายบริหาร บริการอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ควรมีเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อกิจกรรมที่ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว เช่น จัดเพิ่มผู้ให้บริการกิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพในฤดูกาลท่องเที่ยว อัตราค่าบริการกิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพ มีอัตราที่เหมาะสม ความต้องการปรับอัตราค่าบริการส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ควรมีการจัดกิจกรรมตามเทศกาลพิเศษเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มายังแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวควบกัน

ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว . พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 4.35 ระดับคะแนนมากที่สุด ที่จะต้องพัฒนาในลำดับท้าย เมื่อพิจารณาในรายละเอียดโดยเรียงลำดับค่าคะแนนจากมากไปหาน้อยพบว่า ควรปรับปรุงแก้ไขสัญญาณอินเตอร์เน็ตไร้สาย ให้มีคุณภาพที่ดี และเพิ่มเสาสัญญาณในจุดที่ไม่มีสัญญาณ ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ควรปรับปรุงแก้ไขรักษาความปลอดภัยในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ควรให้มีจุดปฐมพยาบาล หรือชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น รองรับนักท่องเที่ยวที่อาจเกิดอุบัติเหตุในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน ควรปรับปรุงแก้ไขสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทให้มีคุณภาพดีและเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา ได้แก่ ระบบไฟฟ้า

ระบบน้ำสะอาด ความคิดเห็นส่วนใหญ่มีความต้องการตัดถนนในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนน้ำร้อนในระดับ น้อย และมีความคิดเห็นว่าการดูแลความปลอดภัยผู้ตกเงินสดเป็นไปได้ยาก

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว พุร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 4.93 ระดับคะแนนมาก สิ่งที่ต้องพัฒนาในลำดับแรกของด้านนี้คือ ควรพัฒนา และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปตามมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทพุร้อนธรรมชาติ และขึ้นทะเบียนแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับมาตรฐานจากกรมการท่องเที่ยว ควรมีการรณรงค์การงดสูบบุหรี่ และงดดื่มสุรารายอย่างชัดเจน ในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนธรรมชาติ ควรมีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ให้บริการ ผู้ให้บริการนวด และผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวให้มีอัธยาศัยที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีการบริการที่ดี มีมาตรฐานการทำงาน มีกฎระเบียบ และมีใบรับรองการประกอบวิชาชีพ ควรมีการจัดระเบียบร้านค้า เป็นสัดส่วน จำหน่ายสินค้าและอาหารที่เหมาะสม งดจำหน่ายบุหรี่และสุราในแหล่งท่องเที่ยว ควบคุมราคาสินค้าให้เหมาะสมควรมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและภาครัฐทำงานร่วมกัน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว คำนึงถึงประโยชน์ที่จะรับและผลกระทบจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการแบ่งส่วนงานฝ่ายส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เพื่อดูแลแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง ควรจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ และมีนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความสำคัญมากขึ้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้ชุมชนมากขึ้น

ตารางที่ 4-14 ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐและเอกชนต่อต่อแนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย

แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับ
1. ด้านคุณค่าและสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว				
1. ควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวพุร้อนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น การใช้สื่อออนไลน์ต่างๆ ป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนในสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ	5.00	0.00	มากที่สุด	1
2. ควรปรับปรุงอาคารและสิ่งก่อสร้างให้มีความสวยงาม รูปแบบอาคารควรมีความเป็นธรรมชาติ ใช้วัสดุจากธรรมชาติหรือคล้ายคลึงกับธรรมชาติ เช่น ผนัง กำแพงลายหิน	5.00	0.00	มากที่สุด	1
3. ควรปรับปรุงการตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม มีจุดถ่ายภาพปลูกไม้ดอกไม้ประดับให้ดูร่มรื่น ตกแต่งให้มีความเป็นธรรมชาติและน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยว	4.75	0.50	มากที่สุด	2

ตารางที่ 4-14 ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญ
จากภาครัฐและเอกชนต่อต่อแนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุน้ำ
ร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย (ต่อ)

แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ พึงพอใจ	ลำดับ
4. ควรแก้ไขความเสื่อมโทรมทางธรรมชาติ มีการจัดการน้ำเสีย และบริเวณที่ทิ้งน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ปลุกต้นไม้ใหญ่ให้มีความร่มรื่นของเงาไม้ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	5.00	0.00	มากที่สุด	1
5. ควรปรับปรุงเรื่องความสะอาดโดยรวมของแหล่งท่องเที่ยว กำจัดกองขยะเศษขยะและพื้นที่หลุมารก จัดการกับความเสื่อมโทรมของสิ่งรกร้างต่างๆให้มีระเบียบ	5.00	0.00	มากที่สุด	1
2. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว				
1. ควรปรับปรุงเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจากเส้นทางหลัก จนถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความปลอดภัย ปรับปรุงพื้นผิวถนนให้สามารถเข้าถึงได้ตลอดทุกฤดู ไม่แคบเกินไป	4.75	0.50	มากที่สุด	2
2. ควรมีป้ายบอกทางที่โดดเด่นและชัดเจน มีป้ายทุกจุดที่เป็นทางแยก มีป้ายนำทางและแนะนำแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนธรรมชาติ จากแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง	4.75	0.50	มากที่สุด	2
3. ควรมีข้อมูลการเดินทางในอินเทอร์เน็ต แนะนำการเดินทาง หรือการสร้างข้อมูลในระบบกำหนดตำแหน่งบนแผนที่ (GPS)	5.00	0.00	มากที่สุด	1
4. ความเห็นส่วนใหญ่มีความต้องการรถโดยสารรับส่งในระดับน้อย รถโดยสารรับส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีจำกัด นักท่องเที่ยวมักเดินทางโดยรถส่วนตัว	4.67	0.58	มากที่สุด	3
5. ควรมีการปรับปรุงพื้นที่จอดรถให้เป็นระเบียบ กว้างขวาง เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางโดยรถส่วนตัว	4.50	1.00	มาก	4
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก				
1. ควรซ่อมแซมปรับปรุงห้องสุขาให้มีสภาพที่ดี และดูแลรักษาความสะอาด ควรปรับปรุงห้องแช่ให้มีความเป็นธรรมชาติ ใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่น พื้นบ่อปูด้วยหิน	4.75	0.50	มากที่สุด	1
2. ควรมีการจัดเพิ่มที่พักหรือมีโรงแรมพุน้ำร้อนเปิดให้บริการดึงดูดนักท่องเที่ยว หรือมีพื้นที่อำนวยความสะดวกและการบริการสำหรับกางเต็นท์ในพื้นที่พุน้ำร้อน	4.50	1.00	มากที่สุด	2
3. ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องสุขา/ห้องแช่น้ำ/ห้องอาบน้ำ บริการสำหรับผู้พิการและสูงอายุ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อน	4.75	0.50	มากที่สุด	1
4. ควรมีน้ำเย็นบริการ เพื่อใช้สำหรับการอาบน้ำหรือแช่ สลับริออนเย็น เป็นการอาบ/แช่เพื่อสุขภาพ กระตุ้นระบบไหลเวียนโลหิต หรือมีการบริการน้ำแข็งใสถึงน้ำเพื่อใช้อาบ	4.75	0.50	มากที่สุด	1

ตารางที่ 4-14 ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญ
จากภาครัฐและเอกชนต่อต่อแนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุน้ำ
ร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย (ต่อ)

ปัจจัยประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ พึงพอใจ	ลำดับ
5. ควรมีป้ายแนะนำจุดต่างๆในแหล่งท่องเที่ยว ป้ายกฎระเบียบ คำชี้แนะ ป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับพุน้ำร้อน และป้ายแนะนำแหล่ง ท่องเที่ยวอื่นๆใกล้เคียง	4.75	0.50	มากที่สุด	1
5. ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว				
1. ควรเพิ่มการบริการส่งเสริมสุขภาพที่หลากหลาย เช่น การอบ ประคบสมุนไพร สปา วารีบำบัด การฝึกกายบริหาร บริการ อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ	4.75	0.50	มากที่สุด	1
2. ควรมีเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อกิจกรรมที่ให้บริการในแหล่ง ท่องเที่ยว เช่น จัดเพิ่มผู้ให้บริการกิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพใน ฤดูกาลท่องเที่ยว	4.75	0.50	มากที่สุด	1
3. ควรจัดให้มีกิจกรรมเสริมอื่นๆที่น่าสนใจ เช่น มีจักรยานน้ำใน แหล่งที่มีบ่อน้ำใหญ่ มีกิจกรรมดำหนอไม้ในบ่อพุน้ำร้อน หรือมี เครื่องออกกำลังกายกลางแจ้ง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน	4.25	0.96	มาก	3
4. อัตราค่าบริการกิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพ มีอัตราที่เหมาะสม ความต้องการปรับอัตราค่าบริการส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย	4.50	1.00	มาก	2
5. ควรมีการจัดกิจกรรมตามเทศกาลพิเศษเพื่อดึงดูด นักท่องเที่ยวให้มายังแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นการ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวควบกัน	4.50	0.58	มาก	2
6. ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว				
1. ควรปรับปรุงแก้ไขสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทให้มี คุณภาพดีและเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุก ช่วงเวลา ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำสะอาด	4.00	1.41	มาก	2
2. ควรปรับปรุงแก้ไขสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย ให้มีคุณภาพที่ ดี และเพิ่มเสาสัญญาณในจุดที่ไม่มีสัญญาณ ตอบสนองความ ต้องการของนักท่องเที่ยว	4.75	0.50	มากที่สุด	1
3. ความคิดเห็นส่วนใหญ่มีความต้องการตู้กดเงินสดในแหล่งท่อง เที่ยวพุน้ำร้อนในระดับ น้อย และมีความคิดเห็นว่าการดูแล ความปลอดภัยตู้กดเงินสดเป็นไปได้ยาก	3.50	1.29	ปานกลาง	3
4. ควรปรับปรุงแก้ไขรักษาความปลอดภัยในพื้นที่แหล่ง ท่องเที่ยว	4.75	0.50	มากที่สุด	1

ตารางที่ 4-14 ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญ
จากภาครัฐและเอกชนต่อต่อแนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงพุน้ำ
ร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย (ต่อ)

แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ พึงพอใจ	ลำดับ
5. ควรให้มีจุดปฐมพยาบาล หรือชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น รองรับนักท่องเที่ยวที่อาจเกิดอุบัติเหตุในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำ ร้อน	4.75	0.50	มากที่สุด	1
7. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว				
1. ควรจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ และมีนโยบายพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เนื่องจากอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวมีความสำคัญมากขึ้น อุตสาหกรรมท่องเที่ยว สามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้ชุมชนมากขึ้น	4.75	0.50	มากที่สุด	2
2. ควรพัฒนา และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปตาม มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทพุน้ำร้อนธรรมชาติ และขึ้นทะเบียนแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับมาตรฐานจากกรมการ ท่องเที่ยว	5.00	0.00	มากที่สุด	1
3. ควรมีการรณรงค์การงดสูบบุหรี่ และงดดื่มสุราอย่างชัดเจน ในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนธรรมชาติ	5.00	0.00	มากที่สุด	1
4. ควรมีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ให้บริการ ผู้ให้บริการนวด และผู้ ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวให้มีอัธยาศัยที่ดี มีความรู้ ความสามารถ มีการบริการที่ดี มีมาตรฐานการทำงาน มี กฎระเบียบ และมีใบรับรองการประกอบวิชาชีพ	5.00	0.00	มากที่สุด	1
5. ควรมีการจัดระเบียบร้านค้า เป็นสัดส่วน จำหน่ายสินค้าและ อาหารที่เหมาะสม งดจำหน่ายบุหรี่และสุราในแหล่งท่องเที่ยว ควบคุมราคาสินค้าให้เหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด	1
6. ควรมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและ ภาครัฐทำงานร่วมกัน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่ง ของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว คำนึงถึงประโยชน์ที่จะรับและ ผลกระทบจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	5.00	0.00	มากที่สุด	1
7.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการแบ่งส่วนงานฝ่าย ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เพื่อดูแลแหล่งท่องเที่ยว โดยตรง	4.75	0.50	มากที่สุด	2

4.11.2 แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงน้ำร้อนเมืองแปง และลำน้ำปาย

ผลการประเมินทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้นำมาจัดทำแนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
แหล่งน้ำพุร้อนเมืองแปง โดยจำแนกแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ให้มีความสำคัญกับความเป็นธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงามตามธรรมชาติเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมีการ
บอกต่อและมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวในจำนวนที่เพิ่มขึ้น แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวพุร้อนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น มีการใช้สื่อ
ออนไลน์ต่างๆ ป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนในสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ
- ควรปรับปรุงอาคารและสิ่งก่อสร้างให้มีความสวยงาม รูปแบบอาคารควรกลมกลืนกับ
ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม มีจุดถ่ายภาพ ปลูกไม้ดอกไม้ประดับให้ดูร่มรื่น
ตกแต่งให้มีความเป็นธรรมชาติและน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยว
- ควรแก้ไขความเสื่อมโทรมทางธรรมชาติ มีการจัดการน้ำเสียและบริเวณที่ทิ้งน้ำเสียลงสู่
แหล่งน้ำธรรมชาติ ปลูกต้นไม้ใหญ่ให้มีความร่มรื่นของเงาไม้ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งปรับปรุงเรื่อง
ความสะอาดโดยรวมของแหล่งท่องเที่ยว กำจัดกองขยะเศษขยะและพื้นที่หญ้ารก จัดการกับความเสื่อม
โทรมของสิ่งรกร้างต่างๆให้มีระเบียบ

ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การสามารถเข้าถึงแหล่งได้สะดวก รวดเร็ว
ปลอดภัย สามารถเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดอารมณ์สในการท่องเที่ยว แนวทางในการ
พัฒนาประกอบด้วย

- ควรมีข้อมูลการเดินทางในอินเทอร์เน็ต แนะนำการเดินทาง หรือการสร้างข้อมูลในระบบ
กำหนดตำแหน่งบนแผนที่ (GPS)
- ควรปรับปรุงเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจากเส้นทางหลักจนถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มี
ความปลอดภัย ปรับปรุงพื้นผิวถนนให้สามารถเข้าถึงได้ตลอดทุกฤดู ไม่แคบเกินไป มีป้ายบอกทางที่โดดเด่น
และชัดเจน มีป้ายทุกจุดที่เป็นทางแยก มีป้ายนำทางและแนะนำแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนธรรมชาติ
จากแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง
- ควรมีการปรับปรุงพื้นที่จอดรถให้เป็นระเบียบ กว้างขวาง เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่
จะเดินทางโดยรถส่วนตัว

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบ
ครัน เช่น ลานจอดรถ ร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร ห้องน้ำและห้องอาบน้ำ ที่สะอาดรวมทั้งการรักษา
ความปลอดภัย เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมมากขึ้น แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรมีการจัดบ่อน้ำเย็น หรือน้ำประปา เพื่อสลับหรือผสมกับการแช่/อาบพุร้อน เพื่อ
ใช้สำหรับการอาบหรือแช่ สลับร้อนเย็น เป็นการอาบ/แช่เพื่อสุขภาพ กระตุ้นระบบไหลเวียนโลหิตมีการ

จัด/เพิ่มร้านค้า สินค้า อาหาร และของที่ระลึก สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว

- ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องสุขา/ห้องแช่น้ำ/ห้องอาบน้ำ บริการสำหรับผู้พิการและสูงอายุ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อน
- ควรมีน้ำเย็นบริการ หรือมีการบริการน้ำแข็งใสถึงน้ำเพื่อใช้อาบ
- ควรมีการเพิ่มถังขยะตามจุดต่างๆ และมีจุดล้างเท้าก่อนลงแช่ ทำความสะอาดบ่อแช่เท้า กำจัดตะกอนในบ่อแช่เท้า ปรับปรุงพื้นที่รอบๆบ่อแช่เท้าไม่ให้มีเศษดินและทรายตกลงไป

ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมชม แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรส่งเสริมให้มีการจัดแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนให้อยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยวหลักอื่นๆ ให้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมมากขึ้น สามารถสร้างวงจรเส้นทางการท่องเที่ยวอื่นๆที่น่าสนใจ ทำให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยง โดยใช้เวลากายใน 1 วัน
- ควรมีป้ายแนะนำจุดต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ป้ายกฎระเบียบคำชี้แนะ ป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับพุน้ำร้อน และป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆใกล้เคียง
- ควรมีการจัดโปรแกรมกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น มีโปรแกรมνωดผอนคลายและอาบแช่พุน้ำร้อนพร้อมอาหารเพื่อสุขภาพบริการ
- ควรมีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปายให้เป็นรูปธรรม ตลอดจน มีการจัดผู้สื่อความหมายนำเที่ยวสำหรับบริการนักท่องเที่ยว
- ควรพิจารณาอัตราค่าบริการการเข้าชม และมีอัตราค่าบริการ อาบ/แช่ ในราคาถูก เพื่อเป็นกองทุนสำหรับการบริหารจัดการพื้นที่พุน้ำร้อนเมืองแปงให้ดีขึ้น

ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว . นักท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญกับการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวมาก ดังนั้นควรมีการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวให้คงความสวยงามตามธรรมชาติเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวบอกต่อและมาเยี่ยมชมมากขึ้น แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรมีการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมดำไข่ในพุน้ำร้อนธรรมชาติ และเส้นทางเรียนรู้ธรณีนิเวศพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย
- ควรมีการจัดกิจกรรมตามเทศกาลพิเศษเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มายังแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวควบกัน
- ควรเพิ่มการบริการส่งเสริมสุขภาพที่หลากหลาย เช่น การอบประคบสมุนไพร สปา วารีบำบัด การฝึกกายบริหาร บริการอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ
- ควรมีเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อกิจกรรมที่ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว เช่น จัดเพิ่มผู้ให้บริการกิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพในฤดูกาลท่องเที่ยว และมีอัตราค่าบริการกิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพที่เหมาะสม

ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นบริการเสริมที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งช่วยสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวได้มากขึ้น แนวทางในการพัฒนา ประกอบด้วย

- ควรปรับปรุงแก้ไขสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย ให้มีคุณภาพที่ดี และเพิ่มเสาสัญญาณในจุดที่ไม่มีสัญญาณ ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว
- ควรปรับปรุงแก้ไขรักษาความปลอดภัยในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว มีจุดปฐมพยาบาล หรือชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น รองรับนักท่องเที่ยวที่อาจเกิดอุบัติเหตุในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน
- ควรปรับปรุงแก้ไขสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทให้มีคุณภาพดีและเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำสะอาด

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีศูนย์บริการการท่องเที่ยว มีป้าย/สัญลักษณ์สื่อความหมาย มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/จุดชมวิว มีการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมและมีกฎระเบียบในแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรพัฒนา และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปตามมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทพุน้ำร้อนธรรมชาติ และขึ้นทะเบียนแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับมาตรฐานจากกรมการท่องเที่ยว
- ควรมีการรณรงค์การงดสูบบุหรี่ และงดดื่มสุรารายละเอียดชัดเจน ในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนธรรมชาติ
- ควรมีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ให้บริการ ผู้ให้บริการนวด และผู้ประกอบการกิจการการท่องเที่ยวให้มีอัธยาศัยที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีการบริการที่ดี มีมาตรฐานการทำงาน มีกฎระเบียบ และมีใบรับรองการประกอบวิชาชีพ
- ควรมีการจัดระเบียบร้านค้า เป็นสัดส่วน จำหน่ายสินค้าและอาหารที่เหมาะสม งดจำหน่ายบุหรี่และสุราในแหล่งท่องเที่ยว ควบคุมราคาสินค้าให้เหมาะสม
- ควรมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและภาครัฐทำงานร่วมกัน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว คำนึงถึงประโยชน์ที่จะรับและผลกระทบจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการแบ่งส่วนงานฝ่ายส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เพื่อดูแลแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง ควรจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ และมีนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญมากขึ้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้ชุมชนมากขึ้น การสร้างสมดุลระหว่างการรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้คงอยู่และการได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวของคนในชุมชน จะนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

1) ควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนธรรมชาติให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น 2) ควรปรับปรุงภูมิทัศน์สถานที่ท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม 3) ควรปรับปรุงเรื่องความสะอาดโดยรวมของสถานที่ท่องเที่ยว 4) ควรจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ และผู้พิการ 5) ควรซ่อมแซมห้องสุขา ห้องอาบน้ำพุน้ำร้อน และห้องอาบน้ำพุน้ำร้อน ให้มีสภาพที่ดี 6) ควรจัดให้มีป้ายนิเทศการแนะนำแหล่งท่องเที่ยว

และสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ใกล้เคียง 7) ควรมีการปรับอัตราค่าบริการให้เหมาะสม เพื่อการพัฒนาและบริการที่ดี 8) ควรปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทให้ดีขึ้นคุณภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว 9) ควรปรับปรุงมาตรการการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสม และจัดให้มีชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น 10) ควรมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและภาครัฐร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 11) ควรพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ 12) ควรมีการแบ่งส่วนงานฝ่ายส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจน

ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว . พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 4.35 ระดับคะแนนมากที่สุด ที่จะต้องพัฒนาในลำดับท้าย เมื่อพิจารณาในรายละเอียดโดยเรียงลำดับค่าคะแนนจากมากไปหาน้อยพบว่า ควรปรับปรุงแก้ไขสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย ให้มีคุณภาพที่ดี และเพิ่มเสาสัญญาณในจุดที่ไม่มีสัญญาณ ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ควรปรับปรุงแก้ไขรักษาความปลอดภัยในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ควรให้มีชุดปฐมพยาบาล หรือชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น รองรับนักท่องเที่ยวที่อาจเกิดอุบัติเหตุในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน ควรปรับปรุงแก้ไขสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทให้มีคุณภาพดีและเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำสะอาด ความคิดเห็นส่วนใหญ่มีความต้องการตุ๊กตาดินสอพูนน้ำร้อนในระดับ น้อย และมีความคิดเห็นว่าการดูแลความปลอดภัยตุ๊กตาดินสอพูนน้ำร้อนเป็นไปได้ยาก

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว พุน้ำร้อนเมืองแปงได้คะแนนค่าเฉลี่ยด้านนี้ 4.93 ระดับคะแนนมาก สิ่งที่ต้องพัฒนาในลำดับแรกของด้านนี้คือ ควรพัฒนา และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปตามมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทพุน้ำร้อนธรรมชาติ และขึ้นทะเบียนแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับมาตรฐานจากกรมการท่องเที่ยว ควรมีการรณรงค์การงดสูบบุหรี่ และงดดื่มสุรารอย่างชัดเจน ในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนธรรมชาติ ควรมีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ให้บริการ ผู้ให้บริการนวด และผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวให้มีอัธยาศัยที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีการบริการที่ดี มีมาตรฐานการทำงาน มีกฎระเบียบ และมีใบรับรองการประกอบวิชาชีพ ควรมีการจัดระเบียบร้านค้า เป็นสัดส่วน จำหน่ายสินค้าและอาหารที่เหมาะสม งดจำหน่ายบุหรี่และสุราในแหล่งท่องเที่ยว ควบคุมราคาสินค้าให้เหมาะสม ควรมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและภาครัฐทำงานร่วมกัน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว คำนึงถึงประโยชน์ที่จะรับและผลกระทบจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการแบ่งส่วนงานฝ่ายส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เพื่อดูแลแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง ควรจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ และมีนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญมากขึ้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้ชุมชนมากขึ้น

แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแหล่งน้ำพุร้อนเมืองแปง ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับท้องถิ่นในการพัฒนาศักยภาพของพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและล่องแก่งลำน้ำปาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม และเป็นแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหม่สำหรับตำบลเมืองแปง อำเภอปาย ตลอดจนสร้างงาน สร้างอาชีพให้ชุมชนท้องถิ่น สามารถเพิ่มพูนรายได้จากการท่องเที่ยวทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น นอกฤดูกาลเพาะปลูก ตลอดจนดูแล และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่กับท้องถิ่น อย่างยั่งยืน ตลอดไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย สรุปได้ดังนี้

5.1.1 เส้นทางการเรียนรู้ธรรมชาติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยของพุ่น้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปาย

5.1.1.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 1 : จุดชมวิวกายในตำบลเมืองแปง

ประกอบด้วยจุดชมวิวกว 7 จุด ดังนี้

จุดชมวิวกว	ชื่อ	ลักษณะทางกายภาพ
จุดชมวิวกวที่ 1	จุดชมวิวกวของ ตำบลเมืองแปง	ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 432414 N 2125149 เป็นจุดชมวิวกวที่สร้างเป็น อาคารศาลาริมเนิน สามารถมองเห็นวิวได้ 180° เนื่องจากสร้างอยู่ ติดกับทางเดินบนเนินเขา เมื่อมองลงมาด้านล่าง เป็นที่ราบลุ่ม มีลำน้ำ ปายไหลผ่าน เป็นการคดโค้งของแม่น้ำปายที่เกิดจากการกระทำของ ทางน้ำเรียกว่า meandering stream ไหลผ่านพื้นที่ราบลุ่มที่ปลูก พืชพันธุ์ตามฤดูกาลต่าง ๆ
จุดชมวิวกวที่ 2	พระพุทธรบาท เมืองแปง	ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 433384 N 2124224 เป็นที่ตั้งของรอยเท้าที่เชื่อ เป็นรอยพระพุทธรบาท จึงตั้งชื่อสถานที่นี้ว่า “พระพุทธรบาทเมืองแปง” โดยก่อสร้างอาคารที่มีสถาปัตยกรรมแบบล้านนาครอบรอยพระพุทธร- บาท
จุดชมวิวกวที่ 3	สวนรุกขชาติ เมืองแปง	ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 433384 N 2124224 เป็นสวนรุกขชาติเมืองแปง ยังเป็นพื้นที่ว่างเปล่า มีโครงการจะก่อสร้างในอนาคต โดยเป็นความ ตั้งใจของชาวชุมชนเมืองแปง ที่ต้องการอนุรักษ์พันธุ์ไม้หายากใน ท้องถิ่น
จุดชมวิวกวที่ 4	วัดใหม่เมือง แปง	ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 434334 N 2124188 เป็นวัดใหม่เมือง ซึ่งมี พระธาตุวัดบ้านใหม่เมืองแปง เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชนเมือง แปง ตั้งอยู่บนเนินเขาสูงสุดในตัวตำบลเมืองแปง สามารถมองเห็นวิว ทิวทัศน์ของตำบลเมืองแปง ได้ 360° มองเห็นภูเขาโอบกอดล้อมรอบ ตำบลเมืองแปง และ มีพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำปายไหลผ่าน
จุดชมวิวกวที่ 5	วัดศรีวิชัย (วัดเมืองแปง)	ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 433671 N 2124490 เป็นวัดศรีวิชัย หรือวัด เมืองแปง เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของตำบลเมืองแปง วัดนี้สร้างโดยครูบา- ศรีวิชัย มีพระบรมธาตุ จึงเป็นที่บรรจุทั้งพระบรมสารีริกธาตุ พระธาตุ

จุดชมวิว	ชื่อ	ลักษณะทางกายภาพ
		พระพุทธรูปคู่บ้านคูเมือง แก้วมุนเมือง และของมีค่าของชาวบ้านที่ได้รวบรวมมาเก็บไว้ที่พระธาตุแห่งนี้
จุดชมวิวที่ 6	สวนส้มสุมาลี	ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 433259 N 2125035 เป็นสวนส้มของคุณสุมาลี มุลสุข สวนส้มวิถีเกษตร เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ลดการใช้สารเคมี จุดชมวิวสวนส้มสุมาลีสามารถมองเห็นวิววิถีเกษตรของตำบลเมืองแปง และเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชมสวนส้มสุมาลีพร้อมซื้อส้มและผลิตภัณฑ์
จุดชมวิวที่ 7	พระธาตุชัยมงคล (วัดชัยมงคล)	ตั้งอยู่ที่พิกัด UTM E 439153 N 2125071 เป็นพระธาตุเก่าแก่สร้างขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏ ตั้งอยู่ที่วัดชัยมงคล (วัดสบสา) บ้านสบสา หมู่ 4 ตำบลเมืองแปง ตัวพระธาตุตั้งอยู่บนเนินเขาแกรนิต เป็นจุดชมวิวสามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ของบ้านสบสาโดยรอบ 360 องศา

5.1.1.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 2 จุดชมวิวล่องแก่งแม่น้ำปาย

ประกอบด้วยจุดชมวิว 15 จุด ดังนี้

จุดชมวิว	ชื่อ	ลักษณะทางกายภาพ
จุดชมวิวที่ 1	ลานกรวด แม่น้ำปาย	ลำน้ำกว้างมาก ระดับน้ำไม่สูงมาก สามารถจอดเรือลงลุยน้ำชมได้ มีต้นไผ่ขึ้นสวยงามสองฟากฝั่ง
จุดชมวิวที่ 2	หาดทราย แม่น้ำปาย	เกิดจากตะกอนกรวดทรายของหินแกรนิต ที่ไหลจากลำกลางสาธารณะต่าง ๆ และ ไหลลงแม่น้ำปายในที่สุด เกิดหาดทรายแม่น้ำปาย พบสองฟากฝั่งตลอดแม่น้ำปาย สามารถแวะพักและอาบน้ำได้
จุดชมวิวที่ 3	ผาหินปูน หนึ่งช้าง	เป็นผาหินปูนขนาดใหญ่ มีแร่แมกนีเซียมแทรกเข้าไปในหินปูนซึ่งมีส่วนประกอบของแคลเซียมคาร์บอเนตเป็นหลัก เมื่อหินปูนผุพัง แคลเซียม และ แมกนีเซียม ในหินปูนมีอัตราการผุพังไม่เท่ากัน ทำให้เกิดร่องรอยการผุพังที่ไม่สม่ำเสมอในเนื้อหินปูน มีลักษณะคล้ายหนึ่งช้าง
จุดชมวิวที่ 4	ต้นไคร้	พบตลอดสองฟากฝั่งแม่น้ำปาย มีดอกสีม่วงแดงสวยงาม ความพรูวไหวของต้นไคร้หรือไคร้หนู ช่วยเพิ่มบรรยากาศการท่องเที่ยว
จุดชมวิวที่ 5	ผาต้อหล่อ หรือ ภูเลี้ยงผา	“ต้อหล่อ” หมายถึง มีทางเดินเล็ก/ช่องแคบๆ ขึ้นไปบนผา และบริเวณนี้ก็พบเลี้ยงผา นอกจากนี้ยังพบ ไม้แดงและเครือของต้นสะบ้า เป็นเมื่อดำๆ ที่ทางเหนือใช้ในการละเล่นทอยกัน ผาต้อหล่อเป็นผาด้านน้ำคอยเติมน้ำให้แม่น้ำปายและเป็นพื้นที่เติมน้ำสำหรับน้ำบาดาล
จุดชมวิวที่ 6	รอยเลื่อนผา แดง	เป็นผาหินปูนที่เป็นสีแดง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผาต้อหล่อ ลักษณะทางธรณีวิทยาบ่งบอกว่าเกิดรอยเลื่อนที่ผาต้อหล่อ เกิดเป็นผาชัน และ ผาชันนี้มีสนิมเหล็กเคลือบที่ผิวมองเห็นเป็นผาสีแดง จึงเป็นที่มาของชื่อ “ห้วยผาแดง” เมื่อผาแดงต้องแสงพระอาทิตย์ขึ้น มีสีแดงสว่างจ้า

จุดชมวิว	ชื่อ	ลักษณะทางกายภาพ
จุดชมวิวที่ 7	ผาลุงป้อ	มีตำนานเล่าว่า ในอดีตมีพรานป่าชื่อป้อ เป็นพรานมือหนึ่งของเมืองแปง สามารถล่หมี่ควายด้วยมือเปล่าได้ ชาวบ้านจึงตั้งชื่อจุดที่พรานป้อล่หมี่ได้และเพื่อเป็นเกียรติแก่พรานป้อ ว่า “ผาลุงป้อ”
จุดชมวิวที่ 8	ผาแดง	บริเวณนี้เป็นผาหินปูนที่เป็นสีแดง ซึ่งมีสนิมเหล็กเคลือบที่ผิวมองเห็นเป็นผาสีแดงอมส้ม จึงเป็นที่มาของชื่อ “ผาแดง” เมื่อผาแดงต้องแสงพระอาทิตย์ขึ้น มีสีแดงอมส้มสว่างจ้า
จุดชมวิวที่ 9	เนินนมสาว	เป็นภูเขาที่มีลักษณะคล้ายกับดอกบัวตูม จินตนาการถึงปทุมกันคว่าของหญิงสาว จึงเรียกเพื่อเป็นจุดระวางว่าจะพบการล่องแก่งระดับ 2 ข้างหน้า ถ้าในช่วงน้ำหลาก การล่องแก่งจะอยู่ที่ระดับ 3
จุดชมวิวที่ 10	กาสรนที	บริเวณนี้เป็นจุดที่ควายที่เลี้ยงไว้ในป่าลุ่มน้ำปายหลายร้อยตัว เมื่อถึงเวลาควายจะลงมาดื่มน้ำ และ เล่นน้ำ เป็นประจำ
จุดชมวิวที่ 11	โป่งจืดจ๊า	ชมจึกจันมากินโป่ง นอกจากนี้ยังพบหมีป่า เก้ง กวาง ชอบมากินโป่งเช่นเดียวกัน และบางช่วงพบผีเสื้อบินวนเวียนทั่วไปหมด บริเวณนี้จะเป็นจุดเตือนนักท่องเที่ยวว่าจะพบความรุนแรงของการล่องแก่งระดับ 3
จุดชมวิวที่ 12	โป่งแกง	เป็นจุดที่พุ่น้ำร้อนขนาดเล็ก มีอุณหภูมิสูงถึง 86 องศาเซลเซียส เช่นเดียวกับโป่งจืดจ๊า สามารถต้มไข่ได้
จุดชมวิวที่ 13	ห้วยแกงหอม	บริเวณนี้เป็นจุดที่พบต้นแกงหอม มีที่มาคือ มีต้นไม้ที่เกิดขึ้นบริเวณลำน้ำปายมีกลิ่นหอม ชาวบ้านเรียกต้นนี้ว่า “ต้นแกงหอม” ซึ่งก็คือต้นกฤษณานั้นเอง จึงเป็นที่มาของ “บ้านแกงหอม”
จุดชมวิวที่ 14	จงอางผาด	เป็นก้อนหินปูนขนาดใหญ่ที่แตกหักจากผาสูง ตกลงสู่ริมน้ำ ตั้งตระหง่านท่าสายตานักท่องเที่ยว มีรูปร่างคล้ายหัวจงอางผาดอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปาย และเป็นจุดเตือนว่า ข้างหน้าจะเจอแก่งระดับ 3
จุดชมวิวที่ 15	ห้วยหมากพริก	เป็นจุดสิ้นสุดการล่องแก่งแม่น้ำปาย ขึ้นบกที่จุดห้วยหมากพริก ตั้งอยู่ที่บ้านห้วยแกงหอมกะเหรี่ยง และ เป็นจุดพักรับประทานอาหารกลางวัน

5.1.1.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 3 : บ่อพุ่น้ำร้อนเมืองแปง

ประกอบด้วยกิจกรรมต้มไข่ แห่เท้า และ เดินชมวิวนบนสะพานที่สร้างรอบตัวพุ่น้ำร้อน และ นวดแผนโบราณ (คาดว่าจะเกิดกิจกรรมนี้ในอนาคต)

5.1.2 การศึกษาความหลากหลายของพรรณไม้

บริเวณพุ่น้ำร้อนเมืองแปง

ผลการสำรวจ พบพรรณไม้ 20 วงศ์ 31 สกุล 34 ชนิด จำแนกตามลักษณะวิสัยพืช ประกอบด้วย ไม้ต้น 29 ชนิด ไม้พุ่ม 3 ชนิด ไม้ล้มลุก 1 ชนิด และที่เป็นทั้งไม้ต้นและไม้พุ่ม 1 ชนิด มีพรรณไม้พื้นเมืองของไทย 28 ชนิด และพรรณไม้ต่างประเทศ 6 ชนิด

มีพรรณไม้พื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 24 ชนิด และพรรณไม้พื้นเมืองของไทยที่นำมาปลูก 4 ชนิด

ไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 22 ชนิด ได้แก่ ตะเคียนหนู ตะแบกเลือด กุ่มมะกอก เกลาเปลือกหนา ประดู่ป่า ขางหัวหมู พฤษภ ตะคร้อ ปอแก่นเทา แคบิด ส้มกบ ตานดำ โมกใหญ่ ข่อย โพธิ์นก มะเดื่อปล้อง มะเดื่ออุทุมพร สมพง ปอกระสา มะฝ่อ และกุ่มน้ำ

ไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่นำมาปลูก 4 ชนิด ได้แก่ สัก แคนา โสภน้ำ (*Saraca indica*) และสะเดา และไม้พุ่มพื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 2 ชนิด ได้แก่ คนทีสอ และราชวดีป่า

ไม้ต้นที่เป็นพรรณไม้ต่างประเทศ นำมาปลูก 3 ชนิด ได้แก่ จามจุรี หางนกยูงฝรั่ง พุทรา ไม้พุ่มที่เป็นพรรณไม้ต่างประเทศ มีการกระจายพันธุ์เข้ามาในพื้นที่ศึกษา 1 ชนิด ได้แก่ ชุมเห็ดเทศ

พรรณไม้ต่างประเทศที่เป็นพรรณไม้ต่างถิ่นรุกราน (invasive alien species) 2 ชนิด ได้แก่ สาบเสือ และกระถิน

บริเวณพื้นที่เตรียมการทำสวนสาธารณะ

เป็นป่าเบญจพรรณ พบพรรณไม้ 19 วงศ์ 30 สกุล 31 ชนิด จำแนกตามลักษณะวิสัยพืช (plant habit) ประกอบด้วย ไม้ต้น (tree) 30 ชนิด และไม้พุ่มรอเลื้อย (scandent shrub) 1 ชนิด มีพรรณไม้พื้นเมืองของไทย (Thai native plant) 30 ชนิด และพรรณไม้ต่างประเทศ (exotic plant) 1 ชนิด

มีพรรณไม้พื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 29 ชนิด และพรรณไม้พื้นเมืองของไทยที่นำมาปลูก 1 ชนิด

ไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 28 ชนิด

ไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่นำมาปลูก 1 ชนิด ได้แก่ สัก

ไม้พุ่มรอเลื้อยพื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น 1 ชนิด ได้แก่ คนทา

ไม้ต้นที่เป็นพรรณไม้ต่างประเทศ นำมาปลูก 1 ชนิด ได้แก่ มะขาม

กล่าวโดยสรุป พรรณไม้ต่างประเทศที่เป็นพรรณไม้ต่างถิ่นรุกราน ต้องรีบกำจัดก่อนที่จะมีการแพร่ระบาด และ ควรเลือกไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่นมาปลูกในพื้นที่ศึกษา

5.1.3 การศึกษาอุทกวิทยา แม่น้ำปาย และการประเมินมาตรฐานคุณภาพการล่องแก่งแม่น้ำปาย

1. ระดับน้ำของแม่น้ำปาย ณ สะพานบ้านผาสำราญ ที่เหมาะสำหรับการล่องแก่งอยู่ในช่วงระดับ 1 ถึง 2.5 เมตร บริเวณบ้านผาสำราญ หากระดับน้ำต่ำกว่านี้จะทำให้ระดับน้ำน้อยเกินไปจนไม่สามารถพายเรือผ่านแก่งไปได้ แต่หากมีระดับน้ำสูงเกินกว่าระดับดังกล่าวจะทำให้กระแสน้ำไหลเชี่ยวจนอาจเป็น

อันตรายต่อนักท่องเที่ยวในกรณีที่ตกน้ำได้ จากสถิติช่วง 5 ปีย้อนหลัง (2555-2559) มีจำนวนวันที่สามารถล่องแก่งได้มากกว่า 300 วันต่อปี แต่ช่วงเวลาที่ระดับน้ำเหมาะสม คือ ตั้งแต่ช่วงกลางเดือนตุลาคม ถึง พฤษภาคม ส่วนช่วงเดือนมิถุนายน ถึงกลางเดือนตุลาคม แม้จะมีระดับน้ำเหมาะสมกับการล่องแก่ง แต่ต้องมีการตรวจสอบสภาพอากาศ และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ล่องแก่งดังกล่าวต้องมีทักษะในการว่ายน้ำได้เป็นอย่างดี และเคยมีประสบการณ์ล่องแก่งมาแล้ว จึงจะพิจารณาดำเนินการได้

2. ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยวการล่องแก่งแม่น้ำปาย (ช่วงผาสำราญ-ห้วยหมากพริก) พบว่า จากผลการดำเนินการในปัจจุบัน ได้คะแนนรวม 154 คะแนน จากคะแนนเต็ม 250 คะแนน อยู่ในระดับมาตรฐาน “ดี” (★★★) โดยสรุปในแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบ	เกณฑ์ (คะแนนเต็ม)	คะแนน
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยว (50)	30
	2. ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย (15)	12
	รวม (65)	42
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (10)	7
	2. การเข้าถึง (10)	3
	3. ความปลอดภัย (25)	20
	4. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว (10)	6
	รวม (55)	36
3. การบริหารจัดการ	1. การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสีงแวดล้อม (40)	28
	2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว (30)	13.5
	รวม (70)	41.5
4. การบริหารจัดการกิจกรรมการล่องแก่ง	1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการล่องแก่ง (20)	10
	2. การบริหารจัดการนักท่องเที่ยว (10)	10
	3. ความพร้อมด้านบุคลากร (5)	4.5
	4. ความพร้อมด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ (10)	6.5
	5. หลักประกันภัยแก่นักท่องเที่ยว (15)	4
	รวม (60)	35
	รวมคะแนนเต็ม (250)	154.5

เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบจะพบว่า กิจกรรมล่องแก่งแม่น้ำปาย ยังมีส่วนที่ได้คะแนนน้อย คือ ในองค์ประกอบที่ 2.2 การเข้าถึงพื้นที่ 4.1 ผู้ประกอบการไม่มีใบอนุญาต และองค์ประกอบ 4.5 หลักประกันภัยแก่นักท่องเที่ยว แต่หากได้มีการทำกิจกรรมล่องแก่งอย่างชัดเจนแล้ว เรื่องดังกล่าวจะต้องมีการดำเนินการได้ทำให้คะแนนมาตรฐานสูงขึ้นอาจอยู่ในระดับดีมาก

5.2 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย

ชาวบ้านตำบลเมืองแปงในอดีตมีการดำรงชีพด้วยหาเข้าป่าล่าสัตว์ ชาวบ้านมีทักษะเชี่ยวชาญในการดำรงชีพในป่า ซึ่งถ่ายทอดวิถีชีวิตมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน ต่อมาเมื่อรายได้ทางด้านการเกษตรสูงขึ้น จึงหันประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยปลูกกระเทียม และ ถั่วเหลือง เป็นหลัก ผสมผสานข้าวโพดและข้าวเหนียวบางส่วน นอกจากนี้ยังมีการให้บริการท่องเที่ยวล่องแก่งลำน้ำปาย ซึ่งมีตลอดทั้งปีและไม่สม่ำเสมอเนื่องจากยังไม่มีมีการประชาสัมพันธ์และชาวบ้านเกือบทั้งหมดมีรายได้หลักจากการทำเกษตรเพียงอย่างเดียว ปี 2560 น้ำท่วมแปลงเกษตรสร้างความเสียหายและสูญเสียเป็นจำนวนมาก และได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่องในปลายปี 2560 ราคากระเทียมตกต่ำ ชาวบ้านเริ่มมองเห็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากอาชีพเกษตรกรรม กอปรกับนโยบายรัฐบาลที่จะผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและการบิน และจังหวัดแม่ฮ่องสอนก็จัดเป็นเมืองรองของการท่องเที่ยวที่ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมมาท่องเที่ยวโดยเฉพาะที่อำเภอปาย ซึ่งมีบรรยากาศเย็นสบาย ทะเลหมอก และ มีแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนหลายแหล่ง

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปายคือการท่องเที่ยววิถีเกษตร ประกอบด้วยวิถีกระเทียม และ วิถีถั่วเหลือง สรุปได้ดังนี้

1. **วิถีกระเทียม** จะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนเมษายน นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในช่วงวิถีกระเทียม จะได้พบกับสวนกระเทียมเขียวชะอุ่มไปทั่วท้องทุ่งและจะได้พบการสวนกระเทียมแบบตาหมากรุก โดยแต่ละแปลงจะมีคั่นกันสูงเพื่อกั้นน้ำให้ขังอยู่ในแปลงกระเทียมและค่อย ๆ ซึมผ่านลงไปใต้ดิน เนื่องจากกระเทียมชอบความชื้น เมื่อมองจากที่สูงหรือจุดชมวิวจะเห็นภาพแปลงปลูกกระเทียมเป็นตาหมากรุกกระจายไปทั่วทั้งพื้นที่ตำบลเมืองแปง สำหรับการล่องแก่งในลำน้ำปายช่วงวิถีกระเทียม ระดับน้ำในลำน้ำจะตื้น โขดหินโผล่ ลำน้ำไหลเอื่อย ๆ เนื่องจากเข้าสู่หน้าแล้ง การล่องแก่งวิถีกระเทียม จะพบว่าราบเรียบและการล่องแก่งระดับ 2 และ 3 จะพบได้เป็น ช่วง ๆ เหมาะสำหรับผู้สูงอายุ และ เด็กนักเรียนมาทัศนศึกษา เนื่องจากมีความปลอดภัยสูง และตื่นเต้นจากการล่องแก่งระดับ 2 และ 3 เป็นช่วง ๆ กระแสน้ำไม่รุนแรงเขี้ยวกราก และมีเวลาเรียนรู้ระบบธรรมชาติทั้งสองฝั่งริมน้ำ และช่วงที่ระดับน้ำตื้น ๆ สามารถลงว่ายน้ำและลอยตัวได้ ผลลัพธ์สินค้าในช่วงวิถีกระเทียม คือ กระเทียมแห้ง และ กระเทียมดอง

2. **วิถีถั่วเหลือง** จะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในช่วงวิถีถั่วเหลือง จะได้พบกับสวนถั่วเหลือง จะเหลืองไปทั่วท้องทุ่งเมื่อถึงช่วงเก็บเกี่ยว สำหรับการล่องแก่งในลำน้ำปายช่วงวิถีถั่วเหลือง ระดับน้ำในลำน้ำจะลึก โขดหินโผล่เป็นช่วง ๆ ลำน้ำไหลเร็วและเขี้ยวกรากเป็นช่วง ๆ เนื่องจากเข้าสู่ฤดูฝน การล่องแก่งในช่วงนี้จะพบว่าตื่นเต้นและการล่องแก่งระดับ 3 และ 4 จะพบได้เป็นช่วง ๆ การล่องแก่งในวิถีถั่วเหลือง จะเหมาะสำหรับนิสิตนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป ที่ต้องการสัมผัสประสบการณ์ตื่นเต้นและผจญภัย และมีความสามารถในการดูแลตัวเองในเรื่องความปลอดภัยได้เนื่องจากจะพบการล่องแก่งระดับ 3 และ 4 เป็นช่วง ๆ กระแสน้ำบางช่วงรุนแรงและเขี้ยวกราก ไหลแรงและเร็ว ผลลัพธ์สินค้าในช่วงวิถีถั่วเหลือง คือ เมล็ดถั่วเหลือง และ ถั่วเน่าแผ่น สำหรับนำไปประกอบอาหาร เช่น น้ำพริกถั่วเน่า หรือ แกงถั่วเน่า เป็นต้น

กิจกรรมล่องแก่งแม่น้ำปาย ท่องเที่ยวสถานที่สำคัญและน่าสนใจในตัวตำบลเมืองแปง และ เดินทางไปทำกิจกรรมที่บ่อน้ำร้อนเมืองแปง พบว่า มี 3 กลุ่มกิจกรรมใหญ่ในการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองแปง เชื่อมโยงลำน้ำปาย กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ (ภาพที่ 5-1 ถึง 5-3)

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 1 คือ การล่องแก่งแม่น้ำปาย มีระยะทางการล่องแก่งในแม่น้ำปาย 10 กิโลเมตร และ นั่งรถกระบะกลับหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมล่องแก่ง 25 กิโลเมตร มีจุดชมวิวยะหว่างการล่องแก่ง อย่างน้อย 13 จุด ระยะเวลาการล่องแก่งประมาณ 6 ชั่วโมง กล่าวคือ ล่องแก่งขาไปประมาณ 2 ถึง 3 ชั่วโมง และพักรับประทานอาหารกลางวัน 1 ชั่วโมง และ เดินทางกลับด้วยรถยนต์ ประมาณ 2 ชั่วโมง

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 2 คือ การชมวิวนาในตำบลเมืองแปง ซึ่งมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และศักการะเพื่อความเป็นสิริมงคล 4 จุด คือ พระพุทธรูปเมืองแปง วัดใหม่เมืองแปง วัดศรีวิชัย และพระธาตุชัยมงคล และ จุดชมวิวนาทัศน์ ความสวยงามของตัวตำบลเมืองแปง 3 จุด คือ จุดชมวิวนาเมืองแปง สวนส้มสุมาลี และ สวนรุกขชาติเมืองแปง ซึ่งสวนอนุรักษ์พันธุ์ไม้พื้นถิ่นหายาก ซึ่งระยะห่างระหว่างจุดชมวิวนาอยู่ในรัศมีการท่องเที่ยวประมาณ 2 กิโลเมตร

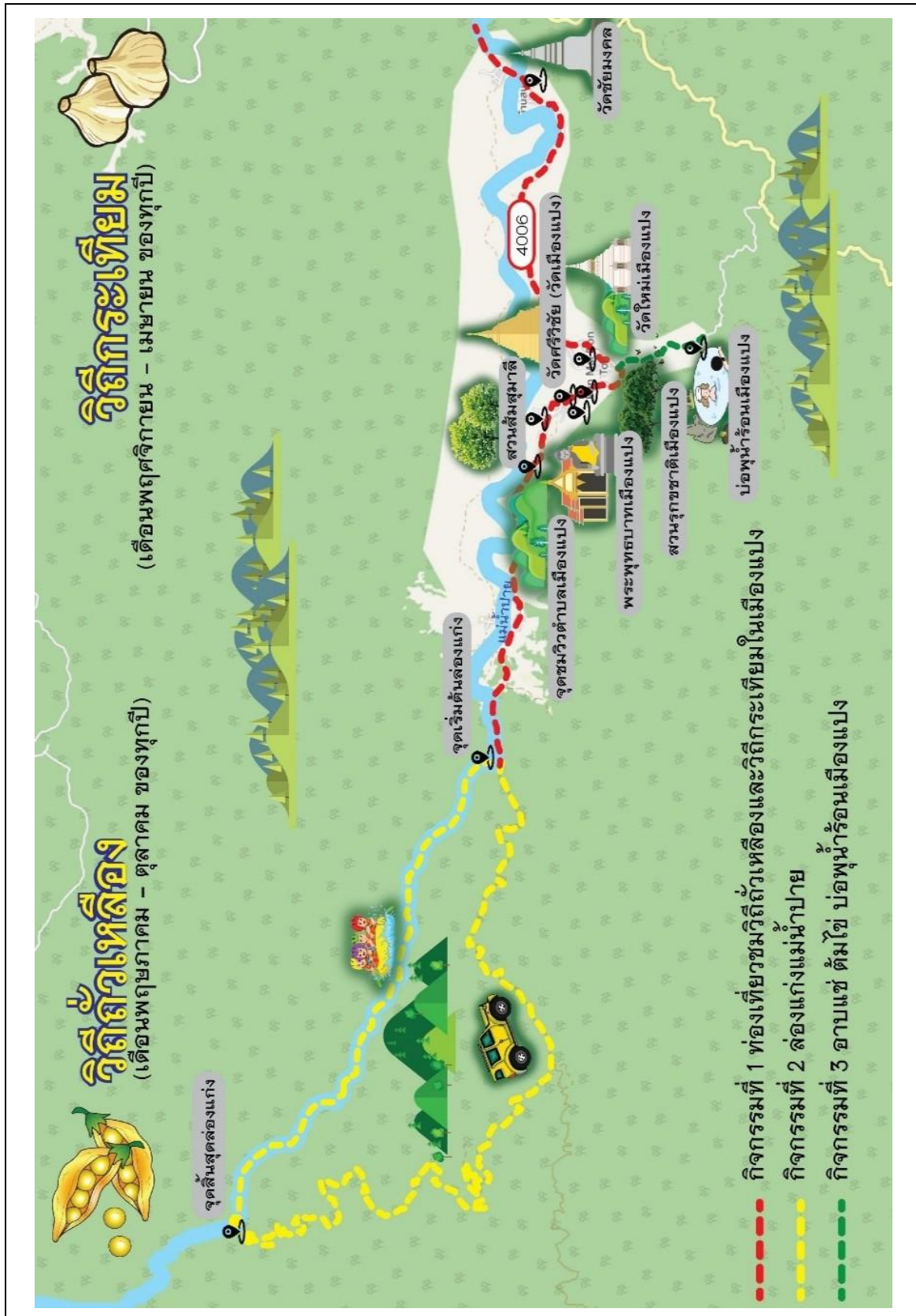
กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ 3 คือ บ่อน้ำร้อนเมืองแปง เป็นจุดที่สามารถนั่งพักผ่อนหย่อนใจ มีกิจกรรมต้มไข่ และเสริมกิจกรรมอาบแช่ และ นวดแผนโบราณ

กิจกรรมล่องแก่งแม่น้ำปาย อยู่ห่างจากจุดชมวิวนาเมืองแปง ประมาณ 5.7 กิโลเมตร และ ห่างจากบ่อน้ำร้อนประมาณ 10.4 กิโลเมตร และจุดชมวิวนาเมืองแปงห่างจากบ่อน้ำร้อนประมาณ 4.6 กิโลเมตร

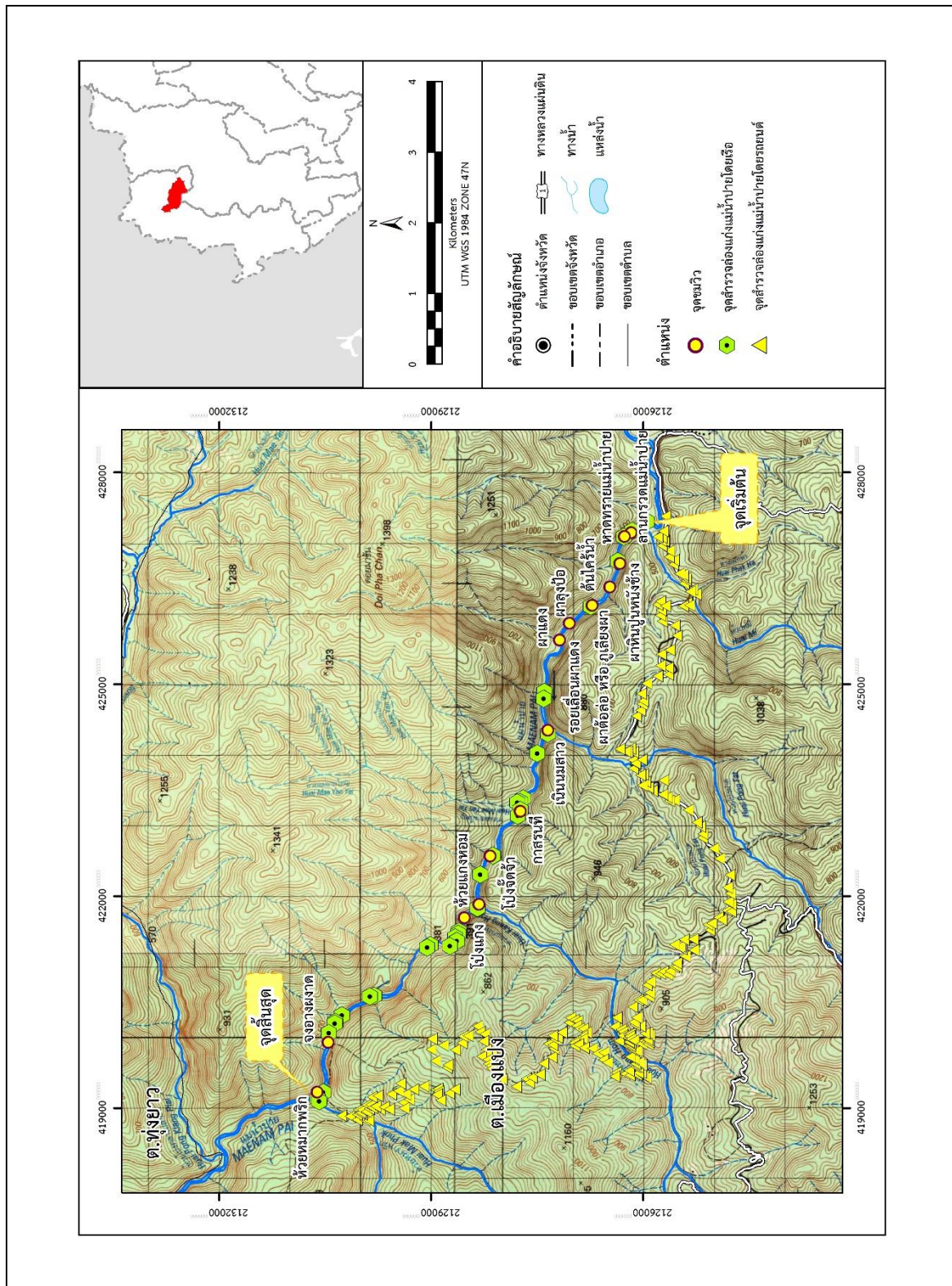
ดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 เส้นทางกิจกรรมหลักคือ

เส้นทางที่ 1 กิจกรรมท่องเที่ยวที่ 1 รวมกับกิจกรรมท่องเที่ยวที่ 3 กิจกรรมการล่องแก่งและการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองแปง ใช้ระยะเวลา 1 วัน เต็มเวลา และกลับไปพักที่ อำเภอปาย

เส้นทางที่ 2 กิจกรรมท่องเที่ยวที่ 2 รวมกับกิจกรรมท่องเที่ยวที่ 3 กิจกรรมการท่องเที่ยวจุดชมวิวนาและท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน ใช้ระยะเวลา ครึ่งวัน และ เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนแหล่งอื่น ก่อนกลับไปพักที่อำเภอปาย

ภาพที่ 5-1 รูปแบบการท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงเมืองแปงและแม่น้ำปาย

ภาพที่ 5-2 แผนที่แสดงจุดชมวิวลำน้ำปาย

5.3 แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแหล่งน้ำพุร้อนเมืองแปง

การศึกษาลักษณะทั่วไป ปัญหาการจัดการ ความต้องการการพัฒนา และแนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงน้ำพุร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย เป็นข้อมูลที่สำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ จัดทำแบบสอบถาม และ นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การจัดทำแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประเภทในด้านต่าง ๆ 7 ด้าน คือ ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยว ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลผู้ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น/ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยว จำนวนทั้งสิ้น 27 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน นอกจากนี้แบบสอบถามยังมีส่วนของคำถามปลายเปิดเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ให้ความคิดเห็นข้อสังเกตหรือข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ผลการประเมินทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้นำมาจัดทำแนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแหล่งน้ำพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย โดยจำแนกแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ให้มีความสำคัญกับความเป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงามตามธรรมชาติเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมีการบอกต่อและมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวในจำนวนที่เพิ่มขึ้น แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวพุร้อนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น มีการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ ป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนในสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ
- ควรปรับปรุงอาคารและสิ่งก่อสร้างให้มีความสวยงาม รูปแบบอาคารควรกลมกลืนกับธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม มีจุดถ่ายภาพ ปลูกไม้ดอกไม้ประดับให้ดูร่มรื่น ตกแต่งให้มีความเป็นธรรมชาติและน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยว
- ควรแก้ไขความเสื่อมโทรมทางธรรมชาติ มีการจัดการน้ำเสียและบริเวณที่ทิ้งน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ปลูกต้นไม้ใหญ่ให้มีความร่มรื่นของเงาไม้ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งปรับปรุงเรื่องความสะดวกสบายโดยรวมของแหล่งท่องเที่ยว กำจัดกองขยะเศษขยะและพื้นที่หญ้ารก จัดการกับความเสื่อมโทรมของสิ่งรกร้างต่างๆให้มีระเบียบ

ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การสามารถเข้าถึงแหล่งได้สะดวก รวดเร็วปลอดภัย สามารถเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดบรรดาลใจในการท่องเที่ยว แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรมีข้อมูลการเดินทางในอินเทอร์เน็ต แนะนำการเดินทาง หรือการสร้างข้อมูลในระบบกำหนดตำแหน่งบนแผนที่ (GPS)
- ควรปรับปรุงเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจากเส้นทางหลักจนถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความปลอดภัย ปรับปรุงพื้นผิวถนนให้สามารถเข้าถึงได้ตลอดทุกฤดู ไม่แคบเกินไป มีป้ายบอกทางที่โดดเด่นและชัดเจน มีป้ายทุกจุดที่เป็นทางแยก มีป้ายนำทางและแนะนำแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนธรรมชาติจากแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง
- ควรมีการปรับปรุงพื้นที่จอดรถให้เป็นระเบียบ กว้างขวาง เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางโดยรถส่วนตัว

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น ลานจอดรถ ร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร ห้องน้ำและห้องอาบน้ำ ที่สะอาดรวมทั้งการรักษาความปลอดภัย เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมมากขึ้น แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรมีการจัดบ่อน้ำเย็น หรือ น้ำประปา เพื่อสลับหรือผสมกับการแช่/อาบพุน้ำร้อน เพื่อใช้สำหรับการอาบหรือแช่ สลับร้อนเย็น เป็นการอาบ/แช่เพื่อสุขภาพ กระตุ้นระบบไหลเวียนโลหิตมีการจัด/เพิ่มร้านค้า สินค้า อาหาร และของที่ระลึก สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว
- ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องสุขา/ห้องแช่น้ำ/ห้องอาบน้ำ บริการสำหรับผู้พิการและสูงอายุ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อน
- ควรมีน้ำเย็นบริการ หรือมีการบริการน้ำแข็งใส่ถังน้ำเพื่อใช้อาบ
- ควรมีการเพิ่มถังขยะตามจุดต่างๆ และมีจุดล้างเท้าก่อนลงแช่ ทำความสะอาดบ่อแช่เท้า กำจัดตะกอนในบ่อแช่เท้า ปรับปรุงพื้นที่รอบๆบ่อแช่เท้าไม่ให้มีเศษดินและทรายตกลงไป

ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมชม แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรส่งเสริมให้มีการจัดแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนให้อยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยวหลักอื่นๆ ให้นักท่องเที่ยวที่ซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมมากขึ้น สามารถสร้างวงจรเส้นทางการท่องเที่ยวอื่นๆที่น่าสนใจ ทำให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยง โดยใช้เวลากายใน 1 วัน
- ควรมีป้ายแนะนำจุดต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ป้ายกฎระเบียบค่าชี้แนะ ป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับพุน้ำร้อน และป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆใกล้เคียง
- ควรมีการจัดโปรแกรมกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น มีโปรแกรมนวดผ่อนคลายและอาบแช่พุน้ำร้อนพร้อมอาหารเพื่อสุขภาพบริการ
- ควรมีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปายให้เป็นรูปธรรม ตลอดจน มีการจัดผู้สื่อความหมายนำเที่ยวสำหรับบริการนักท่องเที่ยว

- ควรพิจารณาอัตราค่าบริการการเข้าชม และมีอัตราค่าบริการ อาบ/แช่ ในราคาถูก เพื่อเป็นกองทุนสำหรับการบริหารจัดการพื้นที่พุน้ำร้อนเมืองแปงให้ดีขึ้น

ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว . นักท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญกับการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวมาก ดังนั้นควรมีการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวให้คงความสวยงามตามธรรมชาติเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวบอกต่อและมาเยี่ยมชมมากขึ้น แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรมีการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมดำไข่ในพุน้ำร้อนธรรมชาติ และเส้นทางเรียนรู้ธรณีนิเวศพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย
- ควรมีการจัดกิจกรรมตามเทศกาลพิเศษเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มายังแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวควบกัน
- ควรเพิ่มการบริการส่งเสริมสุขภาพที่หลากหลาย เช่น การอบประคบสมุนไพร สปา วารีบำบัด การฝึกกายบริหาร บริการอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ
- ควรมีเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อกิจกรรมที่ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว เช่น จัดเพิ่มผู้ให้บริการกิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพในฤดูกาลท่องเที่ยว และมีอัตราค่าบริการกิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพที่เหมาะสม

ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นบริการเสริมที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งช่วยสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวได้มากขึ้น แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรปรับปรุงแก้ไขสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย ให้มีคุณภาพที่ดี และเพิ่มเสาสัญญาณในจุดที่ไม่มีสัญญาณ ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว
- ควรปรับปรุงแก้ไขรักษาความปลอดภัยในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว มีจุดปฐมพยาบาล หรือชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น รองรับนักท่องเที่ยวที่อาจเกิดอุบัติเหตุในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน
- ควรปรับปรุงแก้ไขสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทให้มีคุณภาพดีและเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำสะอาด

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีศูนย์บริการการท่องเที่ยว มีป้าย/สัญลักษณ์สื่อความหมาย มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/จุดชมวิว มีการบำรุงรักษาสสิ่งแวดล้อมและมีกฎระเบียบในแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมแหล่งเที่ยวนั้น ๆ แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย

- ควรพัฒนา และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปตามมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทพุน้ำร้อนธรรมชาติ และขึ้นทะเบียนแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับมาตรฐานจากกรมการท่องเที่ยว
- ควรมีการรณรงค์การงดสูบบุหรี่ และงดดื่มสุราอย่างชัดเจน ในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนธรรมชาติ

- ควรมีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ให้บริการ ผู้ให้บริการนวด และผู้ประกอบการกิจการท่องเที่ยวให้มีอัตราที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีการบริการที่ดี มีมาตรฐานการทำงาน มีกฎระเบียบ และมีใบรับรองการประกอบวิชาชีพ
- ควรมีการจัดระเบียบร้านค้า เป็นสัดส่วน จำหน่ายสินค้าและอาหารที่เหมาะสม จัดจำหน่ายบุหรี่ยาสูบและสุราในแหล่งท่องเที่ยว ควบคุมราคาสินค้าให้เหมาะสม
- ควรมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและภาครัฐทำงานร่วมกัน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว คำนึงถึงประโยชน์ที่จะรับและผลกระทบจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการแบ่งส่วนงานฝ่ายส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เพื่อดูแลแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง ควรจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ และมีนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญมากขึ้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้ชุมชนมากขึ้น การสร้างสมดุลระหว่างการรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้คงอยู่และการได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวของคนในชุมชน จะนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย

จากนโยบายพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแปงในฐานะผู้รับผิดชอบดูแลพุน้ำร้อนเมืองแปงและจัดกิจกรรมล่องแก่งในแม่น้ำปาย สามารถพัฒนาโครงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย ตามแนวทางหรือข้อค้นพบใหม่ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่และเป็นทางเลือกให้กับผู้รักการท่องเที่ยวผจญภัยและส่งเสริมสุขภาพไปในเวลาเดียวกัน สามารถสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ บริษัททัวร์ เป็นต้น ในการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปายเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในอำเภอปาย จัดแพ็คเกจทัวร์แบบ One Day Trip ซึ่งเป็นกำลังที่นิยมมากสำหรับชาวไทยและชาวต่างประเทศในขณะนี้ นอกจากนี้ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นได้ตลอดทั้งปีทั้งในช่วงฤดูเกษตรกรรมและช่วงว่างเว้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนได้อีกด้วย

5.4.2 ข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย

1) ควรมีการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนและสถานที่สำคัญรอบ ๆ ตำบลเมืองแปง เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวกับตำบลเมืองแปงและสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ภายใน 1 วัน ได้

2) ควรมีการศึกษากิจกรรมที่บริเวณบ่อน้ำร้อนเพิ่มขึ้น นวดแผนโบราณ อาหารพื้นถิ่น และ
เครื่องต้มคลายร้อน เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวครั้งวัน ที่จะมาพักผ่อนอาหารกลางวัน บริเวณ
บ่อน้ำร้อนเมืองแปง และ เดินทางท่องเที่ยวต่อไปยังแหล่งบ่อน้ำร้อนแหล่งอื่น ๆ ต่อไป

5.4.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยต่อยอดด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและ

กึ่งผจญภัยในแหล่ง ท่องเที่ยวเมืองแปงและแม่น้ำปาย

ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกึ่งผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน
ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนอย่างเป็นระบบเพื่อเชื่อมโยงและรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคตต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2557. คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพ
แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทแก่ง. สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหาร
ผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์ กรุงเทพฯ.
- กรมทรัพยากรธรณี. 2562, ประเภทและประโยชน์จากพุร้อนน้ำร้อน (ออนไลน์). แหล่งที่มา
<https://www.dmr.go.th>. 22 พฤษภาคม 2562.
- นภวรรณ ฐานะกาญจน์ พงษ์เขียว, วันชัย อรุณประภารัตน์, วิจักขณ์ นิยม และธีระพงษ์ ชุมแสงศรี. 2552.
รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ (เล่มที่ 2) โครงการ “ระบบสนับสนุนการวางแผนการจัดการแหล่ง
นันทนาการทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนระยะที่ 2”. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พีเดีย. 2562, ข้อเสนอแนะและข้อควรปฏิบัติในการล่องแก่ง (ออนไลน์). แหล่งที่มา:
<https://guru.sanook.com/8830/>. 5 มิถุนายน 2562.
- พานาโซนิค. 2562, บ่อน้ำพุร้อนนั้นมีประโยชน์อย่างไร(ออนไลน์). แหล่งที่มา:
<https://www.panasonic.com>. 15 พฤษภาคม 2562.
- สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 1 กระทรวงทรัพยากรน้ำ. 2552. ข้อมูลลุ่มน้ำสาละวิน. แหล่งที่มา :
<http://water.dwr.go.th/wrro1/index.php/th/2014-07-02-07-58-42/2014-07-15-02-07-43>, 22 เมษายน 2560.
- สำนักวิจัย พัฒนาและอุทกวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ. 2556. ค้นหาข้อมูลสถานีวัดน้ำ. แหล่งที่มา :
<http://ishydro.dwr.go.th/search.php?status=&rkeys=&requestid=>, 23 เมษายน 2560.
- อรอนพ หอมจันทร์, พงศกร จิราภรณ์คุปต์ และกัญจน์นรี ช่างฉ่ำ. 2560. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ (เล่ม
ที่ 2) โครงการ “ธรณีนิเวศ สถานภาพศักยภาพของน้ำและโคลนพุร้อน กลุ่มท่องเที่ยว
อารยธรรมล้านนา”. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เอ็มไทย. 2562, เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการล่องแก่ง (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <https://travel.mtthai.com>.
22 มิถุนายน 2562.
- True Digital & Media Platform Company Limited. 2558. 12 สถานที่ล่องแก่ง ในอุทยานแห่งชาติ
เมืองไทย ทำหายประสบการณ์. แหล่งที่มา : <http://travel.trueid.net/detail/31023>,
23 เมษายน 2560.

แบบสอบถามพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะนำแนวทางไปพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

พุน้ำร้อน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ผู้เชี่ยวชาญภาครัฐและเอกชน)

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความเพียงข้อเดียว ตามความเป็นจริง และโปรดเติมคำหรือข้อความระบุลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

1. ชื่อ-นามสกุล

2. ตำแหน่ง/ตำแหน่งทางวิชาการ ของท่านปัจจุบัน

3. เพศ ☐ ชาย
☐ หญิง

4. อายุ ☐ 20-35 ปี
☐ 36-60 ปี
☐ 60 ปีขึ้นไป

5. ระดับการศึกษาสูงสุด ☐ ระดับปริญญาตรี
☐ ระดับปริญญาโท
☐ ระดับปริญญา เอก

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะนำแนวทางไปพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะนำแนวทางไปพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติให้ประสบความสำเร็จ ว่าเป็นไปได้อยู่ในระดับใด โปรดแสดงความคิดเห็นดังรายละเอียดต่อไปนี้

โปรดเขียนเครื่องหมาย X ลงในตารางระดับความคิดเห็น ตามความเป็นจริง

ถ้าท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะนำแนวทางไปพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติให้ประสบความสำเร็จระดับ **มากที่สุด** ให้เขียนเครื่องหมาย X ลงในช่องระดับความคิดเห็น **มากที่สุด**

ถ้าท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะนำแนวทางไปพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติให้ประสบความสำเร็จระดับ **มาก** ให้เขียนเครื่องหมาย X ลงในช่องระดับความคิดเห็น **มาก**

ถ้าท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะนำแนวทางไปพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติให้ประสบความสำเร็จระดับ **น้อย** ให้เขียนเครื่องหมาย X ลงในช่องระดับความคิดเห็น **น้อย**

ถ้าท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะนำแนวทางไปพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติให้ประสบความสำเร็จระดับ **น้อยที่สุด** ให้เขียนเครื่องหมาย X ลงในช่องระดับความคิดเห็น **น้อยที่สุด**

ความเป็นไปได้จะนำแนวทางไปพัฒนาการจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว				
1. ควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น การใช้สื่อออนไลน์ต่างๆ ป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ				
2. ควรปรับปรุงอาคารและสิ่งก่อสร้างให้มีความสวยงาม รูปแบบอาคารควรมีความเป็นธรรมชาติ ใช้วัสดุจากธรรมชาติหรือคล้ายคลึงกับธรรมชาติ เช่น ผนัง กำแพงลายหิน				
3. ควรปรับปรุงการตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม มีจุดถ่ายภาพ ปลุกไม้ดอกไม้ประดับให้ดูร่มรื่น ตกแต่งให้มีความเป็นธรรมชาติและน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยว				
4. ควรแก้ไขความเสื่อมโทรมทางธรรมชาติ มีการจัดการน้ำเสียและบริเวณที่ทิ้งน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ปลุกต้นไม้ใหญ่ให้มีความร่มรื่นของเงาไม้ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว				
5. ควรปรับปรุงเรื่องความสะดวกสบายโดยรวมของแหล่งท่องเที่ยว กำจัดกองขยะเศษขยะและพื้นที่ที่ญำรก จัดการกับความเสื่อมโทรมของสิ่งรกร้างต่างๆให้มีระเบียบ				

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

ความเป็นไปได้จะนำแนวทางไปพัฒนาการจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว				
1. ควรปรับปรุงเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจากเส้นทางหลักจนถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความปลอดภัย ปรับปรุงพื้นผิวถนนให้สามารถเข้าถึงได้ตลอดทุกฤดู ไม่แคบเกินไป				
2. ควรมีป้ายบอกทางที่โดดเด่นและชัดเจน มีป้ายทุกจุดที่เป็นทางแยก มีป้ายนำทางและแนะนำแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนธรรมชาติจากแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง				
3. ควรมีข้อมูลการเดินทางในอินเทอร์เน็ต แนะนำการเดินทาง หรือการสร้างข้อมูลในระบบกำหนดตำแหน่งบนแผนที่ (GPS)				

ความเป็นไปได้จะนำแนวทางไปพัฒนาการจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
4. ความเห็นส่วนใหญ่มีความต้องการรถโดยสารรับส่งในระดับ น้อย รถโดยสารรับส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีจำกัด นักท่องเที่ยวมัก เดินทางโดยรถส่วนตัว				
5. ควรมีการปรับปรุงพื้นที่จอดรถให้เป็นระเบียบ กว้างขวาง เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางโดยรถส่วนตัว				

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ความเป็นไปได้จะนำแนวทางไปพัฒนาการจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก				
1. ควรซ่อมแซมปรับปรุงห้องสุขาให้มีสภาพที่ดี และดูแลรักษาความ สะอาด ควรปรับปรุงห้องแช่ให้มีความเป็นธรรมชาติ ใช้วัสดุจาก ธรรมชาติ เช่น พื้นบ่อปูด้วยหิน				
2. ควรมีการจัดพื้นที่พักหรือมีโรงแรมพุน้ำร้อนเปิดให้บริการตั้ง ดูนักท่องเที่ยว หรือมีพื้นที่อำนวยความสะดวกและการบริการ สำหรับกางเต็นท์ในพื้นที่พุน้ำร้อน				
3. ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องสุขา/ห้องแช่น้ำ/ห้องอาบน้ำ บริการสำหรับผู้พิการและสูงอายุ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อน				
4. ควรมีน้ำเย็นบริการ เพื่อใช้สำหรับการอาบหรือแช่ สลับริ้อนเย็น เป็นการอาบ/แช่เพื่อสุขภาพ กระตุ้นระบบไหลเวียนโลหิต หรือมี การบริการน้ำแข็งใส่น้ำเพื่อใช้อาบ				
5. ควรมีการเพิ่มถังขยะตามจุดต่างๆ และมีจุดล้างเท้าก่อนลงแช่ ทำความสะอาดบ่อแช่เท้า กำจัดตะกอนในบ่อแช่เท้า ปรับปรุงพื้นที่ รอบๆบ่อแช่เท้าไม่ให้มีเศษดินและทรายตกลงไป				

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

.....

.....

.....

.....

ความเป็นไปได้จะนำแนวทางไปพัฒนาการจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
4. ด้านการจัดโปรแกรมท่องเที่ยว				
1. โดยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะเดินชมแหล่งท่องเที่ยวด้วยตัวเอง เพราะมีพื้นที่ขนาดเล็ก ความต้องการมีคฤหาสน์มีจำกัด				
2. ควรมีการจัดโปรแกรมกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น มีโปรแกรมสวนดอกไม้และอาบน้ำพุร้อนพร้อมอาหาร เพื่อสุขภาพบริการ				
3. ควรส่งเสริมให้มีการจัดแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนให้อยู่ใน โปรแกรมการท่องเที่ยวหลักอื่นๆ ให้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ซื้อโปรแกรม การท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมมากขึ้น				
4. อัตราค่าบริการการเข้าชมทุกแห่งเข้าชมฟรี และมีอัตราค่าบริการ อาบน้ำ/แช่ ในราคาถูก แต่เมื่อเปรียบเทียบการบริการจากแหล่ง ท่องเที่ยวที่เก็บค่าบริการมากขึ้น การจัดการเรื่องบริการต่างๆดีกว่า ควรปรับให้เหมาะสมกับการบริการและการพัฒนา				
5. ควรมีป้ายแนะนำจุดต่างๆในแหล่งท่องเที่ยว ป้ายกฎระเบียบคำ ชี้แนะ ป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับพุน้ำร้อน และป้ายแนะนำแหล่ง ท่องเที่ยวอื่นๆใกล้เคียง				

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ด้านการจัดโปรแกรมท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

ความเป็นไปได้จะนำแนวทางไปพัฒนาการจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
5. ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว				
1. ควรเพิ่มการบริการส่งเสริมสุขภาพที่หลากหลาย เช่น การอบ ประคบสมุนไพร สปา วารีบำบัด การฝึกกายบริหาร บริการอาหาร และเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ				
2. ควรมีเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอกิจกรรมที่ให้บริการในแหล่ง ท่องเที่ยว เช่น จัดเพิ่มผู้ให้บริการกิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพในฤดูกาล ท่องเที่ยว				
3. ควรจัดให้มีกิจกรรมเสริมอื่นๆที่น่าสนใจ เช่น มีจักรยานน้ำใน แหล่งที่มีบ่อน้ำใหญ่ มีกิจกรรมดำหน่อไม้ในบ่อพุน้ำร้อน หรือมี				

ความเป็นไปได้จะนำแนวทางไปพัฒนาการจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
เครื่องออกกำลังกายกลางแจ้ง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน				
4. อัตราค่าบริการกิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพ มีอัตราที่เหมาะสมความต้องการปรับอัตราค่าบริการส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย				
5. ควรมีการจัดกิจกรรมตามเทศกาลพิเศษเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวควบกัน				

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

ความเป็นไปได้จะนำแนวทางไปพัฒนาการจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
6. ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว				
1. ควรปรับปรุงแก้ไขสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทให้มีคุณภาพดีและเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำสะอาด				
2. ควรปรับปรุงแก้ไขสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย ให้มีคุณภาพที่ดีและเพิ่มเสาสัญญาณในจุดที่ไม่มีสัญญาณ ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว				
3. ความคิดเห็นส่วนใหญ่มีความต้องการตุ๊กตเงินสดในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในระดับ น้อย และมีความคิดเห็นว่าการดูแลความปลอดภัยตุ๊กตเงินสดเป็นไปได้ยาก				
4. ควรปรับปรุงแก้ไขรักษาความปลอดภัยในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว				
5. ควรให้มีจุดปฐมพยาบาล หรือชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น รองรับนักท่องเที่ยวที่อาจเกิดอุบัติเหตุในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน				

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

ความเป็นไปได้จะนำแนวทางไปพัฒนาการจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
7. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว				
1. ควรจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ และมีนโยบายพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมี ความสำคัญมากขึ้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างงาน สร้างรายได้ให้ชุมชนมากขึ้น				
2. ควรพัฒนา และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปตามมาตรฐาน แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทพุน้ำร้อนธรรมชาติ และขึ้น ทะเบียนแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับมาตรฐานจากกรมการท่องเที่ยว				
3. ควรมีการรณรงค์การงดสูบบุหรี่ และงดดื่มสุรอย่างชัดเจน ใน แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนธรรมชาติ				
4. ควรมีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ให้บริการ ผู้ให้บริการนวด และผู้ ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวให้มีอัธยาศัยที่ดี มีความรู้ ความสามารถ มีการบริการที่ดี มีมาตรฐานการทำงาน มีกฎระเบียบ และมีใบรับรองการประกอบวิชาชีพ				
5. ควรมีการจัดระเบียบร้านค้า เป็นสัดส่วน จำหน่ายสินค้าและ อาหารที่เหมาะสม งดจำหน่ายบุหรี่และสุราในแหล่งท่องเที่ยว ควบคุมราคาสินค้าให้เหมาะสม				
6. ควรมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและภาครัฐ ทำงานร่วมกัน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว คำนึงถึงประโยชน์ที่จะรับและผลกระทบจาก การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว				
7.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการแบ่งส่วนงานฝ่ายส่งเสริม แหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เพื่อดูแลแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง				

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสำรวจสภาพทั่วไป และปัญหาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุร้อนธรรมชาติ คำชี้แจง

1. แบบสำรวจชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เก็บรวบรวมสภาพทั่วไป และปัญหาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว และด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งหมด 6 ด้าน

2. แบบสำรวจแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุร้อนธรรมชาติ

ตอนที่ 2 สภาพทั่วไปและปัญหาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุร้อน

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว

องค์การบริหารส่วนตำบลที่ดูแล/รับผิดชอบ

ที่อยู่

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรับผิดชอบ.....

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ

คำชี้แจง เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ หน้าข้อความ และกรอกข้อมูลลงในช่องว่าง ตามความเป็นจริง

ก. ข้อมูลด้านการจัดการทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ

1. จำนวนบุคลากร/เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในแหล่งท่องเที่ยว รวม คน
 - ☐ เจ้าหน้าที่ประจำ คน
 - ☐ ลูกจ้างชั่วคราว คน
 - ☐ อื่นๆ (ระบุ) คน
- 1.1 จำนวนร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก ราย
- 1.2 จำนวนสถานบริการด้านส่งเสริมสุขภาพ ราย
 - จำนวนการรองรับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ คน
- 1.3 จำนวนผู้ให้บริการที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยว ราย
 - จำนวนห้องพักทั้งหมด ห้อง
 - จำนวนการรองรับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ คน
- 1.4 จำนวนผู้ให้บริการด้านการขนส่ง/เดินทาง ราย

2. การเก็บค่าบริการ

- ☐ ไม่เก็บ
- ☐ เก็บ

คนไทย	เด็ก ราคา บาท	ผู้ใหญ่ ราคา บาท
คนต่างชาติ	เด็ก ราคา บาท	ผู้ใหญ่ ราคา บาท

3. จำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อเดือน

- ☐ ต่ำกว่า 2,000 คน
- ☐ 2,000 – 3,000 คน
- ☐ 3,001 – 4,000 คน
- ☐ 4,001 – 5,000 คน
- ☐ มากกว่า 5,000 คน

4. ฤดูกาลท่องเที่ยว

- ☐ เที่ยวได้ตลอดทั้งปี
- ☐ เที่ยวได้เฉพาะช่วง เดือน.....ถึงเดือน.....

5. เวลาเปิด/ปิดบริการ

- ☐ เปิดบริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา.....น. ถึงเวลา.....น.
- ☐ ยกเว้นวัน.....วัน.....ตั้งแต่เวลา.....น. ถึงเวลา.....น.
- หรือ ☐ ปิดบริการทั้งวัน
- ☐ เปิดบริการเฉพาะวัน.....วัน.....ถึงวัน.....ตั้งแต่เวลา.....น. ถึงเวลา.....น.

ข. ข้อมูลทั่วไปทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุร้อนธรรมชาติ

1. ประเภทพุร้อนธรรมชาติตามลักษณะทางกายภาพ

- ☐ พุร้อนไกอเซอร์
- ☐ บ่อไอเดือดหรือพุก๊าซ
- ☐ บ่อโคลนเดือดหรือพุโคลนเดือด

2. ลักษณะของพุร้อนหรือโคลนเดือดตามธรรมชาติ

- ☐ พุร้อนมีสภาพเป็นพื้นเปียกและไม่มีลักษณะเป็นบ่อ
- ☐ พุร้อนมีลักษณะเป็นบ่อเล็ก ๆ
- ☐ พุร้อนมีลักษณะเป็นแอ่งน้ำร้อนหรือโคลนร้อน และผุดขึ้นมาเล็กน้อยตลอดเวลา
- ☐ มีลักษณะเป็นพุร้อนที่มีแรงดันพ่นน้ำจากระดับพื้น
- ☐ มีน้ำพุขึ้นมาสูงกว่า 2 เมตรโดยธรรมชาติ (อาจไม่ต้องพุ่งสูงตลอดเวลา)

3. ปริมาณน้ำที่ไหลออกมาจากจุดต้นกำเนิด

- ☐ ปริมาณน้ำมีน้อยมาก และบริเวณพุร้อนมีลักษณะเป็นพื้นดินเปียกเท่านั้น
- ☐ ปริมาณน้ำมีน้อย ชั่งอยู่เป็นแอ่งๆ และล้นออกไปเรื่อยๆ
- ☐ มีน้ำไหลออกมาตลอดเวลา และเป็นที่น่าสนใจ
- ☐ ปริมาณน้ำมีมาก และเหลือพอสามารถต่อท่อไปใช้ได้บ้างแต่ไม่มากนัก
- ☐ ปริมาณน้ำมีมาก และเหลือมากจนสามารถต่อท่อนำไปใช้ที่อื่นได้ หรือถ้าเป็นแหล่งโคลนเดือด มีพื้นที่มากกว่า 10 ตารางเมตร และมีการเดือดอย่างรุนแรง

4. ขนาดพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว

- ☐ เล็กกว่า 100 ตารางวา
- ☐ 100 ตารางวา – 2 ไร่
- ☐ 2 ไร่ – 5 ไร่
- ☐ 5 ไร่ – 10 ไร่
- ☐ ใหญ่กว่า 10 ไร่

ค. ข้อมูลการให้บริการทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุร้อนธรรมชาติ

1. จำนวนสถานที่ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุร้อนธรรมชาติ

จำนวนบ่อพุร้อนที่ให้บริการแช่	แห่ง
- จำนวนการรองรับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ	คน
จำนวนห้องแช่พุร้อน	ห้อง
- จำนวนการรองรับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ	คน
- อัตราค่าบริการ	บาท

2. รูปแบบการบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อน (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ อาบแช่
- ☐ นวดร่างกาย
- ☐ นวดฝ่าเท้า
- ☐ การอบหรือประคบสมุนไพร
- ☐ การบริการอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพ
- ☐ การใช้หรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ
- ☐ อื่นๆ (ระบุ)

ตอนที่ 2 สภาพทั่วไป และปัญหาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุร้อนธรรมชาติ

คำชี้แจง เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตารางผลการสำรวจ กรณีที่แหล่งท่องเที่ยวมีดัชนีตามที่ได้กำหนด
ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องใช่ กรณีที่แหล่งท่องเที่ยวไม่มีดัชนีตามที่ได้กำหนด ให้ทำ
เครื่องหมาย ✓ ในช่องไม่ใช่ และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดการ รวมทั้งหมด 6 ด้าน ตาม
ความเป็นจริง

รายการสำรวจ	ผลการสำรวจ	
	ใช่	ไม่ใช่
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว		
1. แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักและมีความนิยมในการมาเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว ชาวไทย หรือ ชาวต่างชาติ		
2. อาคารและสิ่งก่อสร้างมีความสวยงามและกลมกลืนกับธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว		
3. มีการตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม และสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว		
4. แหล่งท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์แบบทาสภาพธรรมชาติ ไม่มีความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว		
5. มีการดูแลรักษาความสะอาดสถานที่/วัสดุและอุปกรณ์ ที่ใช้ให้บริการนักท่องเที่ยว		
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการในด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว		

รายการสำรวจ	ผลการสำรวจ	
	ใช่	ไม่ใช่
2. ด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว		
1. สภาพเส้นทางที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีความปลอดภัยในการเดินทางสามารถเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล		
2. มีป้ายบอกทางหรือป้ายนำทางในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน		
3. มีข้อมูลในอินเทอร์เน็ตที่ช่วยในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก		
4. มีการบริการรถโดยสารหรือรถรับจ้าง		
5. มีพื้นที่จอดรถที่กว้างขวางสะดวกสบาย เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว		
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการในด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ----- ----- ----- ----- ----- -----		
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว		
1. ห้องสุขา/ห้องอาบน้ำ มีสภาพที่ดี สะอาด และเพียงพอแก่นักท่องเที่ยว		
2. มีบริการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว		
3. มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องสุขา/ห้องอาบน้ำ/บ่อแช่น้ำฯ บริการสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุโดยเฉพาะเพื่อความสะดวกและความปลอดภัย		
4. มีบ่อน้ำเย็น หรือน้ำประปา เพื่อสลับหรือผสมกับการแช่/อาบพุร้อนไว้ให้บริการ		
5. มีร้านค้า สินค้า อาหาร และของที่ระลึก สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง		
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ----- ----- ----- ----- ----- -----		

รายการสำรวจ	ผลการสำรวจ	
	ใช่	ไม่ใช่
4. ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว		
1. มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำชมแหล่งท่องเที่ยวสำหรับบริการนักท่องเที่ยว		
2. มีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เช่น โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยว		
3. แหล่งท่องเที่ยวถูกจัดขึ้นให้อยู่ในรายการที่น่าสนใจที่ในโปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยวหลักอื่นๆ		
4. อัตราค่าบริการ การเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว/ห้องอาบน้ำ/ห้องแช่น้ำ/บ่อแช่ส่วนตัว มีอัตราค่าบริการที่เหมาะสม		
5. มีป้ายนิเทศการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง สามารถสร้างวงจรเส้นทางการท่องเที่ยวอื่นๆที่น่าสนใจ ทำให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยง		
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการในด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว		
5. ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว		
1. มีการจัดกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยว เพียงพอต่อการให้บริการกับนักท่องเที่ยว เช่น อาบแช่ สปา การนวดแผนไทย		
2. มีเจ้าหน้าที่ให้บริการด้านส่งเสริมสุขภาพ มีอภัยาศัยดี ให้บริการดี มีความรู้และความสามารถ และเพียงพอต่อการให้บริการกับนักท่องเที่ยว		
3. มีกิจกรรมอื่นๆ ที่น่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมต้มไข่ในพุ่น้ำร้อนธรรมชาติ		
4. อัตราค่าบริการ กิจกรรมบริการด้านส่งเสริมสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มีความเหมาะสม		
5. มีการจัดกิจกรรมเสริมตามเทศกาลพิเศษต่างๆที่น่าสนใจ ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว		
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการในด้านการกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว		

รายการสำรวจ	ผลการสำรวจ	
	ใช่	ไม่ใช่
6. ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว		
1. มีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทที่มีคุณภาพดีและมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำสะอาด ระบบการสื่อสารโทรคมนาคม		
2. สัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไร้สาย มีคุณภาพที่ดี		
3. มีจุดบริการตู้กดเงินสด ให้บริการนักท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยว		
4. มีการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ดี		
5. มีห้องพยาบาล/สถานพยาบาล ใกล้เคียงที่สามารถรองรับ/ให้บริการนักท่องเที่ยวได้		
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการในด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว		

แบบสอบถามความต้องการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เชื่อมโยงพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความเพียงข้อเดียว ตามความเป็นจริง

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

- ☐ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น/ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อน
☐ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยหรือเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อน

2. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

3. อายุ ☐ 20-35 ปี ☐ 36-60 ปี ☐ 60 ปีขึ้นไป

4. ระดับการศึกษาสูงสุด ☐ ระดับประถมศึกษา
☐ ระดับมัธยมศึกษา/ปวช./ปวส.
☐ ระดับปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี

5. อาชีพ ☐ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ☐ พนักงานบริษัท/เอกชน
☐ นักศึกษา ☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
☐ เกษตรกรรม ☐ รับจ้างทั่วไป
☐ แม่บ้าน/เกษียณ/ว่างงาน ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท
☐ 5,000-20,000 บาท
☐ 20,000-50,000 บาท
☐ มากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป

7. กิจกรรมหรือการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนที่ท่านใช้ที่นี่หรือเคยใช้บริการจากแหล่งอื่น (ตอบได้ มากกว่า 1 ข้อ)

☐ แช่เท้าในบ่อพุน้ำร้อน	☐ แช่ตัวในบ่อพุน้ำร้อน	☐ แช่พุน้ำร้อนในห้อง/บ่อส่วนตัว
☐ แช่น้ำพุในห้อง/บ่อร้อนรวม	☐ ต้มไข่ในบ่อพุน้ำร้อน	☐ ใช้บริการสระเวย์พุน้ำร้อน
☐ ใช้บริการห้องพัก/ที่พักแรม	☐ สถานบริการส่งเสริมสุขภาพ	☐ ล่องแก่ง
☐ ร้านอาหาร/ร้านค้า/อาหาร	☐ รถโดยสารรับ/ส่งประจำทาง	☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เชื่อมโยงพุน้ำร้อนเมืองแปงและลำน้ำปาย

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าท่านมีความต้องการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนธรรมชาติ มีความต้องการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับใด โปรดแสดงความคิดเห็นดังรายละเอียดต่อไปนี้

โปรดเขียนเครื่องหมาย × ลงในตารางระดับความคิดเห็น ตามความเป็นจริง

ถ้าท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นความต้องการพัฒนาระดับ **มากที่สุด** ให้เขียนเครื่องหมาย × ลงในช่องหมายเลข 4

ถ้าท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นความต้องการพัฒนาระดับ **มาก** ให้เขียนเครื่องหมาย × ลงในช่องหมายเลข 3

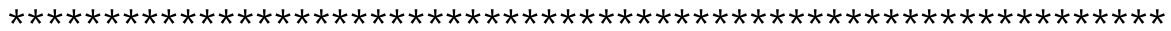
ถ้าท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นความต้องการพัฒนาระดับ **น้อย** ให้เขียนเครื่องหมาย × ลงในช่องหมายเลข 2

ถ้าท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นความต้องการพัฒนาระดับ **น้อยที่สุด** ให้เขียนเครื่องหมาย × ลงในช่องหมายเลข 1

รายการความต้องการพัฒนา	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด 4	มาก 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว				
1. มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น และเป็นที่นิยมในการมาเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยวชาวไทยหรือชาวต่างชาติมากขึ้น				
2. ปรับปรุงอาคารและสิ่งก่อสร้างให้มีความสวยงามและกลมกลืนกับธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว				
3. ปรับปรุงการตกแต่งสถานที่ให้มีความสวยงามและสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว				
4. ปรับปรุงแก้ไขความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ให้มีความสมบูรณ์แบบทางสภาพธรรมชาติ				
5. ปรับปรุงการดูแลรักษาความสะอาดสถานที่/วัสดุและอุปกรณ์ ที่ใช้ให้บริการนักท่องเที่ยว				
2. ด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว				
1. ปรับปรุงสภาพเส้นทางให้เอื้ออำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความปลอดภัยในการเดินทาง สามารถเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล				
2. มีป้ายบอกทางหรือป้ายนำทางในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน				
3. มีการจัด/เพิ่มข้อมูลในอินเทอร์เน็ตที่ช่วยในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว				
4. มีการจัด/เพิ่มการบริการรถโดยสารหรือรถรับจ้าง รับ/ส่ง เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว				
5. ปรับปรุงแก้ไขพื้นที่จอดรถให้กว้างขวางสะดวกสบาย เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว				

รายการความต้องการพัฒนา	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด 4	มาก 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก				
1. ปรับปรุงแก้ไขห้องสุขา/ห้องแช่น้ำ มีสภาพที่ดี สะอาด และเพียงพอกับนักท่องเที่ยว				
2. มีการจัด/เพิ่มการบริการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว เพียงพอกับนักท่องเที่ยว				
3. ปรับปรุงแก้ไขสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องสุขา/ห้องแช่น้ำ/บ่อแช่น้ำฯ บริการสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เพื่อความสะดวกและความปลอดภัย				
4. มีการจัด/เพิ่มบ่อน้ำเย็น หรือ น้ำประปา เพื่อสลับหรือผสมกับการแช่/อาบพุร้อน				
5. มีการจัด/เพิ่มร้านค้า สินค้า อาหาร และของที่ระลึก สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว				
4. ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว				
1. มีการจัดผู้สื่อความหมายนำเที่ยวสำหรับบริการนักท่องเที่ยว				
2. มีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย				
3. ปรับอัตราค่าบริการ การเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว/ห้องอาบน้ำ/ห้องแช่น้ำ/บ่อแช่ส่วนตัว ให้มีอัตราค่าบริการที่เหมาะสม				
4. มีการจัด/เพิ่ม ป้ายนิเทศการหรือแผ่นพับแนะนำแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง สามารถสร้างวงจรเส้นทางการท่องเที่ยวอื่นๆที่น่าสนใจ ทำให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยง				
5. ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว				
1. มีการจัด/เพิ่ม กิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยว ให้เพียงพอต่อการให้บริการกับนักท่องเที่ยว เช่น อาบแช่ การนวดแผนไทย ล่องแก่ง				
2. มีการจัด/เพิ่ม เจ้าหน้าที่ให้บริการด้านส่งเสริมสุขภาพ มีอริยาคติให้บริการดี มีความรู้และความสามารถ ให้เพียงพอต่อการให้บริการกับนักท่องเที่ยว				
3. มีการจัดกิจกรรม ที่น่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมดำไข่ในพุร้อนธรรมชาติ และเส้นทางเรียนรู้ธรณีนิเวศพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย				
4. ปรับอัตราค่าบริการ กิจกรรมบริการด้านส่งเสริมสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้มีความเหมาะสม				
5. มีการจัด/เพิ่ม กิจกรรมเสริมตามเทศกาลพิเศษต่างๆที่น่าสนใจ ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว				

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงลำน้ำปาย

[illegible]